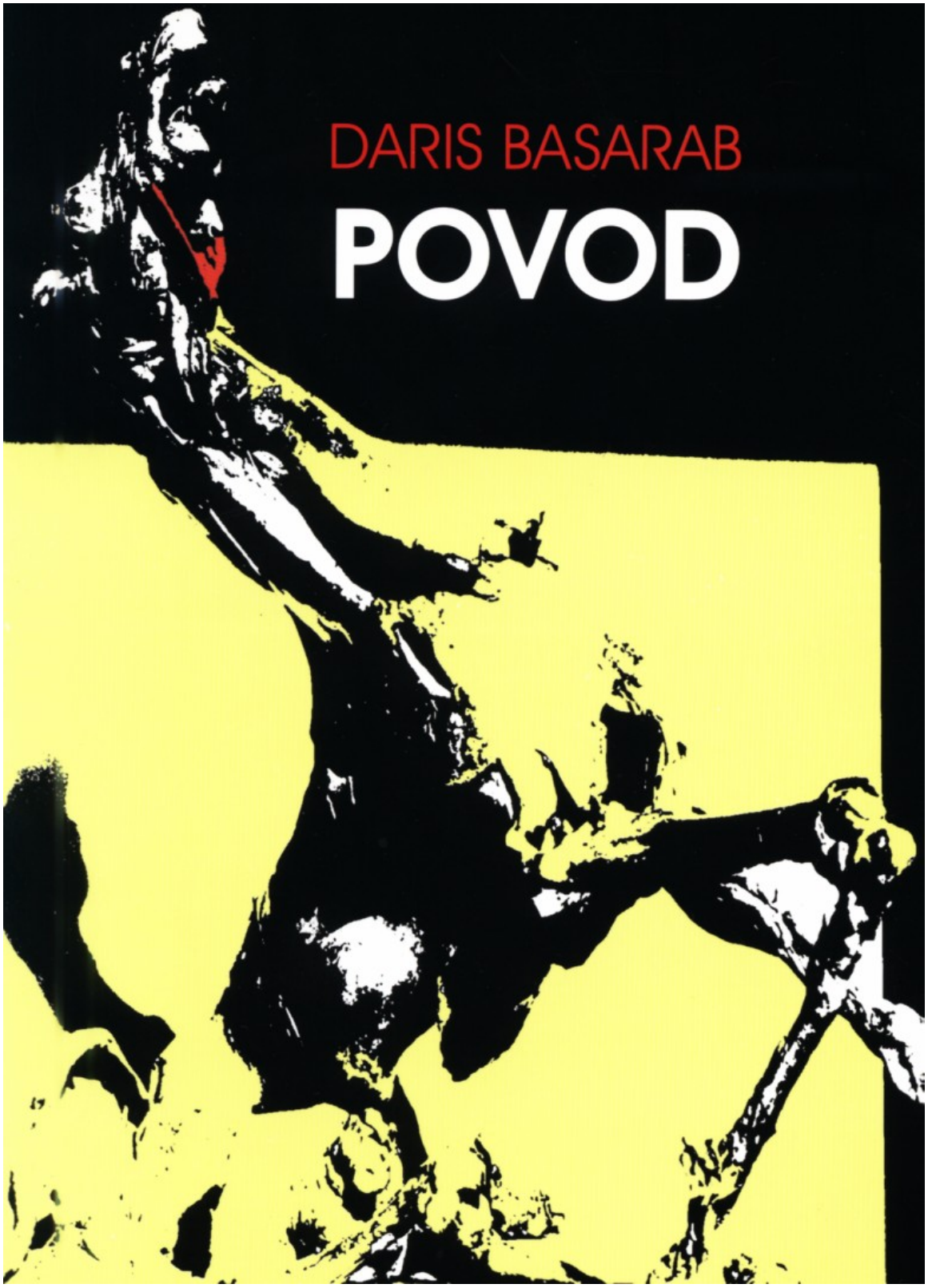
DARIS BASARAB
POVOD

Coperta de : NIKOLAUS OTTO KRUCH

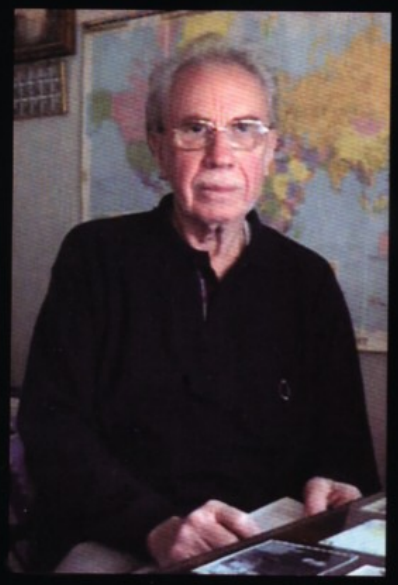

Ale mele gânduri toate,
numai mie-mi aparţin!
Nu răstălmăciţi cuvinte,
nu căutaţi sensuri ascunse,
Pe-ale creierului unde,
să te-ncumeţi e un chin!...
Autorul

D.B. S-a născut la 10 mai 1929, în oraşul Ismail, pe malul Dunării. În 1944, de Sfintele Paşti, a pornit în băjenie, oprindu-se, în periplul său, la Călăraşi, Râmnicul Sărat (Liceul Ferdinand), Beiuş, Oradea (Liceul Gojdu), Timişoara (Institutul Politehnic – Chimie Industrială), Ştei, Bucureşti. Inginer chimist (1954) a fost atras de cercetarea în domeniul Metalelor Rare şi Radioactive, rămânându-i tributar până la pensionare (1989).

A scris dar a scris doar pentru el – poezie, proză. A publicat doar lucrări cu caracter ştiinţific.

Am îndrăgit atât de mult singurătatea încât am ajuns să mă tem de ea! Am dorit-o de mic, sau poate din totdeauna. De câte ori puteam să mi-o procur, aţinteam privirile spre cer, sau spre reflectarea lui în apă, căci, întotdeauna, singurătatea mi-o protejam stând sub malul râpei, sau, cum îmi plăcea să spun, sub mânăstire, pe malul Dunării.

„Înţelepciunea" omului spune că – poţi ierta, dar nu poţi uita! Oare aşa să fie?! Atunci, de ce nu reuşesc şi eu să fac, din această sintagmă, o conduită care să aştearnă liniştea şi pe „uliţa mea"?! Să ierţi! Poate că dacă aş reuşi să uit, aş scăpa de ură – nu poţi urî în lipsa obiectului! Dar uitarea înseamnă amnezie, iar amnezia e o stare de boală şi nu îmi pot dori aşa ceva.

Editura Semne 2004

Pro memoria, pentru Cris!

Daris Basarab

P O V O D

Roman

București
2004

Editura SEMNE

Descrierea CIP a Bibliotecii Nationale a Romaniei
BASARAB, DARIS
POVOD
Daris Basarab – Bucuresti, Editura SEMNE 2004
ISBN 973 – 624 – 199 - 8

În loc de prefață

Am îndrăgit atât de mult singurătatea, încât am ajuns să mă tem de ea! Am dorit-o de mic, sau poate dintotdeauna. De câte ori puteam să mi-o procur, ațintеam privirile spre cer, sau spre reflectarea lui în apă, căci, întotdeauna, singurătatea mi-o protejam stând sub malul râpei, sau, cum îmi plăcea să spun, sub mânăstire, pe malul Dunării. Poate că și alții erau la fel, dar nu cred, pentru că, atunci, cum altfel aș fi putut găsi locuri libere la spectacolul singurătății?! Cel mai greu făceam rost de timp. Da, da! Singurătatea nu se mulțumește cu puțin. Ca să fii singur, trebuie să ai timp. Să umbli s-o cauți, s-o-ntâlnești, să i te dărui, uitând de toți și de toate. Numai cine învață să se detașeze poate spera să cunoască singurătatea. Doar tu, protejat de malul abrupt al râpei, între cer și apă! Într-o zi am încercat să mă însingurez și mai mult. M-am cufundat în apă, am înotat cu ochii deschiși – cerul dispăruse. Curând a dispărut și puterea ce mă îndemnase și, la prima dușcă de apă, am încercat o teamă teribilă. Un cer de stele s-a aprins în capul meu luminându-mi, parcă, drumul spre mal. M-am culcat pe nisipul moale și am văzut cerul albastru. Am înțeles că sub apă întâlnisem noaptea și nu singurătatea ce o căutam. Doamne, câte ore am putut petrece între cer și apă! Mai greu mi-a fost când s-au adunat anii. Un adolescent singuratic devine ușor ținta semenilor săi. Adolescența a adus cu ea calvarul conveniențelor. Doream să fiu singur,

dar timpul mi-l petreceam în societate. Și culmea, se spunea că sunt sociabil! Cu câtă plăcere evadam în lumea mea singulară, lăsând aparența unui enigmatic! Făceam totul ca să-mi apăr reputația, fără să permit nimănui să treacă hotarul singurătății mele. Nu era ușor, căci treaba asta îmi fura timpul de care aveam atâta nevoie. Teama că nu voi putea să-mi apăr singurătatea de neînțelegerea celor din jur îmi inspira, din ce în ce mai mult, o teamă de singurătatea mult dorită. Am început să mă judec, să mă confrunt cu alții, să mă învinovățesc. Știam că nu ascundeam nimic rău în mine, și, totuși, începeam să elaborez un aspru rechizitoriu. Eram judecătorul necruțător, eram acuzatul inocent, eram apărătorul eului meu. Îndrăgisem singurătatea în lumea copilăriei, o păstrasem ascunsă în străfundul ființei mele în anii de apoi, o păstrez și acum. N-o consider egală unui viciu. Ascunzând-o, nu fac altceva decât s-o apăr, să-mi păstrez imaculate amintirile cele mai bune. Cui să-i explic cât farmec pot avea clipele petrecute între cer și apă, de unul singur, scrutând imensitățile pe care orizontul șăgalnic se preface a le uni într-un singur cuvânt – infinitul. De ce îmi place să plec de unul singur să caut cer și ape? Așa ceva nu se poate explica! Așa ceva face parte din micul infinit al sufletului meu, din care poate să răzbată întreaga mea ființă, dar în care nu poate să pătrundă nimeni. Nu, nu e poezie ceea ce spun! E doar viața mea de care îmi place să dispun! Am îndrăgit singurătatea și regăsesc în mine intactă această dragoste dintâi. Avea-voi puterea să n-o mai ascund măcar acum la finiș? Nu știu. Știu doar că ar trebui!...

De câte ori încerc să răscolesc amintiri din copilărie, reuşesc, involuntar, să desfăşor un spectru larg de trăiri care pornesc de la minunat la infernal. De-a lungul anilor, m-am străduit să relatez din trecut doar clipele de basm ale copilăriei mele, să şterg din noianul de memorii şi amintiri evenimentele întunecate, să rămân în suflet doar cu amintiri plăcute, să anulez orice urmă de duşmănie şi ură. Anii au trecut, şi nu puţini, dar starea de nelinişte care însoţeşte orice încercare de a călători în trecut nu mă slăbeşte. „Înţelepciunea“ populară spune că „poţi ierta, dar nu poţi uita“! Oare aşa să fie?! Atunci, de ce nu reuşesc şi eu să fac din această sintagmă o conduită care să aştearnă liniştea şi pe „uliţa mea“?! Să ierţi! Poate că dacă aş reuşi să uit, aş scăpa de ură – nu poţi urî în lipsa obiectului! Dar uitarea înseamnă amnezie, iar amnezia e o stare de boală şi nu îmi pot dori aşa ceva. Spuneam de clipele de basm ale copilăriei mele. Da, ele au existat încă din frageda-mi prezenţă, într-un loc dăruit de Dumnezeu, dar lovit de istorie! Vechiul sat dunărean Smil, aşezat pe braţul Chilia, între lacurile Ialpug si Catlabug, transformat pe la 1595 de către armatele turceşti în cetatea Ismailului, mai târziu unul din cele mai importante porturi dunărene în drumul măreţului fluviu spre mare, a fost leagănul copilăriei mele. Prin 1929, Ismailul era un orăşel–port, cu cca. 30.000 locuitori. Întregul judeţ număra o populaţie de 224.000 suflete, cu o structură etnică mai mult decât eterogenă – români, ruşi, bulgari, găgăuzi, lipoveni, evrei, germani şi alţii. Fiecare cu specificul său, fiecare cu ocupaţiile sale, trăind în armonie, fără manifestări şovine, fără pretenţii discriminatorii. Românii reprezentau doar 31% din populaţia judeţului, mult mai puţin decât ponderea ce o ocupau în ansamblul Basarabiei, provincie cuprinsă între Prut si Nistru, denumită impropriu aşa de ruşi, prin extindere, de la vechea denumire a ţinuturilor de la Nord de Dunăre, pământ moldovenesc, atât de mult râvnit de domnitorii Basarabi, pentru poziţia lui strategică – Gurile Dunării, ieşirea la mare! Armonia etnică nu a putut fi deteriorată nici de măsurile nepopulare şi nediplomatice luate de autorităţile române după Unirea de la 1918. Aducerea şi

promovarea în administraţie a unor funcţionari oportunişti, în special din Vechiul Regat, atitudinile ultranaţionaliste ale veneticilor – afişarea în instituţii, magazine, frizerii, de îndemnuri ca: „Vorbiţi numai româneşte“ – ocolirea localnicilor în numirea acestora în funcţii administrative – creau o stare de nedumerire, incapabilă însă să afecteze liantul armoniei, stabilit de pragmatismul unei convieţuiri paşnice. Căsătoriile mixte erau o dovadă în plus a acestei armonii. Limbile română şi rusă, ca şi altele, circulau în modul cel mai natural, în pofida restricţiilor, în relaţiile private. Evreii şi grecii, chiar şi armenii, se întreceau frăţeşte în organizarea comerţului local sau în lumea micilor meseriaşi. Bulgarii şi găgăuzii erau recunoscuţi ca cei mai vajnici legumicultori, şi, chiar aşa zgârciţi, cum erau consideraţi, erau respectaţi pentru ordinea ce domnea în satele lor. Puţinii nemţi care se aciuaseră prin împrejurimile Ismailului erau simbolul unanim acceptat al cinstei, pe care au cultivat-o în special în judeţul Cetatea Albă, unde alături de elveţieni şi francezi, s-au impus prin organizarea, după colonizările din 1817, a unor sate model. Lipovenii, pribegiţi din cauza convingerilor religioase, s-au aşezat în cele din urmă în bazinul Deltei Dunării, organizând sate sau cartiere, ca în cazul Ismailului, de pescari. Nu mi-a mai fost dat să întâlnesc nicăieri acele minunate pieţe de peşte! Da, în asta se ascundea armonia etnică de care am pomenit şi pe care nu am mai întâlnit-o, bineînţeles, la o altă scară, doar când, student fiind, am cunoscut Banatul. De fapt, copil fiind, nici nu am avut ocazia să cunosc semnificaţia cuvântului „etnic“. Abia pe la 16 ani, când în urma refugiului am poposit în Ardeal, am întâlnit cuvântul şi conotaţia politică pe care o avea, datorită şovinismului populaţiei minoritare şi a reacţiei, la fel de şovine a majoritarilor din această parte a ţării. Da, în anul 1940, Ismailul, Dunarea, Delta, Limanul Nistrului erau „moşia“ pe care mă născusem, pe care o străbăteam în lung şi-n lat cu ai mei, unde am învăţat să iubesc apele şi cerul, unde am învăţat să iubesc viaţa la ţară, unde am învăţat să visez. O familie mixtă. Tata, provenind dîntr-o familie de moldoveni din Piatra Neamţ, unde stră-străbunicul fusese preot, strămutată prin colonizare dincolo de Prut, într-un sat în formare, Sărăria, în apropiere de Cetatea Albă (Akermanul turcizat de armatele lui Baiazid al II-lea prin anul 1484). Era zona oferită de ţarul Rusiei spre colonizare, zona unde s-au aciuat alături de elveţieni, nemţi şi francezi, şi moldovenii de dincolo de Prut, oropsiţi în propria lor ţară. Înlesnirile promise şi în bună parte chiar oferite de Alexandru I străinilor pentru popularea unor zone cu o densitate demografică redusă au atras după sine acel exod al populaţiei din Moldova, mai precis al ţăranilor. Mama, o

rusoaică get-beget, cu un nume grăitor – Ţarev – cu părinţii stabiliţi chiar în Ismail. A fost o unire fericită care a pus bazele unei familii mari, şi asta, într-o perioadă plină de tragismul adus de revoluţia bolşevică. Patru copii, doi băieţi şi două fete, dintre care eu eram mezinul asupra căruia se revărsau toate „avantajele“. Şeful serviciului arhive la Episcopia Ismailului şi a Cetăţii Albe, fără a fi preot, tata reuşea să asigure o viaţă decentă familiei. Stăteam într-o casă, proprietate comună cu familia surorii mamei, pe strada Frumoasă, strada pe care se afla şi Liceul Sf. Dumitru. Un apartament de trei camere, cu un coridor lung, care ducea spre curte, trecând pe lângă celălalt apartament, asigura un confort suficient pentru familie şi un loc de neuitat pentru noi copiii. Piaţa abundentă, ieftină, permitea unei familii ca a noastră o viaţă îndestulată – mâncarea din abundenţă şi de cea mai bună calitate nu constituia o problemă. Eu eram copilul liniştit, copilul ascultător, copilul răsfăţat, ceea ce nu m-a împiedicat să ajung pe furiş la Dunăre, la râpa mănăstirii şi să învăţ să înot, pe ascuns. Zilele cele mai fericite erau sâmbetele şi duminicile, ca să nu mai spun de sărbătorile religioase sau naţionale, când, două-trei familii, cu bărci închiriate – lotci, în limbajul local – plecau în căutarea unor locuri frumoase care şi astăzi îmi par de vis, pe malul drept al braţului Chilia, cu importante provizii de mâncare şi băutură, cu corturi improvizate pentru refugiu, pentru siestă, dacă mai rămânea timp pentru aşa ceva. Lipoveni iscusiţi organizau partide de pescuit şi asigurau calitatea preparatelor de peşte – uhaua, rasolul, peştele prăjit sau la grătar. Câtă ştiinţă în alegerea soiurilor de peşte necesare unei uha, ca la carte! Aroma inconfundabilă a mujdeiului de usturoi chema la desfundarea sticlelor cu vin. Şi nu orice vin! Cu toate că Stavrovii aveau o superbă vie, aşezată pe o râpă a Dunării, la vreo zece kilometri est de Ismail, şi ca atare vinul casei, atât ei, cât şi Alexandrovii, prietenii noştri nedespărţiţi, preferau vinurile lui Tulceanov, deţinător al unor vii renumite şi al unor pivniţe cu interminabile galerii, amplasate undeva la ieşirea nordică a oraşului. Înaintea unor sărbători, cei trei capi de familie, maeştri în degustări, luau o birjă şi colindau cele mai cunoscute pivniţe, chiar dacă, de la bun început, ştiau că vor rămâne în final la acelaşi, la inegalabilul Tulceanov. Cum vinurile erau naturale, iar cei trei muşchetari nu consumau tării, îşi permiteau să transforme aceste mici escapade de recunoaştere în adevărate mici chefuri, preludiu la ceea ce urma să se întâmple pe malul Dunării, sau, pe rând, la casa fiecăruia. Petrecerile la domiciliu se organizau de regulă de sărbători ca Paştele, Crăciunul sau Revelionul şi ţineau trei zile şi trei nopţi. Începeau de obicei la

Stavrovi, continuau la noi, iar în ziua a treia, cu toţii se mutau la Alexandrovi. Ordinea aceasta nu era întâmplătoare. Un gard înalt, protector, ascundea o curte plină de viţă, flori şi pomi fructiferi, care ascundeau la rândul lor casa joasă, întinsă, precum şi anexele specifice unei gospodării de viticultori. Umbrare naturale îndemnau mesenii să nu piardă timpul şi să onoreze antreurile stropite de vinul casei, un vin alb, cam acrişor, tocmai bun, cum spunea gazda, pentru a provoca foame. Chiar dacă Alexandrov nu agrea acest soi de vinuri, onora cu tot respectul gazda, lăsând nelipsitele-i glume pentru mai târziu, la desert. Odată depăşită faza antreurilor, se trecea cu o grabă măgulitoare pentru patroana casei la spectacolul risipei. Ce nu era pregătit pentru astfel de întâlniri?! Astăzi aşa ceva ar fi calificat drept sfidare. În Basarabia acelor zile era ceva firesc! Se vorbea într-o româno-rusă frăţească, fără reţineri, fără semne de întrebare. În această companie, tatăl meu era în minoritate, dar poziţia lui era sprijinită de „românismul“ celor şase vlăstare, şcolite şi atrase de limba „moldovenească“. Totul era plăcut, totul era normal. În ordinea prestabilită, urmam noi la rând. Ce era plăcut în casa noastră, era căldura din timpul iernilor geroase şi răcoarea ce te îmbia înăuntru vara. Mai era ceva extrem de apreciat. Mama era o gazdă foarte iubită. O gospodină desăvârşită, se întrecea în a aduce ofrande zeului Risipă. Spre bucuria nedisimulată a lui „diadia Saşa“, vinurile aparţineau în exclusivitate lui Tulceanov. Friptura de curcan, garnisită cu gutui la cuptor, ţinuta curcanului, aranjat ca pentru a merge la bal, era specialitatea mult gustată a casei. Torturile, marea slăbiciune a copiilor – mari şi mici – aduceau elogii zgomotoase gazdei, mai ales că, la ora tortului se servea un cabernet pe care şi noi copiii îl apreciam, după plecarea musafirilor, când ne repezeam să golim paharele, lăsate cu imprudenţă doar pe jumătate golite. O sufragerie încăpătoare, cu o masă ovală din stejar natur asigurau o aşezare comodă pentru 12 persoane. În sfârşit urma transferul la Alexandrovi, cu trăsuri comandate anticipat, într-un mic alai. Bineînţeles că de Crăciun, sau de Revelion, trăsurile erau înlocuite cu sănii, de preferinţă troici, cu care se făcea un ocol mare, pentru aerisire. Niciodată nu voi uita acel clinchet monoton al clopoţeilor sau spaima iscată de ideea unei plimbări pe Dunărea îngheţată. Alexandrovii aveau o casă frumoasă, spaţioasă, cu o curte superbă, de fapt o livadă de profesionist, unde merii şi perii de soi dădeau roade de expoziţie, sub îngrijirea competentă a acestui minunat om. Fost ofiţer ţarist, cultivat, mare iubitor de literatură, trăia din amintiri pe care le depăna cu farmec, subjugând atenţia celor din jur. Risipitor din fire, îndrăgostit de viaţa pe care şi-o

salvase, în chip miraculos, în timpul revoluţiei, când la Odessa soldaţii organizau adevărate vânători de ofiţeri împuşcându-i în plină stradă spre deliciul bandelor dezlănţuite, sau îi capturau pentru a-i arunca de la etajele superioare ale clădirilor luate în stăpânire, încerca să uite trecutul făurindu-şi o viaţă de mic-burghez. Mesele copioase se terminau cu degustarea celor mai arătoase exemplare de mere sau pere, purtând în strălucirea luminii culorile curcubeului, obţinute prin tot felul de artificii. În admiraţia şi laudele care nu mai conteneau, o provoca în final pe mama la recitări. Autorii predilecţi erau Puşchin şi Lermontov. Copil fiind, rămâneam cu gura căscată, ascultând aceste înfruntări, în care memoria şi talentul de recitatori stârneau ropote de aplauze. Totul se termina cu îngânarea unor cântece vechi care m-au urmărit mult timp prin frumuseţea cuvintelor şi ades, profunda lor tristeţe. Peste toate însă trona „vecernii zvon“ în care vocea de clopoţel a lui „tanti Dusia“ invita la tăcere. La plecare, ca o regulă stabilită în decursul anilor, răsuna de pe discul de gramofon vocea lui Şaliapin. În acest timp, Ismailul era într-un evident proces de românizare, proces însă fără nimic ostil faţă de nota rusească ce domina intelectualitatea. Românii se înmulţeau în acest timp, printr-un aport de populaţie din Muntenia, Oltenia, Moldova şi chiar din Ardeal, iar pragmatismul păturii rusofone nu opunea nici o rezistenţă acestui proces. Aceşti rusofoni, mulţi proveniţi din cei năpăstuiţi de revoluţie, îşi manifestau ataşamentul faţă de Regatul României, care prin orânduire prezenta o garanţie de moment împotriva ameninţării extinderii revoluţiei roşii. Cu timpul, obligaţia de a cunoaşte şi folosi limba română s-a transformat într-o preocupare majoră, în plăcere. Era un gest de recunoştinţă faţă de Regatul României, pentru ospitalitatea şi protecţia oferite, era o dorinţă de a se integra în această nouă patrie. Aceşti „albi“, cum erau denumiţi cu ură de bolşevici, au purces la schimbări de nume, în general prin „românizare“. Au fost primii paşi, care s-au manifestat la o scară mai mare, odată cu refugiul provocat de spargerea frontului germano-român şi reocuparea Basarabiei de către trupele sovietice. Alexandrov a devenit Alexandru, Stavrov a trecut în Stavru, Chirilov în Chirilă. Aşa s-a întâmplat cu mulţi, aşa cum s-a întâmplat cu Vaniuşa Chirilov, românaşul nostru atât de iubit în lumea sportului. Da, armonia etnică, într-o structură babiloniană, a făcut atât de frumoasă viaţa din Basarabia, atât de frumoasă şi de bogată la rândul ei. Mai erau plecările în Deltă, călătoria cu vaporul până la Vâlcov, trecerea Dunării la Periprava, închirierea unor camere la lipoveni şi plecările cu bărcile în inima Deltei, spre cele două Merheiuri, Mare şi Mic, minunate ghioluri naturale, paradis al păsărilor şi

al pescarilor. Coloniile de pelicani, numărând sute de exemplare, ofereau zilnic, iubitorilor de „minuni“ ale naturii, dimineaţa pe la orele şapte, spectacolul ospăţului. Ieşind din ascunzătorile oferite de stufăriş, pelicanii se adunau în mijlocul ghiolurilor, într-o masă compactă, semănând de la distanţă cu un aranjament floral lacustru cu nuferi albi. A te apropia pe nesimţite de acest festin era o problemă pe care până şi experimentaţii pescari lipoveni o soluţionau cu greu. Bărcile erau strecurate în zonă în maximum de linişte, prin stufărişul de lizieră al ghiolului. Orice gălăgie punea în alertă colonia şi compromitea încercarea de a observa de aproape pelicanii. Cu multă iscusinţă, într-o astfel de escapadă, cele trei bărci au reuşit să se apropie la 25–30 de metri. Emoţia creştea, mai ales în sufletele copiilor. Enorma floare albă, cu reflexe roşii, se mişca unduită de briza dimineţii. În fapt mişcarea era rezultatul plonjării ciocurilor în apă, într-un ritm demn de un ritual. Deodată, am strigat cu toţii de spaimă! Barcagiii, la un semn de ei ştiut, au scos chiote prelungite şi au început să tragă vârtos la rame, în direcţia pelicanilor. A fost un spectacol extraordinar! Pelicanii, surprinşi, au început să se înalţe în valuri–valuri, desfăşurându-şi aripile de o anvergură nebănuită. Zgomotul aripilor, sunetele greu de imitat, sau cel puţin de descris, şi spectacolul aerian oferit de aceste minuni ale naturii în drumul lor spre ascunziş au umplut cu amintiri de neşters zilele copilăriei mele. Şi asta nu era totul. Mai erau vacanţele de vară petrecute la bunicii din partea tatii, la Nea Ştefan „Nemţeanu“, cum era poreclit datorită originii sale de prin Piatra Neamţ, fiul colonistului venit din Moldova de dincolo de Prut, la chemarea şi promisiunile ţarului. Au fost ademeniţi de o viaţă mai bună, de câteva privilegii, şi au adus cu ei, lucru la care nu s-au gândit atotputernicii stăpânitori ai Basarabiei, sufletul lor românesc şi, implicit, apartenenţa la o naţie mândră şi viteză, dar vitregită de nedreptăţile istoriei. Aceşti colonişti moldoveni au venit fără teamă, pentru că ştiau că vor trăi tot în Moldova, în vechea şi falnica Moldovă, în minunatul perimetru dintre Prut şi Nistru, populat şi organizat de la primele sale începuturi de făuritorii neamului românesc. Veneau la ei acasă poate şi cu speranţa că odată şi odată dreptatea istoriei va reaşeza lucrurile pe făgaşul lor normal. A fost un om bun acest bunic. Harnic, săritor, iubit în acest sat care se străduia să nu rămână mai prejos de Şaba, Leipzig, Tarutino sau Paris, sate întemeiate de colonişti elveţieni, nemţi şi francezi. A ajuns repede în fruntea obştii, primar, ceea ce avea să-l coste, mai târziu, odată cu ocuparea Basarabiei de către sovietici. A agonisit prin munca familiei – avea nouă copii – destul pământ ca să le asigure fiecăruia câte şase hectare şi

să mai aibă şi pentru el şi bunica, cam cincizeci. Vacanţele la ţară, la bunici, erau pentru mine ceva de nedescris. Şi acum, când stau liniştit şi răsfoiesc în memorie, îmi vine greu să descriu acele zile minunate. Un grajd îngrijit, în care nu intrau decât cai cumpăraţi de la coloniştii din Şaba. Trei dintre fraţii tatii îşi încropiseră şi ei gospodării frumoase şi cu toate că erau fiecare la casa lui, munceau împreună cu bunicul. Era mai cu folos. Sosirea „orăşenilor“ în vacanţele de vară era un eveniment tratat cu mare atenţie. Eram nişte răsfăţaţi. Eu eram în elementul meu. Eram mereu în preajma cailor, mă sculam cu noaptea-n cap ca să plec cu harabaua la câmp. Acolo mă agitam, acolo mâncam, acolo adormeam de oboseală. Seara, urcat în vârful harabalei, încărcată vârf cu fânul proaspăt cosit, ţineam hăţurile şi biciuşca, pe care învăţasem s-o fac să şuiere în aer. Alături de mine, nelipsit, se odihnea Azor, un ciobănesc de vreo 5–6 ani, care, simţea, cred, că la Ismail, fratele lui Corb, era cel mai bun prieten al meu. Bunica ne aştepta cu masa pusă, şi ca să-mi fie pe plac, seară de seară făcea colţunaşi cu brânză ce înotau în smântână. O parte din aceste vacanţe le petreceam la sora tatii, stabilită cu familia în micuţa staţiune Tuzla, de unde făceam, de obicei, plimbări până la Burgaz sau chiar până la Budachi, unde întinsele plaje ofereau condiţii excelente pentru băi de ssoare, scăldatul în apa mării şi mai ales pentru joaca copiilor. Acolo ne întâlneam, de regulă, cu alte cunoştinţe venite direct de la Ismail. Totul era minunat! Ce copilarie minunată am putut avea! Care dintre copii ar fi bănuit ce avea să vie?! Poate că părinţii şi bunicii trăiau într-o oarecare nelinişte, cu ochii la Nistru. Spun poate, deoarece asemenea temeri rar scăpau în discuţii care să ajungă la urechile celor mici. Ce se întâmpla în Germania anilor 38–39, nu aducea nori de nelinişte. Din contra, cei care se temeau doar de pericolul de la Răsărit vedeau în Germania un fel de garant, o forţă ce creştea ameninţător la adresa bolşevismului. În această stare de aparentă linişte, sau, mai bine zis, de expectativă, ultimatumul din 1940, cu privire la Basarabia, a avut efectul unei explozii din care basarabenii nu s-au trezit cu adevărat decât atunci când trupele de ocupaţie au apărut fluturând într-o mână puştile, iar în cealaltă – flori!

*

* *

Cu toate că aveam unsprezece ani, ca şi majoritatea copiilor din Basarabia, ne aşteptam să vedem năvălind un fel de draci, oameni cu coarne, sau ceva similar. Când am văzut

trecând pe străzile oraşului nişte oameni ca şi noi, îmbrăcaţi în rubăştile încinse cu curea, purtând pe cap, fie căciuli căzăceşti, fie nişte căciuli ţuguiate, joviali, zâmbind în stânga şi în dreapta, săltând copii pe caii lor mărunţi, săruntându-i cu înfocare spre disperarea mamelor care alergau în urma cailor pentru a-şi recupera odraslele, am rămas mai mult decât descumpănit. Am înţeles că am fost minţit la şcoală, că nimeni din casă nu a încercat să ne spună adevărul. Erau oameni ca şi noi!? Singurul lucru care te izbea la apropierea de ei, era mirosul puternic cazon, datorat poate şi oribilei mahorci pe care o fumau în ţigări făcute pe loc, din hârtie de ziar, şi nu în măsură neglijabilă şi alcoolului. Lumea era consternată, speriată cu gândul la ziua de mâine, la auzul sintagmei abia murmurate – pohod na Sibiri! Practic, administraţia românească nu a luat nici un fel de măsuri pentru eventuala evacuare a populaţiei. Au putut să plece doar „vârfurile“. Panica domnea la sate printre ţăranii mai înstăriţi, domnea şi la oraşe, printre intelectuali în general, ca şi printre foştii ofiţeri albi, scăpaţi de urgia revoluţiei bolşevice. Teama nedisimulată a părinţilor se transmitea şi copiilor. Se uitau la părinţii debusolaţi, neînţelegând totuşi gravitatea situaţiei. Oamenii se adunau conspirativ, încercau să prevadă posibilele urmări ale actului de abandon al guvernului român. „Daniil Stepanâci, asta nu va dura, nu se poate să dureze. Trădarea celor de la Bucureşti va fi reparată de Germania! înţelegerea dintre nemţi şi sovietici nu are nici o valoare. Face parte din strategia lui Hitler. Germania dispune de o armată capabilă să subjuge întreaga lume. Oricum, se pot baza pe foştii ofiţeri ruşi, din armata ţarului, capabili să organizeze populaţia. Nu, nu va dura!“ „Alexandr Alexandrovici, mă tem că până se trezesc nemţii să-i atace pe sovietici, nu va mai rămâne picior de fost ofiţer, de intelectual, de burjui. Şi ţarul a sperat în ajutor occidental şi uite unde l-a adus încrederea în aşa–zişii aliaţi, ca să nu mai vorbim de naivitatea cu care a privit realitatea rusă. S-a ţinut cu dinţii de ideile absolutismului, de influenţa nefastă a soţiei, tributară apartenenţei sale germane. Nu, Basarabia nu va afecta pentru moment relaţiile dintre Hitler şi Stalin. Hitler are încă nevoie de mână liberă pentru a înşfăca ce e de înşfăcat din Europa Centrală şi de Est! Nici România nu poate scăpa de intenţiile sale. Până la un război cu Stalin, va mai curge multă apă pe Dunăre şi asta îi convine lui Visarionovici, nepregătit încă pentru o mare confruntare. Până atunci, vai de biata Basarabie! Câţi oameni vor muri sau vor dispărea în pustietatea rusă?! Siberia ne aşteaptă, sau, în cel mai bun caz, un glonţ în ceafă!“ „Ce-i cu voi, oameni buni? Nu uitaţi că

suntem în Basarabia, atât de râvnită de toţi – români, turci, ruşi. Toţi au vrut controlul Gurilor Dunării, ieşirea la mare. Ruşii vor încerca, cel puţin la început, să cucereasca populaţia. Basarabia este un grânar, iar Uniunea este în colaps economic. Nu cred că se vor atinge de populaţie, vor încerca s-o câştige, chiar dacă şi prin intimidare. Nu mai faceţi panică! Speriaţi copiii. Nu vedeţi că ascultă pe la uşi? Bine că suntem cu toţii la un loc, că Mircea a rămas acasă. Cu ideile lui hitleriste, mă mir că nu a încercat să fugă în România. Şi acum mi-e frică să nu sară într-o noapte în Dunăre. Să avem răbdare şi să aşteptăm primele măsuri!“ „Leolea, îmi place că eşti optimistă. Ai uitat cum ai scăpat în 1917 din Odessa? Mai ţii minte cum s-au purtat cu ofiţerii, cu intelectualii?“ „Nu, Dania, nu am uitat şi nu voi uita niciodată! Nu era cazul să mi-o aminteşti!“. „Bine, să stăm şi să aşteptăm! Mâine mă duc până la Consistoriu să văd ce se întâmplă pe acolo şi prin oraş, bineînţeles. Alexandr Alexandrovici, bem un Tulceanov? Leolea, ce ne dai la aperitiv?“. „Nu, Daniil Stepanâci, nu mai stau. Mă duc acasă, cred că Dusia e îngrijorată. Şi pe urmă, trebuie să-l supraveghez pe Şuric. Cu tinerii ăştia, te poţi pomeni că mai fac cine ştie ce boacănă. Doamne fereşte! Da, cu diavolii ăştia nu-i de glumit! … La revedere! Mâine facem cumva să ne vedem.“ Seara, fără nici un fel de avertismente, populaţia s-a retras prin case, aşteptând ce?! … Deznodământul ce nu avea să se lase mult aşteptat. Prîntr-un miraculos sistem de curieri, toate instituţiile vechii orânduiri au primit ordinul de a trimite personalul administrativ la primăria oraşului, la dată şi oră fixă. Orice absenţă avea să fie aspru sancţionată! Erau primele ameninţări făţişe. La Consistoriu, sediul central al Episcopiei Ortodoxe a Ismailului şi al Cetăţii Albe, o clădire cochetă aşezată în centrul oraşului, Daniil Stepanâci, Dănilă pentru cei de la Episcopie, pe atunci şeful serviciului arhive, a avut surpriza de a fi oprit la intrare de un soldat, agresiv prin atitudine, cam asiatic prin înfăţişare, care într-o rusă stricată l-a făcut să înţeleagă că instituţia s-a închis. „Te duci mâine la Gor-Sovet! Hai, dă-i drumul!“ Un geam s-a deschis şi a apărut un ofiţer mai spălăţel, afişând un zâmbet ironic. „S-a terminat cu biserica şi cu popii! Puterea sovietelor nu are nevoie de minciunile voastre!“ A fost poate cea mai grea lovitură primită de un om, care, fără să fi fost preot, a slujit cu credinţă această instituţie. Cu capul plecat, s-a îndreptat înspre locul unde spera să regăsească liniştea pierdută şi poate ceva colegi. Aşezat pe traseul Bulevardului Lung, care urca lin din port, trecând pe lângă stadion, înglobând în traseul său plin de verdeaţă, două din cele mai însemnate biserici ale oraşului, Sfântul Nicolae şi Sfântul Dumitru, Soborul domina oraşul. În biserica plină până

la refuz, lucru ieşit din comun pentru o zi lucrătoare, domnea o atmosferă de nelinişte. Pe uşile laterale ale altarului, intrau şi ieşeau, într-un du–te–vino neobişnuit, preoţi şi diaconi, în haine de stradă. Murmurul vocilor din biserică acoperea agitaţia care domnea în altar. Pe uşa din dreapta altarului şi-a făcut apariţia episcopul, un bărbat frumos, încă tânăr, cunoscut şi iubit pentru elocvenţa lui, idolul nemărturisit al femeilor. Cu un gest simplu de binecuvântare, a stins orice urmă de murmur şi, trecând în faţa uşilor centrale ale altarului s-a adresat mulţimii. „Iubiţi credincioşi, Dumnezeu ne pune azi la o grea încercare. În timpul nopţii, lăcaşul Consistoriului a fost ocupat de soldaţi şi ne-a fost interzis accesul. Spre dimineaţă am fost vizitat de un ofiţer şi un individ în civil, care m-au sfătuit să mă supun acestei măsuri, deoarece din raţiuni de stat, această clădire va fi centrul unei instituţii de ordine publică şi siguranţă a statului. Cred că nu mai este nevoie să vă spun că este vorba de NKVD. Am fost rugat să mă mut din locuinţa mea personală la mănăstirea de dincolo de cetate. Bisericile vor rămâne deschise pentru oficierea slujbelor curente, dar mi s-a atras atenţia că orice propagandă în favoarea religiei, făcută în biserică sau în afara ei de către preoţi, va duce la iminenta închidere a bisericilor. Cu alte cuvinte, nu ne-a mai rămas decât să ne rugăm lui Dumnezeu, fără predici, fără manifestări cu caracter propagandistic religios. Probabil că acesta este doar începutul. Dumnezeu să vă aibă în paza Lui!“ Ca la un semnal nevăzut, murmurul a reizbucnit, ca un început de furtună. Oameni care nu s-au mai cunoscut, se îmbrăţişau plângând, punându-şi reciproc întrebări la care nimeni nu putea să răspundă. Câte unii, resemnaţi, sau, înspăimântaţi poate, se strecurau discret spre ieşire. Ca pentru a face din nou linişte, brusc, celebrul clopot al Soborului, renumit pentru puritatea sunetului, dar şi pentru puterea lui – se auzea foarte clar până la Tulcea – a început să bată într-un ritm alert. Clopotarul, un „mujic“ de vreo 50 de ani, cu barbă de lipovean, plin de energie şi credinţă, ascultând cuvintele episcopului, a hotărât, din proprie iniţiativă, să dea glas clopotului cel mare, fără nici un fel de „preludii“, pentru a chema la rugăciune întregul oraş. Sesizând gravitatea momentului, dar neputincios în faţa acestei dovezi de credinţă a unuia dintre cei mai vechi angajaţi ai Soborului, episcopul s-a îndreptat spre uşa altarului, făcând un semn de chemare pentru clerul care aştepta nehotărât în spatele catapetesmei. Înconjurat de preoţi şi diaconi, în sunetele clopotului care nu înceta să bată, ca un dirijor de cor, a dat semnalul şi cu o voce puternică de bas–bariton a început, urmat de întreaga mulţime „Tatăl nostru, carele eşti în ceruri…“ Atmosfera a devenit sublimă! De la

teamă şi neînţelegere, de la rugăciune şi smerenie, s-a trecut, prin ce miracol oare?! la revoltă, la curaj. „Tatăl nostru“ nu mai suna a rugă, era o cerere aproape ultimativă faţă de Dumnezeu! Dumnezeu era chemat să repare nedreptatea la care, fără îndoială că şi El contribuise, chiar dacă o făcuse pentru a pedepsi, pentru a trezi la credinţă. Apariţia în uşa bisericii a unui civil însoţit de câţiva soldaţi belicoşi prin armamentul pe care-l afişau, a stârnit un murmur de indignare. Era prima luare de atitudine a unei mulţimi neorganizate, adunate de teamă, de neînţelegere, de credinţă. Făcându-şi culoar cu paturile automatelor, grupul de antihrişti ajunse în faţa episcopului cerându-i să trimită oamenii acasă şi să-i însoţească la Consistoriu. Vocile unite ale enoriaşilor, alăturate tunetelor scoase fără oprire de clopotul care chema parcă la nesupunere, au pus în încurcatură pe vajnicul apărător al noii orânduiri. Făcând un semn cu capul, doi dintre soldaţii grupului au pornit în căutarea drumului spre clopotniţă. După 10–15 minute, clopotul a tăcut. Făcând cale întoarsă, cei doi soldaţi au revenit cu clopotarul, ţinut la respect de ţevile automatelor. Lumea a amuţit. Forfota s-a oprit. Spaima se citea pe feţele încinse de tensiunea ce-i apăsa pe toţi. Un gest de binecuvântare schiţat de episcop în direcţia clopotarului, apoi un pas hotărât în aceeaşi direcţie şi, spre consternarea micului comandant, cu o mână blândă dar fermă, Prea Sfinţia Sa i-a împins pe cei doi soldaţi, luându-l la braţ pe clopotar şi alăturându-se grupului de clerici din faţa altarului, a strigat: „în Casa Domnului, eu sunt stăpânul! Vă rog să părăsiţi Sfântul Lăcaş!“ „Tovarăşe episcop, faceţi o mare greşeală. Acest om a instigat cu clopotul lui populaţia la revoltă. Să vă prezentaţi astăzi la ora două la fostul sediu al Consistoriului. Să mergem băieţi!“ Strigăte de bucurie, îmbrăţişări, îngenuncheri, cruci, multe cruci, ca la ortodocşii de rit oriental, ca la pravoslavnici. De obicei, în biserică, populaţia enoriaşă participantă la slujbe era eterogenă, ruşii ocupând un loc important. Şi totuşi, ca la comandă, toată lumea vorbea numai româneşte! Nu mai era un amestec etnic, era un popor, un popor care simţea româneşte, care spera româneşte, care vorbea româneşte. A fost minunată această primă manifestare de solidaritate, dar a fost şi ultima luare de atitudine în faţa opresiunii. Maşina de distrugere a început să funcţioneze după un plan bine stabilit, iar populaţia înspăimântată de „dispariţiile“ fără urme, şi-a aplecat grumazul în aşteptarea securii. Important a fost însă că întreaga populaţie a Basarabiei, indiferent de etnie, a privit cu ură această invazie „paşnică“, contrar celor spuse sau scrise de unii şi de alţii, de dincoace sau de dincolo de Prut. Nu, sovieticii nu au fost aşteptaţi de nici o etnie, de nici o categorie

socială, spre surpriza chiar a opresorilor. Au întâlnit doar o supunere ostilă în faţa căreia Moscova a trebuit să ia măsurile cele mai aspre. Au existat, fireşte, şi oportunişti care au intrat chiar în slujba poliţiei politice, dar aceştia nu au reprezentat decât excepţia de la regulă. La Ismail, la oraşe ca şi la sate, această poliţie, diavolul roşu cum era numit NKVD-ul, folosind de la bun început cele mai abjecte metode de intimidare, a reuşit să demobilizeze orice încercare de nesupunere. Soarta episcopului a fost hotărâtă repede. Prezenţa la „Consistoriu“ i-a provocat un şoc. Două sentinele în faţa clădirii, alte două în spatele uşii centrale, câte una pe fiecare coridor. A fost adus în fostul său birou personal, transformat peste noapte în „cabinetul“ de primire al comandantului, colonel la 35–40 de ani. Pe peretele din spatele biroului atârna portretul lui Stalin. Dispăruse icoana lui Isus, dispăruse crucifixul de argint bătut în pietre preţioase, dispăruse Biblia legată în piele, dispăruseră cărţile din bibliotecă. Geamul era acoperit cu o perdea groasă de catifea roşie. Două reflectoare, plasate în două din colţurile încăperii, aruncau o lumină supărătoare înspre scaunul din faţa biroului. „Aţi întârziat puţin!?“. „Trăsura mi-a fost rechiziţionată, aşa cum văd că aţi rechiziţionat şi clădirea Consistoriului. Ştiam că la Dumneavoastră libertatea cultelor este garantată de Constituţie!? Ce s-a întâmplat cu lucrurile care văd că au dispărut? Aş vrea să văd cum arată birourile şi arhiva de la subsol.“ „Nu o să mai aveţi nevoie de toate prostiile acestea! Astăzi aţi făcut o mare greşeală, aţi instigat populaţia la revoltă, o acţiune de subminare a siguranţei statului. La noi aşa ceva nu se tolerează, se pedepseşte! Religia este liberă, dar nu şi propaganda religioasă, anticomunistă! Lenin a spus că religia este opiu pentru popor! În această noapte veţi rămâne cu noi. Va trebui să daţi câteva declaraţii sub semnatură“. „Nu văd nici un motiv pentru care să vreţi să mă reţineţi. Ceea ce s-a întâmplat la biserică, nu a fost o acţiune organizată, subversivă. Oamenii mei nu ştiu încă cine sunteţi, ce se întâmplă, ce va fi mâine. Cum puteţi să-i acuzaţi de trădare?! Pe cine să trădeze?! Pur şi simplu sunt speriaţi. Aici populaţia este credincioasă şi în situaţii inedite, se comportă inedit. Oamenii sunt speriaţi şi cum e şi firesc, s-au adunat să se roage. Ei au încredere în biserică, nu încercaţi să-i îndepărtaţi cu forţa de credinţă! Orice prohibiţie încurcă lucrurile, nu le rezolvă.“ „Bine, bine, văd că vă faceţi meseria şi cu mine. Serghei, du-l pe tovarăşul episcop jos, pentru declaraţii. Vă rog sa fiţi cooperant, ne veţi uşura munca. Ştiu că sunteţi «cineva» pentru acest oraş, dar asta nu vă conferă o situaţie specială, privilegiată. La noi toţi sunt trataţi la fel. Puteţi merge!“. Însoţit de Serghei, doborât de amărăciune, cel care mai ieri era

ascultat cu smerenie de iubiţii lui credincioşi, coborî treptele care duceau la subsol, unde se afla, sau mai bine–zis fusese arhiva Episcopiei Ismailului şi a Cetăţii Albe. Rafturile pline altădată cu dosare, fuseseră golite. Un birou, două reflectoare, un fel de fotoliu, cu o centură prinsă de spetează, cu cătuşe fixate pe braţele şi picioarele din faţă. Un fior rece străbătu întreaga fiinţă a slujitorului Domnului. Într-o parte a încăperii, o canapea acoperită cu muşama, prevăzută la rândul său cu curele şi cătuşe. Alături, pe o masă sprijinită de perete, se aflau aşezate, într-o ordine militară, tot felul de obiecte: un primus, un letcon ţigănesc, un ciocan, câteva perechi de cleşti, o menghină. Lângă masă, aşezaţi pe doua scaune cu spetează, doi tineri, cu înfăţişare asiatică, fără bluze pe ei, se jucau încordându-şi ritmic bicepşii. Privirile lor erau strălucitoare dar absente. În fotoliul din spatele biroului sta, mimând indiferenţa, un tip de vreo 45–50 de ani, blond cu ochi albaştri, nespus de albaştri, melancolici la prima vedere. Rubaşca impecabil de curată, purtând pe guler insemne de căpitan, se mula pe un trup care radia sănătate, forţă.
„Bună ziua tovarăşe! Luaţi loc, vă rog! Sper să terminăm repede ce avem de făcut. Vă supără lumina?! Gata, aşa e mai bine. Va trebui să faceţi o declaraţie sub semnatură. La fiecare întrebare pe care am să v–o dictez, veţi răspunde clar, fară să omiteţi nimic. Ştiţi că sunteţi acuzat de subminarea siguranţei statului? Nu, nu-i nevoie să spuneţi nimic. Veţi scrie totul pe hârtie. De fapt, noi ştim totul! Vrem să facem doar o confruntare, să obţinem o mărturisire completă. Nu ar avea nici un rost să negaţi, să minţiţi“. „Slujitorii Domnului nu mint! Am să mă rog pentru Dumneavoastră. Dacă vreţi să instalaţi aici, la noi, o nouă orânduire, nu este nevoie să ne intimidaţi. Basarabenii nu s-au lăsat intimidaţi nici de tătari, nici de turci, nici de ruşi! Toţi au plecat cum au venit. Basarabenii s-au luptat cu toţi pentru fiinţa lor, pentru Moldova ai cărei fii suntem. Noi am «născut» Basarabia, parte din marea Moldovă, din România Mare. Ceilalţi, au ocupat-o doar.“ „Văd că vă aprindeţi. Aici nu sunteţi la biserică să ne ţineţi predici! Să trecem la treabă! În primul rând scrieţi totul despre familie, bunici, părinţi, fraţi, surori, pe unde aţi umblat, unde aţi învăţat limba rusă şi de ce aţi invăţat-o, ce avere aveţi, ce averi au rudele, adresa lor exactă. Nu omiteţi nimic! După această primă parte o să trecem la alte întrebări, scurte, exacte. Fumaţi? Nu?! Eu am să fumez, totuşi.“ Era un fel de inaugurare a ceea ce avea să fie activitatea nefastă a acestei instituţii de represiune. Toată punerea în scenă, începând cu atitudinea şi terminând cu arsenalul obiectelor de intimidare, aveau un scop bine definit. Acest om influent trebuia să pună în gardă, să

avertizeze populaţia că orice atitudine îndreptată împotriva noii orânduiri avea să fie tratată cu toată severitatea, fără milă. Totuşi, planul nu a putut fi dus până la capăt. Un ordin venit de sus a întrerupt interogatoriul în plină desfăşurare. Fără nici un fel de explicaţii, episcopul a fost transferat într-o altă încăpere a fostei arhive, o încăpere goală, fără lumină, cu ferestrele astupate, mai bine–zis, zidite. Nici un scaun, nici o canapea, doar rafturi goale. După o lungă aşteptare, petrecută în continuă mişcare, uşa s-a deschis lăsând să pătrundă o lumină slabă de pe coridor. Doi militari, subofiţeri după toate aparenţele, l-au invitat să revină în încăperea de anchetă. A trebuit să pună pe birou actele ce le avea asupra lui, ceasul şi lanţul de aur, crucea arhierească bătută în pietre preţioase, ceva bani româneşti şi, în final, rasa preoţească. Rămas în pantaloni şi în cămaşă, a fost condus la o maşină, care a demarat în trombă. În plină noapte, maşina s-a oprit aproape de malul Dunării, unde, o barcă cu motor, o şalupă militară, aştepta cu motorul pornit. Cinci soldaţi, înarmaţi până-n dinţi, aşteptau în şalupă. La un semn al însoţitorilor, a urcat în şalupă, s-a aşezat pe locul indicat şi şi-a înălţat ochii spre cer. „Doamne! Ce moarte îmi pregătesc? Vor să mă înece în Dunare? De ce oare? Înseamnă că tot ce se spune despre ei, este adevărat!?“ Şalupa s-a desprins de mal înaintând încet în noapte. Motorul aproape la ralanti, se pierdea oarecum în murmurul apei. Din plescăitul neobişnuit al apei, şi-a dat seama că şalupa remorca o barcă, o mică lotcă de pescari. Convins că sfârşitul era aproape, împăcat cu soarta hărăzită de Cel de Sus, făcând binecunoscutul gest al binecuvântării, privindu-i pe soldaţi rosti: „Dumnezeu să vă ierte şi să vă binecuvânteze!“. Apoi, ridicându-se în picioare, spre nedumerirea grănicerilor, şi-a îndreptat privirea în direcţia portului părăsit şi, cu acelasi gest de binecuvântare, a rostit: „Adio, Ismail iubit!” Descumpăniţi de cele întâmplate, cerberii l-au lăsat să stea în picioare, fără să-i mai adreseze nici un cuvânt. Oare ce se petrecuse în sufletele lor? Nimeni nu avea să afle. La scurt timp, spre surprinderea sa, episcopul îsi dădu seama că şalupa se apropia de umbra celuilalt mal al Dunării, de malul românesc. La un moment dat motorul a fost oprit, lotca trasă la şalupă şi, fără multe menajamente, se văzu mutat în barcă. „Mai este puţin. Luaţi vâslele şi trageţi la mal. Poate că grănicerii români n-o să vă împuşte!? Nu mai aveţi voie să vă întoarceţi la Ismail!“ Motorul porni, iar şalupa făcu un ocol zgomotos şi dispăru în noapte. Nedumerit, şocat de cele întâmplate, se aşează pe banca din mijlocul bărcii, fixă pe pipăite vâslele şi lăsă barca în voia curentului. Se dezmetici totuşi şi trase stângaci de vâsle, încercând să apropie barca de

mal. Simţi o smucitură, se rostogoli pe spate şi auzi, aproape, chiar foarte aproape: „Stai! Stai că trag!“. Două mogâldeţe, înarmate cu ceva puşti lungi, probabil de pe timpul războiului din 1916, se apropiară cu prudenţă. O lumină de felinar ţâşni în direcţia bărcii înfipte în mal. „Câţi sunteţi? Ce căutaţi aici?“. „Sunt singur, sunt episcopul Ismailului. Dumnezeu să vă binecuvânteze, copiii mei! Unde sunt eu acum?“. „La Plaur.“. „Şi acum, ce faceţi cu mine? Nu am arme, nu am acte, nu am bani.“. „Vă ducem la postul de grăniceri. De acolo vă trimite la Tulcea, la comandament. Ce facem cu barca?“. „Nu ştiu, aşa m–au adus ruşii, grănicerii ruşi. Nu aţi auzit şalupa?“. „Ba, am auzit, dar aici nu avem cum să-i oprim, să-i capturăm. Stăm ascunşi şi păzim malul nostru. Hai, părinte, să mergem! Să nu încercaţi să fugiţi! Nu aveţi unde.“ Peripeţiile s-au terminat la Tulcea. Feţele bisericeşti au fost chemate la comandamentul de grăniceri şi cum episcopul era foarte bine cunoscut, povestea incredibilă a fost, aparent, lămurită. „Prea Sfinţia Voastră, ruşii s–au temut să vă facă rău şi v-au expulzat. Dacă s-ar fi întâmplat ceva, ar fi spus că aţi încercat să fugiţi în România! Vom avea multe probleme cu ei. Până acum grănicerii noştri au putut dormi liniştiţi. Acum e altă poveste. Trebuie să ne dea de gândit!“ După câteva zile de relaxare petrecute la Tulcea şi o vizită în Dealul Mitropoliei din Bucureşti, povestea neverosimilă a episcopului de Ismail şi Cetatea Albă, la propria dorinţă, s-a terminat printr-o retragere la una din frumoasele mănăstiri din Bucovina.

*

* *

La Ismail, vestea dispariției episcopului a adus un nou val de neliniște în sânul enoriaşilor. Înfricoşătoarele poveşti despre pogromurile şi deportările organizate de sovietici pe întinsul întregii Uniuni Sovietice au început să circule în taină, din casă în casă. Paie pe foc au fost puse şi de faptul că la câteva zile, clopotarul a fost găsit spânzurat în clopotnița Soborului. Înțelepciunea mulțimii a şoptit: „Nu s-a sinucis! Era un prea bun creştin ca să facă aşa ceva!“. Şi a fost înmormântat creştineşte, fără explicații, dar cu „onorurile“ cuvenite unei victime a antihriştilor. Trei dintre preoții cei mai cunoscuți ai Episcopiei au slujit la inmormântarea celui mai iubit şi mai inconfundabil clopotar al Basarabiei de Jos. Cine nu-şi aduce aminte de „preludiile“ care precedau intrarea clopotului „Cel Mare“, executate pe cele zece clopote! Curând după dipariția episcopului, la urechile credincioşilor au ajuns unele zvonuri – episcopul a fugit – primite la început ca un act de diversiune, dar, acceptate în final, după confirmarea veştii că Prea Sfințitul a fost văzut în Dealul Mitropoliei. Cei neîncrezători s-au mulțumit şi ei, ceva mai târziu, cu această explicație, când, la revenirea administrației române în 1941,

episcopul nu s-a întors. Chiar şi „surghiunul“ la mănăstire a servit drept argument! Se spunea că în şedinţa Sinodului, neputând aduce dovezi palpabile privind „expulzarea“, a fost blamat cu vorbele Prea Înaltului: Nici un păstor nu-şi părăseşte turma! Acesta era numai unul din multiplele exemple în care, oameni cinstiţi, curajoşi, erau prezentaţi într-o lumină compromiţătoare, erau înlăturaţi direct sau indirect din societate. Cum odată cu trupele militare de ocupaţie, în oraş au sosit şi numeroşi cinovnici, cu familii cu tot, gata să se apuce de treburile administrative specifice acestei faze de instalare a noii orânduiri, s-a ivit inerent o problemă ce nu suferea nici o amânare. Locuinţe pentru noii veniţi. Aşa a început primul val de evacuări, fără nici o alegere după criterii prestabilite, ci, după înfăţişarea caselor. Comisii mixte de civili şi militari au inceput „plimbările“ prin oraş şi „vizitele“ la domiciliu. Dacă plimbările se făceau la lumina zilei, vizitele în schimb se efectuau după lăsatul nopţii, când, indiferent de forfota ce se isca, nimeni nu îndrăznea să scoată capul afară, mulţumindu-se cu a face rugăciuni şi a-i mulţumi lui Dumnezeu că, de data aceasta, năpasta i-a ocolit. Procedeul era simplu. Cei vizitaţi erau lăsaţi să-şi ia lucrurile strict necesare şi, urcaţi în nişte dube fără geamuri, luau drumul pribegiei sau al morţii. Niciodată nu s-a ştiut exact ce s-a ales de aceşti năpăstuiţi ai soartei, a căror singură vină era că dispuneau de locuinţe plăcute la vedere. A fost primul proces de transplant de populaţie, de rusificare a noilor teritorii acaparate fără nici o opoziţie. În acele momente, basarabenii, indiferent de etnie, s-au întrebat: cum de a fost posibil?! Un simplu ultimatum şi România Mare şi-a înfipt ochii în pământ, uitând de minunatele rânduri scrise despre Basarabia de oameni ca Ion Nistor sau Nicolae Iorga, uitând de jurămintele făcute în 1918, la Marea Unire. Şi mai era ceva de neînţeles. Atitudinea pasivă a Germaniei în discordanţă cu promisiunile făcute de Hitler României! Cei nedumeriţi se întrebau – să fi fost posibile înţelegeri secrete între Hitler şi Stalin chiar în cadrul pactului de neagresiune semnat în 1939? Neagresiune cu urmări agresive? Ce avea să urmeze? Nimic! Spuneau cei mai mulţi, resemnaţi şi dezamăgiţi. „Ce spui, Daniil Stepanâci? Eu sunt rus şi sunt mulţi ca mine. Dar voi, cei de pe aici, români moldoveni, voi de ce aţi fost trădaţi? România este regat, România s-a vrut mare, cum de nu-şi dau seama Majestăţile Lor ce înseamnă să cedezi fără un foc, fără o jertfă, teritorii din trupul ţarii? Şi cui? Bolşevicilor! Dar ăsta nu-i decât un prim pas! Mâine, poimâine, se vor plimba prin Bucureşti, Sofia, Praga sau Varşovia. Cine nu a avut de-a face cu ei, nu poate înţelege pericolul pe care-l reprezintă comunismul. Eu sunt militar de carieră, am făcut academia militară ţaristă, am încetat lupta numai când totul a fost făcut una cu pământul şi am venit cu încredere aici. Am invăţat româneşte, am învăţat să iubesc România. Ce mă aşteaptă? Un glonţ în ceafă sau un drum în Siberia. Sunt vorbele tale. Dacă nu aveam familie, aş fi ştiut ce am de făcut. Aş fi murit ducând cu mine câţiva bezbojnici. Dar aşa? Trebuie să stau cu braţele încrucişate şi să mă rog. Prima lor armă împotriva noastră, sunt familiile! Sărmana Dusia, ea tremură pentru mine, nu pentru ce o aşteaptă!“. „Dragul meu, tot ceea ce-mi spui este adevărat. Poate că niciodată nu m-am simţit mai român ca acum şi poate că tocmai de aceea sunt atât de dezamăgit. Ai mei au venit în Basarabia la chemarea lui Alexandru I, aici m-am născut, am

invățat, mi-am întemeiat o familie. În 1918 am fost fericit că Basarabia a revenit, după atâta timp, la România. Copiii mei au crescut şi învățat sub români. Leolea vorbeşte româneşte de parcă ar fi făcut şcoala în România. Am rude dincolo de Prut. Şi acum? Acum totul s-a dus de râpă. De un lucru sunt sigur, aceşti nenorociți de bolşevici nu vor face mulți purici aici. Pactul cu Germania este o farsă. Sovieticii nu au armată, au o bandă de nemernici, de anarhişti. Fără disciplină nu există armată! Cum să lupți cu nemții?! În primul rând nu au ofițeri! De armament, ce să mai vorbim?! Nu mai merge să lupți cu cavaleria şi infanteria. Armata rusă a luptat cu crucea în față. Acum, ce să duci lângă drapel? Secera şi ciocanul?! Nu, fără credință, nu poți nici să ataci, nici să te aperi! Nenorocirea noastră este că dacă nemții întârzie puțin, nu prea vor mai găsi pe cine să elibereze. Să vedem ce va face Carol. Se spune că s-a înțeles cu Hitler pentru Basarabia. Ghinionul e că nici în România lucrurile nu sunt prea clare. Da, noi vom fi cu siguranță sacrificați, dar copiii noştri, cei care vor scăpa, vor asista la colapsul bolşevic. Nu ştiu dacă vor afla că am fost sublocotenent în armata țaristă, dar sper să nu se întâmple aşa ceva. Îmi ajunge că i-am ,,slujit'' pe popi, cum le place să spună. La tine lucrurile sunt ceva mai grave. Ai luptat împotriva revoluției, ai fost rănit, ai primit ordinul Sf. Gheorghe din mâna țarului. Poate că ar fi bine să pleci undeva la țară, poate că acolo te poți pierde. Ce-ar fi să mergi la ai mei, la Sărăria?“. „Nu poți fugi de soartă, şi apoi, uiți că Nea Ştefan are ceva pământ, că va fi declarat culac, că a fost atâția ani primar? Tu nu ştii ce au făcut în Rusia? Poate că ar fi mai bine să vină el aici!? Să se piardă pe undeva printr-o mahala, pe la lipoveni. Nu, la țară va fi şi mai rău decât la oraş. Colhozul, dragul meu Daniil Stepanâci, această invenție diabolică, va prăpădi tot ce va întâlni în cale? Ştii că milioane de țărani au fost transplantați în pădurile Siberiei? Că familiile lor au fost despărțite, soții între ei, copiii de părinți?! Aici vor aduce asiatici, da, da, asiatici, calmuci sau mai ştiu eu ce, săraci lipiți şi ascultători, care vor semăna teroarea prin sate. Oare ce vor face cu coloniştii nemți şi francezi? Vor îndrăzni să se atingă de ei ştiindu-l pe Hitler atât de aproape? Doamne! Dă-i gând bun lui Carol al II-lea şi fă-l să se grăbească! Numai atitudinea lui dictatorială poate convinge partidele să accepte un război de eliberare. Ştiu că România este prea mică pentru a se pune la trântă cu un colos fără de Dumnezeu, dar el are spatele acoperit de Hitler, Dumnezeu să-l păzească!“ Disperarea şi speranța, acționând de-a valma, fără o ordine motivată, semănau o stare de confuzie, de incertitudine. În stilul în care se ştia că acționează sovieticii, timpul era foarte prețios. Orice întârziere din partea României şi a Germaniei, orice lună în plus puteau aduce dezastrul pe acest pământ uitat de Dumnezeu. Adunarea salariaților oraşului de la „Sovietul Orăşenesc“ a urmărit, în prima fază, o selecționare a „scribilor“ cunoscători de limba rusă şi română, pentru a fi folosiți la traducerea actelor existente în arhiva vechii primării şi întocmirea noilor acte de identitate. Câțiva „cinovnici“ cunoscători ai limbii române, veniți cu noua administrație, de nu se ştie unde, au organizat o adevărată armată de funcționari localnici, care urmau să contribuie, sub strictă supraveghere, la „actualizarea“ actelor personale. Când Daniil Stepanâci a fost selecționat, în special pentru calitățile sale de caligraf, a fost invitat să completeze noile documente de identitate pentru el şi

familia sa. Surpriza lui a fost că s-a pomenit cu numele rusificat. „Numele meu nu este Davâdov, nu pot schimba numele de familie pe care mi l-au lăsat străstrăbunicii mei. Eu sunt moldovean!“. „Scrieți cum vi se spune! Aveți un nume cam evreiesc şi slavă Domnului, avem destui evrei! Nu, nu, scrieți Davâdov! Nu văd ce e rău în asta, e o simplă traducere. Ascultați-mă, o să vă prindă bine!“ Era primul pas spre rusificare, întâlnit de fiul lui Nea Ştefan „Nemțeanu“. În numai câteva zile, oamenii supuşi unor presiuni mai mult sau mai puțin făţişe, înclinau capul în fața acestor încălcări flagrante, unii fiind chiar convinşi că aşa e mai bine! Erau şi oportunişti care nu se sfiau să sară peste cal. Un oarecare Alexandru Miron, originar de prin Tighina, nu s-a mulțumit cu „traducerea“ numelui de familie în Mironov, dar a insistat ca numele de botez să nu mai fie Alexandru, ci Alioşa! Da, figuri de tristă amintire au căutat de la bun început să contribuie la procesul de reaşezare al statisticilor demografice din Basarabia. Cum din 1930 nu mai fusese făcut nici un recensamânt oficial al populației din Basarabia, datele existente au fost declarate ca depăşite, fiind pur şi simplu înlocuite cu datele noului recensământ, efectuat de cinovnici instruiți în birourile centrului din Chişinău. Şi toate acestea rapid, pentru a introduce deruta, pentru a impune noua stare de lucruri. Teama care se putea citi în privirile băştinaşilor, tăcerea lor, oportunismul multora, erau întreținute în mod iscusit de o susținută propagandă – promisiuni şi amenințări – dar nu în ultimul rând şi de acțiuni teroriste. Bande controlate de poliția secretă, formată din civili sub acoperire, alcătuite din localnici amestecați cu noii veniți, bântuiau satele şi oraşele pentru a semăna teroare. Furau, băteau, violau, amenințau. Marele Pantioşa nu a fost o invenție cum s-a încercat mai târziu să se acrediteze. Dupa 1944, „generalul“ Pintilie, alias Pantioşca, avea să aducă şi în Bucureşti suflul noii epoci ce a strivit România timp de 45 de ani. Discutând la un moment dat despre acest proces de rusificare a numelor de familie, interlocutorul meu, mi-a replicat: „Şi românii au «românizat» numele de familie ale multor ruşi din Basarabia!“. „E o deosebire între ceea ce s-a întâmplat cu ruşii din Basarabia sub români şi ceea ce fac sovieticii cu românii băştinaşi. Românii nu au forțat pe nimeni să-şi schimbe numele! Ruşii din Basarabia au cerut acest lucru pentru a li se pierde urma, de teama, devenită paranoică, de bolşevici. Nu uita că schimbări de nume nu s-au petrecut decât în rândul intelectualilor. La sate acest proces nu a avut practic loc. Or, cine erau în general intelectualii ruşi? Erau cei pribegiți pe la noi, foşti ofițeri sau slujitori din regimul țarist, prigoniți de revoluția proletară. Da, la sate țăranii s-au dovedit neînduplecați. Țăranii țineau la originea lor, cum țineau şi la pământ. Şi dacă nu au putut să păstreze pământul, numele nu l-au renegat!“ Slujba de înmormântare, făcută de cei trei exponenți ai Episcopiei, nu a trecut neobservată. Povestea cu sinuciderea nu a fost înghițită nici de enoriaşi şi nici de preoți. Speranța opresorilor că preoții nu vor accepta să slujească la înhumarea clopotarului sinucigaş, nu s-a adeverit. În cimitirul plin până la refuz, slujba de înmormântare a avut un efect similar cu cel înregistrat la Sobor, la auzul clopotului „Cel Mare“, „Bolşoi“ cum îi spuneau ruşii. Reacția colonelului comandant Râşcov a fost promptă. Nu a intervenit direct împotriva participanților la înmormântare, dar s-a gândit să dea o lecție usturătoare

„popilor instigatori“. Ochii au căzut pe părintele Vodă, un bărbat de vreo 40 de ani, brunet, înalt, frumos, cu o barbă tuciurie scurt retezată, îngrijită. Cunoscut şi iubit de enoriaşi pentru predicile duminicale de la Biserica Sf. Dumitru, era admirat şi pentru frumoasa lui soție, o blondă de 30 de ani, suplă, cu ochi negri pătrunzători, cochetă. Multe priviri întorcea această femeie în plimbările sale de pe bulevard, de mână cu o ştrengăriță de 9–10 ani. O familie liniştită, fericită, cunoscută sub numele de „Trio Vodă“. Stăteau într-o frumoasă casă parohială, în apropierea Bisericii Sf. Dumitru, împreună cu mama lui, o femeie distinsă, văduvă de preot. Vizita pe care i-a făcut-o un grup de „civili“ în seara înmormântării clopotarului, avea să pună capăt în mod brutal acestui cuplu admirat şi iubit. Luați pe nepregătite, el într-un pantalon şi o cămaşă, ea, într-un halat de baie, au fost duşi, sub protecția întunericului, la Consistoriu. Ajunşi în fața comandantului, stând în picioare în fața biroului acestuia, au avut de înfruntat minute bune de tăcere, însoțite de o privire fixă, pătrunzătoare şi un zâmbet abia perceptibil. „Ei, ce ne facem acum? Ce v-ați apucat de manifestații! Şi unde? La cimitir! Ştiam că un sinucigaş nu se onorează cu o slujbă, şi încă ce slujbă! Trei preoți! Asta da instigare! Şi câtă lume nevinovată ați adunat ca să-i prostiți! Până acum am fost înțelegător, indulgent. Şi dumneata tovaraşă, de ce nu-ți frânezi puțin soțul? Sunteți tineri, aveți un copil de crescut, da, da!… un copil! O să treceți să dați nişte declarații. De ce nu ne-ați anunțat că episcopul v-a vizitat înainte să dispară? Ştiați că asta înseamnă trădare, că nu puteți să ascundeți aşa ceva! Va trebui să scrieți ce s-a discutat, ce ați hotărât. Cine mai este implicat în aceste acțiuni subversive. Ştiți că episcopul a reuşit să ajungă în România? Da, ne-a păcălit pe toți! Ce legături mai aveți cu el? Tot, absolut tot! Sunteți pasibili de înaltă trădare! Şi asta este grav, foarte grav! Serghei, condu-i la tov. Şevcenco, el ştie ce are de făcut.“ Groaza din ochii celor doi acuzați de „înaltă trădare“ explica incapacitatea lor de a reacționa într-un fel la acuzațiile aberante ce li se aduceau. Chipurile lor frumoase se metamorfozaseră. O profundă sfârşeală brăzda trăsăturile feților. Cu umerii căzuți, fără a se privi, ținându-se strâns de mână, pe urmele paşilor lui Serghei, coborâră treptele împleticindu-se, pe drumul ce ducea în sala anchetelor. „V-a spus tovarăşul comandant ce aveți de făcut? Eu zic să n-o lungim. Veți scrie tot ce ştiți despre manifestația de la cimitir, despre fuga episcopului, despre ceilalți doi preoți care au slujit la cimitir, despre tot ce ați pus la cale. Nu omiteți nimic! Nu are rost! Ştim tot, absolut tot! Mai bine să cooperăm. Este vorba de siguranța statului. Alioşa, pune două scaune, aici, în fața mea.“. „Stați puțin, nu înțeleg de ce ați arestat-o pe soția mea?! Ea nu a fost la cimitir, de fapt, la cimitir nu s-a întâmplat nimic periculos pentru orânduirea sovietică. Pur şi simplu, clopotarul, un om simplu, bun, era foarte mult iubit şi oamenii s-au adunat fără să fie chemați special. Au venit să-şi ia rămas bun, pentru că aşa e la noi! Despre «fuga» episcopului nu ştiu absolut nimic. De la întâmplarea de la Sobor, nu l-am mai văzut. Nu a fost la noi acasă, nici el şi nici altcineva. Vă rog să-i dați voie să meargă acasă. Fetița şi mama mea trebuie să fie foarte speriate. E totuşi noapte!“. „Văd că nu aveți de gând să colaborați. Chiar aşa de proşti ne credeți?! Credeți că dacă negați, scăpați mai ieftin? Să ştiți că de aici nu veți pleca decât dacă scrieți tot adevărul! Şi soția trebuie să

facă la fel. Când este vorba de siguranța statului, nu ne impresionează lacrimile din familie. Cine greşeşte, trebuie să plătească!“. „Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu am făcut nimic, nu mă simt vinovat cu nimic. Este probabil o răzbunare a nu ştiu cui! Sau, poate este vorba de o înscenare?! La ce vă foloseşte?“. „Destul! Aţi întrecut măsura! Asta-i culmea! Să mă acuzaţi de înscenare. Sunt nevoit să schimb placa. De fapt, nu prea mai am timp de pierdut. Dacă nu se poate cu vorba bună, vom face cum trebuie! Băieţi, treceţi la o percheziţie corporală! Aici, în faţa mea. Am terminat cu glumele. Vă rog să vă dezbrăcaţi, puneţi hainele jos, scoateţi tot!“. „Cum o să puneţi o femeie să se dezbrace aici?! Vreţi să ne terorizaţi? Vă rog să chemaţi comandantul!“. „Asta-i bună! Ce credeţi că n-am mai văzut o femeie dezbrăcată? Sau vă este ruşine unul de altul? Care comandant tovarăşşe?! Aici, în anchetă, eu sunt comandantul şi răspund pentru ceea ce fac. Hai băieţi, fără mofturi!“ Cei doi vlăjgani se apropiară de victime, silindu-le să se îndrepte – el înspre fotoliul armat, ea, înspre canapeaua împodobită cu cătuşe şi curele. „Hai, scoate hainele!“ Preotul încremeni de consternare, privi înspre Silvia, care sub supravegherea celuilalt, lăsă să cadă jos halatul de baie cu care fusese adusă. Scoase un strigăt de fiară şi încercă să scape de sub supraveghere, dar, sub lovitura unui pumn bine plasat la plex, se prăbuşi gemând. Alioşa, mândru de lovitura aplicată, se înclină înspre victimă rânjind şi din câteva mişcări iscusite, îl lăsă pe părintele Vodă gol puşcă. Îl împinse în fotoliul supliciului prinzându-i braţele şi picioarele în cătuşele prevăzute special pentru imobilizare. Apoi îi fixă gâtul cu o curea montată în spetează. „Doamne, cu ce ţi-am păcătuit?! Te rog, scap-o pe Silvia de aceşti barbari!“ Însoţitorul Silviei, Volodea, nu-şi putea lua ochii de la frumosul piept rămas gol şi neputincios. Silvia nu îndrăznea să deschidă ochii. Ştia că nu va supravieţui umilinţei. Era curată, dar nu putea depăşi asemenea momente lipsite de omenie. „Ei, ce mai stai? scoate chiloţii şi urcă pe canapea, cu faţa în sus. Nu vrei? Bine, te ajut eu!“ „Nu, nu pune mâna pe mine! Fiu de cățea.“ Cu un gest brusc, îşi smulse chiloţii şi încercă să se urce pe canapea. O canapea înaltă, ca o masă de operaţie. Nu reuşi şi se prăbuşi. Când îşi reveni, simţi dureri la încheieturile mâinilor şi la glezne. Fusese săltată de Volodea şi încătuşată. O curea îi fixa mijlocul de canapea. Întoarse privirea înspre biroul anchetatorului şi-l văzu pe soţul ei, gol, fixat în fotoliu. Avea impresia că este un coşmar din care nu se putea trezi. Încercă să se mişte şi-şi muşcă buzele până la sânge. În zadar, realitatea îi apăru şi mai îngrozitoare. „Ce vreţi de la noi? Spuneţi şi vom face, numai nu ne mai batjocoriţi. Sunteţi şi voi oameni, nu animale, nu?! Aveţi şi voi familie. O, Dumnezeule, fii blestemat!“ „Ei, părinte, te-ai răzgândit? Vrei să mărturiseşti totul, pe hârtie? Ce rost are să ne forţezi să facem ceva ce nu ne place. Cel puţin mie, nu-mi place! Cu băieţii e altceva! Ei sunt tineri, sunt un fel de fanatici în dragostea lor pentru ţară şi sunt în stare de orice când au în faţă duşmani ai poporului. Ce spui, vii la birou să scrii? Trebuie să vină şi soţia.“ „Nu am ce să scriu, vreau să vină comandantul! Eşti un criminal. Şi dacă am sa scriu ce vrei, stiu că nu mai scăpăm vii de aici. Dumnezeu să vă pedepsească, împreună cu familiile voastre, cu tot!“ „Bineee! Băieţi ocupaţi-vă puţin de tovarăşa preoteasă. Hai, cine începe? începe tu, Alioşa!“ Alioşa, o canalie educată

special pentru aşa ceva, copil provenit dintr-o familie deportată şi crescut în căminele ministerului de interne, îşi desfăcu tacticos şlițul şi urcând pe canapea, se prăvăli peste trupul frumos dar încordat de spaimă, forțând penetrarea. Un scâncet răzbi din direcția fotoliului. „Dumnezeule, fii blestemat!“ Bruta se comporta efectiv la nivel de brută. Strângând până la învinețire sânii, muşcându-i alternativ, într-un ritm de apucat, forțând penetrările cu o satisfacție diabolică, arunca priviri disperate înspre chipul celei siluite, aşteptând să apară semnele atât de specifice punctului final. Era un animal viril, dur, sigur de el, şi când, după vreo 20 de minute se prăbuşi sleit peste trupul femeii pângărite, strigă: „Curvă, nu eşti bună de nimic!“ „Hai, gata, lasă-l şi pe Volodea, el e mai drăgăstos. Hai Volodea, fă-o să nu te uite!“ Căpitanul se ridică, trase un sertar, scoase o mănuşă, o puse pe mâna dreaptă şi se apropie de fotoliu. Ce zici, părinte? Aşa face şi cu tine? Nu se zbate de plăcere? Dacă nici Alioşa, armăsarul nostru n-a făcut-o cum trebuie, atunci nu cred că mai poate reuşi cineva. Sau poate tu, părinte? Poate că-i cunoşti secretele!? Ce zici îi faci tu numărul? Spune-mi şi te mutăm acolo.“ „Canalie, dacă mă dezlegi, ai să mori de mâna mea.“ „Vai ce bărbat! Ia să vedem cum reacționezi la bărbăție!“ Şevcenco repezi mâna înmănuşată înspre trupul încătuşat al preotului şi început un joc diabolic, strângând şi frecând testiculele victimei. Acesta încleştă dinții de durere şi pentru a înăbuşi strigătul pe care îl aştepta torționarul, îşi muşcă limba până la sânge. Sângele țâşni stropind rubaşca bine călcată a căpitanului, se prelinse pe sub bărbie, apoi, într-o şuviță subțire, o luă pe piept, la vale. Furios căpitanul strânse fără oprire până ce corpul se relaxă într-un leşin. Între timp, celălalt animal începu un proces de provocare a ființei umane ce se ascundea în trupul femeii siluite. Mângâieri „gingaşe“ ale sânilor, sărutări abia perceptibile ale sfârcurilor, mângâieri ale coapselor, totul cu răbdare de expert. Bruta avea un alt fel de a-şi manifesta animalitatea. Era un sentimental, cum spunea căpitanul. Bine făcut, avea succes la femei şi se credea inegalabil. Provenit tot dintr-un cămin de „orfani“, Volodea era mulțumit când la câte o anchetă era pus să se „joace“ cu o femeie, mai ales dacă era şi atrăgătoare. Când, uneori, mai reuşea să şi „inventeze“ o figură nouă şi primea aplauzele şefului, ochii lui străluceau de mândrie. Să te poți distra pe gratis şi în orele de lucru! Totuşi, siguranța lui era pusă la încercare. Femeia asta tânără şi frumoasă rămânea insensibilă la „gingăşiile“ lui şi asta după ce rămăsese rece şi la armăsarul de Alioşa, a cărui rezistență ajunsese proverbială. Schimbă puțin tactica şi dându-şi pantalonii jos, se culcă peste acea stană de piatră, încercând sărutări mai apăsate, mângâieri mai insistente şi simulări de penetrare. Simțind că se aprindea prea tare şi temându-se de un eşec, penetră cu grijă şi aplică tactica unor mişcări line, rare şi profunde. Cu buzele savurând frăgezimea sânilor, Volodea simți că ceva se schimbă în comportamentul femeii. Pieptul începu să tresalte, corpul întreg începu să se încordeze, mişcări line ale abdomenului începură să-l excite, să-l provoace. Iuți ritmul penetrărilor, supse cu voluptate sfârcul sânului, fără a-i provoca nici un rău, mări apăsarea la penetrare şi, spre marea lui satisfacție, auzi primele scâncete înăbuşite, scâncete ce însoțeau ritmic mişcările lui de pătrundere. Când corpul femeii începu să se zbată involuntar, ca o reacție la

legile naturii, Volodea acceleră mişcările, muşcă mai cu avânt sânul, saltă până la gura victimei şi cu un sărut posesiv, intră în faza de satisfacţie a bărbatului. Femeia a fost îmblânzită. Excitat de scena pe care o urmărea cu înfrigurare, căpitanul se apropie de canapea şi-l plesni pe Volodea peste fundul gol, spre deliciul, dar şi invidia lui Alioşa. Şocul produs de palma aplicată stinse pe loc avântul de mascul al lui Volodea, care se prăbuşi moale, dar mândru, peste trupul încă zvâcnind al Silviei. „Bravo măi, Volodea! Tu chiar eşti un campion! Cred că l-ai pus cu botul pe labe pe Prea Sfinţia Sa! Oare el ştie ce comoară de nevastă are? M-aş mira. Uită-te numai la el! Zace în fotoliu şi nu mai dă nici un semn de viaţă. Bun, acum cred că vom obţine şi declaraţiile. Dacă nu, îi pregătim un număr special. Ce zici părinte, te-am convins? Nu vrei să vorbeşti? Nici nu trebuie, trebuie doar să scrii şi să semnezi, după care chiar că va trebui să taci. Ştii ce s-ar întâmpla dacă ai povesti? Ar veni repriza a doua la care va asista şi fetiţa.“. „Canalie! Eu singur am să-mi ucid copilul ca să nu apuce ce am apucat noi.“. „Bine! dacă-i bal, bal sa fie! Aduceţi-o pe tovarăşa Silvia. Ea a ajuns să coopereze, nu-i aşa Volodea?“. „Şi încă cum! N-am mai cunoscut aşa femeie!“. „Uite ce ai de făcut ca să-l convingi pe îndărătnicul tău soţ. Tu măcar te-ai ales cu ceva plăcut. El este ca un catâr! Apleacă-te şi sărută-i scula până ce va prinde viaţă. Are şi el dreptul la o mică distracţie, mai ales după ce te-a văzut cum gemeai de plăcere. Ce, nu vrei?! Nu ai auzit ce te aşteaptă dacă mă superi? Vrei ca fetiţa să asiste la destrăbălarea părinţilor? Hai, lasă mofturile. Ca să nu te plictiseşti, căci s-ar putea să dureze, tot Volodea se va ocupa de tine, aşa, cum se spune, pe la spate. Hai, apleacă-te şi începe! Dacă ai noroc să-l termini, scapi şi tu, şi poate trecem la declaraţii şi mergem la culcare.“ Cu gândul la cele petrecute, umilită că a cedat transformând violul într-o supunere oarbă în faţa plăcerii, cu lacrimi în ochi se aplecă spre abdomenul bărbatului iubit şi cu mişcări stângace, încercă să se supună acelui psihopat, de care putea depinde viaţa fetiţei. În acelaşi timp, Volodea prinse între braţele-i vânjoase coapsele femeii, o penetră cu violenţă şi-şi continuă treaba, de data asta într-o cadenţă mult mai alertă. Trupul sănătos al Silviei reacţionă uşor, încordările musculare deveniră pronunţate şi, spre disperarea soţului său neajutorat, se auziră gemete ritmice ce acompaniau parcă unduirile acelui nemernic atlet. Lacrimi grele se prelingeau pe obrazul sărmanului preot. Ştia că nu o să mai poată da faţă nici cu fetiţa, nici cu mama, nici cu enoriaşii. Gândul singurei soluţii, sinuciderea, îl fulgeră pentru o clipă. Încântat de scena ce se derula, căpitanul se apropie să vadă rezultatele găselniţei sale. Reacţia preotului era nulă. Decepţionat, întoarse propriul fotoliu, îl chemă pe Alioşa şi desfăcându-i şliţul, aduse cuplul Silvia–Volodea pentru o demonstraţie completă. Silvia, abia ţinându-se pe picioare, se aplecă peste Alioşa, tolănit în fotoliul şefului, lăsându-şi trupul, fără nici o împotrivire în voia lui Volodea. Cum reacţia lui Alioşa a fost promptă, cu gura plină de spermă, scuturată încă de plăcerile de nestăpânit ale trupului său tânăr şi sănătos, se îndreptă, îl scuipă pe căpitan drept în faţă şi se prăbuşi. Se trezi pe canapea, fixată în cătuşe. Îndreptă ochii înspre biroul căpitanului şi-l văzu pe soţul ei scriind. „Ce faci acolo? Ce scrii? Nu mai are nici un rost, nu mai avem dreptul să trăim!“. „Nu Silvia, copilul nostru nu are nici o vină! Dacă nu scriu eu, vor scrie alţii. Câţi ar rezista la cele

întâmplate? Vreau să trăim, să plecăm undeva cu fetița şi să încercăm să uităm totul de dragul ei. Lasă-mă să scriu! Nu mă descuraja!“ „Foarte bine, foarte bine, părinte. Peste o oră vă ducem acasă. Totul se uită. Trebuia să evităm tot ce s-a întâmplat, dar nu m-ați ascultat. Şi în fond, nu s-a întâmplat nimic prea grav. Lumea-i făcută din bărbați şi femei şi în relațiile dintre aceştia, nimeni nu ştie ce este bine sau rău! A fost doar o experiență în plus. Partea urâtă a lucrurilor trebuie uitată, căci altfel consecințele ar fi grave. Ce se petrece între pereții unei instituții de siguranță a statului, este secret de stat! Nici noi nu povestim la nimeni. Dați-i bătaie! În curând se va lumina şi va trebui să vă mai ținem până se întunecă.“ Aşa s-a şi întâmplat. Declarația înainta greu, afirmațiile dictate privind amestecul altor persoane frânau chiar şi dorința de a scăpa din iad. A reieşit că, înainte de „fugă”, episcopul şi ceilalți doi preoți care au oficiat slujba de înmormântare a clopotarului, au fost în casa lor, s-a discutat despre plănuita fugă a episcopului, de înființarea unei rețele de propagandă anticomunistă, subordonată unei organizații religioase din România. Declarația se încheia cu un angajament ferm din partea semnatarului – voi comunica în scris orice informație care îmi va parveni cu privire la atitudinea populației față de puterea sovietică şi voi divulga numele celor care se implică în acțiuni de subminare a siguranței statului. Pactul cu diavolul era făcut. Prețul tăcerii era copilul. Trebuia să rămână paroh în Ismail şi să încurajeze practica spovedaniilor. Ce oroare! Cum zorile zilei au început să mijească în incăperea luminată doar de o lampă de birou, Silvia a fost eliberată din poziția de „aşteptare“ şi ajutată să coboare. S-a îndreptat înspre halatul de baie aruncat pe jos, a rămas un timp cu el strâns la piept, apoi s-a îndreptat, aşa dezbrăcată, înspre biroul la care soțul ei încheia declarația, citită peste umăr de căpitan. A luat în mâini capul preotului martirizat, scăpând halatul pe jos. Un sărut prelung pe frunte, câteva lacrimi prelinse pe obrazul obosit şi un oftat, au pus capăt acestei scene în familie. Ca trezită de privirile nedumerite ale soțului, Silvia s-a aplecat precipitat, a luat halatul de baie şi s-a înfăşurat în el. Cu spatele la cei prezenți, a îmbrăcat halatul, apoi chiloții. Pantofii nu păreau să fie ai ei. Picioarele umflate refuzau să se încalțe. Căpitanul strigă sec: „Serghei, mergeți în camera de aşteptare. Să aduci apă şi o pâine. Vezi dacă mai ai ceva salam.“ Camera de aşteptare era o încăpere destul de mică, cu geamul astupat cu cărămizi fixate destul de neglijent cu ciment. O lumină slabă venea de la un bec fixat într-o dulie care părea îngropată în tavan. O bancă simplă, cam de vreo doi metri, se afla în mijlocul încăperii. Nu masă, nu scaune. Intrară descumpăniți, nefiind siguri de ce avea să se mai întâmple. Uşa se închise zgomotos în spatele lor. Linişte, o linişte amenințătoare îi țintui locului. Rămaseră aşa timp de 15–20 de minute, când uşa se deschise şi apăru Serghei. aducând o găleată cu apă, o pâine neagră, rotundă, cam de vreo două kilograme, învelită în hârtie de ziar şi o bucată de salam. Serghei puse cele aduse pe bancă şi se retrase. Nici un cuvânt. „Silvia, vino să ne aşezăm pe bancă. Vrei să bei puțină apă? Sau să te speli pe față?“. „Să mă spăl pe față? De ce?! Nu pe față sunt murdară. Ai văzut ce mi-au făcut? Nu-mi vine să cred că mai trăiesc! M-a durut dragul meu. Tu nu te-ai purtat aşa niciodată!? Ce mă doare şi nu înțeleg, este că mă gândesc cu groază la ce s-a întâmplat şi totuşi,

mă întreb, de ce am simțit atâta plăcere? Eu nu am mai simțit așa ceva! La sfârşit m-am lăsat chiar sărutată pe gură în loc să-l fi muşcat, să-l învăț minte. Nu, n-am facut-o, m-am zbătut în plăcere. Nu, cu tine n-a fost niciodată aşa!? De ce oare?! Dacă rămân gravidă? Ce ne facem? Cred că n-o să mai putem face dragoste, poate nici măcar să dormim împreună. Ce vom spune acasă?“. „Draga mea, nu te mai gândi la ce s-a întâmplat, avem de dus o cruce grea, prea grea pentru noi! Știi că la un moment dat l-am blestemat pe Dumnezeu? Am făcut-o şi nu simt nici un regret. Ce fel de Dumnezeu este acela care distruge o familie, distruge un slujitor al bisericii?! Cum să mă mai întorc la biserică şi să mă transform în informator?! Să spovedesc oameni ca să-l informez pe comandant!? Nu, draga mea, trebuie sa fugim undeva, cumva! Unde? Nu ştiu. Am scris atâtea minciuni azi, că n-am să mă pot spăla de păcate o viață întreagă. Vino şi întinde-te pe bancă. Pune capul aici şi închide ochii.“ „Să mă culc şi să-mi pun capul? … Nu, nu! nu mai suport un bărbat lângă mine! Mi-a fost de ajuns! Durere şi plăcere!“ „Silvia, nu mai vorbi. Lasă-mă să-ți umezesc fruntea, apa e rece. Întinde-te pe bancă. Eu stau jos, mă sprijin de perete.“ „Cum să mă întind? Vrei să mă lege iarăşi? Nu, nu mai vreau bărbați! Oare căpitanul de ce nu m-a iubit şi el? Ce, nu sunt destul de frumoasă pentru un ofițer?! Da, nu înțeleg! Ce încrezut!“ „Doamne, termină cu încercările! Uite ce ai făcut cu ea! Te-am slujit cu dragoste şi uite unde am ajuns! Dacă totuşi exişti, fă-o să uite! Dacă nu, ia-o la tine!“ Un plâns cu sughițuri țâşni din pieptul celui care nu mai avea puterea de a o vedea pe Silvia transformată într-o ruină. Ziua s-a scurs greu, fără ca cineva să deschidă uşa. Silvia, cuibărită într-un colț al camerei, cu halatul descheiat, îşi mângâia, în ritm monoton de metronom, sânii. Copleşit de durere la vederea scenei, neavând nici o noțiune asupra timpului scurs, cel care fusese blândul, frumosul, părintele Paul Vodă, se îndreptă spre uşă şi începu să bată cu pumnii. Cum nu primi nici un semn de dincolo de uşă, ridică banca şi cu eforturi disperate, izbi uşa cu acest berbec de asalt. După câteva lovituri succesive, uşa se deschise şi Serghei intră amenințător cu un pistol în mână. „Ce v-a apucat? Vreți să vă pun cătuşele?“ „Să vină căpitanul! Spune-i că soția mea are o criză, o criză de nervi.“ „Prostii! Aruncă pe ea apa din galeată şi-i trece. Peste o oră plecăm acasă. Aşa e ordinul. Căpitanul a plecat. Nu mai faceți prostii, o să stricați totul!“ În plin miez de noapte au fost urcați într-o maşină, o dubă fără geamuri şi, la nici zece minute, lăsați în fața casei parohiale. Luminile din casă demonstrau starea de veghe în care mama preotului îşi petrecea noaptea. Fetița dormea în camera ei. „Ce s-a întâmplat, dragul meu?“ „Nimic, mamă. Acum avem nevoie de o baie, de o votcă mare şi de un pat. Culcă-te! Vorbim mâine…“

*

* *

Proaspătul rebotezat, tovarăşul Davâdov, instalat într-un birou de evidență a populației, alături de alți zece „caligrafi” deveniți cinovnici, încerca sentimente contradictorii – între liniştea aparentă adusă de alegerea sa pe post de scrib şi neliniştea provocată de zvonurile care circulau în şoaptă, cu privire la cele ce se

întâmplau la Consistoriu. Aflase şi el despre dispariţia episcopului, despre moartea clopotarului, despre anchetarea în serie a slujitorilor bisericii.Acest din urmă lucru îl îngrijora cel mai mult. Nimeni din cei anchetaţi nu împărtăşeau nimănui din experienţa „câştigată" în timpul vizitelor făcute la Consistoriu. Internarea la secţia de boli nervoase a spitalului din Ismail a soţiei părintelui Vodă a ridicat semne de întrebare, a stârnit curiozitatea cunoştinţelor apropiate. Înfăţişarea parohului, altădată atât de îngrijit şi de jovial, dădea naştere la tot felul de speculaţii. Cel mai năstruşnic zvon spunea de neînţelegerile apărute în cuplul parohial, de scandaluri în familie, de scene de gelozie, provocate de comportamentul preotesei. „Leolea, nu mai ştiu ce să cred despre Paul şi Silvia. Ce se spune pe seama lor, şi a ei în special, vizează absurdul. Eu nu am cunoscut un cuplu mai potrivit, mai echilibrat, mai fericit. Silvia acuzată de infidelitate şi încă la un mod de-a dreptul vulgar! Cine Dumnezeu a putut lansa asemenea zvonuri?! S-a ajuns să se discute la noi în birou, unde şeful, savurând, încurajează toate aceste bârfe. Ieri am trecut pe la biserică să-l văd cu ochii mei pe Paul. Arăta groaznic! Lăcrimând mi-a spus că Silvia s-a îmbolnăvit subit de nervi, fără alte comentarii!? La despărţire a adăugat şoptind: ce-au putut să facă din Consistoriul nostru! Am înţeles că a fost pe acolo, te pomeneşti că şi Silvia ! Doamne, oare ce ne aşteaptă?!" „Dania, cu diavolii ăştia te poţi aştepta la orice! A trecut pe aici Alexandrov. Era abătut. La trierea caligrafilor a fost repartizat paznic la un depozit de materiale care se va deschide mâine la Biserica Sf. Nicolae! Antihriştii! Să facă din biserică depozit! Ce se va alege de noi, de copiii noştri? Şi Mircea ăsta, abia l-am convins să arunce portretul lui Hitler. Mi-a spus că s-ar putea să treacă Dunărea înot, că sunt locuri unde paza este uşor de păcălit!? Trebuie să vorbeşti cu el! Vrea să se ascundă cu Iurii la via lor şi să aştepte o noapte întunecoasă. Trebuie să vorbim cu Stavrovii. E o nebunie! Vom plăti cu toţii această prostie." „Băiatul ăsta e nebun! Cu el n-am fost niciodată liniştit. Cu cine o fi semănând?! Dacă nenorociţii ăştia îl vor mirosi, e pierdut, şi, odată cu el, suntem pierduţi şi noi. Astăzi am mai transformat zece nume româneşti în ruseşti. Ce e de neînţeles, este faptul că lumea nu mai reacţionează în nici un fel! Speriaţi, iau noile acte şi îngână un mulţumesc." „Ce, parcă tu ai putut face ceva?! Eram mândră că m-am căsătorit cu un român şi uite că am ajuns de la Ţareva la Davâdova! Şi românii au făcut aşa ceva, dar parcă nu au obligat oamenii. Din contră, oamenii au cerut să se românizeze, să se piardă urma lor." „Unde-i Bob?" „S-a dus cu George să facă o baie în Dunăre, dacă îi lasă. Ştii că este foarte încântat de soldaţii sovietici?! Îl lasă să pună mâna pe arme. Azi i-a adus lui babuşca Xenia o pâine cazonă, neagră. Era foarte mândru şi a spus că o să mai capete. Mama l-a certat şi i-a spus că nu mănâncă pâine de la păgâni." „Bine, acum mă duc la Serghei, să văd ce-i cu prostia asta cu Dunărea." Coborî strada Frumoasă cale de două cvartale şi se opri în faţa porţii îmbrăcate în viţă de vie. Deschise poarta şi se pomeni faţă în faţă cu un tânăr ofiţer care-l interogă cu privirea. „Caut familia Stavrov, suntem cunoştinţe." „Nu mai locuiesc aici, s-au mutat la via lor. Acolo vor lucra până la organizarea colhozurilor. Aici va sta un colonel, comandantul nostru. La revedere!" Casa fusese evacuată în cursul nopţii când familia a putut să ia, în maşina pusă la

dispoziție, ceva lucruri personale, alese la întâmplare, într-o stare de panică, cu lacrimi în ochi. Agoniseala unei vieți de muncă cinstită, pentru pretențiile lor o adevărată avere, avea să treacă în mâna unor necunoscuți, fără nici un act, fără nici o compensație. Numai argintăria – tacâmuri, platouri, suporturi pentru pahare, samovarul – putea să le asigure o bătrânețe decentă. Drumul Calvarului se deschidea nemilos, ca de altfel şi pentru mulți alții, punând la grea încercare capacitatea de înțelegere şi chiar credința. „De ce, Doamne?! Serioja, cu ce am greşit?!" „Lasă Niusea, bine că ne lasă să stăm la via noastră. E ca acasă. Cine ştie? Poate că se va întâmpla o minune şi scăpăm de ei. Dumnezeu nu-i poate răbda pe aceşti antihrişti! Numai Iuric să nu facă vreo prostie! Mă tem de ideile lui Mircea, are idei cam trăsnite! Dacă reuşim să păstrăm monedele de aur, ne vom descurca. Dacă vine colhozul, poate mă lasă paznic!? Trebuie să schimbăm ascunzătoarea, undeva în afara viei. Dacă ne dau afară şi de acolo, să nu rămânem cu mâinile goale. Cu bani poți cumpăra şi pe dracu. Poate plătim nişte grăniceri să ne lase să trecem dincolo. Sunt foarte lacomi, mai ales acum la început, cred că l-ar vinde şi pe Iosif Visarionovici! Hai să nu ne mai amărâm şi să ne rugăm lui Dumnezeu. Totul depinde de El!" Via avea o vedere minunată spre Dunăre. Se întindea chiar pe malul râpos. Butucii plantați într-o geometrie perfectă, văzuți din vârful turlei de observație, vâşca, în limbajul local, arătau precum o armată în dispozitiv de defilare. Întreg perimetrul era plantat cu pomi fructiferi aşezați pe câte trei rânduri – vişini, cireşi, caişi, piersici, meri, peri. Numai calitate, soiuri altoite şi încrucişate la sugestia lui Alexandrov, marele agronom amator, unele operațiuni făcute chiar de mâna lui. O căsuță cu trei încăperi, cu un pridvor larg, umbrit de un acoperiş ce se prelungea mult în afară, cu o mică anexă cu sobă de gătit şi un cuptor de făcut pâine, sau cozonaci, la nevoie. Un om de vreo 50 de ani, voinic, radiind de sănătate şi voie bună, se aciuase pe lângă familia Stavrov ca îngrijitor şi paznic şi-şi petrecea întreaga viață la vie, dormind într-o colibă meşteşugită cu talent de vagabond, în apropierea turlei de observație. Doi câini ciobăneşti, frumoşi, voinici, însoțeau orice mişcare a solitarului. Nu avea familie, nu avea rude – cel puțin aşa susținea. Era îndrăgostit de vie, de Dunăre, de turla în care se cățăra vioi, admirând ore în şir priveliştea ce se deschidea în fața ochilor. Cât vedeai cu ochii, se etalau parcelate viile şi livezile, într-o geometrie simplă şi ordonată. Dunărea, această imensă curgere de apă, îl fascina. Hrana zilnică o culegea din această apă, când liniştită, când învolburată, dar mereu bogată în peşte. „Ce vă aduce la vie, stăpâne, aşa seara?! Şi cu bagaje? Asta-i o maşină militară, nu?" „Lasă, Vasilii, vorbim mai târziu, hai să ducem lucrurile în casă! Băieții se grăbesc." Vestea că stăpânii lui au pierdut totul, că vor sta la vie până se va face colhozul, îl năuci pe bietul om, care reuza să priceapă ceva. „Vasilii, am rămas săraci! Tu o să trebuiască să-ți cauți de lucru în altă parte, ştii, noi nu mai avem cu ce să te plătim şi nici nu mai avem voie să mai ținem pe cineva aici. Aşa este ordinul!? Într-o zi o să ne alunge şi de aici. În turlă va sta un soldat, un grănicer. Nu ştiu ce să mai spun!? Cred că e mai bine să te duci în sat, la pescari. O să facă ceva cooperativă cu pescarii, o să fie de lucru la pescuit, la cherhana. Dragul meu, totul s-a schimbat, nu mai putem face nimic." „Stăpâne, ce mama dracului sunt bolşevicii ăştia? Am auzit că nu cred în Dumnezeu şi că închid

bisericile!? Păi, n-o să-i bată Dumnezeu? O să-i bată, o să-i bată! Eu nu plec de aici. Nu-mi trebuie plată. O să muncesc via, o să pescuiesc, o să vindem ceva peşte pe pâine, o să fie bine! Unde să mă duc?!" „Nu, Vasilii, nu poți rămâne! Te arestează şi pe tine şi pe noi. În oraş se întâmplă lucruri rele. Episcopul a dispărut, clopotarul Soborului a fost omorât. Da, da, se întâmplă lucruri rele! Cine poate, mai bine fuge peste Dunăre. Acolo n-o să fie revoluție! Nu, dragul meu, mâine trebuie să pleci. Şi să nu povesteşti nimic! Să spui că te-ai supărat şi că ai plecat!" Era greu să-i explici unui om simplu, dar mulțumit de viața pe care o ducea, lucruri greu de înțeles. Încet, încet, zvonurile despre ce au făcut bolşevicii după revoluție cu ofițerii, cu oamenii bisericii, cu intelectualii, cu țăranii, începeau să prindă contur, să prindă viață. Teama era elementul care trebuia sădit în oameni şi noii stăpânitori au ştiut s-o facă. Teama făcea oamenii să fie supuşi, teama făcea ca oamenii să învețe să ascundă adevăratele sentimente, să ascundă ura. Da ura! Căci copleşitoarea majoritate a populației, indiferent de ocupație, de pregătire, de etnie, se înfrățea în tăcere prin ură. Din nou solidaritatea etnică îşi făcea simțită prezența în acest minunat „Ținut de Jos al Basarabiei". Speranța că la nevoie Dunărea va înlesni exodul spre libertate începea să se spulbere. Pichetele de grăniceri au împânzit malurile, altădată atât de libere, ale bătrânului fluviu. Interdicția scăldatului în apele Dunării, pescuitul limitat doar la zone supravegheate, interzicerea pescuitului de noapte, înregistrarea lotcilor şi strictul control al parcării acestora la domiciliul posesorilor, au introdus o atmosferă de nedumerire şi teamă. Nedumerirea din mintea bătrânilor pescari lipoveni era alimentată de „ştiința" lor, moştenită din generații, într-ale pescuitului. Cum să limitezi pescuitul la zone supravegheate, în general prost alese?! Cum să pleci la pescuit după orele opt?! Ce se va întâmpla cu piețele de peşte, devenite celebre nu numai în zonă, ci şi peste hotare?! Erau întrebări fireşti, dar fără răspuns. Gurile Dunării, Delta, aveau un statut stabilit de natura lucrurilor, de natura însăşi. Echilibrul ecologic era urmărit şi respectat, fiind sădit în sânge. Cum să încalci „matuşca" natura?! Ar însemna să nu-l respecți pe Dumnezeu! Până atunci, viața a fost liniştită în sânul acestei categorii sociale. Pescari din tată în fiu, muncind până la epuizare, cu gospodării care, prin grija nevestelor, străluceau de curățenie. În spatele fiecărei case se întindea „domeniul" care asigura nevoile gospodăriei, ale familiei, adesea numeroasă. Acolo găseai de toate – cartofi, zarzavaturi, roşii, floarea-soarelui, porumb, bostani, pepeni şi, obligatoriu, ceva pomi fructiferi. Casele zugrăvite în fiecare an, pe dinăuntru şi pe dinafară, cu var, un alb imaculat şi strălucitor, reflectau orbitor lumina soarelui, de la ivirea lui şi până la asfințit. Întotdeauna, în apropierea marilor ape, tabloul pictural al răsăritului şi al apusului de soare, primeşte ceva în plus, datorat fenomenului de refracție a luminii, dat de continua evaporare a apei, invizibilă ochiului liber, dar inegalabilă prin prezența sa. Dacă ai strămuta aceşti oameni într-o zonă seacă, lipsită de specacolul măreț al apelor, de frumusețea strigătoare a fenomenelor naturii, s-ar stinge de dor, de dorul de frumos sădit în sângele lor. Aceasta a fost soarta celor care, nesupunându-se noii orânduiri, au luat drumul deportării, undeva în pădurile siberiene. Puținii care au scăpat, întorcându-se după ani de pribegie, au spus-o răspicat: lipoveanul, pescarul, nu poate trăi decât pe malul

unei ape adevărate, înfruntând liniştea şi furtuna, privind cu nesaț răsăritul şi apusul soarelui, de undeva de departe, din mijlocul apei. Cei care au murit, nu au murit de muncă grea, de frig sau de foame, au murit de dor şi de teama că nu se vor mai întoarce niciodată la casele lor, la lotcă. Cam asta era şi însufletul lui Vasilii, când, luându-şi rămas bun de la stăpâni, nu a plecat pe drumul de țară care lega viile de sate şi de oraş, ci a coborât râpa şi a pornit pe plaja îngustă ce se întindea la 5-6 metri de buza râpei, pentru a nu mai vedea via, dar pentru a se lăsa ghidat de apa lină, în direcția lui Soare Răsare. Şi dus a fost! Când trupul lui a fost pescuit în dreptul cherhanalei, încă nedescompus, nimeni nu a putut înțelege cum un om voinic, sănătos, capabil altădată să treacă în joacă Dunărea înot, a putut să se înece. Acest secret l-a dus cu el în mormânt. A vrut el să moară?! Se poate! Dacă da, atunci şi-a ales singurul mormânt pe care şi l-ar fi putut dori, apa Dunării, în drumul fără întoarcere spre mare. Oamenii au înțeles asta şi l-au respectat. I-au aruncat trupul împreună cu un bolovan legat de picioare, cu o mică cruce de lemn în mână. Trebuia să rămână îngropat sub ape.

*
* *

Smulgerea declarației sub semnatură preotului Vodă cu privire la implicarea lui în complotul pus la cale de către episcopul „fugar“, precum şi confirmarea participării la complot a celorlalți doi preoți care au oficiat slujba de înmormântare a clopotarului, a pus în mâna colonelului Râşcov „documentul“ de care avea nevoie pentru a declanşa campania împotriva clerului. „Căpitan Şevcenco, adu în anchetă preoții Ilaşcu şi Nicolov, scoate ce poți de la ei şi dă-i pe mâna tribunalului militar. Vreau condamnare la muncă silnică pe viață, pentru amândoi. Sunt prea mulți preoți în Ismail.“ „Tovarăşe colonel, ce facem cu familia Vodă?“ „Mai lasă-i în pace! Poți să-l mai chemi din când în când pe el, să-i aminteşti că s-a angajat să ne mai informeze. Dacă cooperează, îl mai păstrăm! Ce ai mai auzit despre nevasta lui? Tot la nebuni e? Trimite un om pe la spital să afle care-i situația. Nu vreau complicații! Dacă vorbeşte ce nu trebuie, vezi cum scapi de ea. Trimite-l pe Volodea, să vedem dacă îl recunoaşte. Să-l anunțe pe medic, pe şeful de secție, că e un element periculos şi că trebuie s-o ținem sub observație. Pentru discuția cu medicul, e mai bine să mergi personal. Să-i atragi atenția că este obligat să ne țină la curent cu tot ce se întâmplă cu ea. Cum se comportă, ce spune. Dacă vorbeşte prea mult, sugerează-i s-o țină cu sedative. Pe urmă vezi tu cum scapi de ea.” „Am înțeles. În seara asta trimit să-i aducă pe cei doi.“ Aşa a şi făcut. După lăsarea întunericului, maşina spaimei s-a oprit în fața casei părintelui Sergiu Nicolov, un blond cu ochii negri, cu o barbă îngrijită, un tip plăcut, cu o voce caldă de tenor, născut pe meleaguri basarabene, văduv de vreo zece ani. Singurul lui copil, un băiat de vreo 25 de ani, era student la medicină, în România. După cele ce se petreceau în oraş, nu a fost surprins de vizita primită şi, fără nici un fel de întrebări, s-a îmbrăcat şi s-a pus la dispoziția celor doi civili. Maşina, dupa o serie de viraje bruşte, s-a oprit în fața casei tânărului preot Anania Ilaşcu. La cei 35 de ani ai săi, părea prea tânăr pentru misiunea de

propovăduitor. Înalt, cam 1,80, brunet, suplu, părea mai repede un atlet, îmbrăcat în rasă preoțească. A deschis soția lui, o blondă foarte drăguță, de vreo 30 de ani, puțin descumpănită la vederea celor doi necunoscuți. „Pe cine căutați?“ „Pe tovarăşul Ilaşcu. Permiteți să intrăm!“ Cu o mână fermă, unul dintre civili împinse uşa şi păşi înăuntru, fără prea multe menajamente. Cel de al doilea rămase afară. „Ananie, eşti căutat.“ „Bună seara, cu cine am plăcerea?“ „Vă rog să mă urmați! Trebuie să ne dați ceva lămuriri.“ „Bine, bine, dar cine sunteți?!“ „Sunt de la interne, de la siguranța statului. Vă rog să vă grăbiți!“ „Ileana dragă, stai liniştită! Trebuie să fie o neînțelegere. Mă întorc cât pot de repede. Pa!“ Când maşina s-a oprit în fața Consistoriului, cei doi preoți au înțeles că nu era vorba de o neînțelegere. Aruncându-şi unul altuia o privire cu subînțelesuri, cei doi „invitați“ păşiră cu inima bătând de emoție, în incinta fostei lor instituții, unde cândva s-au simțit atât de în largul lor. Fură conduşi la subsol, în aşa–zisa cameră de aşteptare. Se aşezară pe banca din mijlocul încăperii şi se priviră în tăcere. „Ce vor ăştia, părinte Nicolov? Ne putem considera arestați? Sărmana nevastă-mea, ce-o fi oare în capul ei acum?“ „Cum sunt sigur că pereții au urechi, e mai bine să stăm şi să aşteptăm cu răbdare.“ Privi curios de jur–împrejur, nu descoperi nici o sursă de aerisire, oftă prelung şi ascultă cu atenție. Nici un zgomot nu răzbea din afara încăperii. Broboane de sudoare începeau să-i acopere fruntea. Îşi desfăcu gulerul de la rasa preoțească, îmbrăcăminte la care nu renunța niciodată. Ştia că îi va veni rândul. Dispariția episcopului, moartea suspectă a clopotarului, problemele apărute în familia preotului Vodă, erau tot atâtea semne de întrebare, tot atâtea semnale de avertizare. Era bucuros că fiul său se afla la studii în România. Pentru el nu-şi făcea prea multe griji. Încerca un sentiment de părere de rău pentru tânărul său coleg. Acest Anania Ilaşcu venea de la Tighina, dintr-o familie de vechi moldoveni, oameni cu frica lui Dumnezeu, fericiți că acest vlăstar reuşise să ajungă preot, că făcea parte din corpul preoțesc al Soborului din Ismail, că se aşezase la casa lui, alături de Ileana, o fată tot din Tighina, fiică de preot. Îl frământa gândul la ce se va alege cu acest tineret, ce se va alege cu tagma preoțească, ce va deveni Biserica, frământări şi întrebări fără de răspuns. Ultima veste, cum că biserica Sf. Nicolae a fost închisă şi transformată în depozit de materiale de construcții, il revolta. Brusc se crispă, strânse banca cu mâinile şi şopti, abia perceptibil – inima. „Ce ați pățit, părinte Nicolov? Stați liniştit, să întind ceva pe jos.“ Tânărul Ilaşcu îşi scoase repede rasa şi o întinse pe jos, apoi îl prinse cu brațele-i vânjoase şi-l coborî de pe banca ce se răsturnă cu zgomot. „Întindeți-vă bine, stați liniştit şi nu vorbiți.“ „În buzunarul din dreapta am nişte pilule. Pune-mi una în gură, te rog. Nu te speria, e inima, e lipsa de aer.“ Ilaşcu scotoci prin buzunarul rasei, desfăcu cu mâini tremurânde cutiuța cu pilule şi apropie o pilulă de buzele învinețite ale lui Nicolov. Acesta prinse cu buzele pilula şi o introduse sub limbă, după care rămase liniştit. După vreo 2–3 minute, îi zâmbi tânărului său coleg şi se săltă în coate. „Gata, a trecut. Ajută-mă să salt pe bancă. Uite ce-am făcut cu rasa! S-a murdărit toată. Îți mulțumesc, mult! De obicei mă descurc singur. Aici se pare că nu prea e aer!“ „Am să bat în uşă, să le spun să ne scoată de aici.“ „Nu, nu trebuie! Să nu-i irităm mai mult decât trebuie. Trebuie să vină să ne ducă la interogatoriu.

Să mai aşteptăm puţin.“ Puţinul a ţinut cca. două ore, după care uşa s-a deschis şi şi-a făcut apariţia Serghei. „Tovarăşe Nicolov, să mergem la tovarăşul căpitan. Dumneata mai rămâi aici. Să mergem!“ Urcarea treptelor atrase după sine un val de transpiraţie. O suviţă rece se prelinse de-a lungul coloanei şi o stare de sfârşeală cuprinse întreaga fiinţă. Se sprijini pentru o clipă de perete, apoi forţă ritmul şi-l ajunse pe Serghei din urmă. Nicolai Nicolaievici Şevcenco îl pofti cu un gest politicos să ia loc, îl privi insistent, apoi se ridică şi scoase un oftat prelung. „Ce aţi făcut, tovarăşe Nicolov? Unde v-a stat capul?! Sunteţi un om cu experienţă, sunteţi rus de-al nostru, cum de v-aţi lăsat antrenat într-o chestiune atât de murdară, atât de gravă?! Culmea e că cel care v-a instigat, v-a şi trădat! Am auzit că episcopul e bine mersi la Bucureşti, iar cei care l-aţi urmat, sunteţi aici şi va trebui să suportaţi consecinţele. A complota în actuala conjunctură, înseamnă a te face vinovat de înaltă trădare şi asta se pedepseşte! Singura cale de a uşura situaţia este să colaboraţi cu noi în timpul anchetei, să recunoaşteţi greşeala făcută şi să vă desolidarizaţi de cei care ne vor răul. De la început vreau să vă spun că suntem la curent cu tot ce s-a întâmplat, cunoaştem numele tuturor participanţilor, avem o declaraţie completă a unuia dintre cei implicaţi în complot. Singurul regret este că ne-a scăpat episcopul, că ne-am lăsat păcăliţi. De fapt i-a păcălit pe toţi. Da, vă rog să nu vă cramponaţi de minciună, nu v-ar ajuta cu nimic.“ „V-am ascultat cu atenţie şi sunt consternat de acuzaţiile pe care mi le aduceţi. Despre ce complot este vorba? Vă rog să nu mă confundaţi cu un copil! Dacă vreţi să-mi puneţi ceva în cârcă, vă sfătuiesc să renunţaţi! Sunt dispus să ascult acuzaţiile Dumneavoastră concrete, dar refuz să mai ascult nişte fraze acuzatoare fără acoperire. Pe această cale nu veţi ajunge nicăieri cu mine. Ştiu să vorbesc, dar ştiu să şi tac, orice aţi face. Nu mă impresionează nici cătuşele, nici arsenalul pe care l-aţi etalat pe masa aceea. Dacă vreţi să mă condamnaţi, făceţi-o direct. Se practică în lumea întreagă, din păcate. Drumul Crucii nu este cel mai rău lucru care i se poate întâmpla unui creştin, iar eu sunt un bun creştin.“ „Se pare că nu vreţi să fiţi cooperant!? Totuşi eu am încredere în înţelepciunea dumneavoastră şi vă invit să trecem la redactarea unei declaraţii, în care să ne scrieţi, sub semnătură, tot ce s-a discutat în casa preotului Vodă înainte de fuga episcopului, cine a propus organizarea manifestaţiei de la cimitir sub pretextul înmormântării clopotarului, cine a mai fost prezent în afară de preotul Ilaşcu, ce s-a mai pus la cale şi cine este omul de legătură cu România. Aceasta va fi o recunoaştere a vinovăţiei şi va cântări mult la proces. Nu are nici un rost să faceţi pe eroul. Veţi fi un simplu condamnat politic şi nimic mai mult. Hai, fiţi înţelegător şi să trecem la treabă. Fiţi sigur că Ilaşcu va recunoaşte, va înţelege că avem probe.“ „Probele Dumneavoastră nu au nici o valoare. Dacă aţi obţinut ceva declaraţii de la părintele Vodă, sunt sigur că le-aţi obţinut folosind forţa sau intimidarea. Din moment ce nu am fost la familia Vodă este clar că totul este o înscenare de prost gust. Dacă vreţi să distrugeţi corpul preoţesc, făceţi-o direct, în numele ideologiei comuniste, a falsei libertăţi a credinţei. Nu este nevoie de proces, de spectacol! Pe această cale nu veţi reuşi decât să vă mânjiţi mâinile şi să atrageţi ura populaţiei. Şi părintele Vodă şi părintele Ilaşcu sunt nevinovaţi, iar dacă îi veţi judeca şi condamna veţi comite o crimă ordinară. Şi Vodă, şi Ilaşcu, sunt

tineri deosebit de dotați. Nu-i distrugeți, câştigați încrederea lor. Aici, în Basarabia, fără credința în Dumnezeu, nu vă veți apropia niciodată de popor!“ „Chiar că m-ați vrăjit! Nici nu-mi vine să cred că am pierdut atâta timp ascultând predica asta ieftină! Serghei!… Du-l pe tovarașul şi vino cu Ilaşcu. Trebuie să ne grăbim.“ Întors în camera de aşteptare, părintele Nicolov aruncă o privire plină de subînțelesuri înspre tovarăşul său de suferință, apoi, fără să scoată nici un cuvânt, se aşează pe bancă, îşi sprijini coatele de genunchi şi-şi cuprinse fața între palme. „Hai tovarăşe Ilaşcu, tovarașul căpitan vă aşteaptă!“ Când intră în camera de anchetă, privirile tânărului Ilaşcu trecură în revistă fotoliul, canapeaua şi masa cu instrumente. Zâmbi ironic şi se adresă căpitanului. „Parc-am fi în evul mediu! Chiar sunt necesare toate acestea?“ „Nu vă faceți griji, nu este vorba nici de intimidare, nici de altceva. Uneori suntem obligați să ne purtăm cum nu ne place, dar în meseria noastră întâlnim tot felul de indivizi, trădători sau chiar criminali, care nu înțeleg să colaboreze şi încearcă să meargă până-n pânzele albe. Noi nu putem glumi cu siguranța statului. Îmi place că sunteți sigur pe dumneavoastră. Dar, îmi place să cred şi că sunteți un om rațional şi ştiți să şi pierdeți. Păcat că la o vârstă atât de fragedă v-ați implicat într-o treabă atât de murdară, antrenat, probabil prin minciuni, de către nişte oameni iresponsabili, cum a fost episcopul, sau preotul Nicolov. Episcopul, de altfel, v-a şi abandonat, iar de Nicolov ce să spun? Este exponentul cel mai pregnant al vechii orânduiri țariste, un alb în toată puterea cuvântului. V-au implicat într-o treabă gravă – atentat la siguranța statului!“ „Să ne înțelegem, vă rog! Vreau să ştiu, de la bun început, de ce sunt acuzat. Din capul locului vă asigur că nu mă fac vinovat de absolut nimic. Despre ce atentat este vorba?“ „Şi eu, tot de la bun inceput, țin să vă spun că suntem la curent cu tot ce s-a întâmplat, iar în privința implicării dumneavoastră, avem chiar declarațiile celor cu care ați complotat.“ „Mai terminați, vă rog, cu aruncarea vorbelor în vânt! Ce atentat, ce complot?!“ „Încercați să jucați tare. Dacă veți persista în a nega totul, vă vom confrunta cu Vodă, cu Nicolov şi alții. Din păcate nu vă putem confrunta cu episcopul! Ne-a tras clapa la toți! Poate ştiți să ne spuneți ceva şi în legatură cu fuga asta misterioasă. Fiți mai cooperant, este în interesul dumneavoastră şi al familiei!“. „Aştept şi eu confruntarea, Domnule căpitan!“ „Nu mă luați cu domnule, nu suntem în România!” „Să ştiți că dacă vă spun Domnule, e semn că vă respect! La noi acest apelativ nu înseamnă ceva peiorativ, nu înseamnă nici burjui, nici culac, este un mod de adresare care implică respectul!“ „E bine să vă obişnuiți cu modul nostru de respect. În privința confruntării, toate la timpul lor! Până atunci, am nevoie de o declarație în care să vă referiți concret, am spus concret, la întrunirea de la Vodă, la pregătirea manifestației de la cimitir, la fuga episcopului, la omul de legatură cu cei din România. Vreau nume concrete. Din câte ştim, unul din oamenii de legătură ar fi chiar fiul preotului Nicolov, studentul de la Bucureşti. O declarație clară, înseamnă o altă încadrare la stabilirea vinovăției. Sunteți tânăr, ar fi păcat. Vodă şi Nicolov au fost destul de cooperanți, au recunoscut multe lucruri pe care le-au negat la început. Vodă a fost chiar foarte cooperant. Puteți fi condamnat şi fără să dați această declarație, dar în alte condiții.“ „Uite ce-i, tovarăşe căpitan, vă pierdeți vremea cu mine.

Sunt tânăr, dar nu sunt naiv. Sunt dispus să suport toate consecințele.“ „Serghei, cheamă băieții!“ Băieții, respectiv Alioşa şi Volodea, intrară voioşi, izbind carâmbii cizmelor cu câte o cravaşă şi se îndreptară înspre canapeaua mărturisirilor. „Tovarăşul refuză să vorbească, aşa că va trebui să fiți mai convingători decât mine. Luați-l!“ Cei doi „atleți“ se apropiară de tânărul Ilaşcu. Alioşa, zâmbind tâmp, repezi un pumn năprasnic în plexul victimei, aşteptând, sigur de el, efectul loviturii. Văzându-l pe Ilaşcu în picioare, Alioşa holbă ochii şi repezi un al doilea pumn în aceeaşi direcție. De data aceasta nu mai intâlni muşchii încordați ai abdomenului, ci pumnul strâns al adversarului. „Eşti bine făcut, dar nu ai cap de boxer, dragul meu. Dacă era să ne batem, erai de mult la pământ. Vreți să mă bateți? Trebuie să mă loviți pe la spate.“ Nu-şi termină bine ironia că şi căzu trăsnit de un pumn în ceafă. Volodea, autorul atacului surpriză, îl săltă oferindu-l ca pe tavă tovaraşului său de joacă. Furios, Alioşa trimise o serie de pumni în abdomenul descoperit al preotului, după care, ajutat de Volodea, dezbrăcară victima şi o fixară, cu fața în jos, pe canapeaua supliciului. Şevcenco rămase surprins de frumusețea acestui trup. Imbrăcat în rasa preoțească, Ilaşcu părea subțirel, aproape firav. Avea un corp bine proporționat, cu o musculatură perfect dezvoltată, un tot armonios. „Ei băieți, aveți un exemplar pe cinste! Aveți ce prelucra. Sunt curios să văd cum rezistă. Volodea, ai cam exagerat lovindu-l în ceafă. Sper să-şi revină! Am nevoie de declarația lui. Dacă va fi nevoie, îi aduc şi nevasta. Toarnă-i puțină apă pe cap.“ De apă n-ar fi fost nevoie dacă Şevcenco şi-ar fi dat seama că Ilaşcu era treaz şi asculta. Se trezise încă din clipa în care simțise răceala metalică a cătuşelor, dar a preferat să câştige puțin timp pentru a-şi pune puțină ordine în gânduri. Capul îl durea, o durere surdă, greu de definit. Înțelese că a fost lovit în ceafă şi realiză că treaba era mult mai gravă decât crezuse la început. Bravase ştiind că totul era o montare şubredă, că totul era construit pe minciună, că se încerca compromiterea clerului pentru scoaterea acestuia din viața publică. Crezuse sincer că era vorba de un bluf, urmărindu-se intimidarea. Din cele câteva fraze schimbate între torționari, înțelese însă că era vorba de ceva mai grav, de un scenariu monstruos, că a fost ales pentru a fi sacrificat. Şi-a dat seama că nu se vor da înapoi de la nimic, că vor merge până la capăt. Gândul că Ileana ar putea fi adusă şi supusă la cine ştie ce batjocură, îl îngrozi. Trebuia să reziste, să-i întărâte, pentru a-i face să-l termine încă din anchetă. Da, trebuiau provocați, zgândăriți în orgoliul lor nemernic. „Băieți, dați-i drumul!“ Alioşa alese spatele, Volodea se mulțumi cu tălpile. Cravaşele intrară în funcțiune. La fiecare plesnitură, dintr-un reflex de autoaparare, muşchii se încordau, făcând, parcă, mai suportabilă durerea. Nici un sunet, nici un scâncet! După un sfert de oră, de la ceafă şi până la glezne, trupul era brăzdat ca un câmp proaspăt greblat. La căpătâiul victimei, Şevcenco aştepta o reacție, un semn de slăbiciune. Ilaşcu îi arunca priviri pline de dispreț. „Laşule! Dezleagă-mă şi ai să vezi pe dracu şi tu, şi neputincioşii ăştia. La sfârşit promit să vă binecuvântez pentru iertarea păcatelor.“ „Băieți, opriți-vă şi încălziți-mi puțin letconul. Nenorocitul ăsta crede că suntem într-o arenă de lupte.“ Alioşa aprinse primusul şi plimbă letconul prin flacără. Îl apropie de obraz şi simțindu-i căldura, făcu testul scuipatului. O sfârâială uşoară îl convinse că totul era în

regulă. Mulțumit, întinse letconul spre căpitan care-l luă, schițând un zâmbet de satisfacție. „Mai ai timp să te răzgândeşti, părinte.“ „Tu nu eşti bărbat, canalie. Numai eunucii îşi procură astfel de plăceri.“ Şevcenco se apropie de victimă şi plimbă tacticos letconul de-a lungul coloanei vertebrale. Muşchii se încordară, pumnii se strânseră şi un abia perceptibil scâncet răzbi printre dinții încleştați. „Măi, impotent intelectual ce eşti, tu crezi că aşa o să introduci comunismul în Țara asta?“ „Nu ştiu cum am să introduc eu comunismul aici, dar până atunci am să-ți introduc letconul ăsta în cur.“ Un urlet sfâşie încăperea, urmat de o linişte apăsătoare. „Aşa te vreau părinte! Ce dracu, doar eşti şi tu om! Ce zici, continuăm, sau trecem la masa de scris?“ „Numai mort voi ajunge la masa de scris!“ Şevcenco se departă de canapeaua supliciului şi se apropie de primus. Trecu de câteva ori letconul prin flacară şi reveni la Ilaşcu, apropriindu-l de obrazul acestuia. Instinctiv, Ilaşcu trase capul într-o parte. „Nu-ți fie teamă, nu te desfigurez. Trebuie să arăți cum trebuie la proces.“ Nicolai Nicolaevici Şevcenco, iritat de propria-i neputință, strecură letconul sub subsuoara dreaptă. Un urlet țâşni din gura preotului luat prin surprindere, însoțit de un miros neplăcut de ars. „Aşa e mai bine, aşa te vreau părinte! Ei, ce zici, ne apucăm de scris sau continuăm?“ Neprimind nici un răspuns, căpitanul făcu doi paşi lateral şi lipi letconul de testicule. Un nou urlet nestăpânit, urmat de linişte. Încordarea dispăru şi trupul se relaxă într-o stare de leşin. „Volodea, toarnă nişte apă pe nenorocitul ăsta!“ Volodea aruncă o găleată de apă peste trupul tânărului martirizat, aşteptând trezirea. Nevăzând nici un semn de viață, Alioşa prinse de păr capul victimei şi-i aplică câteva palme. Capul lui Ilaşcu căzu ca un bolovan stârnind priviri întrebătoare din partea anchetatorilor. Şevcenco pipăi jugulara preotului şi dădu din cap confirmativ. „Da, a crăpat nenorocitul! Îmbrăcați-l şi duceți-l în camera de arest. Trageți-i două gloanțe în spate. Eu pregătesc un proces-verbal de încercare de evadare. Alioşa, trage-i un pumn lui Volodea, în dreptul ochiului. Voi consemna agresivitatea anchetatului. Hai, ce aşteptți?“ Cu un pumn bine plasat, Alioşa il trimise pe Volodea la podea, provocându-i o frumoasă vânătaie. Volodea se ridică smerit şi fără nici un comentariu se apucă să elibereze cătuşele decedatului. Îmbrăcară cu grijă corpul neînsuflețit şi-l transportară în camera de arest. Două împuşcături surde se auziră, urmate de o linişte sinistră. La auzul împuşcăturilor, Nicolov tresări, se ridică de pe bancă şi începu un du-te-vino agitat. O presimțire rea începu să-l apese. Simțea că ceva rău se întâmplase, sau avea să se întâmple. Era ingrijorat de durata interogatoriului tânarului Ilaşcu. Tresări la auzul cheii. Speranța că-l va revedea pe Ilaşcu se spulberă. „Mergem la tovarăşul căpitan!“ Şevcenco îl întâmpină cu o mină gravă. „Stai jos tovarăşe Nicolov! S-a întâmplat ceva grav. Ilaşcu l-a atacat pe Volodea şi a reuşit să se strecoare afară din clădire, să fugă, să evadeze din starea de arest. Cunoscând bine locul, i-a fost uşor să dispară. N-am ştiut că aşa subțirel cum părea, era de fapt un atlet, un boxer. Volodea, vino sa ne arăți ce ți-a făcut. Incredibil! Este un element periculos, l-am dat în urmărire. Serghei, te duci mâine la soția lui Ilaşcu şi o anunți că soțul ei a evadat din arest şi-i atragi atenția că are obligația să ne anunțe imediat ce află ceva. Da, părinte, uite unde am ajuns purtându-mă cu mănuşi!“ „Şi ați obținut ce ați vrut de la el?“ „Din păcate doar o confesiune verbală! E importantă şi

asta, mai ales că ne confirmă presupunerile. Acum ştim, o dată în plus, cine a participat la întâlnirea de la familia Vodă şi cum s-a pus la cale manifestaţia de la cimitir. Ne-aţi mințit părinte. Eraţi la curent cu toate şi aţi participat activ. Un lucru nu ştim, şi anume, care este filiera prin care se stabileşte legătura cu cei din România. Poate că totuşi ne lămuriţi dumneavoastră, acum când totul a ieşit la iveală. Ce ziceţi?“ „Ce să zic? Acelaşi lucru pe care vi l-am spus de atâtea ori. Indiferent de ceea ce vreţi să-mi faceţi, eu nu voi intra în acest joc murdar. De la mine nu veţi obține nici un fel de declaraţii scrise, prin care să mă declar vinovat fără să fiu, sau să implic alte persoane nevinovate. Dacă aş fi fost implicat în ceva aş fi declarat-o pe faţă. Nu sunt un complotist! Mă întreb îngrozit ce i-aţi făcut părintelui Ilaşcu? Ce au fost cele două împuşcături care s-au auzit în această clădire?“ „Fabulaţi, tovarăşe, fabulaţi! Mai rău este că aduceţi injurii la adresa acestei instituţii, ne acuzaţi de crimă. Refuzul de a face declaraţii care să ne ajute în elucidarea acestui caz vă pune într-o postură foarte proastă. Cu aceasta, misiunea noastră se încheie. Veţi fi deferit procuraturii militare. Serghei, ocupă-te de transferul cetăţeanului Nicolov. Eu voi încheia chiar astăzi dosarul. Avem declaraţia scrisă a lui Vodă, depoziţia verbală a lui Ilaşcu şi bineînţeles, faptele. Vă doresc noroc, deoarece veţi avea mare nevoie de el. Puteţi pleca!“ „Dumnezeu să-ţi ierte rătăcirea!“ Serghei se prezentă a doua zi la familia Ilaşcu îmbrăcat în civil. Când Ileana îi deschise, prezentă legitimaţia şi ceru permisiunea să intre. Cu o mină gravă îi comunică faptul că soţul ei fugise din arest, după ce-şi agresase supraveghetorul, profitând de întunericul nopţii. Ileana trebuia să înţeleagă situaţia gravă creată şi să colaboreze, spre binele ei şi al soţului, furnizând orice informaţie cu privire la evadat. „Dacă apare, sfătuiţi-l să se predea. Nu are cum să dispară. Noi vom supraveghea casa. La revedere!“ Ileana rămase cu privirile aţintite asupra uşii prin care dispăruse civilul, tovarăşul Serghei. Nu se putea mişca, nu putea plânge. Dezorientată, ieşi din casă, lasând uşa deschisă şi urmă instinctiv drumul ce ducea spre casa familiei Vodă. Sări la pieptul lui Paul şi începu să tremure. „Ce s-a întâmplat Ileana? Linişteşte-te şi încearcă să vorbeşti. Hai în casă să-ţi dau un calmant. Încearcă să plângi, stai pe canapea.“ „Paul, nu pleca, te rog! nu vreau calmant, vreau să vorbim. Nani a fost arestat, iar astăzi au venit să mă anunţe că ar fi evadat, după ce l-a agresat pe unu de la ei. Cum să agreseze Nani?! Oare ce i-au făcut? Ce mă fac, cum aflu ceva?“ „Draga mea, povestea cu evadatul e cusută cu aţă albă, e o invenţie stupidă. Acolo nu ai cum nici să agresezi, nici să evadezi. Mi-e greu să-ţi spun, dar cred că s-a întâmplat ceva rău. Cei de acolo nu sunt oameni, sunt nişte instrumente mânuite diabolic de sistem. Dacă l-au declarat evadat, mă tem că n-o să-l mai vedem niciodată! Ascultă-mă, nu am vrut să povestesc, dar ceea ce ai să auzi, ţi se va părea venind din altă lume. Când m-au arestat, au arestat-o şi pe Silvia. Acum Silvia nu mai există, ea trăieşte într-o altă lume, o lume ireală. Doctorul a declarat-o schizofrenică!? Dacă eu mai trăiesc, o fac ca să-mi salvez fetiţa. În faţa lor l-am blestemat pe Dumnezeu! Da, da, eu, preotul Paul Vodă, l-am blestemat pe Dumnezeu!“ Cu vocea gâtuită de emoţie, Paul începu să povestească, cu lux de amănunte, cea mai tragică poveste din câte i-a fost dat Ilenei să audă. Ileana se uita înspăimântată la Paul neîndrăznind să-l întrerupă. Când ajunse la episodul

cu spitalizarea Silviei, Paul izbucni în hohote de plâns. O tăcere apăsătoare se aşternu în incăpere. Ileana se apropie de Paul şi începu, aproape maşinal, să-i mângâie părul. „Ileana, am făcut o mare greşeală povestindu-ți toate acestea. Am semnat că nu voi povesti nimănui nimic. Dacă vei vorbi cu cineva despre asta, îți vei pune viața în pericol. Şi pe a fetiței mele, bineînțeles! Acum fetița este plecată cu mama mea, la o soră de a ei la Bolgrad. Le-am spus să plece mai departe, spre nord. Poate vor putea trece în România. Venind la mine te-ai expus. Sunt sigur că eşti urmărită. La ei un evadat înseamnă un om mort! Trebuie să te împaci cu acest gând şi să încerci să te salvezi.“ „Cum să mă salvez, Paul? De ce să mă salvez? Dacă e aşa cum crezi, atunci nu mai este scăpare nici pentru mine, nici pentru tine. Eu nu aş rezista la tortură. Mai bine mă omor singură!“ „Nu, Ileana, tu eşti singură, nu au cu ce să te şantajeze, trebuie doar să-i faci să creadă că nu ştii nimic. Tot mai multe zvonuri spun de iminența războiului. Sovieticii nu vor rezita în fața maşinii de război germane. Să sperăm că şi Carol va merge cu nemții! Sistemul acesta barbar trebuie să se prăbuşească! Fii tare, Ileana. Poate că totuşi Nani trăieşte, cine ştie?!“ „Am să încep să iau ceva calmante, să nu se vadă cât de speriată sunt. Paul, mai ştie cineva povestea asta?“ „Nu, Ileana, nu am povestit nimănui. Singurul care a fost să mă vadă a fost Dănilă. Ca să-l pun puțin în gardă, i-am spus doar că am făcut o vizită la Consistoriu, că a fost şi Silvia cu mine şi că de atunci s-a îmbolnăvit. Arătam groaznic când a venit şi cred că a înțeles că nu e de glumit. Ştii că i-au schimbat numele în Davâdov? Asta ca să-l angajeze pe post de caligraf la evidența populației. Aşa se rescrie istoria!“ „Paul, mă duc, cu toate că mi-e o frică de moarte. Dacă treci pe la Silvia, sărut-o din partea mea. Ce zici, n-ar trebui s-o vizitez?“ „Nu, Ileana, păstreaz-o în amintire aşa cum ai cunoscut-o. Ți-ar face rău. Du-te liniştită şi dacă vrei ceva, treci pe la biserică. Acolo e mai simplu de comunicat, la „spovedanie“. Te sărut şi ai grijă! Nu vorbi cu nimeni despre ce ai aflat. Poate se va întâmpla o minune!“ Ileana porni împleticindu-se spre casă stăpânită de un sentiment de nelinişte, de frică. Împiedicându-se în proprii paşi, întorcea mereu capul spre a se asigura că nu este urmărită. Gândul că Nani ar fi putut fi ucis în timpul anchetei, că ea ar putea avea soarta Silviei, o făcea să caute cu înfrigurare soluții pentru a scăpa din acest infern. Ideea sinuciderii o înspăimânta. Ştia că în primul rând trebuia să afle dacă Nani era sau nu în viață. Părerea lui Paul nu o convinsese. El cum de e liber după toate cele întâmplate?! Era o întrebare cu bătaie lungă, care avea să nu-i dea pace multă vreme. Va trebui să o viziteze pe Silvia, cu orice preț! Ajunsese acasă epuizată. Uşa o găsi deschisă şi-şi aduse aminte că aşa o lăsase. Aprinse luminile în toată casa, caută prin toate ungherele, încuie uşa şi se întinse pe o canapea. Tresări speriată la lătratul unui câine vagabond. Stinse luminile pentru a urmări mai bine ferestrele în lumina străzii. Gândurile incepură să alerge aiurea, neputându-se concentra asupra unui anumit punct. Tinerețea învinse şi un somn adânc o cufundă în liniştea nopții.

*

* *

În casa noastră zilele curgeau aparent liniştite. Spun aparent, deoarece, era în fapt, o medie între stările trăite de cele patru categorii de vârstă. Cei mici, adică eu şi cu vară-mea, cu doi ani mai mică decât mine, Barby cu y, cum o obişnuise unchiul meu din primii ani ai copilariei, cei mici zic, ne continuam nestingheriţi programul de joacă, în curtea casei, sub supravegherea, mai mult sau mai puţin severă a bunicii. Ne înţelegeam foarte bine. Mie îmi plăcea să vorbesc, ei îi plăcea să asculte. Povesteam verzi şi uscate, amestecam frânturi din poveşti, cu mici realităţi trăite sau cu fabulaţii. Aveam pisicile noastre, aveam câinii noştri, aveam curtea noastră cu groapa de nisip, aveam magazia noastră ce ascundea tot felul de minuni. Şi mai aveam ceva, aveam plăcintele calde cu care bunica ne îmbia de dimineaţă până seara. Anexa în care avea camera ei, încăperea cu cuptorul pentru cozonaci şi uşa ce ducea la pivniţă, era punctul de atracţie al tuturora. Acolo găseai plăcinte calde, acolo găseai fructe gata spălate, acolo erau pepenii ţinuţi la rece în pivniţă, acolo îţi stingeai setea cu cvas. Timp aveam berechet. Cu lecţiile nu pierdeam prea mult timp. Învăţam uşor, eram ordonat şi expeditiv. Cel mai fericit eram când mă căuta George, vărul meu, pe care îl admiram fără rezerve. La cei 15 ani împliniţi, arăta ca un absolvent de liceu. Bine făcut, înalt, foarte cald în atitudinile sale, ducea în spate povara unei melancolii ascunse. La o vârstă fragedă, tatăl lui divorţase, neputându-se obişnui cu viaţa din Basarabia. S-a întors în Bucuresti, unde avea un magazin de stofe şi un atelier de croitorie de lux. Îi purta numele, Milescu, dar îi simţea lipsa. Avea să-l regăsească mai târziu, după refugiul din ’44, şi să stea la căpătâiul lui în ultimele clipe. „Bob, facem o baie în Dunăre?“ „Da, George! Numai să-i spun lui mama.“ „Am cerut eu voie pentru amândoi. Hai, ia-ţi costumul de baie şi un prosop!“ Din păcate, această fericire nu a ţinut mult. Noua orânduire a pus stavilă scăldatului în Dunăre. A fost prima dată când am simţit că ceva s-a schimbat. Nu acelaşi lucru îl pot spune despre George şi sora mea Svetlana, cam cu trei săptămâni mai mică decât vărul ei. Se înţelegeau de minune cu toate că, în frageda lor copilărie, Svetlana stârnise nu puţine furtuni între cele două surori, ca urmare a plăcerii cu care micuţa verişoară îl muşca de umăr pe voinicul ei văr. Acum însă, în lumea lor de adolescenţi, cum le plăcea să se autointituleze, lucrurile au căpătat o nuanţă de afinitate conspirativă. Ca şi ceilalţi de vârsta lor, priveau cu neîncredere viitorul, prezentul fiind definit, de regulă, drept catastrofal. Svetlana mai avea o meteahnă, nu ştiu de la cine moştenită, respingerea a tot ce avea un iz rusesc. Supărată foc pe numele primit la botez, s-a rebotezat, în familie şi printre prieteni, traducându-şi numele în Luminiţa, sau mai scurt, Lulu. De mică a fost recalcitrantă la încercările mamei de a o învăţa limba rusă. Înţelegea, dar refuza să vorbească. „Nu-mi place! Este foarte urâtă limba asta.“ Aştepta cu teamă venirea toamnei, începutul şcolii. Cum se va descurca? Se anunţase că primul an va fi consacrat studierii limbii ruse. Odată cu ocupanţii sosise şi un număr mare de profesori şi învăţători, şi chiar şi educatoare, străini de cele mai elementare cunoştinţe de limba română. Dintre vechii profesori şi învăţători, au fost selecţionaţi doar aceia care aveau temeinice cunoştinţe de limba rusă. Profesori ca Popovici, de limba latină, sau Creisin, de limba latină şi greaca veche, au fost puşi pe liber, pentru motivul că aceste obiecte nu aveau ce căuta

în educația elevilor sovietici! Erau primele semnale de alarmă care semănau neliniştea în sufletele copiilor şi ale părinților. Situația copiilor ai căror părinți nu cunoşteau limba rusă era şi mai tragică. Terorizați, copiii îşi amenințau părinții că nu vor merge la şcoală. Or, învățământul de zece clase era obligatoriu! Majoritatea adolescenților erau convinşi că ocupația sovietică nu avea să dureze, că totul se va sparge ca un balon de săpun, că salvarea avea să vină din partea lui Hitler. Numele lui Antonescu prindea conturul unui arhanghel salvator, ideea că un Hohenzollern nu putea merge decât cu nemții, constituia suportul tuturor speculațiilor. Prindeau din zbor, toți aceşti adolescenți visători, aceste ipoteze emise conspirativ în cercurile intelectualilor. Se vedeau eroi, voluntari în armata României Mari, luptând pentru eliberarea pamântului cotropit. Fiind în mijlocul problemei, se şi vedeau în primele rânduri ale evenimentelor ce aveau să urmeze. Erau totuşi copii ca să poată cântări adevarata greutate a lucrurilor. Profitând de aşa–zisa vacanță, se adunau în grupuri mari în parcul „Trandafirilor“, locul lor preferat şi acceptat oficial chiar şi de corpul profesorilor. Lângă chioşcul în care cândva dirijase fanfara marele Ivanovici, băieți şi fete se întreceau în a vorbi tare, în a râde. Era prima vacanță când nu mai erau supravegheați de pedagogi, sau chiar de profesori. Era prima vacanță când fanfara nu mai cânta, când nu se mai înlănțuiau perechi în vals. Gălăgia lor era artificială, ascunzând parcă un strop de mister. „Ce ne facem fraților? Nu putem accepta aşa ceva! Cum să facem un an de limba rusă? Chiar aşa de puțin contează anii în viața noastră? Nu, trebuie să-i boicotăm, să nu ne prezentăm la şcoală! Trebuie să ne sfătuim cu profesorii noştri! Cu ei ce se va întâmpla?“ „Cu boicot, sau fără boicot, anul ăsta este pierdut. Eu zic să organizăm o fugă în masă, să ne interesăm pe unde este mai bine să trecem Dunărea, sau să mergem la Prut?“ „Şi cu părinții cum rămâne? Nenorociții ăştia sunt capabili de orice! Ştiți că dispar mereu oameni fără urmă? Ați auzit de episcop? Ați auzit de preotul Vodă? Nu, nu vă pripiți! Numai dacă ne toarnă cineva şi deja suntem în rahat. Ziua nu poți să te apropii de Dunăre, iar noaptea se trage în tot ce mişcă, fără avertizare.“ „Lasă George, nu te băga! Mi-e frică…“ „Lulu, nu te speria, am să spun doar câteva vorbe. Treaba cu fugitul nu ține! Câți vor scăpa? Zece? Douăzeci? Şi cu fetele cum rămâne? Nu cred că este o soluție! Ei vorbesc mereu de sabotaje, au o idee fixă. Hai să le plătim cu moneda lor!? Dar cu un sabotaj subtil, să învățăm greu limba rusă, greu de tot, ce ziceți? Ce pot face? Să ne toarne cu polonicul, sau cu pâlnia, cum am auzit că fac la interogatorii? De ce să ne credem mai proşti ca ei? Câştigăm timp, ne distrăm şi poate că ne apucăm de limba germană!“ „Măi băieți, nu mai vorbiți aşa de tare, şi voi fetelor, mai râdeți, mai chicotiți. Uite colo, unul care citeşte ziarul fără să-l mişte de o jumătate de oră. Atenție! Vine profesorul Creisin. Nici un cuvânt, hai râdeți!“ „Bună ziua copii! Văd că vă distrați bine! E bine că nu vă frământă viitorul apropiat! M-am apropiat de voi ca să-mi iau rămas bun. Am fost anunțat că nu mai pot fi util liceului în noul an şcolar. Latina, greaca sunt de domeniul trecutului, sunt reminiscențe mic–burgheze!? Nu pot şti ce puneți aici la cale în spatele hohotelor de râs, dar am să vă spun doar câteva vorbe.“ „Non multa sed multum! Vă ascultăm domnule profesor!“ „Dragii mei, în 1918, generația mea a fost aceea care a cerut alipirea acestui pământ la

România. Nu prea am primit ajutorul nimănui, nici măcar al celor de peste Prut! Totuşi a ieşit bine! Acum soarta Basarabiei este în mâinile generației voastre! Vremurile sunt altele, împrejurările sunt mai grele. Nu uitați că Basarabia a fost cedată la un ultimatum, la o cacealma, fără un foc de armă! Reflectați la cele ce v-am spus, luați în considerație faptul că suntem sub ocupație sovietică, țineți cont că ne-au mai pierdut o dată după revoluția din 1917 şi că nu au uitat niciodată acest lucru. Nu vă puneți prea multe speranțe în alții, bazați-vă pe voi! Dumnezeu să vă binecuvânteze!“ „Să ne trăiți la mulți ani, domnule profesor!“ „Hai să mergem, Lulu, gluma se îngroaşă!“ „Nu mă laşi să vorbesc puțin cu Nelu?“ „Tot nu te-ai săturat de şmecherul ăsta de Drăghici?“ „Hai, nu fii rău!” La cei 15 ani ai săi, Lulu era o mignonă drăguță, fără prea multe forme conturate, cu codițe, cu doi ochi gri melancolici, mereu pradă unor stări sufleteşti contradictorii. Cu o sănătate cam fragilă, a crescut mai mult în brațele lui „tati“, care o adora. Citea mult, tot ce îi cădea în mână. În fruntea topului se aflau totuşi Balzac şi Tolstoi. L-a cunoscut pe Nelu la onomastica unei colege. Cu un an mai mare, chipeş, brunet cu ochi albaştri, avea un farmec aparte. Vorbea mult, vorbea frumos. A condus-o acasă, a sărutat-o în fugă, şi tot în fugă i-a strigat – te iubesc! Doi copii care nu ştiau ce fac, care nu ştiau ce spun. Singurul confident a fost George. George o ducea la plimbare, George îi aranja câte o întâlnire. De data aceasta întâlnirea nu a mai avut loc. Nelu plecase să-l însoțească pe profesorul Cresin şi plecat a rămas. Creisin a fost arestat, iar familia Draăhici, ridicată în aceeaşi noapte de acasă şi dată dispărută. Profesorul fusese anchetat timp de trei zile în şir la Consistoriu şi eliberat în final, într-un hal fără de hal. Albise total şi refuza orice dialog, chiar şi cu cei de acasă. Au trebuit să treacă ani, ca acest om minunat, exponentul cel mai de seamă al intelectualilor din Ismail, să-şi recapete echilibrul, dar nu să şi uite. Soarta familiei Drăghici a fost şi mai tragică. Au fost deportați. Părinții în Siberia, Nelu, într-un lagăr de reeducare din Kazahstan. Cinci ani mai târziu, un unchi al lui, bucurându-se de o anumită poziție „câştigată“, reuşi să-l aducă cu el la Bucureşti. Nelu nu mai era Nelu, iar unchiul său, oportunist notoriu, avea să semene groaza printre oameni. Făcea parte din avangarda pregătită atât de minuțios de serviciile secrete sovietice pentru România. Dispariția fără urme a familiei Draghici a afectat-o în mod îngrijorător pe Lulu. Era speriată, era tristă, tăcută. Singurul cu care îndrăznea să abordeze subiectul, era George, speriat la rândul său de cele întâmplate. Era clar că lucrurile nu se vor opri doar la Creisin şi Nelu. Era clar că au fost urmăriți îndeaproape. Efectul scontat de opresori a fost imediat. Întâlnirile atât de frecvente din parcul „Trandafirilor“ au încetat brusc. Profesorii au renunțat la orice formă de protest, adolescenții au rămas în casele lor, alături de părinții lor, la fel de înspăimântați. Mai năbădăioşi au rămas tinerii absolvenți de liceu, care, în pofida terorii ce se instala în oraş, continuau să viseze la fapte mărețe, să fugă în România, să organizeze o luptă de rezistență, să devină partizani peste noapte. Era o utopie curată. Total nepregătiți pentru astfel de evenimente, fără nici un fel de îndrumare, se etalau fățiş, copilăreşte, în victime. Şi mai era ceva. Teama care se cuibărise în sufletele părinților, lipsa oricărui dialog pe această temă. Primele tentative de trecere a Dunării înot se soldaseră cu un

dezastru total. Zece tineri minunați, şi-au găsit mormântul în apa Dunării, la mai puțin de zece metri de mal, seceraţi de automatele grănicerilor. Din grupul inițial constituit, mai lipseau două nume – Iurii Stavrov şi fratele meu, Mircea, cunoscut prin cercurile prin care se învârtea sub porecla de Bodola. Neprevăzutul şi-a jucat rolul şi le-a scăpat viața. În drumul lor nocturn spre via Stavrovilor, au fost arestați de o patrulă de grăniceri şi reținuți timp de 48 de ore, pentru un mic interogatoriu de rutină, la un post apropiat de grăniceri. Cum acest lucru nu-l puteau proba, neparticiparea lor la încercarea de fugă avea să ridice semne de suspiciune printre prietenii lor programați pentru lotul doi. A fost motivul pentru care acest „lot doi“ şi-a amânat acțiunea sine die, calificându-i pe cei doi drept laşi, sau chiar trădători. Culmea ironiei consta în faptul că inițiatorul şi organizatorul acțiunii „Dunărea inot“ a fost chiar Mircea. Faptul că nu a reuşit se datora însă modului copilăresc în care s-a pregătit totul, naivității şi lipsei de orice fel de experiență. Cum şi-au imaginat ei că vor putea păcăli lanțul de grăniceri de pe malul Dunării, numai ei ştiau, sau, mai bine zis, numai ei au ştiut. Mircea terminase liceul şi urma să se prezinte toamna la şcoala de ofițeri de cavalerie de la Sibiu. N-a fost să fie aşa! Sosirea sovieticilor a răsturnat toate socotelile. Era un tip inteligent, dar „căpos“, după cum îl caracteriza tata. În liceu nu învăța decât ceea ce îi plăcea. Citea mult. Matematica nu l-a atras deloc şi ca atare corigențele s-au ținut lanț. Doamne, câtă bătaie a mâncat de la tata! Eu eram salvarea lui cu țipetele şi lacrimile mele. Eram un copil timid şi foarte sensibil la orice însemna violență. În primele clase de liceu, Mircea începuse cu Doxurile şi Excentric Club, dar cu trecerea anilor o cotise spre beletristica de cea mai bună calitate şi spre ştiințele naturii. Primit în casa lui Creisin, prieten bun cu fiica acestuia, beneficia de o bibliotecă de excepție. Era nelipsit de la micile petreceri organizate în casa profesorului, care adesea se transformau în adevărate serate muzicale. Cânta tatăl, cânta fiica, cânta Sarchizov. În casa lui Creisin, Mircea învățase să iubească muzica clasică. Nu lipseau discurile cu voci celebre. Acolo o cunoscuse pe Lucia, şi ea absolventă de liceu, o brunetă drăguță şi caldă. Şi-au jurat iubire veşnică, dar viața avea să-i despartă, mai bine zis războiul, lăsând o amprentă de neşters asupra lui. Mircea era un tip sociabil, primit fără rezerve în multe familii şi cercuri de intelectuali din oraş. Avea o sănătate de fier, făcea mult sport. Câştigase doi ani la rând concursul de înot „Trecerea Dunării“ organizat de Liceul Sf. Dumitru. La atletism era considerat numărul unu al liceului la probele de fond, iar dragostea lui pentru fotbal i-a atras porecla de Bodola. Meteahna lui principală era dăruirea aproape fanatică față de o idee proaspăt îmbrățişată. Aşa a ajuns să-l venereze pe Hitler, după ce întâmplător, prin anul ’39, citise câteva capitole din Mein Kampf, difuzate pe nişte foi volante. Aşa a apărut şi portretul salvatorului omenirii în casa noastră. Aşa a apărut şi dorința de a se apuca de studiul limbii germane. Caracterul său instabil însă, avea sa-l arunce peste ani în tabăra adversă, să-l facă un aprig apărător al ideilor comuniste. Atitudinea făţiş ostilă afişată de foştii parteneri de acțiune l-a marcat puternic. S-a izolat, s-a hotărât să nu mai acționeze decât pe cont propriu. După pescuirea celor zece cadavre şi oficializarea actului de încercare de trecere frauduloasă a frontierei, nimeni nu era dispus să creadă în

povestea cu reținerea timp de 48 de ore la pichetul de grăniceri. Cum de i-au reținut tocmai în noaptea cu pricina? Cum de i-au eliberat după 48 de ore când între timp avusese loc „vânătoarea“? La pichet au fost interogați abia dupa 24 de ore, când explicația cu via la care locuiau părinții lui Stavrov spre care ei se îndreptau a fost considerată plauzibilă. Comandatul pichetului îi cunoştea pe Stavrovi şi petrecea ore în şir la via lor. Acasă, relația dintre Mircea şi tata continua să fie încordată. Singura ființă cu care se înțelegea, mergând până la confidențe, era Valeria, sora cea mare, cum i se spunea, cu doi ani mai mare decât el. Era o fată frumoasă, cea mai reuşită dintre noi toți. Dar, acest dar, care curmă deseori frumusețea unei fraze, şi-a pus amprenta şi pe cursul vieții ei de copil, stigmatizând-o pentru toată viața. Pe la patru anişori, această păpuşică a fost lovită de soartă. O meningită a adus spectrul morții în casa în care glasul ei ciripea întruna. La vremea aceea, meningita era considerată o boală fără remediu. Dacă nu aducea moartea, atunci putea stigmatiza printr-un handicap irecuperabil existența bolnavului. O intervenție chirurgicală insemna bani, foarte mulți bani. Într-un oraş ca Ismail, nici un chirurg nu se încumeta să ia această răspundere. A fost nevoie de o intervenție a unei persoane sus–puse, ca o somitate de talia doctorului Voinescu, să accepte şi să vină cu prima cursă de la Galați. Un consiliu de familie a rezolvat problema onorariului, în condiții foarte dure. S-a hotărât ipotecarea casei în schimbul unui împrumut, împovărat de dobânzi excesive şi de tot felul de clauze apăsătoare. Eroul tranzacției a fost armeanul Ovanes, cămătarul oraşului, erijat mereu în postura de salvator al omului de rând. Mulți ani au avut de tras părinții mei cu acest cămătar, perioadă în care casa atârna de un fir de ață. Voinescu a fost expeditiv, a operat-o în seara sosirii, asistat de minunatul om, doctorul Perceac, doctorul nostru de familie, care manifesta o deosebită slăbiciune față de Valerica. Trepanația a fost aparent reuşită. Urma ca timpul să o confirme. N-a fost aşa. Cam după un an de zile s-a putut observa o tendință de a trage piciorul drept. Nimeni nu a acordat o atenție deosebită, nici măcar medicii în cauză. Concluziile s-au tras abia pe la şapte ani, când diferența dintre cele două picioare a început să se măsoare în centimetri. Aşa a început calvarul, care avea să n-o părăsească toată viața. Acum, la 21 de ani, diferența se stabilizase la cca. zece centimetri, iar complexul de inferioritate luase proporții insurmontabile. Fetița care il adora pe „tăticuțu“ ajunsese să-şi manifeste ura pe față. Tensiunea dintre cel care făcuse totul pentru a o salva pe „frumoasa casei“, periclitând viitorul material a doua familii, şi cea care dădea vina pe „neglijența“ părintelui, ajunsese de nesuportat. „Trebuia să mă laşi să mor nu să-i laşi să experimenteze pe mine metodele lor noi! Când a fost să mă mărit, l-ai scos pe Mihai pe uşă afară, pentru că nu corespundea pretențiilor tale. L-ai făcut cizmar când, de fapt, era proprietarul unui atelier de încălțăminte de lux din Galați. Voi pleca cu prima ocazie de acasă, numai să se lămurească lucrurile cu nenorociții ăştia de ruşi.“ „Eşti nedreaptă, Valeria! Poate că vei înțelege mai bine lucrurile, dacă mama îşi va deschide într-o zi sufletul în fața ta. Până atunci însă, te sfătuiesc să nu sari peste cal. Şi răbdarea mea are limite. În ceea ce te priveşte, poți pleca când vrei şi unde vrei. În toți aceşti ani, am suferit alături de tine. Am suferit că te-am dat la o şcoală profesională şi nu la liceu, cu toate că ai fost un copil inteligent şi

talentat. Am crezut că fac bine, aşa cum a crezut şi mama. Oricum, m-am săturat de reproşurile tale. Ajunge! Nu-ţi place acasă, pleacă! Nu-ţi place de noi, uită-ne! Cu sovieticii aici, destrămarea familiei devine ceva la modă. Şi cu asta, basta! Nu mai vreau să aud nici un reproş!“ Mircea a găsit-o pe Valeria, Val, cum obişnuia să-i spună, pe o bancă, în fundul curţii, plângând. „Ce-i cu tine, Val? Iar te-ai ciondănit cu tata? Nu merită! Eu am început să-l ignor. Omul ăsta nu va înţelege niciodată că noi am crescut. Mai ştii câtă bătaie am mâncat de la el? Pentru el nu exista decât Bob şi Lulu. Hai să-ţi povestesc mai bine ceva care într-adevăr este grav. Cel puţin pentru mine! Ţi-am spus că am pus la cale o fugă. În drum spre locul stabilit am fost reţinut, împreună cu Stavrov, de o patrulă de grăniceri. Ne-au ţinut două zile. În acest timp, ceilalţi zece au încercat să se strecoare în apă şi să treacă Dunărea înot. I-au secerat ca pe nişte iepuri. Toţi zece au fost pescuiţi la cherhanaua Vostoc, i-au aliniat pe malul Dunării şi au scris pe o scândură – trădătorii! Mai grav e că ceilalţi, din lotul doi, mă acuză pe mine şi pe Iurii de trădare! Eu am conceput planul, eu i-am organizat, eu am riscat, şi, culmea ironiei, eu am ajuns să fiu judecat de ei. Acum ştiu ce am de făcut. Totul pe cont propriu. Am fost foarte naivi.“ „Mircea, fii mai prudent! George ştie ceva de treaba asta? Nu cred că ar fi bine să-l antrenezi şi pe el.“ „Nu, Doamne fereşte! E totuşi copil, chiar dacă arată ca un atlet. Eu dacă ajung în România, pot să mă prezint direct la şcoala de ofiţeri de cavalerie de la Sibiu. După aceea văd eu ce fac. Poate mă înrolez în armata germană, dacă mă primesc. Singura noastră speranţă este Hitler, Germania“. Starea de conflict care se instalase între Valeria şi tata, pe de o parte, şi între Mircea şi tata, pe de altă parte, aducea o notă de tensiune şi între părinţi. Mama deplângea certurile din casă, mai ales că uneori ele aveau loc şi în faţa celor mici. Ostilitatea ce se instalase între tata şi Valeria o afecta în mod deosebit. Suferise în mod îngrozitor alături de Valeria încercând să fie cât mai aproape de ea, dar nu putea fi de acord cu reproşurile aruncate fără prea mult discernământ. Ştia că avea o datorie faţă de Valeria, dar amâna mereu clipa unei destăinuiri, care ar fi aruncat o cu totul altă lumină asupra celui care în cercurile apropiate era considerat drept model de cap de familie. Luase partea Valeriei în problema căsătoriei, dar nu reuşise să învingă, ceea ce numea ea orizontul îngust al bărbatului său. Cu venirea sovieticilor, totul trecuse în domeniul trecutului. Până şi plecarea Valeriei la Râmnicu Vâlcea, la prietena ei Claudia, devenise imposibilă, ceea ce a şi adus-o în starea aceasta de irascibilitate. Problemele cele mai grave veneau din afara casei. „Dania, ai mai trecut pe la Paul? Ce mai spune de Silvia?“ „Paul e la pământ! Silvia a fost declarată schizofrenică, şi culmea, este urmărită şi acolo de un tip de la siguranţa statului, care-l vizitează mereu pe şeful secţiei. Paul s-a hotărât să-mi povestească tot ce s-a întâmplat la Consistoriu. Inimaginabil! Silvia violată, batjocorită, de doi anchetatori în faţa lui Paul! A trebuit să semneze o declaraţie şi un angajament de informator, ca s-o scape pe Irinel. N-am vrut să-ţi povestesc, dar imaginea acestui om distrus care-L blestemă şi pe Dumnezeu, a rămas ca o pată pe creierul meu. Ştiu că e periculos să se afle aşa ceva, dar cred că şi mai periculos este să ne supunem orbeşte în faţa acestei maşini de exterminare. Nani Ilaşcu nu a apărut nici acum. Paul crede că l-au lichidat. Nici de Nicolov ne se ştie nimic. Ieri seara i-au

ridicat pe Dracinschi, pe toți trei. Astăzi dimineața le goleau casa. Stau şi aştept cu groază clipa când mă vor chema la Consistoriu. Mi-e frică şi de prostiile lui Mircea. Au fost chemați părinții celor zece fugari pentru identificarea şi ridicarea cadavrelor. Probabil că mâine va avea loc înmormântarea. Ce-o ieşi şi din asta, nu ştiu. Cred că vor să-i identifice pe simpatizanți!? Nu ştiu cum să-l opresc pe Mircea. Încearcă tu să vorbeşti cu el. Eu nu mai suport aroganța lui. Explică-i că va nenoroci întreaga familie. Mai e şi deşteptul ăla de Iurii! Doamne, ce copii avem!“ „Ce-ar fi să-i duci pe Bob şi pe Lulu la țară?“ „Nu se poate! N-am vrut să vă alarmez, dar am primit câteva rânduri de la preotul din sat. Tata a fost ridicat şi nu se ştie nimic despre el. Se pare că bețivul de frate-său, l-a denunțat că a fost primar. După ce şi-a băut partea lui de avere, nu a suportat să-i vadă pe ceilalți la casele lor. În ultima vreme dormea prin şanțuri. Sărmanul Nea Ştefan! Nimeni din sat nu l-ar fi denunțat, atât era de iubit şi respectat. Nu le spune încă nimic la cei mici. Cine ştie? Poate scapă printr-o minune. Mama s-a dus la soră-mea la Tuzla.“ „Groaznic! Ce ne facem? Or să ne ia casa, sunt sigură! A, era să uit. Au început recensământul copiilor, pentru înscrierea la şcoală. Cei mici, preşcolarii, trebuie să meargă obligatoriu la grădiniță. Cei de vârstă şcolară, pierd cu toții un an, pentru a învăța limba rusă. Bob va merge în clasa a patra, Barbara în a doua, iar Lulu şi George în clasa a opta. Mircea trebuie să se prezinte la un test de limba rusă. Dacă reuşeşte poate opta pentru o facultate de la Universitatea din Chişinău. Dacă nu, va merge la armată. Cu câtă rusă ştie el, cred că poate scăpa de armată. Totul depinde de el, iar el ştii cum e. Poate că totuşi va alege răul cel mai mic!“ „Trebuie să-l lămurim! A merge acum la armată, ar fi un dezastru pentru el. În plus, dacă va începe războiul, va fi sacrificat în linia întâi. Am auzit că la Tulceanov s-a instalat o unitate specială. Au înălțat un gard înalt în jurul viilor şi al pivnițelor. Zona este păzită cu străşnicie. Nu miroase a bine! Oare ce fac românii? Ce-i cu marele Carol? Vor sta cu mâinile în sân ca în 1918, aşteptând ca totul să plece de aici?! Doamne, cum ne-au trădat! Ştii că evreii noştri care se temeau atât de bolşevici, încep să se dea pe brazdă ? Nu vor nici un fel de război de eliberare, de teama lui Hitler. Ei susțin că Hitler este un paranoic, un criminal sadic, un rasist. Sovieticilor, această nouă atitudine le vine ca o mănuşă. Nu ştiu ce va mai urma, dar eu încă mai sper în înțelepciunea românilor. Să dea Dumnezeu să nu mă înşel!” Vestea cu arestarea socrului a bulversat-o pe mama. Lepra se întindea! S-a dus la bunica s-o pună la curent. Cu toate că nu prea mai ieşea din casă, era avidă de noutăți. Deşi credincioasă, blestemele la adresa antihriştilor nu mai conteneau. Şi în fața icoanei, îi cerea lui Dumnezeu pedeapsa iadului pentru aceşti barbari. Era bunătatea întruchipată. Avea şase nepoți pe care îi iubea fără deosebire. Era apărătoarea necondiționată a tuturora, indiferent de gravitatea faptelor comise. O iubeam şi o respectam, ne adunam în jurul ei, mari şi mici, şi o îndemnam să depene amintiri. Nu avea multă şcoală, dar avea un dar înnăscut de povestitoare. Şi mai avea un dar, acela de a şti să aline în cuvinte blânde, bine alese, orice durere. Bunicul murise înainte de a mă naşte, aşa încât, portretul lui mi-l făcusem din povestirile ei, ale bunicii Xenia. Cred că l-a iubit mult pe bunicul, deoarece evocările ei aveau ceva admirativ. Fusese tâmplar, avusese propriul atelier de mobilă, câştiga bine, duceau o viață

îndestulătoare. Moartea subită a bunicului, urmată la puțin timp de pierderea fiului la o vârstă fragedă de numai 17 ani, înecat în Dunăre în timpul unei escapade nocturne, organizată de tineri de vârsta lui, au îndurerat-o, dar nu au doborât-o. A rămas aceeaşi credincioasă activă, aceeaşi mamă şi bunică iubitoare. Unii vecini o găseau cicălitoare, noi o găseam minunată.

*
* *

Înmormântarea tinerilor fugari a avut parte de o zi mohorâtă. O ploaie nocturnă torențială, neobişnuită pentru acea perioadă a anului, transformase aleile nepietruite ale cimitirului în mocirlă. Zece sicrie bătute în cuie, răspândeau un miros greu de suportat. Nici treizeci de oameni nu se adunaseră pentru slujba de înmormântare! Doar rude, fără gesturi disperate, fără bocete. Ca pentru a dejuca scopul urmărit de autorități, depistarea tinerilor implicați în evenimente, tinerii erau marii absenți ai ceremoniei de înhumare. Un singur preot, de fapt un călugăr, starețul mănăstirii Ismailului, părintele Savatie, a oficiat slujba. La sfârşit, epuizat, parcă, de efortul făcut, a cerut un moment de liniște. „Aşa se cade, ca la sfârşitul unei înmormântări, preotul să adreseze câteva cuvinte celor rămaşi, celor îndurerați. Ce aş putea să vă spun, cum aş putea să vă îmbărbătez?! Am să vă spun lucruri ce nu-mi aparțin, lucruri pe care le-am reținut şi eu de la alții şi la care am cugetat adesea, în astfel de împrejurări. Se spune că moartea îi îngrozeşte pe cei mai mulți dintre noi. Aşa şi este. Ceea ce nu observăm noi însă, este felul cum mor, în general, copiii. Copiii mor păstrând seninătatea pe chipul lor curat. Copiii mor liniştiți, pentru că ei nu se tem de moarte, pentru că ei nu ştiu ce este moartea. Nici noi nu ştim ce este moartea, dar sclavi ai acestei vieți pământeşti, ne temem s-o părăsim, ne temem de necunoscut. Zosima, unul din eroii lui Dostoievschi, văzând chipul senin al copilului său, mort la numai opt ani, rămâne copleşit de frumusețea morții şi regretă că nu a avut parte şi el de ea. Pare literatură, ştiu, dar nu este chiar aşa. Adevărații credincioşi, sunt oameni de mare curaj! Ca să crezi cu adevărat în Dumnezeu, trebuie să ai curajul să înțelegi că viața pământească nu-ți oferă posibilitatea de a-l cunoaşte pe Dumnezeu, chipul lui Dumnezeu este inaccesibil în această viață trecătoare, să înțelegi că moartea nu este o tragedie, nu este un sfârşit, că moartea este trecerea înspre Dumnezeire, intrarea în viața veşnică alături de Dumnezeu. Cine are curajul de a crede, nu se teme de moarte. Numai prin moarte, Dumnezeirea se dezvăluie, chipul lui Dumnezeu devine accesibil. Dumnezeu să-i primească în împărăția Lui, Amin!“ Oare cei prezenți au reuşit să asculte cuvintele părintelui Savatie? Oare au reuşit să rețină sensul acestor cuvinte de îmbărbătare? Greu de apreciat. Durerea momentului trăit era prea mare. Drumul spre zdruncinarea credinței, pentru mulți dintre ei, era deschis. Cum să accepți moartea unor tineri nevinovați, care de abia se pregăteau să intre în viață?! Evenimentul i-a înspăimântat pe părinți, i-a înspăimântat pe adolescenți, i-a înverşunat pe tineri. Izolarea în care s-a pomenit Mircea îl înnebunea. Nu-şi găsea locul, nu putea dormi. Aştepta să fie arestat şi tocmai aşteptarea asta îi transforma viața în infern. Vestea cu testul de

limba rusă pentru a scăpa de armată şi a merge la Chişinău îl puse pe gânduri. Părea o soluție nesperată. Să scapi de atmosfera imposibilă creată la Ismail, să ajungi printre studenți, să încerci să te reabilitezi într-un cu totul alt cadru, să cauți o soluție, chiar violentă, de a demonstra adevărata ta apartenență, iată o serie de argumente plauzibile. Înțelesese că fuga, în condițiile terorii instalate, era o utopie, un sacrificiu fără sens, fără glorie. Hotărârea de a da ascultare sfaturilor mamei, aduse mai mult nedumerire decât bucurie în sânul familiei. Singura care a înțeles adevăratele motive a fost Valeria. Testul a fost relativ uşor, iar cunoştințele de limba rusă ale lui Mircea mai mult decât suficiente. Vizita medicală fu trecută şi ea cu brio. Rămânea o singură problemă: Lucia! Cum s-o lămurească?! Bănuia că şi la urechile ei ajunseseră anumite zvonuri binevoitoare. Misiunea i-a fost încredințată Valeriei, care trebuia să-i spună Luciei tot adevărul, dar asta numai după plecarea lui la Chişinău. Aşa s-a şi întâmplat. Mircea a ajuns la căminul facultății de ştiinte naturale, iar Lucia, străină de limba rusă, rămase la Ismail, pradă îndoielilor sădite de foştii prieteni ai lui Mircea şi sclavă a veşnicii speranțe, a speranței că totul nu era decât un coşmar din care se va trezi. Toamna a aşternut un roşu–auriu prin parcuri, pe străzi, transformând oraşul într-o pictură impresionistă, imagine atât de dragă, altădată, ismailenilor. S-au umplut şi şcolile, şi grădinițele. Mulți dintre cei mici auzeau pentru prima oară vorbindu-se ruseşte, se amuzau şi caracterizau vacarmul care se stârnea, ca pe un cotcodăcit. Ce-i al copiilor, e al copiilor! Se întorceau gălăgioşi acasă, stâlcind cuvinte abia reținute, în hohote de râs. Satisfacția învățătorilor şi a autorităților era mare – copiii se joacă, dar şi învață! La liceu, mai bine zis la „desiatiletca“, respectiv, clasele cinci–zece, situația era mai puțin rozã. Refuzul, mai mult sau mai puțin mascat, de a se dărui studiului limbii ruse, punea pe gânduri noul corp profesoral. Hohotele de râs stârnite de stâlcirile şi grimasele ce însoțeau pronunția cuvintelor ruseşti, instalau haosul prin clase. Disciplina era o vorbă aruncată în vânt, iar solidaritatea „etnică“ ce se manifesta între copii, ridica întrebări printre cei puşi să instaureze noua orânduire. Atitudinea acestor copii venea să confirme starea de spirit care domnea în casele oamenilor, o atitudine de respingere, de ostilitate. Rapoartele care plecau spre centru generau dispoziții care implicau luarea de măsuri extreme. Este greu de presupus că aceste lucruri nu ajungeau şi dincolo de Dunăre sau Prut şi de aceea este şi mai greu de înțeles atitudinea de dezinformare manifestată de autoritățile de la Bucureşti. Sovieticii erau nesiguri pe ei, iar măsurile aspre prin care încercau să țină ordinea nu-şi arătau efectele în rândul populației. O vizită făcută de preotul Vodă la spitalul în care Silvia era drogată la comandă, şi încă de şeful secției de boli nervoase, un oportunist ca mulți alții, l-a făcut să uite de orice prudență, să uite de soarta lui Irinel. Silvia, închisă într-un fel de celulă pentru agresivi, goală puşcă, dansa în fața unei oglinzi imaginare, mângâindu-şi sânii şi coapsele şi chemându-l cu toată gingăşia făpturii sale pe Volodea. Văzându-l pe Paul, se opri din dans şi se apropie de gratiile celulei. „Paul, dragul meu, de ce ai venit singur? Unde-i Volodea? Tu l-ai lăsat să-mi arate ce înseamnă dragostea adevarată şi acum nu-l mai aduci la mine? Cum poți fi aşa de crud? Nu mă mai iubeşti? Cu Volodea am simțit ceea ce nu am crezut că există. Nici nu am bănuit măcar. Doamne, ce

bărbat! Când vii cu Volodea, să-i ceri doctorului să ne aducă un pat dublu, ca să poți să stai şi tu lângă noi.“ A fost peste puterile lui Paul. Cu un urlet de fiară s-a repezit afară, alergând ca un apucat pe străzi. Ajuns acasă, a făcut o baie rece, şi-a îmbrăcat rasa preoțească şi s-a îndreptat înspre biserică, pentru slujba de vecernie. Mai nou, slujba de vecernie era aceea care aduna cei mai mulți credincioşi, în special oameni în vârstă. Părea liniştit, a ținut o slujbă frumoasă şi a încheiat cu întreaga poveste tragică, trăită la ancheta de la Consistoriu. Lumea asculta înmărmurită. Totul părea de domeniul fantasticului, al absurdului. Când a terminat, lacrimi grele brăzdau obrajii acestui atât de iubit om. „Să mergem la Sovietul Orăşenesc, să mergem la Consistoriu! Să afle toată lumea! Să adunăm tinerii să facem ceva!“ Nu s-a făcut nimic! Serghei, urmat de o trupă de puşcaşi, au năvălit în biserică. În cinci minute lumea înspăimântată s-a împrăştiat. Nu s-a împrăştiat însă zvonul despre cele întâmplate. El s-a concentrat în casele oamenilor, semănând spaima, dar şi revolta. Vodă a fost predat spitalului, mai bine zis şefului secției de boli nervoase şi tratat ca orice bolnav psihic periculos. Zvonurile privind practica spălării creierelor prin spitalele de boli nervoase începeau să prindă viață. Comportamentul şi aşa reprobabil al doctorului Mircescu, proaspăt rebotezat în Mircev, lua proporții nebănuite în materie de obediență, de oportunism. Avansarea recentă ca director al spitalului orăşenesc şi primirea în subordine şi a sanatoriului psihiatric de la Bolgrad au atras repede asupra sa oprobriul public, alături de porecla „călăul“. După revenirea românilor în Basarabia la declanşarea războiului şi fuga într-o direcție necunoscută a controversatului director, multe lucruri abominabile au ieşit la suprafață. Aşa s-a aflat că sanatoriul de la Bolgrad se transformase într-un centru de „tratament“ al deținuților politici. Acolo s-a găsit şi urma trecerii preotului Sergiu Nicolov, dat dispărut în urma anchetelor de la Consistoriu. Folosesc termenul de Consistoriu, deoarece fusese aproape unanim acceptat, pentru a nu se folosi numele adevărat al instituției pe care o ascundea – NKVD-ul. Numele acelui nemernic, redevenit Mircescu, avea să apară prin Bucureşti, după 1948, dând din coate printre făuritorii „României comuniste“. Paul se trezi la realitate numai după ce se văzu izolat într-o celulă de „periculoşi“, asemănătoare aceleia în care se sfârşea Silvia. Nu reacționă în nici un fel încercând să-şi limpezească gândurile. Abia noaptea târziu când se linişti puțin vacarmul stârnit de gemetele şi vociferările bolnavilor, putu să se gândească la cele întâmplate. Mărturisirile publice pe care le făcuse la slujba de vecernie, îl făceau să simtă din plin gustul răzbunării. Da, Silvia era răzbunată, chiar dacă ea nu va realiza acest lucru poate niciodată. De el nu-i păsa. Cunoscuse iadul pe pământ, se îndoise de însăşi existența lui Dumnezeu, Îl blestemase! Ce putea fi mai rău?! Un singur gând îl mai înspăimânta, soarta lui Irinel. Ce se va întâmpla cu ea? Spera într-o minune, cum spera întreaga populație. Mama lui, împreună cu Irinel, după etapa Bolgrad, reuşise să-şi piardă urma. N-au mai ținut nici un fel de legatură. Avea încredere în vitalitatea mamei sale, ştia că într-o zi Irinel va afla tot adevărul şi că va aproba purtarea lui, iresponsabilă la prima vedere. Mama ei fusese batjocorită, mama ei fusese răzbunată de tatăl ei. Dimineața îl găsi epuizat. Oricâtă sănătate ascundea tinerețea lui, lupta cu sedativele era inegală.

Toropit, se pomeni dus de doi vlăjgani la sala de duşuri, ajutat să se dezbrace şi împins sub un duş. Şocul il făcu să sară de sub duş, dar fu obligat să se întoarcă, izbit de presiunea a două jeturi de apă „bine“ dirijate de cei doi însoţitori. „Dacă vrei să scapi cu toate cele întregi, stai cuminte sub duş. O să-ţi facă bine! Nu ţine decât o jumătate de oră.“ Treaba asta a început să se repete de două ori pe zi – dimineaţa la sculare şi seara înainte de stingere. Fiind înregistrat de însuşi Mircev la deosebit de agresivi, viaţa lui Paul se desfaşura practic numai în celulă, în spatele gratiilor. Acolo i se făceau injecţiile cu „tranchilizante“, acolo primea cele, aşa–zis, trei mese. Nici o vizită, nici o posibilitate de comunicare. Cel mai greu de suportat era zgomotul aproape permanent care domnea în sectorul „periculoşi“. Erau cazuri grave, reale, care se manifestau în fel şi chip, tulburând liniştea cu vaiete, plânsete, râsete, urlete. La ora vizitei ce o efectua zilnic Mircev, de altfel în mare fugă, se putea auzi o voce tunătoare ce venea din fundul coridorului cu celulele periculoşilor. „Vreau să fiu judecat! Nu sunt bolnav, sunt deţinut politic. Domnule doctor, eşti un criminal!“ „Ce păcat de acest om! Tânăr, voinic, un munte de om. E obsedat că este persecutat politic. Nenorocirea e că a devenit foarte agresiv. Duceţi-l la electroterapie, să vedem ce mai putem face pentru el. Pregătiţi-l cu o doză dublă de sedative, trebuie să fie relaxat. Vin şi eu acolo.“ „Dar i-am făcut acum o oră!?“ „Nu-i nimic, n-are ce să-i strice! Se pare că are un organism care răspunde mai greu la tratament. Ce vrei, să iasă cu gratii cu tot?!“ Paul nu reacţionă în nici un fel la privirea aruncată de doctorul Mircev. Adoptase tactica „supunerii“, suportând cu stoicism „tratamentul“ prescris, încercând să învingă prin autocontrol efectele drogurilor administrate, să înşele vigilenţa tartorilor, pentru a evita mărirea dozelor prescrise. Părea absent, moleşit, lipsit de orice preocupare. Nopţile lui erau însă albe. Gândurile îl năpădeau, se lupta să pună ordine în ele, să stabilească un fel de plan de supravieţuire. Trebuia să câştige timp, trebuia să scape, s-o găsească pe Irinel, s-o dea pe Silvia pe mâna unor specialişti adevăraţi. O bună parte din noapte şi-o petrecea rugându-se, cerându-i iertare lui Dumnezeu pentru ezitările manifestate, implorându-I mila. Voia să lupte, să reziste, nu pentru el, ci pentru cei dragi. Citise despre rolul autosugestiei în învingerea obstacolelor aparent insurmontabile, cu gândul la Silvia se lega de psihanaliza lui Freud în tratarea nevrozelor prin studiul subconştientului individului, spera în minuni. Clipele de rugăciune îi redau liniştea sufletească pierdută. Complexul de vinovăţie în faţa lui Dumnezeu se atenua. Spre dimineaţă, un somn recuperator îşi făcea datoria. Se trezea gata de luptă, pregătit pentru orice umilinţă. Avea o strategie, credea în ea, spera să învingă. Vestea internării sale la boli nervoase nu a rămas fără urmări. Populaţia aparent docilă, lipsită de curajul replicii la opresiune, a reacţionat în cu totul alt mod decât se aşteptase puterea locală. După incidentul de la Biserica Sf. Dumitru, în care preotul Vodă îndrăznise să dezvăluie public modul în care se desfăşurau anchetele la Consistoriu, furia bătrânilor nu a mai cunoscut stavilă. Din zorii zilei care a urmat internării preotului, biserica a fost înconjurată de o mulţime de oameni vârstnici, cu icoane în mână, icoane îmbrăcate în argint cum numai în acele locuri puteau fi întâlnite la tot pasul, stârnind deruta printre cele cinci–şase santinele, puse să păzească biserica sigilată. Rugăciunile cântate

într-un marş continuu în jurul bisericii, amintind de prohodul din Vinerea Mare, au paralizat reacţia paznicilor lui Antihrist. Se adunaseră sute de credincioşi cărora li se alăturară alţii nimeriţi din întâmplare prin preajmă. Copii, adolescenţi, tineri, intrau în rândul celor care îndrăzniseră să organizeze procesiunea. Apariţia părintelui Savatie, stareţul mănăstirii de dincolo de vechea cetate, a oprit acest marş ad–hoc, stârnind o rumoare de satisfacţie. Lumea a îngenuncheat, a pus icoanele pe jos, a aprins lumănări. „Tatăl nostru, carele eşti în ceruri…“ „Tatăl nostru, carele eşti în ceruri...“ Mulţimea repeta cu evlavie cuvintele părintelui Savatie, privind sus, spre cer. La un moment dat, o voce din mulţime începu să scandeze: „Părintele Vodă, părintele Vodă, părintele Vodă…“ Mulţimea, trezită parcă la realitate, preluă în cor acest refren, ridicându-se în picioare. O altă voce strigă îndemnul: „Să mergem la spital, să mergem la spital, să mergem la spital…“ Atmosfera se încingea luând o turnură ameninţătoare. Mâna ridicată de părintele Savatie pentru a linişti spiritele nu-şi atinse scopul. Mulţimea continua să strige fără întrerupere „Să mergem la spital!..“ Apariţia colonelului Râşcov, urmat de zece–doisprezece puşcasi, provocă o oarecare panică. Oamenii începură să se agite, dar, parcă din instinct de conservare, se îngrămădiră unii în alţii, formând o masă compactă. La un semnal al nu ştiu cui, oamenii ridicară icoanele şi reîncepură în cor „Tatăl nostru, carele eşti în cer, …“ Râşcov, prudent, ceru puţină linişte, rugându-l pe părintele Savatie să se apropie de el. Mulţimea, suspicioasă, se grupă într-un cerc în jurul monahului, făcând un zid protector. Râşcov mai încercă un gest împăciuitor, la care părintele Savatie, ignorând protestele celor care voiau să-l protejeze, îşi făcu cărare prin mulţime şi se opri în faţa colonelului. Râşcov întinse mâna prietenos, la care monahul, făcând semnul crucii, spuse: Dumnezeu să vă lumineze! Râşcov zâmbi, îşi retrase mâna şi rămase tăcut, privind insistent mulţimea. Liniştea era deplină. „Vă rog, spre binele tuturor trimiteţi oamenii la casele lor. Este un incident grav, lipsit de responsabilitate, care poate avea urmări grave. Eu personal nu vreau să fac caz de aşa ceva. Nu noi l-am internat pe preotul Vodă la spital, el s-a pus singur în situaţia de a fi izolat. Ceea ce a povestit el enoriaşilor săi, la slujba de vecernie, putea să-l coste mult, putea fi considerat un act de denigrare a puterii sovietice, ca o instigare. Numai controlul medical la care l-am supus şi pe care l-a făcut doctorul Mircev, a cărui competenţă nu poate fi pusă la îndoială, l-a salvat de la trimiterea în faţa plutonului de execuţie. Repet rugămintea de a lămuri oamenii să se împrăştie. Nu mă puneţi în situaţia de a lua măsuri drastice, care s-ar răsfrânge, bineînţeles, şi asupra dumneavoastră. Aveţi la dispoziţie un sfert de oră.“ „Şi eu aş vrea să nu expun oamenii la represalii, dar ceea ce se întâmplă la spital, în secţia de boli nervoase, a răzbit în afara zidurilor spitalului şi oamenii au pierdut orice încredere atât în autorităţi cât şi în colaboratorii Dumneavoastră, care din păcate provin din localnici. Eu nu doresc să asaltăm spitalul, eu vreau să vă gândiţi bine la cele ce v-am spus. Populaţia acestui oraş este docilă, se supune dispoziţiilor autorităţilor, dar nu suportă să fie terorizată. Orice linişte poate aduce furtună, taifun. De ce să nu-l prevenim? Biserica are o mare influenţă asupra populaţiei şi va fi greu să scoateţi credinţa din sufletele oamenilor. Lăsaţi ca timpul să hotărască ce este mai bine. Nu mă cronometraţi,

lăsați-mă să vorbesc nestingherit, plecați de aici, va fi liniște, vă dau cuvântul meu.“ Din direcția portului, zece militari călare sosiră în preajma colonelului. Treburile păreau să se complice. Începu o adevarată demonstrație de intimidare. Cu ajutorul strunirilor şi al nagăicilor, călăreții reuşiră un adevărat dans al cailor, presărat cu amenințătoare cabrări. Lumea strânse instinctiv şi mai mult rândurile, călcându-se pe picioare. Râşcov privea zâmbind ironic spectacolul groazei. La un moment dat cineva a avut ideea de a aprinde o lumânare şi de a o ridica deasupra capului. Ca la comandă, o mare de lumini pâlpâinde aureolă capetele mulțimii. Un cal nervos cabră şi o lua într-un galop nebun, în jos, spre port. Din aceea clipă nici un călăreț nu şi-a mai putut struni calul. Întreaga trupă o porni pe urmele calului speriat, măturând tot ce întâlnea în cale. Râşcov nu-şi pierdu cumpătul şi afişând un zâmbet indulgent, se apropie de părintele Savatie, pietrificat, parcă, într-o poziție de nedumerire. „Ei, ce facem? Ați văzut ce înseamnă să dai cai pe mâna unor neisprăviți? Cu asemenea exemplare eu trebuie să instalez noua orânduire şi să introduc ordine în oraş! Ce ați hotărât?“ „Eu îmi mențin propunerea. Lăsați-mă singur cu aceşti nevinovați şi vom evita o situație neplăcută, de care oraşul nu are nevoie. Eu vă garantez închiderea acestui incident, şi nu e puțin. Dumneavoastră gândiți-vă la viitorul apropiat. Nu puteți stăpâni prin forță, prin teroare. Nicăieri în lume nu a dat rezultate! Oricum, în Basarabia nu aveți nici o şansă. În sufletele fiecărui om de pe acest pământ e săditä o istorie, o istorie reală, trăită de strămoşi, nu scrisă de istorici. Aici nu există etnii, aici există basarabeni! Ar trebui să-i transplantați pe toti, să-i înlocuiți cu venetici ca să aveți liniște.“ „Dacă va fi nevoie, o vom face! Dar nu despre asta este vorba acum. Eu mă retrag, împreună cu mica mea trupă, iar dumneavoastră țineți-vă de cuvânt. Dacă treburile vor ieşi bine, s-ar putea să mai stăm de vorbă, la un pahar de vodcă. Succes! Veți avea nevoie.“ Părintele Savatie rămase perplex! în sinea lui nu mizase nici o clipă pe o înțelegere cu colonelul. Ceva se întâmplase, dar ce? În nici un caz nu putea fi vorba nici de atitudinea mulțimii, nici de „îndrăzneala“ cuvintelor rostite de el, nici de incidentul cu caii. O nouă atitudine a autorităților față de manifestațiile stradale, de atitudinile „la vedere“? Noi directive de la centru? Era posibil, dar nu liniştitor. Era adevărat că trebuia să fii orb ca să nu vezi în ce butoi cu pulbere se transforma populația Basarabiei. Mai putea fi şi o nouă meschinărie a opresorilor, care pregăteau noi forme de intimidare şi sancționare a nesupunerii. Agitația mulțimii îl aduse cu gândurile la realitate. Nu mai era timp pentru presupuneri, trebuia făcut ceva pentru a linişti mulțimea, pentru a evita producerea unei catastrofe. „Să mergem la spital! Să mergem la spital! Să mergem la spital!…“ „Liniște, oameni buni! Nu avem nici o şansă dacă folosim forța. Ați putut asculta convorbirea mea cu colonelul, cel puțin cei care ați stat mai aproape. Ați auzit ce a trebuit să promit. Faptul că l-am convins să se retragă, să ne lase singuri, este deja o victorie. Mâine mă duc la el la Consistoriu să discut despre părintele Vodă. Nu putem ataca un spital. Am face cea mai mare greşeala, i-am da ocazia să intre în acțiune, în felul lui. Nu putem expune întreaga populație a oraşului. Dumnezeu e mare, să aşteptăm o minune, aşa cum s-a întâmplat astăzi, când călăreții lui Râşcov au luat-o la goană.“ „Venim cu tine părinte, nu te putem lăsa singur!“ „Nu, dragii mei! Dacă nu mă

duc singur, riscăm să provocăm un nou incident, le dăm apă la moară. Acum vom spune cu toții «Tatăl nostru» şi ne vom duce în liniște acasă. Trebuie să aveți mare grijă să nu întărâtați tineretul. Este cel mai vulnerabil prin explozibilul pe care-l poartă în piepturile lor. Tatăl nostru, carele eşti în ceruri…“ „Tatăl nostru, carele eşti în ceruri…“ La terminarea rugăciunii, o liniște de mormânt se aşternu în piața bisericii. Lumea începu să se răsfire, fără vorbe, fără şoapte, într-o atmosferă de înmormântare. Episodul Vodă se termină, în schimb, tragic. Când a doua zi părintele Savatie se prezentă la Consistoriu, colonelul Râşcov îl puse la curent cu ultimul eveniment al nopții. „Regret, regret profund, dar în cazul Vodă nu mai putem face nimic. Planificasem să mergem împreună să vorbim cu doctorul Mircev. Din păcate, Vodă s-a spânzurat cu o funie împletită din cămaşă. Aşa l-au găsit astăzi dimineața.“ „Se pare că doar eu m-am ținut de cuvânt. Cer permisiunea de a organiza o înmormântare creştinească, după pravilele noastre. Garantez că totul se va desfăşura în liniște, garantez cu propria persoană.“ „Bine, bine! Dar ştim că sinucigaşii nu beneficiază de slujbă la înmormântare!?“ „Amândoi ştim că părintele Vodă nu s-a sinucis, iar eu voi lua asupra mea acest «păcat». În caz contrar eu nu mai răspund de reacția enoriaşilor. E mai importantă liniştea decât adevărul, cel puțin în actualele circumstanțe. E tot ce pot să vă mai promit, e tot ce mai pot face“. „M-ați convins, cu o condiție – după înmormântare, vă veți retrage definitiv la mănăstirea dumneavoastră, n-o veți mai părăsi! Voi da dispoziții pentru eliberarea cadavrului. Orice încălcare a înțelegerii noastre va avea consecințe grave! Cam asta!“ Angajamentul luat de monahul stareț părea peste puterile lui, şi totuşi, înmormântarea a avut loc după toate pravilele, într-o liniște nesperată. Cuvintele care au convins la liniște au fost simple. „Oameni buni, credincioşi, cel mai important lucru în clipa de față este să-l respectăm pe părintele Vodă, nu să ne aruncăm cu capul în mocirla politicii!“

*
* *

Zvonurile, poveştile, dar mai ales disparițiile, începeau să frământe din ce în ce mai mult populația paşnică a acestui oraş patriarhal. Toamna urâtă, ploioasă, prematură, îi țintuia pe oameni prin case. Străzile păreau adesea pustii. Copiii nu se mai jucau pe străzi, adolescenții şi tinerii profitau de orice clipă liberă pentru a se aduna la taclale, prin câte o casă, aparent mai ferită de ochii nevăzuți ai poliției politice. Adesea se pomeneau surprinşi de ceva vizitatori în civil, împrăştiați pe la casele lor, sau duşi la câte un interogatoriu de rutină. Nici părinții nu mai suportau izolarea şi se vizitau reciproc, sub orice pretext, pentru a mai comenta câte un zvon, câte o dispariție, sau, mai rar, câte o veste venită de dincolo de Prut. Oamenii, oricât de speriați şi amenințați erau, începură să se destăinuiască în probleme personale, mergând până la descrierea modului de desfăşurare a anchetelor de la Consistoriu. Secretele de nepătruns ale puterii căpătau transparență şi datorită imprudențelor comise de înfăptuitorii noii orânduiri. Băutori proverbiali de vodcă, în general de proastă calitate, pierdeau uneori controlul şi, cuprinşi de sentimente contradictorii, se pomeneau

pălăvrăgind în gura mare. Se lăudau cu fapte abominabile, sau cădeau în păcatul lui „mea culpa“, când plângeau cu toată „nevinovăția“. Aşa s-au aflat multe lucruri neînțelese la prima vedere, aşa s-au aflat intenții de rău augur, salvând uneori vieți omeneşti. Povestea „sinuciderii“ preotului Vodă s-a dezvăluit tot la un pahar de vodcă. Unul dintre „vlăjganii“ de la boli nervoase, zdruncinat de efectele alcoolului, a povestit într-o seară, printre mesenii unei cârciumi, adevărul crud. „Măi, Vodă, ăla de la Sfântu Dumitru, nu era el nebun. Nevastă-sa, da! Dansa goală puşcă şi-l striga pe unul… Volodea. Nu, preotul nu era nebun. Noi l-am înnebunit cu duşuri reci şi cu injecții. Într-o seară a venit şeful şi ne-a spus să-i dăm la culcare o doză mai mare de calmant. După zece minute era gata mort. Atunci l-am spânzurat ca să nu iasă vorbe. E mai bine că a crăpat, că şi aşa nu scăpa. Ăsta era din ăia, politici… Dacă ne mai aduce din ăştia, eu fug de la spital. Dacă nu era preot nu-mi părea rău, dar aşa?! Blestemul să cadă pe director! Eu nu mai pot dormi noaptea…“ Bineînțeles că vestea a țâşnit pe uşa cârciumii fără să aştepte ora închiderii şi a pătruns prin casele oamenilor, pe la cozi, prin şcoli, prin instituții. Nu a fost ocolit nici biroul lui Râşcov. Furia acestuia nu a mai cunoscut margini. „Serghei, ia maşina şi oamenii şi asteptați-l pe nemernic la ieşirea din cârciumă, undeva fără martori, aranjați-l pe loc, ca după o bătaie între beți. Dacă-l scăpați, răspundeți cu capul! Ce mai astepți?!“ „N-ar fi mai bine să-l aducem mai întâi aici? Îi mai turnăm nişte vodcă pe gât, îl aruncăm în stradă şi-l călcăm cu maşina. O bătaie în stradă poate atrage atenția.“ „Bine, fă cum crezi, numai scapă-mă de el astăzi. Cu doctorul vorbesc eu mâine. Halal oameni de încredere!“ A doua zi, de dimineață, când în mijlocul străzii ce ducea spre casa infirmierului fu găsit corpul stâlcit al „beţivului“, nimeni nu s-a mai întrebat cine este făptaşul. Groaza începea să cearnă des, ca şi ploaia, deasupra oraşului. Oamenii care se lăsasera păcăliți de înțelegerea dintre Savatie şi Râşcov, se adunară, cu mic, cu mare, într-un marş în direcția mănăstirii. Porțile grele ale mănăstirii erau deschise. Mulțimea năvăli printre pomii fructiferi ai celebrei livezi, îndreptându-se înspre bisericuța mănăstirii. Părintele Savatie, înconjurat de alți câțiva călugări, stătea îngenuncheat în fața altarului şi murmura rugăciuni. Se rugau pentru sufletul părintelui Vodă şi pentru cel al infirmierului, care într-o clipă de beție, dar şi de remuşcare, spusese adevărul. Termenul de mănăstire era poate puțin pretențios. În fapt era un fel de domeniu al episcopiei, cu livezi de pomi fructiferi, cu fructe de cea mai bună calitate şi o varietate care acoperea întreg sezonul productiv. Mai erau şi butucii de viță, struguri de masă şi struguri de vin, soiuri superioare aduse de pe la Cotnari, şi mai nou, de la Şaba. O parcelă importantă era ocupată de legume. Un grajd adăpostea câteva vaci, un altul o pereche de cai, o căruță şi alte unelte agricole. Cam în mijlocul domeniului se afla o clădire modestă, cu pridvor, clădire ce adăpostea încăperile, aşa–zisele chilii, în care locuiau călugării fără rang, muncitorii. Într-o zonă mai depărtată de malul Dunării se afla o clădire mai răsărită, de un alb imaculat, cu un pridvor împodobit cu ghivece cu flori. Aici se afla biroul stareţului, o cameră special amenajată pentru vizitele episcopului, precum şi camerele în care locuiau călugării cu rang de preoți. Mănăstirea, care se întindea pe o arie de vreo zece hectare, avea o privelişte superbă. Aşezată în

partea de vest a oraşului, dincolo de plaja amenajată, dincolo de cimitirul eroilor şi de vechea cetate, într-o zona liniştită, departe de forfota portuară, mănăstirea domina curgerea nesfârşită a Dunării, cam în dreptul postului românesc de grăniceri de la Plaur. Cocoțată pe malul înalt de 10–15 metri, ascundea, jos, la picioarele râpei, o plajă naturală, locul preferat al adolescenților. Acolo se adunau să înoate, sau să învețe să înoate, acolo se înfiripau primele iubiri, acolo se puneau la cale incursiunile de „pradă“ în incinta mănăstirii. Plăcerea de a „fura“ fructe era unanim împărtăşită, şi de cei mai mici, şi de cei mai mari. Trebuia înşelată vigilența celor câțiva călugări–paznici, care colindau livezile, strigând amenințător aceleaşi cuvinte: te văd, te văd! … sau bătând un fel de toacă. Se întâmpla să pună mâna pe câte unii mai puțin isteți şi să-i supună pedepsei supreme. Nu dojeni, nu amenințări! Spălatul clopotului cel mare din clopotnița bisericii, până la obținerea unui luciu de bronz necoclit. Primeai găleți, primeai cârpe, primeai săpun. Dacă nimereau vreo doi-trei, treaba putea fi făcută în patru–cinci ore. Devenise un titlu de glorie să te poți lăuda, asta pentru a diminua ruşinea eşecului, că ai fost închis în turla bisericii. Pentru a preîntâmpina astfel de incursiuni, care produceau şi pagube prin felul neprofesionist în care erau „culese“ fructele, părintele Savatie trimitea câteodată coşuri cu fructe, în semn de pace, micilor stăpânitori ai plajei, plaja de sub râpă, cum era cunoscută în tot oraşul. Efectul unor astfel de gesturi nu putea fi cel scontat deoarece nimic nu putea înlocui plăcerea aventurii. Da, mănăstirea ocupa un loc aparte în sufletele ismailenilor. Nu puteau fi uitate nici slujbele de Înviere, care stârneau interesul, nu numai al localnicilor, dar şi al celor de prin satele învecinate. Mulțimea invada teritoriul mănăstirii, dar respecta cu sfințenie aceste locuri care căpătau aureola sfințeniei. Dar cum lucrurile nu mai erau normale, nici atitudinea oamenilor nu mai putea fi normală. Nu-i mai mâna gândul la rugăciune, nu-i mai chema liniştea mănăstirii, ei veneau să ceară socoteală aceluia pe care-l ascultaseră, care, în lumina celor întâmplate, se înțelesese cu diavolul. Primii care pătrunseră în bisericuță, se opriră descumpăniți de atmosfera de pioşenie ce domnea în fața altarului. Presiunea celor din spate îi obligă însă să înainteze. În câteva clipe spațiul deveni neîncăpător, iar vacarmul vocilor dezordonate acoperi încercările starețului de a linişti spiritele. „L-ai vândut pe Părintele Vodă, ne-ai mințit!“ „Meriți aceeaşi soartă ca şi Vodă, să fii spânzurat!“ „Să-l tundem şi să-l alungăm din mănăstire.“ „Să-l tundem! Să-l tundem! Să-l tundem!…“ Glasul părintelui Savatie încerca în zadar să se facă auzit. La un moment dat, câteva perechi de mâini încercară să-l imobilizeze. Acest munte de om, cu pletele şi barba de culoarea abanosului, făcu un gest neprevăzut, o piruetă, cu brațele întinse lateral, precum o morişcă, lăsând în jurul său un cerc gol de vreo doi metri. „Oameni buni, ce v-a apucat? Cum puteți să mă învinuiți de trădare? Şi eu am fost mințit ca şi voi. Când noi ne confruntam cu Râşcov şi soldații lui, soarta părintelui Vodă era deja hotărâtă. Părintele Vodă a avut curajul să dezvăluie adevărul despre ancheta de la Consistoriu ştiind prețul pe care-l va plăti. Înțelegerea cu Râşcov nu-l mai putea salva pe părintele Vodă, înțelegerea am făcut-o ca să evit o şi mai mare nenorocire, nenorocire care s-ar fi abătut asupra Dumneavoastră şi asupra familiilor. Nu uitați că atunci ni s-au

alăturat elevi şi tineri! A doua zi am fost la Râşcov să discut despre Vodă şi am aflat despre moartea lui. I-am spus că nu cred. În replică, m-a surghiunit, dacă pot să spun aşa, aici, la mănăstire. Nu mai am voie să părăsesc mănăstirea. Asta e tot. Vă las să judecaţi faptele aşa cum s-au petrecut şi să judecaţi şi faptele mele. Dumnezeu să vă lumineze!“ Un murmur de confuzie umplu bisericuţa. Lumea era descumpanită, speriată. De afară se auzi un strigăt. „Vin soldaţii! ... Vin soldaţii!…“ O linişte de mormânt se aşternu în biserică. Toate privirile îl ţintuiră întrebător pe stareţ. Acesta îşi făcu culoar de trecere şi ieşi afară. Era cea de a doua întâlnire a aceleiaşi mulţimi, cu acelaşi Râşcov, urmat de vreo douăzeci de puşcaşi. „Văd că nu ne-am înţeles, cetăţene Savatie! Spuneţi-le oamenilor să plece în linişte acasă, ca să evităm luarea unor măsuri drastice. Voi fi necruţător! Cine nu se supune, va fi arestat şi judecat pentru tulburarea ordinii publice şi subminarea orânduirii sovietice. Aveţi zece minute să vă hotărâţi!“ „Domnule colonel, nu mai continuaţi cu ameninţările! Nu este cazul. Aici vă aflaţi pe un teritoriu al păcii, al credinţei, un teritoriu sacru pentru populaţia acestui oraş. Oamenii nu s-au adunat pentru o manifestaţie antistatală, s-au adunat fără a fi instigaţi, s-au adunat să se roage pentru sufletul părintelui Vodă şi al infirmierului de la spitalul de nebuni. Primul a murit ca un martir, nevinovat, pentru vina de a fi slujit biserica. Cel de al doilea a murit ca urmare a remuşcărilor. De aceea nu-i despărţim în rugăciunile noastre, ei sunt acum alături, în faţa lui Dumnezeu. În acest loc sfânt nu are ce căuta ameninţarea armatei sau a poliţiei. Constituţia pe care ne-aţi impus-o, garantează libertatea cultelor. Suntem ortodocşi ca şi marea majoritate a popoarelor Uniunii Sovietice. Aceşti oameni nu se ridică împotriva regimului, ci împotriva greşelilor pe care le comit organele de conducere locală. Nu amestecaţi religia cu politica! Nu aveţi nimic de câştigat. Nu e nevoie să ne ameninţaţi. După o slujbă de pomenire, cu toţii se vor duce pe la casele lor. Şi eu am fost judecat de ei, după ce am fost indus în eroare de Dumneavoastră. Judecata lor este dreaptă şi nu este nevoie de nici un tribunal. Luaţi-vă oamenii şi părăsiţi în linişte acest teritoriu, aşa cum şi eu respect ordinul de a nu mai părăsi mănăstirea. Dumnezeu să vă călăuzească paşii! Amin!“ „Nici un om de al meu nu va părăsi mănăstirea până când nu vor pleca toţi, în linişte, în grupuri de cel mult trei oameni. Din această clipă biserica se închide, orice slujbă se interzice! Mănăstirea va fi preluată de o gospodărie colectivă, aşa că, pregatiţi-vă pentru evacuare şi pentru predare, cu acte în regulă, bineînţeles!“ Rumoare, apoi agitaţia dezordonată a oamenilor îl făcu pe Râşcov să-şi iasă din fire. „Foc de avertisment!“ Câteva rafale de automate ţintiră cerul, făcând lumea să se resfire, să caute adăpost printre pomii livezii din jurul bisericii. „Oameni buni, iubiţii mei credincioşi, vă rog, vă implor să părăsiţi în linişte mănăstirea, să mergeţi direct pe la casele voastre. Dumnezeu va avea grijă de noi şi de biserica noastră.“ Speriaţi de împuşcăturile de avertisment, mai receptivi ca altădată la cuvintele pline de înţelepciune ale stareţului, oamenii se conformară ordinului colonelului şi sfaturilor stareţului şi se îndreptară înspre poarta mănăstirii. În curând nu mai rămase nimeni din mulţimea care venise să-i ceară socoteală stareţului. Câţiva militari se precipitară spre poartă şi o închiseră, blocând-o cu bara de fier cu care era prevăzută. Un alt grup de militari se împrăştie prin

livezi, ajunse la grajduri şi reveni înarmat cu tot felul de unelte şi funii. Sub privirile înmărmurite ale stareţului şi ale călugărilor, începu operaţiunea de cucerire a turlei. Cum nu era de mari proporţii „temerara“ expediţie se termină cu succes. Un tânăr soldăţel, iute ca un spiriduş, ieşi din clopotniţă şi se căţără cu dexteritate până la baza crucii. Din funia pe care o cărase după el, făcu un laţ pe care-l săltă pe cruce. Dădu drumul funiei care ajunse până în dreptul unui vitraliu, simplu dar frumos tocmai prin naivitatea scenei pe care o reprezenta. O scară adusă în fugă şi problema fu rezolvată. Funia prelungită cu nişte bucăţi de lanţuri, fu apucată de un grup de militari şi la un semn dat de colonel, începu calvarul. Cu ochii plini de lacrimi, călugării îngenuncheaţi priveau înmărmuriţi scena apocaliptică ce se desfăşura înaintea ochilor. Crucea rezistă un timp, apoi se aplecă uşor spre Dunăre. Soldaţii schimbară direcţia de tracţiune, făcând crucea să se îndrepte, iar apoi să se aplece în direcţia opusă. După câteva manevre repetate, se auzi un pârâit şi crucea se desprinse, se izbi de acoperişul bisericii şi se prăvăli în direcţia grupului de profanatori, despicând capul celui din faţă. Un moment de groază cuprinse trupa şi pe vajnicul colonel. „Duceţi-l în maşină, duceţi-l la spital!“ „Este mort, tovarăşe colonel… mai bine îl ducem la unitate!?“ „Îl lăsaţi la unitate şi vă întoarceţi imediat. Anuntaţi simplu, accident, fără comentarii!“ „Colonele, nu este un accident, este prima pedeapsă trimisă de Dumnezeu! Îl aveţi pe conştiinţă pe acest tânăr nevinovat, un copil împins să facă rău oamenilor al căror blestem s-a implinit!“ Soldaţii priveau încremeniţi cadavrul tovarăşului lor, sângerând alături de crucea pătată de sânge. Călugării se apropiară de cruce, o săltară şi intrară în biserică. Nimeni nu mai asculta protestele şi ameninţările colonelului. O sprijiniră de masa din altar, se înşirară în faţa altarului, în genunchi, cu feţele răvăşite de durere. Stareţul înalţă braţele şi privirea, adresându-se lui Dumnezeu. „Iartă-i Doamne pe cei ce nu ştiu ce fac şi pedepseşte-i pe cei care împrăştie cu ştiinţă răul pe pământ. Iartă-ne neputinţa noastră în faţa diavolului.“ Acest mic ritual de rugăciune, improvizat sub îndemnul celor petrecute, s-a desfăşurat în linişte, fără nici o intervenţie din partea lui Râşcov, care, cu toate încercările de a salva aparenţele, era puternic marcat de incident. Spaima citită în ochii tinerilor soldaţi, îl descumpănise. Când părintele Savatie apăru în pragul uşii bisericii, urmat de ceilalţi călugări, Râşcov nu mai avu puterea de a-i înfrunta privirea. Se întoarse spre Dunăre şi adresându-se nimănui, murmură: „Ca şi apa Dunării, curge şi viaţa noastră de ostaşi. Plutim cu ea odată, fără să ştim când ne va înghiţi un vârtej. Să nu luaţi nimic din biserică, biserica se sigilează. Vom lăsa pază militară!“ Nu ştiu cum o mai arăta astăzi mănăstirea, dar ştiu că prin ’84, când am făcut o plimbare cu vaporul până la Periprava, ca să trec prin faţa Ismailului, biserica mănăstirii arăta părăsită, cu turla lipsită de simbolul credinţei creştine, de sfânta cruce, pângărită într-o perioadă de restrişte, într-o încercare absurdă de ştergere a istoriei trăite şi nu scrise a Basarabiei. E adevărat că nici românii, în perioada 1941–1944, nu se grăbiră să vindece rănile lăsate de acea perioadă nefastă, 1940–1941, lăsând parcă în mod intenţionat, cumva în stil polonez, ruine–amintiri, purtând pe ele inscripţia „nu uitaţi!“ Chiar dacă perioada era marcată de lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie“, lozincă ce avea să fie reluată odată cu înaintarea trupelor

române spre vest, atitudinea autorităților române față de suferințele îndurate de basarabeni sub ocupația sovietică, față de pierderile umane şi materiale ale bisericii din Basarabia, avea să lase urme adânci în sufletele celor care-şi puseseră atâtea speranțe în Antonescu şi Hitler. Nimeni nu se grăbea cu reparațiile, toți aşteptau rezultatele războiului. Românii îşi depăşiseră angajamentele, Basarabia fusese eliberată, dar aveau să apară lozinci noi ca: „Transnistria pe veci românească“ sau „România până la Bug“. E un salt peste timp pe care îl fac pentru a înțelege anumite lucruri, sau, poate tocmai pentru a nu le înțelege. Oricum, basarabenii get–beget, nu cei care reveneau să se înfrupte din posturile de conducere aducând cu ei demagogia patriotismului dezinteresat, sufereau în amorul–propriu. Incidentul de la mănăstire a lămurit o dată în plus lucrurile. Atacul direct, fără menajamente asupra bisericii şi a slujitorilor săi, umilirea şi prigonirea intelectualilor, disparițiile, zvonurile care veneau din sate, apariția unității speciale pe domeniile Tulceanov, demonstrau fără echivoc, atât intențiile, cât şi metodele ce urmau a fi folosite în jocul puterii. Numele lui Stalin aducea fiori în sufletele oamenilor. Sintagma „pohod na Sibiri“ era pe buzele tuturora. Cum oamenii răi se demască oricât fard ar folosi pentru a căpăta ceva din duhul blândeții, adevărata „personalitate“ a şefului unității speciale nu a întârziat să se dezvăluie. Nici de data aceasta, rolul întâmplării nu a fost dezmințit. Un evreu, croitor foarte bine cotat în Ismail, s-a întâmplat să se pomenească pe aceleaşi baricade, prin Spania, alături de noul tartor al puterii locale. Nu s-au cunoscut oficial, dar viața i-a oferit multe amănunte despre acest personaj misterios. „Alexandr Alexandrovici, ceea ce-ți spun eu dumitale, n-ar trebui să spun la nimeni. Toți vorbesc despre noua unitate specială şi de şeful ei, dar nimeni nici nu bănuieşte ce canalie ne-a trimis Dumnezeu pe cap. E ovrei ca mine, dar n-are nici o credință. E din Ardeal, mai mult ungur decât ovrei, dar vorbeşte bine şi româneşte. Il cheamă Altländer Michael, parc-ar fi neamț?! În Spania purta un nume conspirativ, Mişa Rusu. Eu n-am rezistat mult pe acolo şi am plecat acasă. Fratele meu, care a rămas să lupte, zice că am fugit! De ce să fug? M-am dus prostit de el şi m-am întors când m-am trezit. Cum era să oprim noi, nişte amărâți, instaurarea fascismului în Spania, când era sprijinit de Hitler şi de Mussolini? A fost ideea ruşilor, a comuniştilor, iar ovreii s-au băgat ca musca-n zăr, de teama viitorului. Când s-a stricat căruța în Spania, Mişa al nostru a plecat cu un grup de ruşi în U.R.S.S. Ce am aflat despre dezastru, am aflat de la frate-miu, care s-a întors la Galați. Când l-am văzut pe Mişa pe stradă şi am aflat cine este, auzi dumneata! comandantul unității speciale, l-am recunoscut, dar nu şi el pe mine. Doamne fereşte! Numai să nu ajungem pe mâna lui! Doamne fereşte! Ce am povestit, e numai pentru dumneata. Doamne fereşte, nu povesti la nimeni, că o pățim amândoi! Când m-am întors la Ismail, am spus la toata lumea că l-am îngrijit pe Iţic, pe frate-miu, la Galați. Nimeni nu ştie în ce prostii m-am băgat. Iţic e la Galați, nu mai poate veni pe aici, n-are cum să-l întâlnească. Pentru mine cel mai bine ar fi să pot fugi în România. Cum te mai descurci cu serviciul?“ „Serviciu spui?! ăsta nu este serviciu! Este bătaie de joc? Paznic la depozit de materiale! Cred că mă vor da afară. Nu pot avea ei încredere în mine când acolo se fură ca în codru. Şi când te gândeşti că acolo a fost biserică! Doamne, ce a

ajuns un ofițer al țarului!“ „Alexandr Alexandrovici, nu mai spune asta nici la prieteni! Doamne fereşte!“ Chiar dacă aceste noutăți circulau greu, reputația de „dur“ a firavului ovrei, pregătit în Uniunea Sovietică special pentru astfel de „activități“ în țări ca România sau Ungaria, a ajuns de notorietate publică. Învățase şi limba rusă, dar accentul straniu, imprimat în special de limba maghiară, îl plasau undeva prin Asia. Numele lui oficial era Mihail Mihailovici Rusev. Adusese cu el şi un adjunct, un oarecare Nicolovschi Alexandru, căpitan, care avea să scrie cu litere de sânge o pagină din istoria acestui oraş. Era urât la înfățişare, dar mai urât era sufletul lui. O canalie, în adevaratul sens al cuvântului. Pui de cățea, cum îi spuneau localnicii, traducând o expresie curent folosită în anchetele de la Consistoriu. Un cuplu pe care numai iadul l-a putut scorni! Alexandrov se despărți îngândurat de croitorul limbut. Nu i-a plăcut deloc să asculte cele povestite, dar acum era obsedat de întrebarea – de ce tocmai mie? Nu avea cum să ştie că de fapt făcea parte din cercul restrâns de „prieteni“ pe care şi-l făcuse în sufletul său acest om simplu şi sincer. Îşi îndreptă paşii, aproape maşinal, spre locuința lui Daniil Stepanâci. Ceea ce auzise îl frământa atât de mult, încât simțea nevoia să se descarce. Nu era singurul care nu putea păstra un „secret“, era ceva general. Oamenii erau prea apăsați de zvonuri, de mărturisiri, de fabulații, ca să se închidă în ei, chiar dacă teama le dicta adesea o atitudine de însingurare. De aici caracterul aproape conspirativ al oricăror discuții, nevoia de sprijin reciproc, de înțelegere. În casa noastră el se simțea în largul său. Până şi noi copiii ne simțeam bine în preajma lui. Pe cei mici ne răsfăța cu dulciuri, celor mari le aducea cărți sau discuri de patefon. Era generos, îi plăceau copiii şi ştia să ne vrăjească cu tot felul de poveşti „adevărate“, pe care noi nu îndrăzneam să le punem la îndoială. Prin discurile pe care i le aducea lui Mircea, am luat contact, pentru prima oară, cu muzica de operă şi am îndrăgit acest minunat instrument muzical care este vocea umană. Caruso, Josef Schmidt, Şaliapin, au răsunat datorită lui în casa noastră, la patefonul cumpărat de Mircea, din economiile lui personale. Şi acum îmi răsună în urechi vocea lui Şaliapin, cântând un fel de cântec de beție, pe muzica lui Beethoven. Cuvintele în limba rusă, într-o rimă perfectă, spuneau cam aşa: „umpleți paharele mai pline, mai repede beția vine !“ Pentru vocea micului–marelui nostru evreiaş din Bucovina, cu toate că eram doar un copil, aveam o adevărată venerație. Eram capabil să-l ascult la nesfârşit, spre disperarea lui Mircea care avea un adevărat cult pentru discuri, declarându-se unicul autorizat să folosească patefonul. Da, acest Alexandrov a fost pentru mine şi va rămâne în memoria mea, un om minunat. „Bobacica, ai tăi sunt acasă?“ „Mama da, tata nu. Intrați, intrați!“ „Cum merge şcoala?“ „Învățăm limba rusă. Toata ziua cântăm cântece patriotice… Stalin naşa slava boevaia… încă nu avem manuale,“ „O să treacă şi asta!“ „Bob, cu cine vorbeşti?“ „Mama, a venit diadia Saşa!“ „Pofteşte-l înăuntru!“ „Dragă Leolea, m-am întâlnit cu Herşcovici, croitorul. Mi-a spus câteva noutăți şi am trecut să vi le spun şi vouă. Era destul de speriat şi m-a rugat să nu vorbesc cu nimeni despre asta, dar ştii că eu nu pot avea secrete față de voi. Ce ştiți de Mircea?“ „Nu prea multe. Ne-a trimis un bilețel că este bine. Mă tem să nu facă vreo prostie, ştii cum e el!“ „Vine tata, l-am văzut pe geam… pare supărat, îl cunosc eu!“ „O, lume

nouă!?“ „M-am întâlnit cu Herşcovici şi am venit să vă pun la curent cu ultimele noutăți.“ „Şi eu m-am întâlnit cu el, cred că este vorba de aşa–zisa unitate specială şi de evreul ăla misterios. Are omul ăsta un dar de a împrăştia secretele! Nu mă interesează cine-i comandantul, aş vrea să ştiu ce se petrece acolo, sau mai bine zis ce ni se pregăteşte acolo. Am mai primit o veste de acasă. Se pare ca l-au dus pe Nea Ştefan, împreună cu un grup de culaci, într-un lagăr de lângă Odessa. Nimic precis, doar confirmarea că fratele lui, beat mort, a venit cu cei care l-au arestat şi a amenințat-o şi pe mama. Săraca s-a speriat şi s-a dus la sora mea, la Tuzla. Nemernicul, după ce şi-a băut tot ce a avut, a cerut mereu bani de la ai mei!“ „Sărmanul Nea Ştefan, numai războiul l-ar mai putea scăpa! Numai să nu-l trimită în Siberia! Doamne fereşte!“ „De asta mi-e frică şi mie. Şi mi-e frică şi de ce ar putea face Mircea. La Chişinău, chiar că a scăpat de orice control! Ieri a trecut Iura pe la noi. Ne-a spus că ai lui sunt încă bine, dar se tem de ziua când îi vor scoate şi de la vie. Au nişte grăniceri cantonați la vie, în corturi, băieți tineri de prin Transnistria. Se înțeleg bine, Elena Alexandrovna le mai face câte o mâncare caldă, iar ei aduc pâine şi peşte proaspăt. Trecerea viilor la colhozul „Ismailul Roşu“ îi va da peste cap. Pe pescari cel puțin, i-au şi nenorocit. Ce primesc de la cherhana le ajunge cât să nu moară de foame: din piața de peşte n-a mai rămas nimic. Cred că o să trăim doar din amintiri! A, nu ştiu dacă ți-am spus de Dracinschi? I-au ridicat într-o noapte pe toți trei, i-au urcat într-o dubă mare în care se mai auzeau şi alte voci, şi duşi au fost. Nimeni n-a mai aflat nimic despre soarta lor. Ce om minunat! Atâta bună dispoziție, veşnic pus pe şotii, o colecție ambulantă de bancuri! Tare mi-e frică că a lansat ceva glume politice şi l-a turnat careva. Nimeni n-a scăpat de glumele lui, dar nimeni nu s-a supărat pe el. Nici episcopul n-a fost scutit! Într-o zi l-a trimis pe protopopul Popescu la farmacie să-şi cumpere o pomadă împotriva cheliei. Popescu nu ştia o iotă ruseşte, nu s-a prins la glumă şi a cerut farmacistului, un grec foarte simpatic, „gamnolină“. Cum în farmacie mai erau şi alte persoane, râsul a izbucnit spontan. Farmacistul s-a simțit obligat să dezvăluie poanta, iar protopopul, om plin de umor, a povestit a doua zi la Consistoriu, cu tot felul de înfloriturі. La sfârşit i s-a adresat lui Dracinschi. „Dragul meu, românii traduc cuvântul gamno fie prin căcat, fie, într-un mod mai delicat, prin rahat. Mă gândesc că dacă mie gamnolina mi-ar servi pentru chelie, ție, ar putea să-ți servească drept desert.“ Bineînțeles că nimeni nu s-a suparat, iar cei doi prieteni s-au îmbrățişat. Da, acesta era secretarul nostru de la Consistoriu, care nu suporta să vadă pe cineva trist, prost dispus. Găselnițele lui erau uneori şocante, dar stârneau buna dispoziție în jur. Ce se va întâmpla cu Margarita lor? O fată extraordinară, frumoasă, plină de talent. Cânta superb la pian, fiind invitata de onoare la seratele muzicale din casa lui Creisin, unde împreună cu fata acestuia şi Sarchizov, dădeau adevărate concerte camerale, de familie. Nici de Creisin nu mai ştiu nimic. Dacă află Mircea de cele întâmplate, va fi foarte abătut. Era în casa lui Creisin, ca la el acasă. Nu ştiu, se întâmplă lucruri ciudate în oraşul nostru. Cel puțin cu clerul, se poartă de parcă ar vrea să îngroape biserica, s-o scoată din sufletele oamenilor. Hai să bem ceva tare! Ce zici, merge un coniac pe stomacul gol? Vreau să-i simt toată puterea!“ „Dania, nu faceți aşa ceva! Aşteptați să vă pregătesc ceva, ştii doar ca ai probleme cu

stomacul!“ „Daniil Stepanâci, începe să-mi fie frică. Dacă îl ia pe Şuric la armată, ce se va întâmpla cu el, ce se va întâmpla cu noi?“

*
* *

Ileana se trezi speriată de propriul său strigăt. Aţipise după vizita făcută lui Paul, istovită de teama care o însoţise până acasă. Un vis absurd, un coşmar, opri somnul odihnitor al tinereţii. Participa în calitate de călău la execuţia lui Nani. Totul se petrecea într-un cadru cunoscut, în grădina din jurul casei. Nani, cu laţul pus, se sprijinea cu picioarele pe o banchetă, pe care ea, Ileana lui dragă, urma s-o tragă de sub el. Când se apropie de banchetă, întâlni privirea lui Nani şi-l auzi spunând: „Şi tu eşti cu ei, Ileana?!“ Se opri înmărmurită şi-l văzu împingând bancheta cu picioarele, clipă în care craca de care era prinsă funia trosni ca un tunet şi corpul lui Nani, despuiat până la brâu, se prăbuşi la picioarele ei, cu faţa în pământ. Se aplecă asupra lui şi văzu două şuviţe de sânge prelingându-se de sub omoplaţi, pe spatele lui atât de frumos dăltuit. Scoase un urlet disperat care o trezi la realitate. Era oare un semn, sau doar efectul celor povestite de Paul? O stare de teamă o cuprinse, o teamă necunoscută încă, o teamă pe care numai gândul morţii o poate provoca. Ştia că era surescitată, ştia că nesiguranţa în care plutea o putea duce la nebunie, intuia că trebuia făcut ceva neobişnuit. Se duse în bucătărie, aprinse micul primus folosit pentru cafele şi cu mişcări tremurânde pregăti o porţie mare, concentrată şi amară, de cafea. O trecu într-o ceaşcă de ceai, adăugă o porţie bună de coniac şi trecu în sufragerie. Se apropie de fereastră şi din spatele perdelelor trase, ferită de întunericul din cameră, işi opri privirea pe trotuarul de vizavi. Doi bărbaţi strângându-şi mâinile, se pregăteau de despărţire. Cel care părea să rămână scoase din buzunarul de la piept o sticluţă pe care o întinse partenerului său nocturn. Acesta trase o duşcă, probabil de vodcă, mai întinse o dată mâna şi se depărtă. Cel rămas, trase şi el câteva înghiţituri bune şi strecură sticluţa în buzunar. Făcu câţiva paşi, se propti de un pom şi-şi aţinti privirea înspre casa lor. Era clar, era urmărită. Întrebarea era dacă ştiau de vizita făcută lui Paul, sau, dacă povestea cu evadarea lui Nani nu era chiar adevărată. Un licăr de speranţă încolţi în sufletul ei, dar şi o noua teamă. Dacă Nani a scăpat, dacă a trecut cumva Dunărea, atunci ea va deveni obiectul unei observaţii permanente, poate al unor persecuţii! Adevărata definiţie a dilemei se strecurase în gândurile ei. Care din cele două rele era mai preferabilă? Moartea lui Nani, sau prigoana? Era clar că dacă Nani trăia, vor transforma viaţa lor într-un iad. Prin ea îl vor aduce pe el înapoi. Totuşi, după spusele lui Paul, povestea cu evadarea şi agresarea însoţitorului era cusută cu aţă albă! În primul rând Nani nu era omul care s-o expună pe ea. Gândul că trebuia să se obişnuiască cu ideea că l-a pierdut pe Nani o aducea într-o stare de disperare, dar şi de furie. Amestecul de cafea şi coniac îi dădea o altă stare de spirit. Ea, frumoasă dar firavă, Ileana, fetiţa lui „tati“, total nepregătită pentru a întâmpina răul, începea să ţească firul răzbunării. Nu avea nimic de pierdut. Fără Nani al ei, viaţa nu mai avea nici un sens! Da, asta era, răzbunarea! Dar pe cine? Cum va afla ea vreodată adevărul,

cum îl va cunoaşte pe asasin?! Părăsi fereastra lasându-l pe urmăritorul ei în plata Domnului. Se aşeză pe canapea şi mai sorbi puţin din licoarea dătătoare de curaj şi de idei. Noaptea se anunţa lungă şi albă. Hotărâtă să învingă teama şi somnul, se duse după sticla de coniac şi o puse pe măsuţa de alături. Adormi buştean. Când se trezi, erau orele prânzului. Se uită pe geam şi văzu o nouă figură făcând un du-te-vino în faţa casei. Capul era greu, carnea vibra de parcă avea friguri. Citise despre femei fatale, despre seducţie, spionaj, crimă. De mic copil admirase fetele băieţoase, cu aptitudini sportive, gata să se ia la bătaie cu băieţii, capabile să se impună. Fusese o fetiţă cuminte care îşi petrecea adesea orele libere stând la geam şi privind cu jind joaca zgomotoasă a copiilor de pe uliţa lor din Tighina. Câtă nevoie ar fi avut acum de o educaţie mai liberă, care să-i confere mai multă încredere în propriile-i forţe! Şi acum, la cei treizeci de ani împliniţi, era fricoasă, nu-i plăcea să rămână singură în casă, se temea de întuneric, era dependentă de prezenţa lui Nani, de protecţia lui, de dragostea lui. Erau la fel de îndrăgostiţi ca acum şase ani, când se căsătoriseră. Cred că Nani era singurul preot care umbla pe stradă, cu Ileana lui, ţinându-se de mână. Lumea zâmbea cu îngăduinţă, lumea îi iubea şi admira. Dacă copilăria ei se derulase într-o atmosferă familială caldă, când totul era numai soare, când hoinărea zilnic ore în şir cu „tati“ ascultând poveştile-i care o fascinau, adolescenţa a suferit aplecându-se în faţa sorţii fără a o înţelege, o soartă nemiloasă, care i-l smulgea pe omul cel mai iubit. Tati s-a stins în urma unui atac de cord, într-o zi însorită, prea însorită, poate, pentru inima-i bolnavă. Ani de zile a purtat în suflet un doliu care o izola tot mai mult de cei de vârsta ei. Tighina copilăriei, un târg mare, cu o populaţie eterogenă, cu balanţa etnică înclinându-se în favoarea moldovenilor, avea să ajungă mormântul celor dragi, când Ileana nu împlinise încă douăzeci de ani. Mama ei avea să se stingă de aceeaşi boală ca şi tati, fără s-o poată vedea la casa ei, fără să-l cunoască pe tânărul Ilaşcu, pe viitorul Nani al ei, pe omul care avea s-o scoată din marasmul tristeţii pe unica ei fiică. Ilaşcu, o veche familie de moldoveni transnistreni, care trecuse Nistrul în timpul lui Alexandru I, profitând de mişcările de populaţie ce au avut loc în procesul de colonizare al Basarabiei, avea să-i iasă în cale printr-unul din reprezentanţii săi cei mai reuşiţi. Frumos, studios, armonios dezvoltat datorită înclinaţiilor pentru sport, din adolescenţă se apropie de studiul religiilor şi de filozofie. Imbrăţişă teologia, cu toate că în capul său înţelesurile şi neînţelesurile se băteau cap în cap. Apariţia Ilenei în viaţa lui a coincis cu numirea sa la Episcopia Ismailului. S-a mutat lăsând în urmă amintirile şi mormintele, pentru a construi împreună, ţinându-se mereu de mână, o noua lume, o lume a lor, plină de dragoste şi de speranţă. Acum totul se năruise. Ileana simţi că Nani plecase definitiv, că viaţa ei era terminată. O săptămână de izolare, de obsesivă căutare a unei căi de răzbunare, de observare din spatele perdelelor a celor care făceau rondul în faţa casei, avea efectul unei autoîmbărbătări. Invinsese teama ei maladivă de singuratate, de întuneric. Trebuia să facă ceva, să intrerupă această stare de veghe. Se împrospătă cu un duş, bău o cafea concentrată, se fardă, se îmbrăcă elegant şi ieşi în stradă, spre sătisfacţia umbrei sale. O luă înspre Biserica Sf. Dumitru, la singurul ei prieten, Paul. În uşa bisericii îl întâlni pe paracliser şi află crudul adevăr despre cele

întâmplate la spital, despre înmormântarea lui Paul, despre evenimentele de la mănăstirea părintelui Savatie. Rămase ţintuită locului, se sprijini de braţul paracliserului şi începu să plângă. Refuză invitaţia acestuia de a intra în biserică, îşi şterse lacrimile, se întoarse şi văzându-şi urmăritorul la 20–30 de metri, se apropie de el. „Ascultă Domnule, du-te la şeful tău şi spune-i că vreau să-i vorbesc, să-mi fixeze o audienţă! Dacă este de acord, vino şi anunţă-mă şi nu mai pierde timpul în faţa ferestrelor casei mele. N-am de ce, şi nici de gând să fug. Poţi pleca liniştit!“ Umbra rămase perplexă! Aşa ceva chiar că nu i se mai întâmplase niciodată. Ce tupeu! Descumpănit, bâigui un „la revedere“, se întoarse şi porni cu paşi grăbiţi. Ileana simţi că are bocanci în picioare, nu pantofi. Nu reuşea să plece de pe loc, nu-i venea să creadă că ea fusese aceea care vorbise cu umbra. Gândul că o vor aresta o trezi la realitate. „Şi cu asta ce am făcut?! M-am dat pe mâna lor, când eu visam să mă răzbun. Cred că mă aşteaptă soarta Silviei! Mai bine mă omor!“ Cu greu se desprinse de trotuarul care o ţintuia ca un magnet şi cu paşi înceţi porni spre casă. Rămase surprinsă că nimeni nu se plimba prin faţa casei. Se opri în faţa bătrânului nuc de care Nani fixase un leagăn, pentru clipele ei de relaxare, un leagăn ca pentru copii. O viziune de o clipă o făcu să se dea înspăimântată înapoi. Cele două funii ale leagănului se contopiseră într-una, în funia spânzurătorii din coşmar. Fugi în casă, zăvori uşa de la intrare şi se aruncă pe canapeaua din sufragerie. Un plâns în hohote o scutură, o stare de sfârşeală o copleşi. Când soneria de la intrare zbârnâi, sări ca arsă, neştiind ce să facă. Să deschidă? Dacă au venit să o aresteze? Se hotări să deschidă, să termine. Realizase că nu avea nici o şansă să-şi pună în aplicare dorinţa de răzbunare şi, în plus, nici nu ştia nimic precis. Dacă totuşi Nani era în viaţă? Să se sinucidă cu somnifere? În primul rând nu avea curajul s-o facă, iar în al doilea rând nu putea risca s-o păţească ca Julieta. Se apropie cu teamă de uşă şi încercă să desluşească ce se petrecea în stradă. Auzi două voci de femei şi se linişti puţin. Deschise păstrând lanţul de siguranţă fixat. „Suntem noi, de la biserică, v-am adus câte ceva de mâncare. Am aflat că aţi rămas singură. Noi ne spovedeam la părintele Ilaşcu. Nu vă fie teamă!“ Ileana desfăcu lanţul şi deschise larg uşa. „Poftiţi înăuntru, mă iertaţi, sunt foarte speriată. De când a dispărut soţul meu, sunt mereu urmărită.“ „Ne-am gândit că sunteţi singură, că în oraş nu găsiţi aproape nimic şi că nu aveţi bani din ăştia noi. V-am adus câte ceva de mâncare şi o pâine de casă. Ştiţi, noi trăim ca la ţară, avem câte puţin din toate, încă nu simţim noul regim. O să venim mereu, până se întoarce părintele Ilaşcu. Noi credem că el trăieşte, nu puteau să-l omoare! E un om atât de bun! Multe lucruri rele se întâmplă în oraş. Şi la ţară au început să-i ridice pe cei mai înstăriţi, cică sunt culaci! Cred ei că fără culacii ăştia ar fi fost viaţa în Basarabia aşa de frumoasă? Ei au ajuns să fie înstăriţi prin muncă grea şi cinstită. Or să strice tot ce a fost bun! Să mâncaţi tot ce v-am adus, altfel o să vă prăpădiţi! Uite ce slabă sunteţi! Sunteţi frumoasă, dar prea slabă! Şi zilele grele încă n-au început!“ „Vă mulţumesc mult! Nu m-am aşteptat la aşa ceva. Eu trăiesc cu speranţa că Nani, soţul meu, trăieşte, cu toate că ştiu ce s-a întâmplat cu părintele Vodă şi cu soţia lui. Am aflat şi ce s-a întâmplat la mănăstire. Groaznic! Să batjocoreşti femei, preoţi, să dai jos crucea unei biserici, să faci depozit din altă biserică, Doamne ce ne mai

aşteaptă?! Încă o dată vă mulţumesc, dar nu este prudent să mai veniţi în casa asta! Eu aştept, din clipă în clipă, să vină să mă ridice.“ „Nu pot să ne ridice pe toţi, doamna Ilaşcu!? Se vorbeşte că va începe războiul, că nemţii ne vor elibera. Dacă sunt ca şi nemţii din Basarabia, atunci nu pot fi oameni răi, cum spun evreii! Nu, nu se poate să-i lase pe nemţii de aici pe mâna antihriştilor! Nemţii sunt oameni credincioşi!“ „O să fie greu dacă începe războiul, dar nu poate fi mai greu ca acum! Mergeţi sănătoase şi, încă o dată, vă mulţumesc!“ Gestul celor două femei, pe care nici nu le cunoştea, a impresionat-o profund pe Ileana. Această dovadă de solidaritate, manifestată în vremuri atât de tulburi, plină de risc, la urma urmei, aduse un strop de curaj şi încredere în sufletul ei chinuit de întrebări şi teamă. Elementul cel mai apasător era nesiguranţa. Cum putea afla adevărul despre Nani? Era întrebarea obsedantă. Fără acest adevăr, nici un plan de răzbunare, oricât de copilăresc, nu-şi găsea motivaţia. Teama de o eventuală „anchetă“, gândul la Silvia, la ce i se putea întâmpla ei, nu-i dădeau pace. Se duse la dulăpiorul cu medicamente, luă cutia cu somnifere, o strecură în buzunarul de la fustă şi se apucă să aranjeze alimentele aduse. Încercă să mănânce ceva, dar nu reuşi. O stare de panică începea să pună stăpânire pe ea. Se aşeză pe canapeaua din sufragerie, încercând să se liniştească. Realiză că nu avea şanse şi se duse să pregătească o cafea tare, gândind: „cel puţin să fiu trează, şi arţăgoasă la nevoie“. Reveni în sufragerie şi cu ceaşca în mâna tremurandă, se apropie de fereastră. Nimeni nu se plimba prin faţa casei. Acest lucru o nelinişti şi mai mult. Gândul că ceva i se pregătea o copleşi. Înghiţi din cafeaua caldă şi se strâmbă. Uitase să pună zahărul. „Dacă vor veni noaptea?… Poate că nici nu vin… poate că vor s-o ţină sub tensiune?... Dacă o vor duce direct în camera de anchetă? Asta ar însemnă sfârşitul!“ Cafeaua nu-şi prea făcu efectul scontat. O stare de somnolenţă o cuprinse îndemnand-o să se întindă pe canapea. Un somn adânc puse stăpânire aducând liniştea atât de dorită. Incă o dată, tinereţea îşi făcuse datoria. Se trezi odihnită, relaxată, se minună că era ora zece dimineaţa şi spre marea ei surprindere simţi o foame pronunţată. Îşi pregăti ceva de mâncare din bucatele aduse în ajun de cele două enoriaşe, puse de-o cafea şi se aşeză la masa din bucătărie, aşa, pe nespălate, vorba lui Nani. Mâncarea îi făcu bine, cafeaua o învioră, iar soarele care pătrundea generos în sufragerie aduse un pic de speranţă. Încălzi cazanul pentru duş şi se lăsă în voia hidromasajului făcut de picăturile de apă sub presiune. Tresări la auzul soneriei de la intrare, dar nu renunţă la plăcerea ce i-o procura apa caldă. Soneria zbârnâi din nou, strecurând un gând neliniştitor. Îşi puse halatul, îşi înfăşură părul într-un prosop şi, cu teama în suflet, se apropie tiptil de uşă. Un „cine-i?“ răguşit îi scăpă, parcă, din gâtlej. „Eu sunt, Dănilă, fii liniştită!” Deschise uşa cu o mână tremurândă şi-l pofti înăuntru. „Te rog să mă scuzi pentru ţinută, abia am ieşit de sub duş.“ „Stai liniştită, am venit să-ţi aduc ceva de la protopopul Popescu. Ştii că după dispariţia episcopului, el face interimatul. Aşa au hotărât preoţii. Uite, ai aici nişte bani, nu mulţi, dar o să-ţi prindă bine. Banii provin de fapt de la enoriaşii Soborului. În măsura posibilităţilor, ai să mai primeşti. Astea sunt singurele surse de venit ale vechiului Consistoriu, care continuă să mai funcţioneze în umbră. Ce mai ştii de Ananie?“ „De Nani nu mai ştiu nimic. Vreau să mă duc la Consistoriu, la comandant. Am cerut o

audienţă, dar n-am primit nici un răspuns. Nu ştiu, mă tem că nu am să-l mai văd!? După ce au făcut cu familia Vodă, nu mai pot spera în nimic bun! Îţi mulţumesc că ai venit, deşi mă tem că nu este prudent să treci pe aici. Sunt mereu urmărită. Mulţumeşte-i părintelui Popescu. Ieri au venit două femei, enoriaşele Soborului, şi mi-au adus tot felul de bunătaţi. Ce minunaţi pot fi oamenii! Ce-ţi mai face familia?“ „Pentru moment bine, dacă se poate spune aşa ceva. Trăiesc cu gândul la ancheta de care sunt sigur că nu voi scăpa. Am vrut să-i trimit pe toţi la ai mei, la ţara, dar tata a fost arestat şi dus într-un lagăr, lângă Odessa. Singura speranţă a rămas războiul. Bine, te las să-ţi vezi de treburi şi ai mare grijă de tine. Dumnezeu e mare! Trebuie să supravieţuim câteva luni. Cel puţin aşa se zvoneşte. Înţelegerea dintre nemţi şi sovietici este o farsă. Cum să se înţeleagă Hitler cu Stalin?! Bine, fii prudentă! Când s-o întoarce Ilaşcu, trebuie să te găsească tot aşa de frumoasă.“ Gesturile de solidaritate manifestate atât de oameni necunoscuţi, cât şi de cei apropiaţi, o făcură pe Ileana să simtă că nu e chiar singură pe acest pamânt. Fanteziile o luară razna, se simţi mai puternică, mai curajoasă, gata să intre în luptă, orice fel de luptă, să-i sfideze pe teribilii anchetatori, să caute, la nevoie, micile detaşamente de partizani, despre care pomeneau chiar autorităţile, să facă ceva, ceva de care să fie mândru şi Nani al ei. Se îmbrăcă, se aranjă la oglindă şi se aşeză să aştepte. Era convinsă că trebuiau să apară, s-o ducă la anchetă. Încercă să citească, dar renunţă neputând să se concentreze. Orele prânzului o apucară fără ca nimic să se întâmple. La un moment dat o speranţă se cuibări în sufletul ei. Poate că dezvăluirile publice făcute de Paul, gafa lui Râşcov cu datul jos al crucii de la biserica mănăstirii şi accidentul ce a avut loc, atitudinea tot mai ostilă a populaţiei, lipsa alimentelor de pe piaţă şi, nu în ultimul rând, zvonurile privind mişcările de trupe de pe malul drept al Prutului, au schimbat puţin practicile împământenite la Consistoriu?! Faptul că a dispărut „umbra“ de vizavi, venea să-i întărească speranţele. Un alt gând însă se abătea asupra acestor speranţe abia înfiripate: dacă o vor lăsa în pace, cum va mai afla ceva despre soarta lui Nani? Nu era mai bine să rişte şi să se prezinte singură la comandant, să încerce o atitudine dură, să-l întrebe pe şleau, sau pe ocolite? Toate aceste gânduri o înnebuneau. Voia să fie tare, să braveze, dar simţea în sinea ei că nu era făcută pentru aşa ceva, pentru o luptă în care era victimă sigură. Ideea că avea să întâlnească nişte criminali fără scrupule, a căror meserie era semănarea terorii, aplicând metode după bunul lor plac, fără teamă de răspundere, o dezarma. „Doamne, de ce sunt atât de neajutorată, de ce ai mei m-au educat ca pentru o lume de basm, de ce nu m-am născut băiat? Şi Nani, de ce n-a încercat să mă schimbe puţin, să mă pregătească pentru viaţa adevarată, aşa cum o întâlnim la tot pasul?“ La ce ar fi încercat Nani s-o schimbe când el tocmai de acest fel de a fi, şi de chipul ei gingaş se îndrăgostise? O iubea cu pasiune, dar şi într-un fel oarecum protector. Îi ghicea toate dorinţele, i le îndeplinea, chiar dacă erau simple capricii de copil, o ferea de orice rău, cucerind-o zi de zi, făcând-o să-l iubească, să-l adore. „Unde eşti, Nani? Vino acasă să mă aperi, iar dacă nu mai poţi veni, vino noaptea în vis şi învaţă-mă ce să fac! Te implor să vii, căci dacă aflu că ai murit, am să vin după tine!“ Obosită de atâta aşteptare, de apasărea nesiguranţei în care trăia, Ileana

se indreptă spre fereastră, oprindu-se în spatele perdelelor. Strada era pustie, fără viață. Trecu în dormitor şi se aşeză lângă aparatul de radio, un Hornifon adus de Nani dintr-o delegație la Bucureşti, cadoul lui de Crăciun. Îşi lipi urechea de difuzor, încercând să prindă un post românesc. Bruiajul practicat de noii stăpânitori făcea aproape imposibile astfel de audiții. Peste tot răsunau cântece patriotice sovietice, interminabile buletine de ştiri în limba rusă, sau, în cazul cel mai fericit, cântece ucrainene, care, în loc să bucure, introduceau în casele oamenilor un iz de tristețe, specifică stepelor. Localiză cu greu Bucureştiul. Se transmitea un discurs al lui Antonescu. Multe sintagme patriotarde, multe laude la adresa Reichului, referiri la relațiile excelente dintre România şi Germania şi nici un cuvânt despre Basarabia şi românii de dincolo de Prut. O singură aluzie la excelenta pregătire a armatei române şi la manevrele organizate în Carpații Orientali. Închise radioul şi întinse mâna după albumul cu fotografii. Se opri asupra ultimei poze făcute la mare, la Budachi, cu un an în urmă. Era poza ei preferată. Arătau grozav amândoi. Era o perioadă în care noile costume de baie, şocante la prima lor apariție, veneau să scoată în evidență, acolo unde era cazul, frumusețea trupului omenesc. Nani arăta ca un atlet armonios dezvoltat, care nu lăsa să se întrevadă adevărata lui profesie. Ea, frumoasă şi gingaşă totodată, lipită de Nani, îşi etala fără ostentație trupul ei de femeie „bine“, cum era catalogată în cercul bărbaților „competenți“. Era poza care reprezenta poate cel mai bine armonia acestui cuplu. Da, erau frumoşi, iubiți de cei din jur, naturali în tot ce făceau. Mi-aduc aminte de impresia puternică pe care a avut-o asupra mea, pe atunci copil de vreo şapte ani, apariția lor în casa noastră. Când am văzut-o am rămas cu privirea ațintită asupra ei, fără să scot nici un cuvânt. Mama mi-a atras atenția întrebându-mă: „Bob, tu nu saluți?“ „Ba da, sărut mâna Doamnă…“ „Bob, poți să-mi spui pe nume, Ileana, ca să fim prieteni. Bine?“ „Bine Ileana!“ M-am aşezat lângă ea şi nu mi-am luat ochii de la chipul ei. „De ce mă priveşti aşa? Vrei să mă întrebi ceva?“ „Nu, vreau să-ți spun ceva. Eşti foarte frumoasă şi vreau să mă însor cu tine!“ „Dar, Bob, eu sunt deja măritată, uite cu domnul ăsta, cu Nani.“ „Nu-i nimic! O să ai doi bărbați.“ „Dar asta nu este voie, o femeie poate avea doar un singur bărbat. „Atunci, să-şi caute Nani altă nevastă. Şi mătuşa mea a divorțat de tata lui George şi s-a măritat cu tata lui Barby.“ „Draga Bob, dar eu nu vreau să divorțez de Ileana, eu o iubesc mult.“ „Atunci o să facem un duel, sau mergem la tribunal!“ „Eu zic că cel mai bine e să mergem la tribunal şi să hotărască ei. De acord?“ „De acord!“ Cine şi-ar fi imaginat că doar peste câțiva ani, acest cuplu minunat avea să fie destrămat de aceia care pretindeau că vor aduce fericirea în lume. Şi ce destrămare! De o cruzime ieşită din comun, practicată de nişte iresponsabili, în numele unei doctrine generoase în aparență, dar utopice în aplicare, deformată până la absurd de nişte minți bolnave.

*

* *

După plecarea lui Mircea la Chişinău, atmosfera în casa noastră s-a mai calmat. Cel puțin una din cauzele generătoare de interminabile discuții

dispăruse. Veşti de la el nu prea veneau. Era mulţumit că scăpase de cicăleala de acasă şi de privirile reci ale foştilor prieteni. Purta în el povara unei acuzaţii nedrepte, a unei bănuieli îngrozitoare. El, şi trădător! O întâmplare nefericită, şi nimic altceva, îl pusese în acea situaţie absurdă. Nu avea cum să probeze contrariul, ca şi prietenul lui Iura Stavrov, de altfel. Iura, nedorind să-şi lase părinţii singuri, într-o perioadă atât de critică, a rămas să înfrunte acuzaţiile nespuse cu voce tare de foştii colegi şi prieteni, chiar cu riscul de a fi luat în armată. Nutrea speranţa că, împrietenindu-se cu grănicerii cantonaţi la via lor, va găsi o cale de a aranja o fugă, împreună cu familia. O cale ar fi putut fi cumpărarea vigilenţei lor cu aur. Riscul era enorm, dar, ţinând cont de perspectivele sumbre care se arătau la orizont pentru foştii proprietari, putea fi singura cale de evitare a deportării. Stătea cu părinţii la vie şi încerca orice cale de apropiere de micul grup de grăniceri. Cum viaţa acestora nu era uşoară, se oferea să le facă mici servicii, să le ducă bunătăţi culinare pregătite de mamă-sa, să-i cheme la câte o cafea sau ceai, în atmosfera caldă a pridvorului. Erau cinci, dintre care unul era comandantul „punctului“, toţi foarte tineri, toţi cu cele zece clase terminate, aduşi din diferite colţuri ale imperiului sovietic. Unul singur, comandantul, era de lângă Tiraspol, vorbea binişor româneşte şi se lăuda cu unul din străbunici proveniţi din vechii colonişti de peste Prut. Cum proviziile alimentare ale familiei Stavrov au început să secе, băieţii s-au pus pe treabă şi au început să aducă ei tot felul de bunătăţi: legume, păsări, făină, zahăr, ulei şi chiar cafea, ceea ce constituia realmente o performanţă pentru acele zile. Nu lipsea nici peştele, pe care-l pescuiau băieţii, împreună cu Iuric, cum obişnuiau să-i spună. Viaţa mergea înainte. Negăsindu-se o soluţie pentru cooperativizarea imediată a viilor, problema a căzut în sarcina conducerii cherhanalei. Acesta a fost, pe moment, şi norocul Stavrovilor lăsaţi să îngrijească propria vie. Cu toate că erau consemnaţi să nu depăşească perimetrul viei, fiind rupţi practic de oraş, de foştii prieteni, la vie trăiau sentimentul că munceau la casa lor, chiar dacă roadele urmau să fie ridicate practic în întregime de sistemul cooperatist, încă în faşă, dar neiertător. Singurele informaţii din oraş le aducea din când în când Iura, care profitând de bunele relaţii stabilite cu grupul de grăniceri, reuşea să se strecoare în oraş şi să facă câte o vizită scurtă la noi sau la Alexandrovi. Aşa au ajuns şi la urechile Stavrovilor nenorocirile ce se abăteau zi de zi asupra oraşului atât de liniştit odinioară. Singurul căruia îi împărtăşea intenţia de a pregăti o fugă peste Dunăre, a fost Şuric, un băiat liniştit şi visător, cu preocupări literare nemărturisite – citea enorm şi încerca să-şi adune gândurile în proză şi poezie. La auzul intenţiilor prietenului său, Şuric păli, aduse vorba de soarta celor zece victime ale temerităţii vârstei, îi atrase atenţia asupra pericolului la care puteau fi expuşi părinţii, precum şi asupra credulităţii cu care Iura trata problema cumpărării vigilenţei tinerilor grăniceri. „Măi Iura, cum poţi tu avea încredere în nişte tineri, crescuţi încă din faşă în spiritul unui fanatism fără margini faţă de Uniunea Sovietică, în şcoli cu o pregătire unilaterală în victoria mondială a socialismului, în ateism necondiţionat, în spiritul de jertfă faţă de Stalin?! Uită, dragul meu, abandonează acest vis nerealist, aşteaptă schimbarea care nu poate întârzia prea mult şi scuteşte-i pe ai tăi de o nenorocire în plus!“ Această ultimă

discuție, mai bine zis atenționare, nu avu darul să-i zdruncine hotărârea luată, dar îl puse în gardă, îl împinse spre o mai mare prudență. Totuşi nu voia să renunțe la avantajele pe care le putea oferi o toamnă întunecoasă, ploioasă. La noi, neavând practic cu cine discuta astfel de probleme, vizitele lui se limitau la culegerea de informații, la descrierea, de multe ori cu haz, a situației în care ajunseseră părinții lui, servitori docili, pe propria moşie. Iura făcea parte dintre puținii vizitatori care mai sunau la uşa casei noastre. Cel mai frecvent rămânea totuşi Alexandrov. Era mai abătut, mai îmbătrânit chiar, dar mereu gata să-şi demonstreze teoriile sale privind strategia militară, pe care le lega nemijlocit de iminenta declanşare a războiului, de apropierea iernii. „Nemții trebuie să profite de această iarnă! Armata de ocupație din Basarabia este ca şi inexistentă. O adunatură de anarhişti, cu ofițeri făcuți pe puncte, intoxicați cu lozinci patriotarde, care-l vizează mai mult pe Stalin şi mai puțin patria, nişte afacerişti, care dacă nu-şi beau toată solda, atunci caută să cumpere pe nimic aur şi argintărie. Da, Hitler şi Antonescu au o ocazie unică de a-i da peste cap, iarna fiindu-le un aliat prețios în circumstanțele economice actuale. Şi mai e ceva foarte important, populația nemulțumită, înspăimântată! Da, Daniil Stepanâci, să ne rugăm lui Dumnezeu să ne țină până la iarnă!“ „Saşa, totul pare logic dacă acceptăm că pe Hitler, într-un astfel de război, l-ar interesa eliberarea Basarabiei. Dar situația stă puțin altfel. Hitler nu este pornit pe eliberări, el este obsedat de cuceriri, ori Basarabia nu poate constitui un obiectiv din acest punct de vedere. Ca să cucereşti Rusia, trebuie să gândeşti mai departe de Nistru. Basarabia este bucățica lui Antonescu, dar nu el va hotărî când şi cum se va declanşa războiul. Până una alta, Hitler şi Stalin sunt prieteni. Şi asta s-ar putea să mai țină. Să nu crezi că Hitler nu a învățat nimic de la Napoleon. A început ca el, dar asta nu înseamnă că în cazul Rusiei va proceda la fel. Eu totuşi înclin să cred că războiul, dacă va izbucni, va izbucni colo, în vară, când apele s-au retras, când drumurile vor fi uscate.“ Oameni care nu demult inventau pretexte pentru a se întâlni şi a petrece clipele libere, pentru a organiza mese festive, lipsiți brusc de mijloace materiale, dar şi înspăimântați, se închideau în casele lor, tremurând la fiecare sonerie. Tensiunea creştea în fiecare casă. Nu se mai înțelegeau părinții cu copiii, nu se mai înțelegeau părinții între ei. Noțiunea de turnător devenise cuvântul de ordine, epitetul care se acorda cu multă uşurință semănând neîncrederea, suspiciunea. Seara, teama de vagabonzii care bântuiau oraşul, îi țintuia pe oameni în casele lor. Vestea că banda călare a lui Pantioşa poposise la Ismail, accentuă şi mai mult panica în oraş. După ce bântuise Cetatea Alba şi satele nemțeşti, de la Şaba la Tarutino, jefuind, violând şi ucigând, coborî spre Bolgrad şi în final se stabili la Ismail. Dacă la sate jaful lor se limita în special la produse alimentare şi la cai, la oraş lucrurile luau o altă turnură. Se interesau de familiile mai înstărite, pătrundeau noaptea cu forța în casele vizate, luau lucrurile de valoare aflate la vedere, trecând apoi la „căutarea“ aurului. Era momentul în care se dezlănțuia teroarea cea mai sălbatică. Bătaia, schingiuirea, violul fetelor în fața părinților, uciderea bărbaților în fața familiei, dădeau roade acolo unde exista vreo urmă de aur ascuns. Oamenii avizați puneau de la bun început totul pe masă, scăpând de actele de violență şi de umilire. Mai rău o pățeau cei care nu aveau nimic de

ascuns, dar nimeriseră, într-un fel sau altul, pe lista lui Pantioşa. Aici se întâmplau adevărate tragedii, iar inventivitatea istericului „comandant“ nu avea limite. De multe ori, informațiile culese erau rodul unor mici răfuieli, inerente într-o psihoză ca aceea care începea să domnească în masă. Culmea ironiei era că acest „comandant“ şi banda lui acționau nestingheriți, ba mai mult, fuseseră văzuți intrând liber pe domeniul Unității Speciale. Pentru locuitorii Ismailului lucrurile s-au mai liniştit abia iarna, când prezența cavalerilor roşii, cum erau numiți, s-a făcut simțită la Chişinău. Cum nu eram cotați printre potențialii deținători de valori, am scăpat şi de această etapă a Calvariei, imprimând doar în memorie, printre multe alte enormități aduse de eliberatorii sovietici, şi acest episod ruşinos. Pantioşa era basarabean! Şi, din păcate, ca el au mai fost mulți alții. Da, casa noastră a fost ocolită şi de data aceasta. Dacă cei mari îşi făceau totuşi ceva probleme din tot ce se întâmpla în jur, eu şi cu Barby eram scutiți de aşa ceva. La şcoală nu erau probleme, acasă nu prea aveam teme de făcut. Se cânta mult la şcoală, se învățau cuvinte ruseşti din zbor, măzgăleam primele hieroglife. Acasă continuam să ne jucăm în curte sau în magazie, uitați parcă de cei care se lăsau duşi de evenimente. „Bobcic, vrei să vezi o femeie goală?“ „Ce femeie?“ „Uite, închide uşa la magazie şi ai să vezi!“ N-am apucat să ajung bine la uşă, că Barby se şi dezbrăcă de rochiță şi chiloți. „Barby, dacă vine cineva şi ne vede, să vezi ce pățim!“ „Nu vine nimeni, că eu mă şi îmbrac! Uite, aşa arată o femeie goală.“ „Păi tu nu eşti femeie, eşti un copil. Nu mai vreau să mă uit. Hai, îmbracă-te!“ „Bine, bine, ce te grăbeşti aşa?“ „Mi-e frică!“ „Acuma vreau să văd şi eu cum arată un bărbat gol. Hai, dă pantalonii jos, repede până suntem singuri!“ „Nu mă dezbrac!“ „Vezi cum eşti? Să-ți fie ruşine! Tu ai văzut, eu nu trebuie să văd? Hai, te rog frumos...“ „Bine, da’ repede.“ Mi-am dat jos pantalonaşii şi chiloții şi speriat i-am tras înapoi. „Ce te-ai grăbit aşa? Nici nu am putut să mă uit bine. Vezi ce rău eşti?“ Nu s-a supărat, din contra, prietenia noastră a căpătat ceva conspirativ. Aveam de păstrat un secret pe care nu l-am dezvăluit niciodată. E drept că nici magazia nu ne-a mai atras. Se pare că am realizat, că am făcut ceva rău, ceva interzis copiilor. Important este că am rămas aceiaşi nedespărțiți prieteni de joacă până când războiul şi refugiul ne-au despărțit pentru totdeauna. Ceilalți doi veri, Luminița şi George, au avut parte de o prietenie mai lungă. George ne-a urmat în refugiu ceea ce ne-a permis să rămânem mulți ani împreună, până când moartea prematură a Luminiței a curmat şi cea de a doua mare prietenie dintre doi veri. Dispariția lui Nelu Drăghici şi a familiei sale, a adus multă suferință în sufletul atât de sensibil al Luminiței. Gândul că s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată o înnebunea. Se exprima unde trebuia şi, mai ales, unde nu trebuia, într-un mod foarte acuzator la adresa ruşilor, trasând un semn de egalitate între ei şi sovietici, uitând că şi în familia ei, printre ființele cele mai iubite, erau ruşi get-beget, care recepționau într-un mod dureros astfel de afirmații. Nelu fusese primul băiat care aprinsese scânteia dragostei în inima ei, era mândră de această dragoste, îşi exprima deschis sentimentele față de el, iar George era marele ei confident, unicul ei prieten. Nici George nu mai era în apele lui. Era un viitor nonconformist, din copilărie, fără a fi un răzvrătit, a respins orice manifestare de „autoritate“, indiferent din ce parte venea, era un hoinar îndrăgostit de

malurile Dunării, un curios peste măsură, dar discret, un visător. Visa să ajungă ziarist, un reporter vagabond, să călătorească, să vadă, să noteze. După întâmplarea din parcul „Trandafirilor“, marcat puternic de dispariția familiei Drăghici, a încercat pentru prima oară un regret, regretul că nu a răspuns chemării tatălui său, care ar fi dorit să-l aibă lângă el, la Bucureşti. Totul fusese convenit între părinți, dar el, plin de cei 13 ani pe care tocmai îi împlinise, spusese un nu categoric. „Mamă, nu mă duc eu la Bucureşti! Cum să las eu Dunărea ca să stau pe malul unei gârle?! Ce-mi trebuie mie o mamă vitregă?“ Cine ar fi bănuit atunci că lucrurile vor evolua cum au evoluat? Nu s-a omorât niciodată cu şcoala, dar a citit mult pentru vârsta lui, a învățat să scrie în spiritul reportajelor pe care le înghițea, le savura. Era mândru că putea lua parte la discuțiile cu cei mari. Memoria excepțională îl ajuta să rețină cele mai mici detalii şi să le prezinte cu dezinvoltură, spre uimirea şi admirația „bătrânilor“ săi interlocutori. Acum era însă derutat. În primul rând îi lipseau ziarele şi revistele. Cunoştințele lui de limba rusă erau mai mult decât limitate. Acest lucru l-a făcut să aibă o atitudine cu totul diferită de cea a colegilor săi în privința studierii limbii ruse. Avea destule motive de insatisfacție: presa românească dispăruse, malurile Dunării deveniseră inaccesibile din cauza grănicerilor, orizontul visurilor sale se întunecase. Singura soluție ramânea fuga, numai că, sfârşitul tragic al celor zece fugari demonstrase că nu era vorba de o joacă de copii. Iarna se apropia, trecerea Dunării înot nu mai putea fi luată în considerație. Mai rămânea speranța ghețurilor care, an de an, blocau practic brațul Chilia. S-a gândit la un combinezon alb cu glugă, care să-l ferească de privirile iscoditoare ale grănicerilor. Cum mamă-sa era croitoreasă, trebuia să găsească un pretext pentru această dorință extravagantă. S-a apucat chiar de antrenamente pentru mersul târâş, pe care le făcea pe stadionul oraşului. Ştia că va fi greu, periculos, dar la 15 ani şi la firea lui, totul părea posibil. Era hotărât să încerce, dar de unul singur. Într-un timp relativ scurt, noile autorități reuşiseră să inoculeze în populație neîncrederea. Recrutarea de informatori din sânul populației nu mai constituia o surpriză. Lipsa de experiență a celor care din diferite motive acceptau să „muncească“ în acest domeniu, făceau să transpară anumite „indiscreții“, care nu lăsau loc dubiilor. Pentru un serviciu mai bun, pentru o recompensă bănească, se găseau destui gârbovi care să-şi vândă propriile familii. Sistemul adus de veneticii sovietici, practicat cu succes atâția ani la ei acasă, începea să dea roade. În multe cazuri mai intervenea şi teama, teama pentru propria persoană, sau, şi mai rău, teama pentru ai tăi. Majoritatea anchetelor care se făceau la Consistoriu nu aveau practic o motivație, dar urmăreau un scop bine definit, acela de a înspăimânta şi racola. Dezvăluirile făcute de preotul Vodă au adus un deserviciu organelor torționare, dar au şi băgat spaima în oameni. Capacitatea analitică oarecum precoce a lui George, l-a făcut să înțeleagă înaintea celor de vârsta lui, cruda realitate şi perspectivele ce se profilau la orizont. Pentru el vremea discuțiilor libere, a confidențelor trecuse. Nici măcar Luminița nu mai avea parte de planurile visătorului ei văr. În tot acest timp şi Valeria continua să țeasă visuri de plecare, oriunde, numai să plece de acasă. Animozitatea dintre ea şi „bătrânu“ se accentua spre disperarea mamei. Se ocoleau fățis, iar la prima atingere, săreau

scântei incendiare, spre marea mea nedumerire. Țineam foarte mult la amândoi, ca în mintea mea de copil să poată încolți sentimente partizane. Cât am fost mic, Valeria m-a răsfățat, m-a purtat în brațe, mi-a alinat durerile de dinți. Pe de altă parte, în postura mea de mezin, m-am bucurat de o atenție specială din partea lui „tati“, pe care-l disputam cu Lulu. Eram poate singurul în fața căruia cei doi se fereau să se dezlănțuie, dar într-o familie astfel de lucruri nu pot fi mascate. Cu toată imparțialitatea de care dădea dovadă copilul din mine, în sinea mea înclinam să o acuz pe Valeria, dar fără să o arăt, fără să intervin, cum făceam în cazul lui Mircea, când mă prindeam de cureaua „blestemată“, cum o numea mama. Şi Valeria visa să plece în România, la Râmnicu Vâlcea, unde reuşise să plece înainte de ocupație Claudia, cea mai bună prietenă a ei. În situația ei însă, nu se putea pune problema unei aventuri. Singura speranță era Dumnezeu, care trebuia să elibereze într-un fel acest teritoriu atât de râvnit, ba de unii, ba de alții. În toate aceste certuri care tulburau liniştea casei, mama era ființa care suferea cel mai mult. Atitudinea ei resemnată, nespecifică felului ei de a fi, am înțeles-o mult mai târziu. Ținea la Valeria într-un mod aparte. Era primul copil, un copil minunat, dar lovit de soartă. La sfârşitul anului 1916, pe când lucra la căile ferate, la Odessa, a cunoscut la un bal al ofițerilor un tânăr cadet, proaspăt sublocotenent, un oarecare Andrei Tihonov, la rândul său fiu de ofițer. Un blond cu ochi albaştri, înalt, sportiv, îndrăgostit de Lermontov, ale cărui versuri le recita oricui dorea să-l asculte. Lena, cum îi spunea el, nu se lăsa nici ea mai prejos, numai că ea îl avea mai aproape de suflet pe Puşchin. S-au îndrăgostit şi s-au căsătorit, de capul lor, fără rude, fără consimțământul părinților. Ai lui erau departe, la Petrograd, ai ei, la Ismail. S-au mulțumit să scrie fiecare la casa lui. Ai lui, oameni cu pretenții de viță nobilă, ai ei, oameni simpli. Ea, stătea în gazdă la nişte oameni care țineau mult la ea, el, trebuia să stea în continuare la cazarma cadeților, conform regulamentului. Zilele lor fericite erau sâmbetele şi duminicile. Singura amărăciune era legată de tăcerea părinților. Primii care au rupt tăcerea au fost bunicii mei care, într-o scrisoare scurtă şi stângace, le transmiteau binecuvântarea şi invitația de a veni la Ismail pentru a se cunoaşte. Era prin februarie 1917, când lucrurile erau deja destul de tulburi, iar militarii consemnați la locurile de cantonament. S-au mulțumit să le răspundă, să le mulțumească pentru înțelegere, şi să le explice, pe ocolite, situația explozivă care domnea în marile oraşe. Primăvara a dat rod acestei iubiri. Însărcinată, mama a intrat în panică, sub presiunea evenimentelor ce se derulau cu repeziciune. Din Petrograd nu primiseră nici o veste de bunăvoință. Tragedia avea să vină nechemată în casa tinerilor căsătoriți. Octombrie roşu a adus prima veste de la Petrograd. Tatăl ucis în luptele de stradă, mama şi sora, măcelărite în casa lor. „Lena, trebuie să pleci cât mai repede la Ismail, să salvezi copilul, să fii cu ai tăi. Nu va ieşi nimic bun din ce se întâmplă! Odessa este un oraş mare, cu mulți soldați şi marinari, cu mulți muncitori. Numai Dumnezeu ştie ce se va întâmpla cu noi. Aici nu eşti în siguranță. S-ar putea să nu mai pot părăsi cazarma, sau să fim trimişi în alta parte.“ „Nu Andrei, nu plec nicăieri! Până când tu eşti în Odessa, stau şi eu aici. Gazdele mele sunt oameni foarte inimoşi şi m-au asigurat că vor avea grijă de mine. În plus ea este moaşă! Eu nu cred că anarhiştii vor reuşi. La Petrograd este altceva. Acolo este puterea

pe care vor ei s-o doboare. Nu rămâne Rusia fără țar! Dacă vă mută, îți promit că plec la mama. Până atunci ai grijă de tine, ca să poți avea grijă de noi. Copilul nostru te obligă să trăieşti! Uite, pune mâna să vezi cum mişcă. Parcă mă aprobă.“ „Lena, e pentru prima dată când simt o teamă ascunsă. Mujicimea asta a noastră, atât de supusă şi de ignorată, se pare că se transformă într-un tăvălug care va mătura totul. Scumpul nostru țar a rămas prea mult în urmă, s-a lăsat prea rău sfătuit. Rusia avea nevoie de o țarină rusoaică, de sfetnici ruşi. În fundul sufletului său e un om bun, un rus blând. Dacă nu era aşa, de mult ar fi putut îneca în sânge orice mişcare de nesupunere. Ar fi putut renunța la o parte din prerogative, ar fi putut ajunge un monarh înțelept, iubit de acest popor minunat. Dacă aşa ar fi stat lucrurile, astăzi Rusia ar fi fost o țară respectată, dar şi temută. Ruşii nu sunt făcuți pentru a aplica modele germane, prusace sau austro–ungare, să primească lecții de la francezi sau englezi. Dacă îți place Beethoven, nu înseamnă să-l laşi baltă pe Ceaicovschi. Da, Lena, mi-e frică, mi-e frică de mocirla în care ne cufundăm. Am trăit prea mult timp sub imperiul privilegiilor şi am uitat că la baza puterii Rusiei stau mujicii noştri. Nu ei trebuie să îngenuncheze în fața țarului, ci țarul trebuia de mult să îngenuncheze în fața lor, conducându-i cu înțelepciune spre mai bine, pentru binele Rusiei. Visul lui Petru, de a face din Rusia cea mai mare putere mondială se prăbuşeşte, probabil, o dată pentru totdeauna. Îmi vine foarte greu să te las, şi poate de aceea vorbesc vrute şi nevrute. Trebuie să plec, Lena! Să nu plângi, te rog! Aş fi în stare să dezertez…“ A fost prima şi ultima dată când au discutat astfel de probleme, a fost ultima dată când au stat unul în brațele celuilalt. A doua zi dimineața, un spectacol îngrozitor s-a înfățişat ochilor paşnicilor locuitori ai Odessei. În piața Marelui Sobor, sute de cadavre însângerate erau aduse ostentativ de muncitori şi soldați şi aruncate în urale pe caldarâm. Erau cadeții şcolii militare, erau ofițerii regimentului de coastă, măcelăriți în cursul nopții de revoluționarii dezlănțuiți. Fără epoleți şi fără cizme, zăceau în tot felul de poziții groteşti, aceia care nu primiseră încă ordinul suprem de a riposta gloatei de anarhişti. Zile în şir, un pelerinaj al rudelor celor ucişi s-a desfăşurat printre cadavre. Aveau voie să se uite, dar nu să şi recupereze trupurile celor dragi. Când Lena a îngenuncheat în fața trupului neînsuflețit al lui Andrei, a înțeles mai bine sensul celor spuse de el în ajun, a înțeles că Andrei nu va avea niciodată un mormânt, că ființa care dădea tot mai multe semne de viață, nu va avea niciodată un tată. Trebuia să fi urmat sfatul lui Andrei, trebuia să fi plecat la Ismail, la mama. În noile circumstanțe, călătoria nu mai putea avea loc în condiții normale. Coşmarul din Piața Soborului avea să se repete, de data aceasta sub o altă formă, când zeci de mii de credincioşi, ingenuncheați în jurul acestui sfânt lăcaş, minune a arhitecturii ruse, asistau neputincioşi, cu icoanele îndreptate spre cer, la demolare. Lena luă mâna stângă a lui Andrei, de pe degetul căruia lipsea inelul sfințit la acest sobor cu ocazia cununiei religioase, o strânse la piept şi izbucni în plâns, un plâns amarnic dar liniştit, fără vorbe, fără văicăreli. Sărută mâna însângerată, înmuie batista în sângele ce se prelingea încă din ceafă şi o strecură în poşetă. Făcu semnul crucii şi porni pe străzile pline de forfot, fără să vadă nimic în jurul său. Când ajunse acasă, se prăbuşi în prag, stârnind nedumerirea gazdelor. Primul capitol al romanului vieții sale,

episodul Odessa, luase sfârşit, dar nu avea să fie şters niciodată din memorie. „Lenocica, ca să mergi acasă, în primul rând trebuie să renunți la numele de Tihonova. S-ar putea să urmărească şi familiile ofițerilor ucişi. Mai ai actele tale de fată? Da? Foarte bine! Rupe actele de la căsătorie, sau lasă-le la noi, să le ascundem undeva. Cine ştie?! Poate se liniştesc lucrurile şi scăpăm de bolşevici. Trebuie să cauți căruțe de ocazie şi să mergi din sat în sat. Să te îmbraci simplu şi să spui că ai fost muncitoare, femeie de serviciu, la căile ferate, şi că te întorci la părinți, la Ismail, pentru că nu mai ai serviciu la Odessa.“ Întoarcerea acasă a fost un adevarat calvar. Țăranii cu ajutorul cărora se strecura din sat în sat, nu creau probleme. Mai greu era să te strecori printre bandele de anarhişti sau să eviți întâlnirea cu trupele rămase încă fidele, care de multe ori deschideau focul în tot ce mişca. A fost cea mai grea perioadă din viața ei, convinsă fiind că nu va reuşi să păstreze copilul. Cum toate au un sfârşit, şi această călătorie a ajuns la capăt. Moartea tragică a lui Andrei a îndurerat puternic pe cei de acasă. Îşi făceau reproşuri că nu au trimis la timp „binecuvântarea“ pentru căsătorie, acuzau „cuscrii“ că n-au făcut-o deloc, vorbeau de pedeapsa lui Dumnezeu, dar aşteptau cu nerabdare să ajungă bunici, ceea ce pentru viitoarea mamă conta enorm. Dar cum viața este plină de surprize, nici de data aceasta nu s-a dezmințit. Întâlnirea pe stradă cu vechiul ei prieten şi admirator, Dănilă, avea să întoarcă pagina unui nou capitol al vieții viitoarei mame. Rătăcit de resturile regimentului său distrus în încleştările din preajma Kievului, fostul sublocotenent, acum îmbrăcat civil, căuta un loc cât mai depărtat de zonele fierbinți, îi căuta pe moldovenii lui, care visau la o republică independentă, şi de ce nu, la o apropiere de România. Povestea Lenei l-a impresionat profund, dar l-a şi pus pe gânduri. S-au pomenit într-o seară cu el la uşa casei. I-a deschis bunicul. „Piotr Nicolaevici, aş dori să vorbesc cu Dumneavoastră şi cu Lena, dacă-mi permiteți.“ „Vrei să spui cu Leolea, probabil. Pofteşte în casă, tinere domn!“ Nelipsitul ceai şi prăjiturile uscate au apărut ca prin farmec pe masa ovală din sufragerie. „Poate o să vi se pară nepotrivit ceea ce am să vă spun, nepotrivit pentru vremurile pe care le trăim, dar aşa este făcută viața. O cunosc pe Lena de câțiva ani, înainte de plecarea ei la Odessa, suntem buni prieteni şi mereu am fost îndrăgostit de ea. Lena mi-a povestit tot ce s-a întâmplat la Odessa, de moartea lui Andrei, de copilul care se va naşte în iarnă. Aş vrea să mă însor cu ea, bineînțeles dacă şi ea mă acceptă şi dacă Dumneavoastră ne veți da binecuvântarea. Vreau să facem acest lucru acum, cât mai repede, ca la naşterea copilului să-l putem înregistra pe numele meu. Vremurile sunt grele şi nu este nevoie să facem cine ştie ce nuntă.“ „Hm, măi copii, voi v-ați vorbit între voi deja? Tu, Leolea, de ce nu mi-ai spus nimic? Eu nici nu-l cunosc pe acest tânăr domn! Ce zici Xenia de povestea asta?“ „Nu, tată, cum era să vorbesc despre aşa ceva. Eu i-am povestit ce mi s-a întâmplat la Odessa.“ „Ce să spun eu Piotr? Eu abia mă trezesc din buimăceală. S-au întâmplat lucruri îngrozitoare şi cine ştie ce mai urmează! Asta-i treaba ta să vezi ce vor copiii ăştia, şi mai ales, cine este acest domn?“ Întâlnirea s-a terminat, cum se spune, în coadă de peşte. Nopți albe au urmat pentru Lena, nopți albe au avut şi bunicii. „Cum să mă mărit când simt încă sângele lui Andrei pe mâinile mele? Ştiu că Dănilă mă iubeşte, că vrea să facă un lucru

frumos, să înscrie copilul pe numele lui, dar oare nu se gândeşte că eu îl plâng încă pe Andrei? Şi când va veni copilul, ce va simți pentru el? Şi totuşi, dacă aş avea un pic de înțelepciune, aş face asta tocmai pentru copil. Cum va creşte el fără tată? Şi Doamne, ce vremuri trăim!“ „Ce spui Xenia Petrovna, ce spui de toată povestea asta? Cum să ne gândim la nuntă când Andrei nici nu s-a răcit bine? Eu nu înțeleg cum a putut Leolea să distrugă actele de căsătorie? Copilul ar fi avut un nume adevărat, numele tatălui, care poate mâine va fi considerat erou! Da, vremurile sunt grele, dar Dumnezeu nu-i va lăsa pe aceşti necredincioşi să învingă! Sunt nişte bandiți, cum să conducă ei Sfânta Rusie?! Se spune că rudele țarinei se pregătesc să trimită armatele lor să salveze Rusia. Nici lor nu le convine o aşa revoluție. Şi la ei sunt bandiți şi anarhişti. Nu, nu ştiu ce să spun. Unii spun că nici nu mai avem țar, că au arestat toată familia şi pe nobilii care erau la palat. Doamne fereşte! Dacă-i adevarat, atunci e mai bine să nu se ştie că este văduvă de ofițer, poate că Leolea are dreptate. Spune că aşa au învățat-o gazdele ei de la Odessa. Cine ştie? Poate că ştiu ei ce ştiu! Sunt mai aproape de stăpânire.“ „Piotr, cum să se mărite? Andrei abia a murit, iar Dănilă ăsta nu ştie legea noastră creştinească? Săracul Andrei nici mormânt nu o să aibă, iar copilul nu va şti niciodată cine a fost tatăl! Doamne, ce vremuri am ajuns să trăim! Şi tinerii ăştia! Ce uşor e pentru ei să declari copilul pe ce nume vrei. Pe vremea noastră rămâneai văduvă şi gata! Ce, nu ne are pe noi?“ „Dar când noi n-o să mai fim?! Te-ai gândit la asta?“ În tot acest timp, pe Dănilă aceste lucruri nu-l frământau. Crescuse într-o familie cu nouă copii, dorea o familie cu mulți copii, era îndrăgostit de Lena, nu putea pierde o astfel de ocazie. Vizitele lui s-au îndesit, argumentele pe care le invoca erau sprijinite de vitregia vremurilor abătute asupra populației paşnice, care numai la revoluție nu avea capul, datinile oricum începeau să se clatine, pragmatismul sub diferitele sale forme îi obliga pe oameni să gândească altfel. Aşa s-a ajuns la căsătorie, aşa Valeria s-a născut având la căpătâiul ei un tată, aşa s-a împăcat Lena cu ideea de a păstra secretul până la moarte. Dănilă s-a pomenit tată peste noapte şi a demonstrat peste ani că era nu numai un soț iubitor, dar şi un tată deosebit. Valeria a crescut practic în brațele lui, iar când meningita a pus în pericol viața copilului, Dănilă, tatăl adoptiv, s-a dovedit om! Nu a pregetat, cu toate verdictele date de medicii care nu vedeau nici o scăpare, să se zbată, să aducă specialist, să pună la bătaie casa lor şi a cumnatei sale, să apeleze la cămătari. Lena nu putea uita acele zile, bucuria care i-a cuprins când operația a fost declarată reuşită, atitudinea unui tată care risca totul pentru a salva copilul lor. Totul mergea bine, s-a născut Mircea, armonia din familie ajunsese proverbială, apartenența Basarabiei la Regatul României pusese capăt pericolului bolşevic. A trebuit ca soarta să vrea să schimbe puțin lucrurile şi tristețea şi îngrijorarea să pătrundă în casă. De data aceasta nu se mai putea face nimic. Piciorul drept a început să se dezvolte diferențiat, iar efectele s-au făcut simțite peste ani, când complexul de inferioritate a pus stăpânire pe Valeria, când relațiile cu familia s-au răcit, când reproşurile nemeritate au fost adresate părinților, şi culmea, în mod special celui care le-ar fi meritat cel mai puțin. Valeria începea să cultive o adevarată ură față de tatăl ei, trezind nedumerire în capul mamei, care nu îndrăznea, totuşi, să lămurească lucrurile o dată pentru

totdeauna. Au trebuit să treacă ani mulți, ca să pot pricepe ceva din tot ce se întâmpla în familie. O indiscreție a mamei lui George a pus-o la curent pe Valeria cu adevărul. La rândul său, ea mi l-a împărtăşit mie. Din acel moment Valeria a devenit şi mai agresivă în atitudinile sale față de acela care a considerat-o întotdeauna ca pe fiica lui, pe care a iubit-o, a răsfățat-o, şi pe care a încercat cu toate puterile sale s-o salveze nevătămată. Această atitudine ostilă a Valeriei s-a manifestat încă din anii adolescenței, ca o pornire greu de înțeles, dată mereu pe seama complexului de inferioritate care se accentua cu vârsta. Acesta era secretul tristeții care marca chipul, altădată atât de senin al mamei, al încercărilor sale timide de a aplana acest conflict. Că l-am iubit foarte mult pe tata, nu încape nici o indoială. Că am fost marea lui slăbiciune, nu era un secret. Pe mama însă am adorat-o şi orice umbră din privirile ei, m-a afectat întotdeauna. A fost o ființă deosebită, a fost stâlpul de necontestat al familiei, şi-a iubit copiii fără deosebire, l-a iubit şi respectat pe tata. A fost o familie considerată model la timpul său, iar mama a căpătat, pe bună dreptate, statutul de leoaică ce-şi apără puii şi unitatea familiei. Dacă nu a reuşit în toate, nu a fost vina ei. De multe ori puii au fost aceia care au subminat această unitate lipsind-o pe nedrept de liniştea care ar fi trebuit s-o însoțească în clipa morții.

*
* *

Iarna a venit aspră, plină de privațiuni, lipsită de acea atmosferă sărbătorească de aşteptare a Crăciunului şi Anului Nou. Lipsa banilor, lipsa alimentelor, lipsa lemnelor, aduceau numai griji şi tristețe, multă tristețe! Cine a cunoscut proverbiala bunăstare a Basarabiei de după alipirea din 1918, cu greu putea accepta noua stare a lucrurilor. Să nu aştepți Crăciunul, să nu te pregăteşti de sărbători?! Părea un blestem pogorât peste acest colț de rai. Specula, corupția în sânul aşa–zisului aparat administrativ, teroarea exercitată de poliția politică, în general, nesiguranța zilei de mâine, introduceau încet dar sigur un nou mod de viață, o nouă relație între oameni, bazată pe neîncredere, pe invidie! Oportuniştii au început să răsară ca ciupercile după ploaie. Noțiunea de informator a intrat în vocabularul curent. Această categorie „acoperită“ de nemernici a jucat un rol nefast în viața oamenilor. Turnătorii nu aveau scrupule. Turnau vrute şi nevrute la adresa unor necunoscuți, a unor prieteni, sau, şi mai rău, la adresa rudelor. Părea neverosimil, dar acest flagel s-a întins ca râia printre oameni, accentuând până la absurd atmosfera de suspiciune, de teamă. Cazul din familia noastră când bunicul, Nea Ştefan Nemțeanu, a fost dat pe mâna torționarilor chiar de fratele lui, un alcoolic inveterat, a îndepărtat orice urmă de îndoială. Mai târziu, plecarea precipitată a sovieticilor a lăsat urme de necontestat, dovezi scrise, denunțuri semnate de indivizi „onorabili“! Fenomenul „dispariților“ a continuat nestingherit, oamenii ajungând să-l accepte ca pe o calamitate naturală, inevitabilă. Altadată curioşi la tot ce se întâmpla în jurul lor, oamenii au început să ocolească sursele de informații, de teama unor provocări. În văzul lumii, populația se primenea. Dispăreau localnici, apăreau venetici. Nu mai era un lucru neobişnuit să te trezeşti

dimineața cu alți vecini. Oamenii erau ridicați în plină noapte, lăsând casele pline cu tot ce era necesar unei gospodării. Noii veniți se instalau în liniște, la o oră–două de la plecarea celor obidiți. Unde erau duşi aceşti năpăstuiți ai soartei, nu s-a ştiut niciodată. Se vorbea de deportări în Siberia, de lagărele de „preselecție“ din regiunea Odessa, de locuri tainice ce ascundeau gropi comune. În ultima vreme au început să circule zvonuri tot mai ciudate cu privire la ceea ce se întâmpla pe fostele domenii Tulceanov, sediul Unității Speciale. Liniştea nopților a început să fie tulburată de lătratul câinilor şi de focurile de armă. Ceea ce punea mai mult pe gânduri populația din apropierea zonei interzise, era un nesfârşit du-te–vino al sinistrelor dube negre. Se zvonea că unii dintre cei anchetați la Consistoriu erau transferați la unitatea fantomă. A trebuit să vină războiul ca misterul să fie dezvăluit în toată grozăvia lui. De ceea ce s-a temut Daniil Stepanâci, nu a scăpat. Într-o seară de iarnă ismaileană, cu ger şi un puternic vânt din Est, Serghei şi-a făcut apariția şi la noi acasă. „Tovarăşe Davâdov, vă aşteaptă comandantul! Vă rog să vă îmbrăcați!“ „Care comandant? Şi cine sunteți Dumneavoastră tovarăşe?“ „Eu sunt cel din legitimație, dar pe comandant îl veți cunoaşte la el la comandament. Hai îmbrăcați-vă şi să nu mai pierdem vremea cu întrebări!“ Râşcov îl primi amabil, i se adresă cu Daniil Stepanovici, îl pofti să ia loc. „Cum vă mai descurcați cu serviciul? Merge treaba?“ „Treaba merge bine, zic eu şi, până acum, nu mi s-a reproşat nimic.“ „Stiu, ştiu, sunteți chiar apreciat şi asta mă bucură. De astfel de oameni avem mare nevoie, Daniil Stepanovici! De aceea ne-am gândit că ați putea să ne ajutați şi pe noi. Noi nu cunoaştem oamenii, iar oamenii nu au încă destulă încredere în noi. Din contra, avem mulți duşmani, se fabulează mult pe socoteala noastră, se organizează acțiuni subversive, şi încă multe altele. Dumneata, Daniil Stepanovici, ai multă experiență în munca cu documentele personale, după câte ştiu ai fost şeful serviciului arhive la o episcopie mare, trebuie să ştii multe despre preoții cu care ai fost coleg. Ştiu că nu ai fost preot, dar a trebuit să-ți câştigi cumva existența. Ce aş vrea eu de la dumneata, e să ne ajuți să aflăm mai multe despre aceşti preoți, care, din păcate, au o mare influență asupra populației. Ai putea să lucrezi pentru noi, neoficial bineînțeles, să ne prezinți nişte informări despre anumite persoane. La noi totul este confidențial, aşa că nu există nici un risc să fii deconspirat. În plus, noi ştim că ai fost în relații foarte bune cu familiile Vodă şi Ilaşcu, cu care din păcate noi am avut probleme. Ne interesează mult ce face soția lui Ilaşcu, pe care ştiu că ai vizitat-o de curând. Şi, bineînțeles protopopul, sau cum i se spune, Popescu. Dumneata cunoşti foarte bine limba rusă, aşa că ai putea redacta totul direct. Cam asta ar fi dorința noastră, o simplă colaborare. Ar fi foarte bine şi pentru familia dumitale, deoarece vom avea grijă să nu ai nici un fel de probleme cu postul pe care îl ocupi. Şi mai e o problemă, zic eu serioasă, e situația fiului plecat la studii în Chişinău. Noi ştim că a fost implicat în organizarea fugii peste Dunăre, care din păcate s-a terminat atât de tragic, dar considerăm că a fost un act nesăbuit şi nimic mai mult. De altfel, de la Chişinău avem referințe bune. Dacă crezi că te poți descurca, e nevoie de o simplă formalitate, un angajament scris, care va rămâne la noi la strict secret. Ce spui, Daniil Stepanovici, facem treaba? Cum spun moldovenii, batem palma?“ „Din

câte am înțeles îmi propuneți să devin informator, mai pe moldoveneşte, turnător, nu?“ „Ei, nici aşa! Noi nu vă cerem decât să vă faceți datoria față de Uniunea Sovietică, al cărei duşman, sunt sigur, nu sunteți. Noi nu vă cerem să mințiți, noi avem nevoie de simple informații pe care să le prelucrăm. Este o datorie față de patrie!“ „Tovarăşe colonel, dacă este vorba de simple informații, întrebați-mă şi, dacă pot, am să vă răspund pe loc. Cum să mă apuc să scriu informații când nici nu ştiu exact ce vă interesează?! Pentru aşa ceva nu este nevoie de nici un fel de angajament.“ „Bine, Daniil Stepanovici, în acest caz noi doi nu mai avem ce discuta. Veți continua discuțiile cu tovarăşul căpitan Şevcenco. Serghei, vino să-l conduci pe tovarăşul, la tovarăşul căpitan. Spune-i să treacă puțin pe la mine.“ Coborând scările cu Serghei, Dănilă, mai ieri şef de serviciu în acea clădire, simți ceva straniu, greu de explicat. Totul părea atât de rece, atât de necunoscut. Ştia că i-a venit rândul şi că nu avea cum să scăpe din capcana care i s-a întins. Când intră în camera de anchetă, simți un fior rece străbătându-i şira spinării. Încăperea atât de familiară altădată, semăna cu o cameră de tortură descrisă în romanele istorice care vizau Evul Mediu. Din cele discutate cu Paul şi cu Ileana, şi mai ales, din mărturisirile făcute public de Paul la biserică, ştia că nu era vorba de un decor menit să impresioneze pe cei „invitați“. Îşi înfipse unghiile în palme încercând să-şi păstreze calmul. Trebuia să încerce să fie diplomat şi nu arogant. Cu brutele aşa ceva nu te putea ajuta cu nimic. Vlăjganii stăteau nemişcați, cu privirile ațintite în gol. Şevcenco intră sprinten, îl invită cu un gest să ocupe fotoliul cu cătuşe, se aşeză în fotoliul din fața biroului şi aprinse reflectorul îndreptat înspre victimă. Dănilă închise instinctiv ochii şi intoarse capul într-o parte, prinzându-se în acelaşi timp cu brațele de fotoliu. „Vă rog să îndreptați reflectorul în altă parte! Nu suport lumina puternică.“ „De lumina asta am nevoie ca să urmăresc mai bine reacția la întrebări, şi apoi, aici nu sunteți la frizer ca să-i spuneți ce şi cum să facă, aici eu hotărăsc. Dumneata trebuie doar să te supui şi să cooperezi ca să meargă treaba bine şi să nu pierdem timpul de pomană!“ Dănilă înghiți replica din vârful limbii şi, deschizând încet ochii, încercă să se acomodeze cu jetul de lumină care-i inunda fața. „Am înțeles, că n-ați înțeles ce vi se cere. Probabil că tovarăşul colonel nu a fost destul de explicit. Când invităm pe cineva la noi, înseamnă că nu-i de joacă, iar cooperarea este singura soluție înțeleaptă pentru cel invitat. Noi avem nevoie de informații şi apelăm la toți oamenii de bună credință pentru a le obține. Aceste informații ne ajută să le verificăm pe ale noastre. Dacă este nevoie de o demonstrație, vă stau la dispoziție. De exemplu, ştim că tatăl dumitale a fost arestat şi se află în anchetă. A ascuns că a făcut politică, că a fost primar, că are o avere de culac. Fratele lui, om devotat noului regim, ne-a deschis ochii. Ştiu că fiul dumitale, studentul de la Chişinău, a participat la organizarea trecerii înot a Dunării, dar s-a speriat la timp şi a renunțat trădându-i pe ceilalți. Ştim, o spun răspicat, că în timp ce preotul Vodă era sub anchetă, dumneata l-ai vizitat, iar după arestarea lui Ilaşcu şi evadarea lui, ai fost la soția lui acasă. Este destul? Vreau răspunsuri concrete la o serie de întrebări, răspunsuri în scris. Se putea evita această anchetă, dacă ne dădeai nişte note informative. Vreau să ştiu ce ți-a spus preotul Vodă despre anchetă şi despre soția lui. Vreau să ştiu ce ai căutat la soția lui Ilaşcu şi de ce te-a căutat

preotul Popescu. Ce ştii despre Nicolov, despre Savatie. Vei rămâne la noi peste noapte ca să te hotărăşti dacă vrei să colaborezi. E bine să ştii că de asta depind multe lucruri legate de viaţa dumitale şi a familiei, bineînţeles! Trebuie să te avertizez că avem deja multe informaţii despre toate acestea, aşa că nu ar avea nici un rost să dai nişte răspunsuri evazive. Pentru noi ar fi doar un control, o confruntare de rutină, pentru dumneata însă un control al sincerităţii.“ „Dumneavoastră îmi vorbiţi despre sinceritate şi sunteţi primul care o încălcaţi. Dacă sunteţi sincer, atunci spuneţi-mi unde este acum tatăl meu. A fost ridicat de acasă şi fără nici un fel de judecată a fost dus undeva. La bază au stat declaraţiile unui beţiv notoriu, un alcoolic. De atunci nu se mai ştie nimic despre el. A fost un om iubit şi respectat în satul lui. Ce să vă spun despre episcop? Deja se ştie că a fost expulzat peste Dunăre. Acum două zile, la radio Bucureşti s-a auzit vocea lui inconfundabilă. A povestit totul cum s-a întâmplat. Ce să vă spun despre părintele Vodă şi soţia lui? Ştiţi tot aşa de bine ca şi mine că a învins frica şi a vorbit enoriaşilor săi în biserică povestind tot ce s-a întâmplat cu ei, aici, la fostul Consistoriu, altădată considerat lăcaş al slujitorilor Domnului. Ce aş putea să vă spun despre dispariţia lui Ilaşcu şi a lui Nicolov, sau despre soarta lui Savatie? Nimic! Nimeni nu ştie nimic din ce li s-a întâmplat. Ce am căutat la soţia lui Ilaşcu şi la potopopul Popescu? De la Popescu am luat nişte bani adunaţi de enoriaşi, ca s-o ajute pe soţia lui Ilaşcu. La noi aşa sar oamenii, creştineşte, când cineva are nevoie de ajutor. Ştiu că sunt în pericol şi eu şi familia mea, dar tot aşa de bine ştiu şi faptul că dacă aş accepta să scriu minciuni despre alţii, soarta mea şi alor mei nu s-ar schimba. V-aţi legat de oameni minunaţi care v-ar fi putut fi de mare folos. Distrugându-i, i-aţi întărâtat pe cei care i-au iubit şi respectat. Biserica în Basarabia nu se poate închide simplu cu o cheie, biserica este în sufletele oamenilor, şi asta nu de ieri, de azi. Dacă vreţi să reuşiţi în Basarabia, nu-i îndepărtaţi pe oameni, nu-i întărâtaţi, nu-i faceţi duşmani. Nu mai vânaţi oamenii bisericii! De ei veţi mai avea nevoie încă zeci de ani…“ „Văd că sunteţi unul şi unul. Ştiţi să ameţiţi oamenii, stiţi să vă apăraţi interesele, numai că aici nu sunteţi la tribunal ca să pledaţi, sunteţi în anchetă, într-o problemă gravă, problema siguranţei statului şi cu aşa ceva noi nu ne jucăm şi nici nu ne lăsăm vrăjiţi de vorbe frumoase. Sunteţi acuzat că deţineţi informaţii despre persoane duşmănoase pe care refuzaţi să ni le transmiteţi. Asta vă va pune în aceeaşi barcă cu ei! Mai gândiţi-vă!“ Sentimentul că totul era pierdut atât pentru el cât şi pentru familia lui, aduse cu el o stare de panică, ceva neobişnuit pentru felul echilibrat de a fi al fostului şef al arhivelor bisericeşti. Era în joc familia, adică totul! Copleşit de nelinişte, se întinse pe banca din sala de „aşteptare“. Ştia că nu exista soluţie de ieşire. Era vorba de un sistem de implementare a terorii ca mijloc de stăpânire a situaţiei locale, de înfrângere a recalcitranţei acestei populaţii eterogene, care, contrar aşteptărilor, se manifesta ca un tot omogen, greu de înţeles pentru aceşti îndoctrinaţi ai unui sistem utopic. Când după 1812 Alexandru I a pus piciorul în Basarabia, făcându-se stăpân pe Gurile Dunării, visul lui era să-şi croiască un drum terestru prin Balcani înspre Turcia şi vechea Grecie. Avea nevoie de acest ţinut al Basarabiei, de poziţia sa strategică, de bogăţiile sale. Cunoştea aspectul eterogen al populaţiei, dar nu s-a gândit la „corectarea“ lui prin transplant de

populații, prin îndepărtarea elementului autohton. Era un pas important făcut spre Europa occidentală, pe care o admira atât de mult datorită educației primite, era o capacitate aparte de a înțelege fenomenul conviețuirii pașnice dintre etnii. Alexandru nu s-a apucat de deportări vizând omogenizarea cu orice preț, el a pus în practică un plan îndrăzneț de colonizare multietnică a acestui ținut binecuvântat de Dumnezeu, creând importante facilități pentru colonizare. Au putut veni elvețieni, germani, francezi, ruteni şi ucraineni, ruşi, bulgari şi găgăuzi, şi culmea, moldoveni! Alexandru a înțeles că nu se putea merge pe rusificarea teritoriului, iar moldovenii făceau parte din planul lui de a se extinde până la Carpați şi mai apoi, până la Dunărea de Jos. Lucrurile se prezentau cu totul altfel acum. Intențiile imperiului sovietic erau mai puțin complicate. Rusificarea cu orice preț, strivirea oricărei forme de rezistență! Şantajul, crima, deportarea, erau armele curent folosite de așa–zisa poliție politică. Trebuiau distruşi intelectualii recalcitranți în frunte cu clerul, trebuiau distruşi cei înstăriți, trebuia stârnită ura săracilor împotriva bogaților, trebuia semănată neîncrederea dintre tineri şi vârstnici, între membrii familiei. Corupția şi oportunismul puteau înflori în voie! Cu asemenea gânduri se pomeni fostul şef arhivar bisericesc băgat, fără menajamente, într-o dubă şi transportat la domeniile atât de cunoscute ale lui Tulceanov, respectiv la enigmatica Unitate Specială. Era miezul nopții când se trezi în fața intrării principale a celebrelor pivnițe de vinuri. Cunoştea fiecare colțişor, de la sala de expoziție şi degustare şi până la interminabilele galerii, cândva pline de uriaşele butoaie care ascundeau cele mai alese soiuri de vinuri. Câte amintiri legate de Alexandrov, de Stavrov, de degustările ce precedau marile sărbători! Acum, sala de expoziții avea o masă de lucru, câteva dulapuri metalice, iar de-a lungul pereților goi, o sumedenie de unelte de săpat – lopeți, târnăcoape. Mai erau găleți şi roabe. Dănilă înțelese că aici avea să înceapă ultimul lui drum din viață, se gândi la Bob şi Luminița, la Leolea, la absurdele certuri cu Valeria, la năbădăiosul Mircea. „Oare se vor limita doar la mine, sau se vor ocupa şi de familie?“ Gândurile lui Dănilă fură întrerupte de apariția unui personaj sinistru, sinistru prin urâțenia figurii sale. Militar, purtând însemnele gradului de căpitan, îşi plesnea carâmbii cizmelor, alternativ, cu o cravaşă din piele. Urâțenia chipului său, greu de descris, lua forme hidoase când încerca să afişeze un zâmbet „ironic“. Pe Dănilă îl trecu un fior rece. Încercă să se stăpânească, dar nu putu opri broboanele se sudoare care apărură pe frunte. Mai târziu avea să afle că era vorba de celebrul căpitan Nicolovschi Alexandr, supranumit, pe ascuns, şi pui de cățea. „Ce e Davâdov? Am auzit că nu prea vrei să cooperezi. Aşa fac mulți, până ajung aici, la noi. Mai ai timp să te răzgândeşti, numai să nu dureze prea mult! Duceți-l la baracă şi dați-i haine de lucru. De mâine va lucra la galeria A. Aici cine nu lucrează, nu mănâncă! Clar?“ „La comun, sau la izolare? tovarăşe căpitan.“ „La comun, să-şi cunoască tovarăşii de muncă. Dacă vrei să-mi spui ceva personal, te anunți la raport.“ O alee pietruită, străjuită pe o parte de butucii de viță de vie, iar pe cealaltă parte de livada de pomi fructiferi, ducea spre fundul domeniului. Reflectoare puternice, instalate pe turle de observație, măturau, cu lumina lor strălucitoare, întreg perimetrul domeniului. Două bараci, proaspăt ridicate, se profilau la capătul aleii. S-au apropiat de cea din stânga.

Sentinelă la intrare, un alt militar înarmat făcând rondul în jurul barăcii. Gratii solide la geamuri. La intrarea în baracă, o încăpere de primire şi de gardă. Un birou cu două corpuri, câteva dulapuri metalice şi bănci late aşezate de-a lungul pereţilor. Un singur militar, cu pistol la centură, ocupa un fel de fotoliu în spatele biroului. La intrarea noului venit, se ridică în picioare, îşi îndreptă rubaşca şi zâmbi obosit. „Prospătură? La comun sau la izolare?“ „La comun, până una alta!“ „Actele şi dezbrăcarea!“ Scoase dintr-un dulap nişte haine, le măsură din privire, se aplecă după o pereche de bocanci ponosiţi, o pereche de ciorapi, un fel de prosop şi o bucată de săpun de rufe. „Ţine şi ai grijă de ele! Altele nu mai capeţi. Poţi să te îmbraci!” Dănilă se conformă în tăcere încercând să ascundă repulsia provocată de aspectul dezolant al hainelor primite. „Davâdov?! Eşti rus de-al nostru?“ „Nu, sunt moldovean, dar mi-au schimbat numele la eliberarea paşaportului.“ „Bine, bine! Asta nu schimbă situaţia. Să mergem în dormitor.“ La lumina jucăuşă a reflectoarelor, Dănilă desluşi o încăpere lungă cu paturi înşirate de-a lungul pereţilor. La capătul încăperii i se indică un pat liber. „Aici ai să stai. Te scoli când sună sirena. În spatele barăcii este un spălător şi closetul. Vă întoarceţi în dormitor pentru apel, după care se merge în sala de mese, pentru ceai. Apoi, la muncă. O să te obişnuieşti, dacă ţii la viaţă.“ Rămas singur lângă patul repartizat, respectabilul domn Daniil Stepanovici, Dănilă al lui Nea Ştefan Nemţeanu, se trezi cu sentimentul omului condamnat la moarte. Îşi puse sub pernă săpunul învelit în prosop, se descălţă şi se întinse. Liniştea din dormitor îl intriga. Încercă să desluşească ceva în baleajul luminos al reflectoarelor, dar acest joc al luminii, mai mult îl încurca decât să-l ajute. O noapte albă, plină de gânduri negre. Când sirena dădu câteva semnale scurte de deşteptare, dormitorul se animă brusc. Era încă semiîntuneric şi nu puteai desluşi figurile tovarăşilor de suferinţă. Erau borfaşi? Erau deţinuţi „politici“? Răspunsul avea să vină abia în sala de mese. Figuri obosite, figuri triste, aţintindu-şi privirile înspre castronaşul cu „ceai“ şi bucata de pâine neagră, făceau totul pentru a menţine o linişte deplină, pentru a nu-l întărâta pe supraveghetor, un tânăr militar, înarmat cu un automat şi o privire deloc prietenoasă. Printre meseni, oameni cunoscuţi, unii chiar foarte cunoscuţi. Dănilă s-a pomenit aşezat alături de părintele Nicolov, care-i aruncă o privire conspirativă, după care începu să ţintească tavanul. Faţă în faţă, se pomeni cu Herşcovici, croitorul, tras la faţă, încercănat, cu mâinile tremurânde, cu o privire blândă şi un zâmbet abia perceptibil. Dănilă îi răspunse în acelaşi mod discret. Într-un oraş mic, ai impresia că-i cunoşti pe toţi. Acest lucru îl simţi şi la această masă comună. În capătul celălalt îl zări pe părintele Savatie, sorbind liniştit din castronaşul cu ceai. Slăbise mult şi părea adus de spate, el, muntele de om! La comanda „adunarea!“, toată lumea lăsă pe masă castronaşele, unele cu ceaiul neatins, precum şi resturile de pâine şi se îndreptă în linişte spre ieşire. În faţa barăcii se aliniară pe un singur rând, la un metru distanţă unul de altul, ceea ce făcea imposibilă orice comunicare. Aruncându-şi privirea înspre cealaltă baracă, Dănilă zări un grup similar alcătuit, dar, de data aceasta, format din femei. Aceeaşi linişte domnea şi în grupul femeilor. Aproape simultan grupurile porniră înspre pivniţele de vinuri. „Dănilă, faci ce fac şi ceilalţi. Printre noi sunt şi lepre!“ Dănilă tresări la auzul spuselor ce

veneau din spatele lui, vorbe ce se pierdeau în zgomotul făcut de bocanci, dar după accent îl recunoscu pe părintele Nicolov. Simți un val de căldură pătrunzându-i în suflet. Nu era chiar singur şi asta conta enorm. Dacă grupul bărbaților număra cca. 30–35 de persoane, cel al femeilor nu depăşea 15. Ajunşi în fosta sală de expoziție a vinurilor destinate degustărilor, bărbații se înarmară cu lopeți şi târnăcoape, şi îndrumați de patru militari înarmați cu automate pătrunseră într-una din galeriile centrale. Butoaiele de altădată dispăruseră. La capătul galeriei era şantierul de lucru. Se săpau galerii noi, câte două de fiecare parte, cu deschideri de cca. 2x2 m. Avansul realizat era cam egal, nu mai mult de 8–10 m. Nimeni nu-şi putea imagina la ce vor servi aceste galerii laterale. Se vorbea în şoaptă despre depozite de muniții, despre adăposturi. Aceste şoapte ascundeau în ele un dram de speranță şi generau tot felul de fabulații. Mult aşteptatul război întârzia, iar iarna începea să se aştearnă. Bărbații, folosind târnăcoape şi lopeți, lucrau la cele patru galerii, la lumina unor felinare cu petrol. Pământul dislocat era scos la gura noilor galerii cu ajutorul găleților. De aici, era cărat de grupul de femei, tot cu ajutorul găleților, la suprafață, şi împrăştiat printre butucii de viță. Era o muncă grea, istovitoare pentru femei, dar infernală pentru bărbați. Praful iscat în micile galerii, înghesuiala, lipsa unei ventilații, totul, dar absolut totul, prevesteau un sfârşit rapid. La o ieşire din galerie, Dănilă avu surpriza, dacă asta se mai putea numi surpriză, să recunoască chipul obosit, dar încă frumos al Ilenei. Privirile lor se încrucişară doar pentru o clipă, dar tresărirea din adâncul ochilor nu lăsa nici o îndoială asupra faptului că s-au recunoscut. În general erau femei tinere, marcate însă de munca şi condițiile în care trăiau. Vechiul conac se afla undeva în mijlocul livezii. Era o clădire lungă, cu pridvor în față, cu multe încăperi frumos amenajate, reprezentând apartamentele foştilor proprietari, precum şi o sumedenie de dormitoare pentru oaspeții de ocazie. În aripa stangă îşi fixase fostul Altländer biroul şi camerele de locuit. În aripa dreaptă fu instalat căpitanul Alexandr Nicolovschi. În dormitoarele din mijloc se instalaseră cei opt cerberi, care răspundeau de securitatea zonei de comandament. Atât comandantul Rusev, cât şi căpitanul Nicolovschi mai dețineau câte o căsuță în oraş, unde îşi petreceau de regulă duminicile în sânul familiei, ca în cazul lui Rusev. În spatele conacului mai erau câteva anexe, dintre care una în special atrăgea atenția deținuților. Dublarea uşii, astuparea ferestrelor, lipsa oricărei activități sesizabile în timpul zilei, pocnituri ce aduceau a focuri de armă înăbuşite de ziduri, uneori urlete nocturne estompate, toate acestea cultivau imaginația şi aşa bolnavă a celor sortiți pieirii. Aici se afla de fapt sala de anchetă, utilată de o minte bolnavă ca cea a lui Nicolovschi, cu tot felul de instrumente şi instalații de tortură, aducând de undeva din timpuri apuse, amprenta Evului Mediu. Nicolovschi era o brută care poza în intelectual, un oportunist, un sadic, capabil de orice mârşăvie pentru a accede pe scara „valorilor“. Nu credea în nimic, nici măcar în sistemul care-l propulsa. Dorea puterea, puterea de a stăpâni oameni nevinovați, de a-i supune pornirilor sale diabolice. Creierul ascuns a tot ce se întâmpla era, însă, comandantul Rusev, sau Rusu, sau Altländer, după împrejurări, cameleon politic, un visător în felul său, care spera să joace un rol de vârf în țara lui de baştină, pe care se ferea cu

dibăcie s-o definească – România sau Ungaria. Era un comunist de circumstanţă, căsătorit cu o răzvrătită din Spania bântuită de idei comuniste, refugiată ca şi el în U.R.S.S. şi supusă unui regim de instruire specială. Mişa, cum i se spunea, părea un tip blajin, puţin vorbăreţ, aparent timid. Mintea lui, în schimb, nu dădea dovadă de timiditate. Punea la cale planuri lipsite de scrupule, urmărind din umbră realizarea ambiţiilor personale, cucerirea unei poziţii înalte pentru el şi pentru progeniturile sale. Spera în expansiunea sovietică şi cântărea de pe acum şansele unor ţări care prezentau interes strategic pentru Uniunea Sovietică. Într-un fel a fost un vizionar, neacordând nici un fel de şanse pe termen lung nemţilor ameninţători. Primise cu plăcere misiunea de a organiza o unitate specială la Ismail, cel mai important port la Dunăre pe care puseseră stăpânire sovieticii. Rolul principal era de a strivi orice rezistenţă locală împotriva noii orânduiri şi de a contribui prin orice mijloace la rusificare, sau, mai bine zis, la dezromânizarea acestei atât de importante zone basarabene, sudul dunărean. Umbla îmbrăcat precum ofiţerii, dar fără a purta însemnele vreunui grad militar. De el depindea soarta deţinuţilor trimişi pentru anchetă de poliţia politică. El nu participa la anchete. Treaba asta cădea în sarcina căpitanului, „puiul de căţea“, care se bucura de deplina încredere a lui Mişa, alegând metode de anchetă după bunul său plac. Mişa indica doar persoana care urma să fie supusă anchetei. Căpitanul era ajutat în munca lui de un grup de cinci vlăjgani tineri, vorbitori de limba română, care îşi aveau sediul într-o încăpere alăturată sălii de anchetă, cu care comunica direct printr-o uşă capitonată pe ambele feţe. Scopul anchetelor, desfăşurate sub controlul direct al căpitanului Nicolovschi, era obţinerea de denunţuri semnate la adresa unor persoane intrate în vizor. Soarta celor anchetaţi în acest scop era însă pecetluită, contrar promisiunilor ce se făceau, şi indiferent de „reuşita“ anchetei. Erau oameni sortiţi lichidării, conform principiului „fără martori în viaţă“. Toţi deţinuţii lui Rusev trecuseră printr-o anchetă prealabilă pe la Consistoriu şi reprezentau grupul recalcitranţilor, care refuzaseră colaborarea cu poliţia politică. Faptul că aceşti năpăstuiţi ai soartei trebuiau să dispară din societate, dădea frâu liber imaginaţiei bolnave, diabolice, a căpitanului atotputernic, care împreună cu cele cinci slugi credincioase, dar tot atât de bolnave, aplicau cele mai incredibile metode de schingiuire, cele mai perverse metode de umilire a omului. Veşnic sub influenţa alcoolului, aceşti slujitori ai diavolului, se desfătau mânjindu-se cu sângele victimelor fără apărare, savurând urletele sau spaima din privirile celor care îndrăzneau să reziste. Leşinul era clipa dorită, clipa aşteptată, chiar dacă urma o trezire brutală la realitate, duşul rece. Pentru a amplifica spaima provocată de tratamentul aplicat, la anchetarea unui deţinut erau aduşi alţi doi–trei, pentru a asista la spectacol. Adesea urletele ieşeau din gâtlejurile acestor „spectatori“ spre satisfacţia căpcăunului care dirija punerea în scenă, iar un eventual leşin, era considerat drept culmea succesului. Tot acest sistem al torturii cu martori aleşi dintre cei ce urmau, se baza pe certitudinea că „de aici, nimeni nu va pleca viu“, atât de des repetată de comandantul unităţii la scurtele sedinţe de lucru cu personalul în subordine. Aceasta era sala supliciului rezervată bărbaţilor. Aici rezistenţa exasperantă a câte unuia, se termina cu un glonţ în ceafă, plăcere ce şi-o rezerva pentru sine „puiul de căţea“. Mult timp

nu s-a putut afla unde dispăreau cadavrele celor uciși. Plecarea precipitată a sovieticilor din vara lui 1941 avea să dezvăluie misterul. Soarta femeilor deținute era puțin alta decât a bărbaților. Erau aduse femei care cunoşteau unele lucruri deranjante pentru cotropitori. Cam aşa a ajuns şi Ileana în acest adevărat lagăr al morții, chiar dacă, mai târziu, după eliberare, avea să nu i se acorde importanța cuvenită datorită „scării reduse“ la care avusese loc martiriul. Scară redusă! Şi asta spus de noile autorități instalate de armatele eliberatoare. Într-un fel se repeta istoria din 1918. În urma armatei venea o „armată“ de funcții, de funcționari din Vechiul Regat, cu gândul numai la căpătuială. Da, şi femeile erau aduse pentru a nu mai ieşi, şi ele erau aduse pentru a li se smulge declarații, dar, ceea ce era mai grav, erau aduse drept ofrandă torționarilor. De aceea, anchetarea femeilor era mai blândă în aparență, dar mult mai crudă în realitate. Cu toate că soarta Ilenei fusese hotărâtă odată cu cea a lui Ilaşcu, ea a fost aceea care a grăbit desfăşurarea evenimentelor. Convinsă că Nani nu mai era în viață, s-a hotărât să-i înfrunte pe presupuşii ucigaşi. Din cele aflate de la Paul, începu să se gândească obsesiv la Râşcov şi la Şevcenco. Planuri, care mai de care mai năstruşnice, încolțeau în mintea ei stăpânită de ideea răzbunării. Nu mai avea pe nimeni, putea risca orice! Neputându-şi permite luxul de a-i înfrunta pe amândoi, se opri la Şevcenco, cel care contribuise direct la distrugerea familiei Vodă. Se prezentă la Consistoriu şi ceru să-l vadă pe tovarăşul căpitan Şevcenco, pentru a da o declarație. După câteva minute fu condusă în camera de anchetă unde, deja celebrul căpitan, o primi foarte politicos. „Mă bucur că ați venit, mă bucur mult! Am auzit că sunteți frumoasă, dar realitatea depăşeşte orice închipuire. Băieți, lăsați-ne singuri. Volodea, adu un scaun confortabil. Fotoliul pe care îl folosim pentru un anumit fel de persoane, nu vi se potriveşte. Aşa, Volodea, poți pleca. Luați loc, vă rog! Mi s-a spus că aveți de făcut o declarație, e adevărat? Ați aflat ceva despre soțul dumneavoastră? Noi nu i-am dat de urmă. Păcat că a fugit, poate că totul se termina cu bine. Nu suntem chiar aşa cum ne descriu duşmanii noştri. Sper să vă convingeți.“ „De fapt n-am venit pentru nici un fel de declarație. Am venit să-mi spuneți ce s-a întamplat cu soțul meu. Ştiu prea multe din cele ce se petrec aici ca să mă prind la acest joc. Ştiu şi faptul că, la rândul Dumneavoastră, ştiți de întâlnirea mea cu preotul Vodă, de discuția lui cu enoriaşii, de mărturisirile lui. Am venit de bunăvoie ştiind ce mă poate aştepta. Nu sunt o curajoasă, nu sunt o luptătoare, numai eu ştiu cât mă costă psihic această vizită. Pe scurt, vreau să-mi spuneți în primul rând ce s-a întâmplat cu soțul meu. Vreau să ştiu dacă trăieşte. Sunt în mâinile Dumneavoastră, aşa că nu riscați nimic. Vreau adevărul!“ „V-ați îmbujorat cam tare. Sunt convins că gestul dumneavoastră vă costă mult, e ceva care vă depăşeşte. Încercați să fiți dură, dar în fapt sunteți de o gingăşie care depăşeşte până şi frumusețea dumneavoastră. Soțul dumneavoastră a murit! Nu contează împrejurările. Tot ce s-a întâmplat, s-a întâmplat din vina lui. Mi-ați cerut să fiu sincer şi nu am putut să vă refuz. V-a pus şi pe dumneavoastră într-o situație dificilă, chiar foarte dificilă! Eu totuşi nu vă consider o persoană periculoasă, din contra, întrevăd o mare şansă de colaborare. Pentru aceasta trebuie să ne cunoaştem mai bine, să ne câştigați încrederea. Prin calitatea pe care o am, eu vă pot

garanta aceasta. Doriți o cafea, sau un ceai?“ „Nu, mulțumesc! Sunt prea tulburată de ceea ce am aflat. Vreau să știu unde este înmormântat soțul meu, orice om are dreptul la un mormânt.“ „Îmi pare rău că nu vă pot răspunde la întrebare. Soțul dumneavoastră nu are mormânt. În încercarea de a trece Dunărea înot, a fost lovit de gloanțele grănicerilor şi dus de apă. Este tot ce pot să vă spun. Puteți considera că Dunărea este mormântul lui, mormântul pe care şi l-a ales singur. Este mai bine să ocolim subiectul. N-ar avea nici un rost să suferiți de pe urma acțiunilor sale necugetate. Este clar cât de egoist a fost ştiind nu numai faptul că riscă, dar şi că vă implica în toată murdaria asta politică.“ „Şi acum, ce aveți de gând să faceți cu mine?“ „Depinde numai de dumneavoastră! Putem fi prieteni, chiar foarte apropiați, sau duşmani de moarte! Altă cale nu există. Alegeți, dar alegeți pe loc!“ „Prieteni intimi nu putem deveni. M-am contaminat cu o boală care mă va ucide foarte repede, dar care se şi ia foarte uşor. Eu nu mai am ce pierde. Puteți să mă violați, sau să mă dați pe mâna violatorilor Dumneavoastră, dar riscurile vă aparțin. Eu aparțin soțului meu şi lui Dumenzeu!“ „Păcat că nu ne putem înțelege, ceea ce-mi spuneți poate fi o cacealma, dar cum niciodată nu se ştie, am să vă predau Unității Speciale unde, dacă se va confirma cacialmaua, o să aflați ce greu drum spre moarte v-ați ales! Vă mai dau o noapte de meditație. Poate că vă răzgândiți. Vă rog poşeta dumneavoastră!“ Ileana întinse poşeta ştiind că şansa unei sinucideri uşoare se irosise. Şevcenco răsturnă conținutul poşetei din care reținu doar tubul cu tabletele care trebuiau să curme viața Ilenei, puse tacticos la loc conținutul poşetei şi-l strigă pe Volodea. „Du-o pe tovarăşa în camera de aşteptare! Va petrece cu noi noaptea asta. Mâine vorbesc cu Mişa şi i-o trimit să se spele pe mâini cu ea.“ Aşa a ajuns Ileana la Unitatea Specială, aşa şi-a semnat singură sentința, grăbindu-se.

*

* *

Arestarea lui Daniil Stepanâci dezechilibră total viața din familia noastră. Cei mici nu prea realizam ce însemna acest lucru pentru moralul celor rămaşi, ca să nu mai vorbesc de bugetul casei. Singura care reuşea să aibă de lucru şi să întrețină întreg clanul, era mama lui George şi a lui Barby. Croitoreasă talentată, a ajuns să fie cautată de soțiile noilor demnitari, avide după tot ceea ce le putea satisface dorințele latente de acasă. Intr-o zi primirăm vizita unui ofițer de marină, însoțit de doi civili. Ofițerul, Max Mihailovici Zelicman, comandantul portului militar Ismail, era în căutarea unei locuințe, pentru el şi familia sa. Spaima puse stăpânire pe mama, care înțelese că era vorba de al doilea pas, după arestarea soțului, respectiv evacuarea din casa bunicii. Oaspeții cerură permisiunea de a vizita întreaga locuință, făcură unele măsurători, trecură în locuința mătuşii, când, Zelicman, o recunoscu pe croitoreasa soției sale. „Aici locuiți? Sunteți două familii?“ „Da, eu cu familia mea şi sora mea, Elena Petrovna, cu familia ei.“ „Elena Petrovna, şi Dumneavoastră vorbiți atât de bine ruseşte?“ „Da, vorbesc, este limba mea şi am terminat liceul rusesc. Şi soțul meu, cu toate că este moldovean, stăpâneşte foarte bine această limbă.

Din păcate el nu v-a putut primi, a fost arestat şi nu mai ştiu nimic de el. Ce aveţi de gând să faceţi, să ne evacuaţi, acum, în plină iarnă?“ „Nu, nu, Elena Petrovna, fiţi liniştită! Eu caut o locuinţă, dar asta nu înseamnă că scot oamenii în stradă şi, în plus, locuinţa nici nu corespunde dorinţelor exprimate de soţia mea. Noi stăm provizoriu la doi paşi de Dumneavoastră şi dacă vă face plăcere, ne puteţi face o vizită împreună cu sora Dumneavoastră. Soţia s-ar bucura să aibă cu cine schimba câteva impresii. Acum vă lăsăm şi nu vă faceţi griji în privinţa acestei vizite.“ Atitudinea civilizată a ofiţerului, neamestecul celor doi civili în discuţii, în loc să liniştească spiritele, au creat o atmosferă de nelinişte, de neîncredere. Prea se întâmplau lucruri ciudate în oraş, ca să poţi accepta ca normală o astfel de atitudine. Zilele ce au urmat aveau să infirme aceste temeri, cel puţin cele legate de politeţea bizară a lui Zelicman, comandant al portului, cu nume şi trăsături tipice de evreu. Soţia lui Zelicman era o femeie frumoasă dar suferindă. O polidiscopatie o ţintuia adesea în pat sau într-un fotoliu special amenajat, lipsind-o de bucuria de a alerga după fiul ei, un copil de şapte ani, zburdalnic, dornic de afecţiune, dar şi de joacă. Marat, cu părul negru cârlionţat, un Puşchin din copilarie, ura aritmetica şi memorarea poeziilor. La şcoală părea recalcitrant, învăţătorii dând vina pe educaţia primită în sânul unei familii „sus–puse“. Era o apreciere superficială, care-l îndepărta pe Marat de şcoală şi le dădea de gândit părinţilor. Neîncrederea care se strecurase în casele localnicilor era un fenomen care se manifesta şi mai pregnant între noii veniţi. Se suspectau reciproc, se fereau de relaţii între familii, nu se vizitau. Şi Zelicmanii duceau o viaţă izolată. El, datorită funcţiei importante pe care o deţinea, îşi petrecea timpul în port, sărea de regulă peste masa de prânz, bucurându-se de atmosfera de familie doar seara. Sara Maximovna, cu vreo zece ani mai tânără decât soţul ei, suferindă şi, deseori imobilizată, nu putea răspunde chemărilor lui Marat, mulţumindu-se să-l cheme lângă ea pentru a-l antrena în jocul de-a şcoala, singura cale de a fi mai aproape de el şi a-l ajuta la făcutul lecţiilor. Marat, în schimb, nu se mulţumea doar cu atât. El dorea să alerge, să se plimbe. Nu suporta să stea pe loc, iubea mişcarea. Ceea ce-i oferea şcoala era prea puţin pentru el. Statul în bancă îl obosea, îi distrăgea, într-un fel, atenţia. Vizita pe care le-a făcut-o mama împreună cu sora ei, avea să marcheze o mică cotitură în existenţa noastră afectată atât de mult de arestarea tatălui meu. S-a întâmplat să-l găsească pe Marat chinuindu-se la aritmetică. „Nu ştiu ce să mă fac cu Marat al meu!? Nu-i place să facă socoteli, nu iubeşte deloc matematica. Nici la ore nu cred că este prea atent. E drept că nici eu nu am prea mult talent pedagogic, dar nici boala nu-mi permite să fiu mai activă cu el. Astăzi, pur şi simplu, ne-am împotmolit. Elena Petrovna, am auzit că aţi crescut patru copii, poate îmi daţi un sfat cum să procedez. Cei de la şcoală îmi transmit mereu că-i un răsfăţat!?“ „Sara Maximovna, îmi permiteţi să mă retrag puţin cu el în altă cameră, să vedem ce-i cu aceste socoteli atât de nărăvaşe.“ „Vă rog, vă rog! Poate că aveţi mai mult noroc cu şmecherul ăsta!“ „Marat, hai să mergem să facem repede tema la matematică. Ştii, mie mi-a plăcut mult matematica la şcoală şi ştiu câteva şmecherii. Vrei să ţi le arăt? Hai să mergem şi dacă o să-ţi placă ai să vii la noi să facem temele împreună, bine?“ „Ce şmecherii ştii să faci? Sau vrei numai să mă păcăleşti?!“ „Nu, nu te păcălesc, ai

să vezi!“ Mama într-adevăr avea un talent deosebit de a explica şi insufla încredere copiilor. Nu ştiu ce şmecherii i-a arătat lui Marat, dar efectul a fost extraordinar! Copilul s-a prins în joc şi a reuşit să participe efectiv la rezolvarea acelor teme de nerezolvat. „Mămică, mămică, am reuşit, am terminat, dacă nu mă crezi, întreab-o pe tanti Leolea! Învăţătoarea noastră este o proastă! Mai bine nu mă mai duc la şcoală şi fac lecţiile acasă!“ „Nu, dragul meu, nu este voie să lipseşti de la şcoală, dar până te obişnuieşti singur să rezolvi, o să facem lecţiile împreună, bineînţeles dacă o să vrea şi mămica ta.“ „Cum să nu vreau, Elena Petrovna! Ce fericit va fi şi Max! Bineînţeles, o să vă plătim pentru meditaţii. Poate o să-l învăţaţi să se descurce şi cu învăţatul poeziilor, pe care, nu ştiu de ce, nu le iubeşte.“ „Cu cea mai mare plăcere, numai să nu aveţi necazuri!? Ştiţi, soţul meu a fost arestat şi nu mai ştiu nimic despre soarta lui. E mai bine să ştiţi.“ „A, bine că mi-aţi spus! Am să-l pun pe Max să se intereseze şi să vadă ce se poate face. Da, da, neapărat o să rezolvăm! Pentru Max, Marat este totul. M-aţi făcut fericită! Vă mulţumesc!“ Dacă pentru ei Marat era totul, pentru mama, familia Zelicman a însemnat o rază de speranţă, ceva bani şi alimente şi mai ales promisiunea de a rezolva situaţia tatii. Faptul că Marat a acceptat atât de uşor pe cineva străin în prejma lui, că într-un timp record a început să ia în serios rolul lui de elev, că pe Zelicmani nu i-a deranjat situaţia „politică“ a familiei Davâdov, preocupaţi numai de progresele lui Marat, a consolidat relaţiile dintre familiile noastre. Om influent prin poziţia sa în oraş, Max Mihailovici s-a apucat imediat de treabă. Prima vizită a făcut-o la Consistoriu pentru a afla de soarta cetăţeanului Davâdov. Râşcov, surprins de această intervenţie, a bâlbâit-o cât a bâlbâit-o, ca până la urmă să se oprească la un denunţ care îl incrimina pe Daniil Stepanovici Davâdov în complotul preoţilor împotriva puterii sovietice. „Hai să fim serioşi, tovarăşe Râşcov! Despre ce complot vorbiţi? Eu înţeleg că doriţi să diminuaţi influenţa bisericii asupra populaţiei, dar să căderi în greşeala de a ne face duşmani din cine trebuie şi cine nu trebuie, asta nu mai accept şi nu cred c-ar accepta-o nici cei de la centru. Hai, zău, spune-mi ce aţi făcut cu el. E un om nevinovat de care eu personal s-ar putea să am nevoie.“ „Păi, eu nu m-am putut descurca cu el şi l-am trimis la Unitatea Specială, la tovarăşul Rusev. Cel mai bine ar fi să vorbiţi cu el.“ „Bine, mulţumesc mult şi să ne revedem cu bine!“ Zelicman îl cunoştea pe Rusev de la Consiliul Orăşenesc, ştia ca este un evreu din România, dar nu se mândrea cu etnia acestuia. Zvonurile care circulau la adresa acestui comandant de „Unitate Specială“, nu aveau de ce să-l liniştească, dar nu renunţă şi miză pe abilitatea sa de a trata cu „colegii“. Fără multe socoteli, se prezentă la Unitatea Specială, unde, după ce se recomandă, avu plăcuta surpriză de a fi întâmpinat de comandantul Rusev în persoană. „Cu ce ocazie pe la noi, Max Mihailovici? Suntem un loc cam rău famat pentru a primi vizitatori atât de sus–puşi. Poftiţi, să mergem în birou, să vă servesc cu o cafea specială, sau eventual un ceai gruzin!?“ „Bună ziua, Mihail Mihailovici, nu mă îmbia cu cafea specială căci s-ar putea să vin mai des. Să ştii că nu este o vizită oficială, pur simplu am un interes personal. Sper să mă poţi ajuta.“ „Orice, pentru un om ca dumneata!“ Vorbiră despre vrute şi nevrute până a sosit cafeaua fierbinte, după care uşa cabinetului se închise. Abia atunci comandantul îl iscodi din

priviri pe Zelicman. „Acum putem vorbi în liniște. Aici nimeni nu ne aude.“ „Chiar că e bună cafeaua! Mihail Mihailovici, este vorba de cineva care a fost trimis la dumneata. Dupa câte m-am interesat nu este vorba de cineva periculos, de un complotist, sau așa ceva. Daniil Stepanovici Davâdov. Eu am probleme cu școala, cu fiul meu Marat. Nu se înțelege deloc cu matematica, și nici cu altele. Eu nu am timp să mă ocup, iar soția mea este bolnavă și nu se poate ocupa cum trebuie de el. Soția lui Davâdov în schimb, este o instructoare foarte talentată, este rusoaică și Marat face progrese văzând cu ochii! Eu o mai ajut cu câte ceva, dar nu pot risca să aduc în casă pe soția unui deținut politic. Nu speram să găsesc o soluție atât de bună pentru Marat, dar uite că am avut noroc. Dumneata ai copil și știi ce înseamnă așa ceva. Ce zici?!“ „Nu știu care este situația exactă a acestui Davâdov, dar dacă nu este ceva deosebit, se aranjează. Rămâneți aici în birou, iar eu mă duc să vorbesc cu adjunctul meu, cu Nicolovschi. Fără el nu pot face nimic. Sper să nu fie prea târziu! Mă întorc imediat.“ Rusev il scoase pe Nicolovschi dintr-o anchetă, îl puse în gardă că era vorba de ceva foarte important, îi vorbi de vizita tovarășului Zelicman și de interesul acestui personaj sus–pus pentru acest Davâdov. „Da ce crede acest marinar că se poate amesteca în treburi care nu-l privesc?!“ „Nu-i vorba de amestec, e vorba de o rugăminte personală, care într-o zi s-ar putea să ne prindă bine! Depinde de cum arată acest individ. L-ai trecut prin anchetă?“ „Nu, nu încă. Lucrează la galerii, dar încă nu s-a apropiat de cei care mă interesează în mod special. Ce s-o mai lungim! Dacă vrei, ți-l aduc chiar acum. Nu arată încă prea rău.“ „Bine, trimite-l la mine în birou, dar mai intâi spune-mi dacă ești de acord să-i facem o fișă de eliberare, să zicem, pentru a-l urmări în stare de libertate.“ „S-a făcut! A avut noroc Zelicman ăsta că nu l-am anchetat, că nu mai aveam ce elibera.“ „Bine, mulțumesc! Aștept în birou. Dacă vrei să-l cunoști pe Zelicman, vino și tu.“ „E mai bine să nu mă cunoască! Cine știe? Poate o să-l am de client într-o zi!?“ Când Davâdov fu scos din grupul de muncă și dus la un duș cald, iar apoi la baracă pentru a se bărbieri, simți că picioarele îl lasă. Abia când i se aduseră hainele personale și fu îndemnat să se grăbească, o rază de speranță străluci în ochii lui obosiți de nesomn. Pe când se îmbrăca, se pomeni lângă el cu Nicolovschi. „De unde îl cunoști pe Zelicman?“ „N-am auzit niciodată de acest nume!“ „Bine, bine! Ai să-l cunoști și ai să pleci acasă cu el. Ai grijă! Tot ce ai văzut sau auzit aici este secret de importanță deosebită! Dacă scapi o vorbă undeva, vei fii acuzat de înaltă trădare și nu te mai scapă nici zece Zelicmani! Te duci direct în biroul comandantului. Sper să nu ne mai întâlnim niciodată! A doua oară nu mai scapi de mine! De data asta ai avut noroc, mare noroc!“ Când intră în birou, fu întâmpinat de Rusev, cu un zâmbet plin de bunăvoință. „Tovarăşe Davâdov, faceți cunoștință cu tovarășul Zelicman, comandantul Portului Ismail, cu care, de altfel, veți și pleca acasă. Vă veți putea întoarce la serviciu. Vor primi o notă din partea mea. Aveți grijă cu cine vă întâlniți, și mai ales ce vorbiți. Eu vă doresc să nu vă mai întoarceți la noi! Succes!“ „Mihail Mihailovici, îți mulțumesc! Sper să mă pot revanșa. Numai bine! Hai să mergem, Daniil Stepanovici!“ Pe drum Zelicman nu mai adresă nici un cuvânt celui care trăia clipe de totală nedumerire. Îi șopti doar șoferului adresa, după care se cufundă în tăcere, o tăcere misterioasă. Mașina se

opri în fața casei de pe strada Frumoasă. Zelicman cobori şi făcu un semn să fie urmat, ascunzând cu greu un zâmbet plin de satisfacție. Sună la uşă prelung şi când Elena Petrovna deschise, Zelicman îl împinse precipitat pe tata înăuntru urmându-l îndeaproape. Închise uşa şi respiră uşurat. „Uf! Elena Petrovna, vi-l predau pe Daniil Stepanovici întreg şi nevătămat. Totul e bine, când se termină cu bine! Slavă Domnului, coşmarul a luat sfârşit! Nu discutați nimic, nici cu vecinii, nici cu rudele! A fost plecat, să zicem, la țară, şi gata! Daniil Stepanovici, sper să ne cunoaştem mai bine. Elena Petrovna este aur curat pentru fiul meu Marat. Are să vă povestească ea personal. O să ne mai vedem la o cafea. Ca să fiți lăsați în pace cu casa, va trebui să primiți în gazdă o pereche de tineri, care ar avea multe de învățat de la Dumneavoastră. El este un tânăr căpitan de marină, iar soția lui e încă un copil care trebuie îndrumat. Este necesar să vă strâmtorați puțin. Aşa veți fi feriți de multe necazuri. Ce să-i faci? Aşa e viața! Eu am plecat şi vă aştept să treceți pe la noi. Pe curând!“ Când uşa se închise, se aruncară unul în brațele celuilalt, hohotind de plâns. „Leolea, explică-mi şi mie ce se întâmplă! De acolo de unde vin eu, nu prea se scapă. Este lăcaşul morții! De acum încolo, nu vom mai vorbi nimic despre asta! Este prețul libertății mele! Povesteşte-mi despre Zelicman. Nu prea înțeleg ce caută acest om printre ei! Unde sunt copiii? Ce ştii de Mircea?“ „Copiii sunt la babuşca. Sunt foarte speriați din cauza ta. Lumea în general este foarte speriată şi se roagă lui Dumnezeu să înceapă războiul. De la Mircea am primit un bilețel în care îmi scrie că este sănătos. Cine ştie ce este în capul lui! Hai să mergem să le facem o surpriză!“ Toți copiii, cu excepția lui Mircea erau adunați în bucătăria bunicii şi înfulecau plăcinte cu brânză, abia scoase din cuptor. Domnea o atmosferă de linişte ce aducea aminte de trecut. Bob şi Luminița se repeziră ca din puşcă scăpând plăcintele pe jos. Valeria se apropie şi ea. George şi Barby aşteptau zâmbind la rând. Bunica făcu un gest de binecuvântare înspre grupul care uitase de plăcinte. Toată lumea lăcrima, toți vorbeau şi râdeau. Coborâse un strop de bine peste atâta durere! Cea care rupse tăcerea a fost Barby. „Unchiu Dania, te-au bătut rău?“ „De ce să mă bată, draga mea? Acolo unde am fost eu, nu se bate!“ „Păi, nu ai fost arestat?“ „Nuuu… am fost puțin plecat cu serviciul. A fost bine! Am învățat multe acolo. Dar de ce nu mă invitați şi pe mine la plăcinte? Hai să stau şi eu puțin jos. Vai ce bune le face babuşca asta, a noastră! Să tot mănânci! N-a fost rău pe unde am umblat, dar tot mai bine-i acasă!“ Era greu de convins prin câteva vorbe. Toți mustăceau nişte zâmbete cu subînțelesuri, dar nimeni nu a mai deschis subiectul. Pentru ai mei a urmat o noapte albă, încărcată cu teamă şi recunoştință. Cine este acest Zelicman şi de unde a apărut? Ce urmăreau oameni ca Rusev şi Nicolovschi sau Râşcov şi Şevcenco? Cum se vor descurca cu cei care urmau să devină chiriaşii lor? Întrebări peste întrebări, cu sau fără răspuns, sau cu răspunsuri parțiale, generatoare de suspiciuni chiar şi față de unele fapte sau întâmplări pozitive. În jurul lui Zelicman se contura totuşi o aureolă de omenie. Ajutorul acordat în cazul lui tata, era recunoştința față de influența pe care o exercita mama asupra educației lui Marat. Acest copil, care reprezenta totul pentru familia Zelicman, cu toată firea lui curioasă, a început să se schimbe văzând cu ochii, să nu se mai teamă de aritmetică, să învețe cu sârguință poezii, să

progreseze la şcoală. În orele lui libere, mă căuta cu disperare, cu toate că ne despărţeau patru ani. Da, când totul părea pierdut, a apărut o rază de soare, vorba bunicii, trimisă de Dumnezeu. Un nor întunecat a rămas totuşi printre gândurile lui tata. Nu putea să-i uite pe cei pe care i-a întâlnit la Unitatea Specială. Se gândea permanent la părintele Nicolov, la starețul Savatie, la Ileana. Nu a apucat să schimbe nici o vorbă cu nimeni, dar privirile li s-au încrucişat mereu, transmiţând mesajul de solidaritate şi speranţă. „Oare ce vor gândi cei rămaşi acolo când vor afla că am fost eliberat? De obicei, cei care sunt eliberați, sunt considerați trădători. Ce vor crede cei de la serviciu? Mâine trebuie să mă prezint la lucru, cel puţin aşa mi s-a spus.“ „Nu te mai gândi la ce s-a întâmplat. Lumea te cunoaşte, nu te va acuza nimeni de nimic. Se aude că la primavară va izbucni războiul. Cine ştie? Poate că vom scăpa de tot coşmarul ăsta! Încearcă să dormi puţin.“ „Nu cred că pot să dorm, mai bine mai stăm de vorbă. Ce-o fi cu Zelicman ăsta?! Cum de s-a implicat intr-o poveste atât de murdară şi de periculoasă, chiar şi pentru el?! Şi cu chiriaşii pe care vrea să ni-i bage pe gât?! Mi-e greu să înţeleg ceva!“ „Zelicman e un evreu cumsecade, omenos şi foarte ataşat familiei. Soţia lui este bolnavă, are probleme grave cu spatele şi nu se poate ocupa de copilul lor, de Marat. Norocul a fost cu sora mea, care-i coase doamnei Zelicman. Aşa am ajuns şi eu în casa lor, aşa am început să-l ajut pe Marat şi spre bucuria tuturor Marat a început să mişte, şi încă bine! Zelicman îl adoră pe copil şi de aici a început totul. Ca să nu le fac greutăți, eu i-am spus că ai fost arestat şi că nu ştiu nimic despre tine. Aşa s-a hotarât să se amestece în treaba asta şi uite rezultatul! De aici am înţeles că ocupă o funcţie importantă şi că are un cuvânt greu de spus. Cu chiriaşii a fost tot ideea lui. Mi-a spus că aşa o să fim lăsaţi în pace, că va avea el grijă de asta, numai să mă ocup eu de Marat. Marat l-a îndrăgit şi pe Bob şi-l caută mereu, iar Bob îi face pe plac. Am avut noroc cu dragostea mea pentru matematică! Şi la limba rusă îl ajut mult şi mă aleg şi cu ceva bani şi alimente, ceea ce nu-i puţin în zilele noastre.“ „Da, mai sunt oameni buni şi printre ei! Nu pot să uit chipul Ilenei! Era obosită, tristă. Ce păcat că n-am putut schimba câteva vorbe cu ea! Părintele Nicolov mi-a şoptit să stau cuminte, măcar la început. Printre ei sunt şi falşi deţinuţi, turnători, dar nu au fost identificaţi încă. Eu nu cred că de acolo vor scăpa mulţi. Noaptea se auzeau urlete înăbuşite şi chiar focuri de armă. Cine ştie ce se întâmplă în sala de anchetă a lui Nicolovschi?! Doamne! Numai dacă îi vedeai chipul şi erai gata să spui tot ce voia el! Comandantul Rusev, cu trăsături tipice de evreu, e un om ascuns. Nu ai cum să-i întâlneşti privirea. Mereu se uită în altă parte. Este tipul omului care este obsedat permanent de ceva. Mă întreb, cum de l-a convins Zelicman să-mi dea drumul?! S-au urmăresc altceva cu mine?! Cu ăştia nu poţi şti niciodată! Oricum, trebuie să fiu foarte prudent. Şi tu, ai grijă să nu discuţi cu nimeni nimic. Mi s-a pus în vedere că tot ce am văzut sau auzit, este secret de importanţă deosebită. Este clar că este o unitate a morţii, iar morţii nu vorbesc!“ „Nu cred că omoară oameni aici, s-ar putea să organizeze deportări. Ce să facă cu cadavrele aici? Vezi că şi Nicolov, şi Savatie, trăiesc.“ „Pe Ilaşcu nu l-ai văzut?“ „Nu, numai pe Ileana, ceea ce mă face să cred că de Ilaşcu s-au scăpat. Nu i-ar fi adus pe amândoi în acelaşi loc. Aşa cum l-au pedepsit pe

Vodă, aşa au făcut cu toţi care i-au deranjat. Dacă nu se grăbesc nemţii, nu ştiu ce se va alege de noi. Pe români nu putem conta! Dacă n-au făcut nimic la ultimatum, acum n-o vor face decât sub aripa lui Hitler, dacă nu-i va înghiţi şi pe ei!? A, da, am uitat să-ţi spun că şi Herşcovici e acolo. Arata ca vai de el! Ce mai ştii de Alexandrov, de Stavrov?“ „Nimic! De când te-au arestat, Saşa n-a mai dat pe aici, iar despre Stavrovi nu mai am cum să aflu ceva. Iura nu a mai fost pe la noi.“ „Doamne, câtă deströmare, câtă durere au adus nenorociţii ăştia! Oare ce s-a întâmplat cu familia Dracinschi? Au dispărut fără urmă! Eu zic să ne sculăm, să-mi faci o cafea tare. Prima zi de lucru va fi grea din toate punctele de vedere! Dacă treci pe la Zelicman, nu uita să-i mulţumeşti din partea mea. A fost o minune ce s-a intâmplat! N-am crezut că mai scap de acolo!“ Într-adevăr, a fost o zi grea. Priviri întrebătoare, şoapte conspirative, atitudini rezervate. A fost mutat de la serviciul administrativ, la evidenţa contabilă. O încăpere cu multe birouri înghesuite, pline de dosare, cu oameni aparent discreţi, mânuind cu dexteritate nişte abace învechite. O sobă de teracotă, supraîncinsă, făcea atmosfera din încăpere greu de suportat. Important era însă altceva: era liber, era cu familia, avea din ce trăi, putea spera! De la bunicu nu mai venise nici o veste. Era clar, soarta lui era pecetluită! Cine era deportat, deportat murea! Trebuia să afle ceva concret despre Mircea. Bileţelul trimis acasă cu „sunt bine“, nu putea să-l liniştească. După întâmplarea nereuşită cu trecerea Dunării înot, Daniil Stepanovici ştia că se putea aştepta la orice. Învinuirile aduse de colegii lui nu-l puteau lăsa indiferent. Mircea era năbădăios, mândru, dar oscilant, plin de neprevăzut. Se gândea să-i facă o vizită neanunţată la Chişinău, dar ştia că acest lucru putea stârni o nouă furtună în relaţiile lor. O altă idee răsări în mintea lui, mai puţin riscantă. Să ia legatura cu Lucia, s-o convingă să facă o călătorie la Chişinău, să-i plătească eventual drumul. Trebuia s-o roage pe Valeria să ia legatura cu ea, dar îl speria şi gândul că trebuia să apeleze la ea. Nici măcar după revenirea lui acasă din arest, atitudinea ei nu se schimbase. Starea asta de lucruri îl întrista mult. Copilul minunat de altădată, devenise duşmanul lui cel mai înfocat, mânat de nu ştiu ce porniri pe care nici măcar factotumul familiei, Elena Petrovna, nu le putea stăvili. Oricum, trebuia să facă ceva, nu-l putea lăsa pe Mircea de capul lui. Şi mai avea Dănilă, omul popilor, să facă ceva. Trebuia să-l pună în gardă pe protopopul Popescu. Era clar că autorităţile puseseră gând rău clerului, iar Popescu se arăta destul de imprudent în manifestările sale. În aceeaşi seară trecu pe la Sobor, intră prin uşa din spatele altarului rezervată preoţilor şi se opri în încăperea odăjdiilor aşteptând să apară cineva. După puţină aşteptare, apăru paracliserul însoţit de protopop. Paracliserul nu-şi ascunse surprinderea aruncându-i fostului arhivar şef o privire plină de neîncredere. Popescu în schimb, se repezi spre Dănilă şi-l îmbrăţişă cu căldură. „Ce faci, dragul meu? Bine că te văd sănătos! Ce ţi-au făcut, dragule?“ „Nu au apucat să-mi facă nimic. O întâmplare fericită, dacă pot să-i spun aşa, m-a scos din iad. Dar ar fi mai bine dacă v-aş conduce puţin spre casă, simt nevoia de aer!“ „Bine dragule, mergem chiar acum, cu toate că nu este cazul să te fereşti de paracliserul nostru, e om de nădejde, doar că este foarte prudent şi nu mai crede în nimeni, mai ales în cei care dispar şi apoi reapar. În circumstanţele actuale nu-i putem

reproşa aşa ceva. Au reuşit să inoculeze în noi neîncrederea şi trebuie să recunosc că ştiu să mânuiască foarte bine această armă! Hai să mergem, Dănilă!“ Pe drum, Dănilă îl puse la curent cu cele ce se petreceau la Consistoriu şi la Unitatea Specială. Popescu se bucură aflând că Nicolov şi Savatie erau în viaţă, dar se îngrozi la gândul că Ileana era şi ea acolo. Îi povesti incredibila poveste cu Zelicman, dar nu-şi manifestă optimismul legat de eliberarea sa, împărtăşindu-i teama că totul putea fi o mascaradă care să acopere adevăratele lor intenţii. Ştia că va fi urmărit şi probabil reanchetat. „Nu-i sigur, dragul meu. Sunt corupţi şi între ei îşi fac servicii, care de fapt nu-i costă nimic. Chiar dacă vom scăpa de ei, s-ar putea să nu aflăm niciodată adevărul despre ce au făcut, şi mai ales, despre cum au procedat. La adresa practicilor comuniste circulă zvonuri îngrozitoare. Cele relatate de Paul sunt purul adevăr! Acum câteva zile m-am pomenit la biserică, pe înserate, cu un tânăr, civil, cu o şapcă trasă pe ochi, care m-a rugat să-l spovedesc. Am intrat la bănuieli şi l-am întrebat de ce nu scoate şapca când intră în biserică. Mi-a spus că de frica de a fi recunoscut. Vorbea cu accent tipic transnistrean şi mă implora din ochi. Am crezut că e o provocare, dar cum nu puteam refuza o spovedanie, am acceptat. Mi-a spus că-i dintr-un sat de moldoveni de lângă Tiraspol, că a fost crescut de bunica lui în credinţa lui Dumnezeu, că a trebuit să ascundă acest lucru, iar când a fost luat la armată, a fost repartizat la interne, la o şcoală specială. Acolo a fost instruit pentru acţiuni de comando, de antiterorism. A mai făcut un curs de „anchetatori“, unde a învăţat pe viu tot felul de procedee de tratament a celor supuşi anchetelor, nelipsind nici metodele specifice aplicate femeilor. I-am atras atenţia că este la o spovedanie şi că dacă are ceva pe suflet s-o facă fără teamă, acest lucru fiind indispensabil pentru a se descărca de păcate şi a cere iertare de la Dumnezeu. A rămas pe gânduri, după care a continuat.“ „Bineînţeles că am păcătuit, şi s-ar putea să fiu nevoit să păcătuiesc în continuare. Am avut nenorocul să fiu băgat în această activitate îngrozitoare şi nu ştiu cum aş putea scăpa. Dacă ar şti ai mei, cred că m-ar omorî cu mâna lor! Sunt oameni cinstiţi şi credincioşi. Da, pe la noi oamenii sunt credincioşi, chiar dacă se ascund. La anchete sunt folosit de un comandant nebun la chinuirea arestaţilor, ca să-i fac să recunoască lucruri de care n-au habar, să semneze declaraţii împotriva unor oameni pe care nici nu-i cunosc, sau, şi mai rău, împotriva rudelor. Aşa e sistemul, aşa am fost învăţaţi. Am făcut lucruri oribile, am văzut oameni murind din cauza chinurilor. Am batjocorit femei, am violat pe rând fete în faţa părinţilor sau soţii în faţa soţilor. Suntem mai mulţi care facem asta la ordin. Ultimul care a murit din cauza chinurilor, a fost unul Ilaşcu. Când am auzit că era preot, n-am mai găsit un pic de linişte! L-a chinuit şeful, cu letconul încins. Când a văzut că a murit, a dat ordin să i se tragă doua gloanţe în spate şi să se scrie în proces–verbal că a încercat să fugă. Nu ştiu ce au făcut cu cadavrul lui. Părinte, rugaţi-vă pentru mine. Nu pot să vă spun numele meu, dar Dumnezeu îl ştie! Cred că am să dezertez, dar nu am multe şanse să scap. Nu vreau să mor aşa de tânăr. Rugaţi-vă mult pentru mine! Să nu vă fie frică de mine. Astăzi şefii mei lipsesc, iar ceilalţi colegi sunt toţi beţi. Alcoolul este singurul lucru care ne ajută! Aveţi mare grijă de Dumneavoastră! Au ce au cu preoţii şi cu profesorii. Să ştiţi că toţi avem haine civile pentru

când ieşim în oraş. Vă mulţumesc că m-aţi ascultat. Să uitaţi tot ce v-am spus!“ „Da, dragul meu Dănilă, ar fi trebuit să uit totul, după cum spune legea spovedaniei, dar această lege nu poate funcţiona decât în vremuri normale, ori numai de aşa ceva nu mai poate fi vorba. Trebuie să ne unim forţele, să ne informăm reciproc, să încercăm să supravieţuim. Sunt om al bisericii şi totuşi mă alătur celor care aşteaptă războiul! Trăim un coşmar care ne copleşeşte şi ei ştiu asta şi ştiu să şi profite. Nici în nemţi nu am mare încredere, dar sper ca Antonescu să primească în dar Basarabia pentru supunerea pe care o afişează faţă de Hitler! Acum să ne despărţim. Dacă apare ceva, îl trimit pe paracliser să te cheme. Ai grijă de tine! S-ar putea să fii urmărit. Ne vom vedea cât mai rar posibil. Putem comunica şi prin intermediul altor persoane de încredere. Dacă va veni cineva din partea mea, te va saluta cu formula „Lăudat fie Domnul!” Dacă eu dispar cumva, parola cade!“ Dănilă porni încet spre casă făcând tot felul de ocoluri. Intră în parcul „Trandafirilor“ şi, protejat de vegetaţia bogată, cercetă strada pe care venise. Se linişti văzând că nimeni nu-l urmărea şi-şi continuă drumul cu gândul la spovedania tânărului. Dacă era o înscenare, atunci dădeau dovadă de un cinism ieşit din comun. Tânărul relatase grozăviile ce se petreceau la anchetele de la Consistoriu, pronunţând chiar şi numele victimelor şi confirmând uciderea lui Ilaşcu. Să fie la mijloc jocul lui Râşcov care-l încerca direct pe Popescu? Era posibil, ţinând cont că acesta ţinea practic locul episcopului „fugar“. Erau parşivi şi soarta bisericii era pecetluită. Ajunse acasă pe înserat şi citi în ochii mamei îngrijorarea. „De ce ai întârziat atât? Avem şi musafiri. Au venit tinerii care vor locui la noi. Le-am şi pregătit dormitorul fetelor. Valeria şi Luminiţa vor dormi cu bunica. Tinerii care au venit, sunt foarte drăguţi, el un bărbat chipeş, iar ea, o fetiţă blondă, foarte drăguţă, care zice că are douazeci de ani, dar nu-i dai mai mult decât şaptesprezece. Hai, înăuntru, să nu spună că am complota cine ştie ce!“ Intrară în sufragerie unde tinerii, viitorii chiriaşi, nu mai conteneau să laude dulceaţa de cireşe albe. Tânăra familie Batalov, el, Alexei Ivanovici, ea, Clavdia Nicolaevna, simplu Clava, radiind de tinereţe şi bună dispoziţie, aduceau în casă o notă de speranţă, într-o atmosferă aproape lugubră. Era cea de a doua dovadă că şi printre noii veniţi se puteau întâlni oameni şi nu fiare, cum erau consideraţi în general datorită comportamentului autorităţilor. Tinerii păreau fericiţi că vor locui în sânul unei familii despre care Zelicman, idolul lui Alexei, făcuse doar observaţii superlative. Primirea pe care le-a făcut-o mama a întărit spusele şefului, iar Clava a cerut permisiunea de a li se adresa cu „tanti Leolea şi unchiu Dania“. Premisele unei coabitări, de neconceput până mai ieri, erau pozitive. Un eveniment nefericit, arestarea lui tata şi o întâmplare, vizita unui om ca Zelicman, au netezit lucrurile. Zilele care au urmat, aveau să confirme acest lucru. Alexei lucra mult, venea seara târziu, când trebuia să asculte cum se lăuda Clava cu ce învăţase de la tanti Leolea. În materie de gospodărie, Clava era un copil nevinovat. Nu ştia să gătească, nu ştia să spele, nu ştia să calce. Cucerită de priceperea Valeriei, se puse pe treabă cu sârguinţă. Dorea să-l farmece pe iubitul ei soţ cu priceperea ei. O seconda pe Valeria la spălat şi călcat, iar pe tanti Leolea, la gătit! Într-o zi s-a încumetat să meargă singură la piaţă şi să cumpere un pui, care în final se adeveri a fi o găinuşă bătrână. Cum

nimeni nu era acasă, se apucă de treabă. Apelă la George pentru a tăia capul puiului şi se retrase în bucătărie plină de avânt. Totul trebuia terminat până la întoarcerea mamei de la familia Zelicman. Clăti puiul, aşa întreg cum era, îl introduse intr-o oală cu apă şi puse oala pe foc. După ce totul începu să fiarbă, testă din când în când frăgezimea puiului cu furculița şi pregăti o foarfecă. După vreo două ore de fierbere, scoase puiul, lăsând zeama în oală, pentru supă. Răci puiul pentru a-l putea manevra şi se pregăti de „tuns“! Totul părea să meargă ca la carte în afara mirosului greu care nu te prea ducea cu gândul la o supă de pui. Dădu din umeri a neînțelegere, deschise geamul pentru a aerisi şi se apucă de treabă. Munca asta cu tunderea puiului se adeveri a fi cu mult mai dificilă decât îşi închipuise. În plus, mirosul îi provoca greață. „Te pomeneşti că sunt gravidă! Ar fi groaznic! Încă nu vreau să am copil.“ Salvarea veni odată cu apariția Valeriei şi a mamei. „Tanti Leolea, bine ca ați venit! Am vrut să-i fac o surpriză lui Alexei şi uite ce a ieşit!“ „Clavacica, treburile astea trebuie să le facem o dată împreună, după care poți să te apuci liniştită de surprize. Puiul tăiat se opăreşte, se ciupileşte, se taie, se curăță de măruntaie şi de tot ce este rău şi apoi se trece la gătit.“ „Şi acum ce facem? Aruncăm totul?!“ „Da, la prima surpriză, am putea risca să-i dezamăgim pe cei dragi. Mâine facem treaba asta împreună. Pentru astăzi avem destulă mâncare pentru toți. Poate facem o prăjitură, ce zici?“ „Da, vreau să învăț, numai să nu-i povestiți lui Alexei, vă rog! Dacă află, nu mai scap de glumele lui, mai ales că la ei în casă se gătea foarte gustos.“ „Nici o grijă! La vârsta ta, nici eu nu am ştiut multe. Totul se învață cu răbdare!“ Convieţuirea nu a ridicat nici un fel de probleme, în afara înghesuielii care domnea în casa noastră. Iarna a găsit o Clava gospodină, plină de idei şi voie bună. Se apropiase de noi toți, până şi de Luminița, ale cărei atitudini față de tot ce era legat de sovietici şi de limba rusă, nu prea lăsau loc la dubii. Lucia, prezentă şi ea destul de des în casa noastră, răspunzând rugăminții unchiului Dănilă, plecă la Chişinău de unde se întoarse doar cu bucuria de a-l fi văzut pe Mircea, dar nu şi cu ceva informații privind intențiile lui. Singurul lucru pe care l-a strecurat destul de laconic, a fost convingerea că primavara va aduce eliberarea. Era încă în faza în care încrederea în Hitler era nezdruncinată. Prezența în casa noastra a unor chiriaşi sovietici a rărit mult vizitele celor care altădată nu pregetau să vină neanunțați. Acesta a şi fost farmecul relațiilor de prietenie care a legat ca într-un buchet de flori fără spini, un pumn de familii. Singurul care mai dădea semne de viață, din când în când, era Alexandrov, care-l pândea pe tata la ieşirea de la serviciu şi-l conducea până în apropierea casei. Nu credea în Zelicmani, nu credea în Batalovi. El ştia, ca fost ofițer țarist, combatant rănit în luptele pentru apărarea țarului, că zilele lui erau numărate. Pentru el, bolşevismul, puterea sovietică, comunismul umanitar, erau vorbe care ascundeau un viitor sumbru pentru omenirea întreagă. Avea însă o încredere oarbă în bunul său prieten, Daniil Stepanâci, de a cărui soartă era îngrijorat. Era însă şi înțelept şi a ocolit cu iscusință orice discuție privind perioada de detenție a prietenului său, ştiut fiind că despre astfel de lucruri era mai bine să nu mai vorbeşti.

*

* *

Iarna la Ismail este un anotimp frumos, dar aspru. Ger, multă, foarte multă zăpadă, viscol, gheață pe Dunăre, chiar pod de gheață. Iarna era pregătită de cu vară. Dulcețuri, compoturi, lemne. Multe lemne! Totul era pregătit cu grijă, dar şi cu plăcere, cu gândul la sărbători – Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza. Erau sărbători oficiale, zile libere, era credință. Era anotimpul poate cel mai îndrăgit de copiii nerăbdători să se scalde în zăpadă. Pregătirea Crăciunului, procurarea bradului, care nu putea fi decât până-n tavan, pregătirea cadourilor, procurarea de globuri şi betele noi, pentru a nu putea fi recunoscute de cei mici, multitudine de preocupări pentru toți, de toate vârstele. Orice om, oricât de sărac, intra în vârtejul acestor pregătiri. Pentru a face Crăciunul, oamenii mai nevoiaşi se îndatorau. Magazinele se umpleau de tot felul de bunătăți, prețurile se reduceau, vânzarea atingea cote nebănuite. Comerțul era comerț! Erai tras de mânecă să intri în magazin, să cumperi ceva, chiar şi pe datorie. Noi, cei mai măricei, intram în jocul adulților pentru a nu deconspira în fața celor „mici“ adevărul despre Moş Crăciun şi a păstra intactă această atmosferă de mister în familie. Mulți din cei „mici“, ajunşi în posesia adevărului, păstrau cu sfințenie secretul, pentru a nu-i dezamăgi pe părinți! A trebuit să vină puhoiul de la Rasărit, a trebuit să fie înghițit un ultimatum fără nici o reacție de respingere, ca toate acestea să se năruie ca după un cutremur. Exponenții noii orânduiri ştiau ce aveau de făcut. Din capul locului trebuia lovit în tradiție, în credință. Cu orice preț! Au făcut-o folosind crima sub cele mai greu de imaginat forme. În câteva luni de zile au creat o atmosferă de teamă, neîncredere în propriile valori, folosind teroarea ca principală armă. Crăciunul lui 1940 a fost pus la index. Practic s-a făcut totul pentru ca această sărbătoare să fie compromisă. S-a interzis vânzarea brazilor până la data de 29 decembrie, s-a interzis vânzarea globurilor şi a jucăriilor specifice Crăciunului, în grădinițele de copii a fost agresat, fără menajamente, chiar sufletul copiilor, introducându-se Moş Gerilă în locul lui Moş Crăciun. Cum adolescenții şi tinerii din şcoli erau mai greu de agresat, au fost agresați părinții la locurile de muncă, folosindu-se direct amenințarea. În atmosfera de sărăcie care se instala văzând cu ochii, efectele scontate de noua orânduire au fost pe măsura aşteptărilor. Lume puțină la biserică, linişte prin casele oamenilor, fără bradul de Crăciun, spre nedumerirea copiilor, fără invitați. Singurii care nu-şi făceau probleme din cauza bradului erau cei de rit vechi, care sperau să păstreze brazii lui Moş Gerilă pentru Crăciunul lor întârziat cu două săptămâni. Ajun de Crăciun fără brad! Ajun de Crăciun fără întrunirea clanului familial! Cum să priceapă aşa ceva cei mici?! N-au priceput-o nici măcar noii veniți. Ştiau de la bunici sau părinți ce au însemnat cândva aceste sărbători, sperau să mai găsească aici, la noi, manifestări care să le stingă curiozitatea. În ajunul Crăciunului, Clava a lipsit toată ziua. Seara ne-am pomenit cu ea şi cu Alexei, încărcați cu tot felul de pachete, intrând val–vârtej în camera mare, căutând cu privirea bradul de care auziseră că nu poate lipsi. Felicitări, îmbrățişări şi o întrebare la care nu ne aşteptam – „unde este bradul? Încă n-a venit Moşul?!“ „Clavocica, anul acesta Moşul nostru s-a rătăcit. Dar de unde ştii tu că trebuia să vină?“ „Tanti Leolea,

şi eu, şi Alexei, ştim multe de la bunicii noştri. Am să vă spun un secret, pe care nu-l ştiu decât bunica mea şi mama. Când aveam 4 ani, bunica m-a dus la o biserică într-un sat mai prăpădit şi m-a botezat. Nici tata nu ştie. Mi-a mai făcut şi un cadou frumos, o cruciuliță cu lănțișor din aur, pe care le păstrează ea, ca să nu afle tata. Multe m-a învățat bunica. Este o femeie extraordinară. Poate că o să vină odată se ne viziteze. Ea m-a crescut, de fapt. Ai mei erau prea ocupați cu serviciul. Am crezut că o să vedem la Dumneavoastră un Crăciun adevarat. Noi înțelegem ce se întâmplă şi ne pare rău. Să ştiți că la noi mai sunt încă mulți oameni credincioşi, dar bineînțeles că nu se afişează. Bunica este convinsă că lucrurile se vor mai schimba.“ „Clavocica, nici nu ştii ce surpriză ne-ai făcut. Trebuie să recunosc că noi suntem încă foarte speriați.“ „De noi nu trebuie să vă fie frică. Aici noi ne simțim ca acasă şi mai şi învățăm multe lucruri. Trebuie să-i fim recunoscători comandantului Zelicman, care ne-a adus aici. Este un om minunat ca şi familia lui. Ne-a rugat să vă transmitem sărbatori fericite şi regretul că nu poate să vă facă o vizită. Pe Alexei l-a învoit neoficial. Şi acum, vă rog să desfaceți cadourile! Nu e cine ştie ce, dar este din suflet. S prazdnicom!, cum zicem noi.“ „Mulțumim, Clavocica! Nici nu ştiu ce să mai spun. Purtarea voastră este mai mult decât o surpriză. Am şi eu o surpriză mică, o cină ca la mama acasă şi la sfârşit un tort de ciocolată. Mă bucur că a putut veni şi Alexei acasă.“ Masa s-a umplut cu tot felul de bunătăți, de a căror existență basarabenii au început să uite. „Unchiule Dania, pentru dumneata, şeful lui Alexei a trimis un coniac franțuzesc, Napoleon. Are el sursele lui de nimeni ştiute. De la noi, o vodcă rusească.“ „După cele ce mi s-au întâmplat, nu credeam că am să petrec Crăciunul acasă şi să mai primesc şi cadouri. Mă duc să scot şi eu nişte sticle cu vin vechi. Le păstrez într-o nişă specială, în pivniță. Sunt vinuri Tulceanov. Mă întorc imediat.“ A fost o seară neobişnuită pentru acele vremuri, o seară în familie. Cei mai impresionați erau tinerii chiriaşi. Căldură, bucurie, linişte în familie. Nici o aluzie, din partea nimănui, la adresa vremurilor grele care s-au abătut peste acest oraş patriarhal. O singură umbră, bine disimulată, bântuia, totuşi, sufletele părinților mei. Nici o veste despre soarta lui Mircea, implicat, se pare, într-o acțiune studențească de protest. Circulau zvonuri că la Chişinău, un grup de studenți, revoltați din cauza interdicției de vânzare a brazilor, au făcut o incursiune într-o zonă numai de ei ştiută şi s-au întors cu câteva căruțe pline cu pomii atât de râvniți. În zorii zilei de Ajun, poposiți în piața centrala a Chişinăului, au început să distribuie brazii celor care s-au pomenit să fie prin preajmă. Gratis, bineînțeles! Până să se trezeasca milițienii, dispăruseră şi brazii şi autorii nesăbuiți ai acestui original protest. Solidaritatea studențească i-a împiedicat pe anchetatori să afle cine erau autorii, dar investigațiile continuau şi frica punea stăpânire pe făptaşi. Tăcerea lui Mircea era o dovadă a stării sale de spirit, ceea ce făcea ca îngrijorarea părinților să ia proporții. Mai rămânea speranța ca Mircea să profite de vacanța de iarnă şi să vină acasă, dar judecând după felul lui de a se purta, şansele erau minime. Aşa s-a şi întâmplat. Mircea a dispărut pur şi simplu de la facultate dând motiv autorităților să-l includă pe lista vinovaților şi să înceapă să-l caute. În ajun de Anul Nou, am primit vizita unui civil, care, fără multe ocolişuri i-a spus lui tata că Mircea s-a făcut vinovat de organizarea unei acțiuni subversive

şi se ascunde. Avertismentul lăsat era simplu şi stereotip – trebuia aflat unde se ascunde şi denunțat, pentru a nu implica şi restul familiei. A fot o lovitură pentru ai mei, care nu se îndoiau de veridicitatea celor afirmate de „omul legii“. „Unde să-l caut, Leolea dragă? Cum să-l prevenim? În primul rând, orice pas al nostru va fi urmărit.“ Aşa s-a şi întâmplat. De a doua zi, pe trotuarul de vizavi, a apărut supraveghetorul, schimbat la fiecare şase ore. Se plimba privind ostentativ spre geamurile casei noastre. Au observat şi tinerii chiriaşi, dar au dat o interpretare personală acestui fapt. Pentru ei era un lucru obişnuit. Alexei lucrând în marina militară, se obişanuise cu diversele metode de urmărire, fie la serviciu, fie pe stradă în drumul spre casă, sau oriunde. La serviciu ştia că este supravegheat, dar nu putea preciza cine era umbra lui, informatorul. Cel mult bănuia. Era prudent, ştia ce se poate spune şi ce nu, se abținea să savureze bancurile politice. Umbra, sau mai bine zis umbrele din fața casei, le-a pus pe seama sa, pe seama familiei Davâdov şi chiar pe seama comandantului său, Zelicman. Nu se putea ca gestul lui Zelicman de a interveni pentru eliberarea lui diadia Dania să nu fi trezit suspiciuni printre cei puşi să instaureze şi să mențină ordinea nou instalată. Oameni ca Rusev şi Nicolovschi nu puteau să nu încondeieze pe cineva care a avut tupeul să intervină la ei. Pentru a atrage cât mai puțin atenția observatorilor, cum îi plăcea lui Alexei să-i numească, s-a renunțat, în bună parte, la intrarea principală, paradnaia, cum i se spunea, din strada Frumoasă, folosindu-se cu discreție poarta de pe strada Sfântul Dumitru, care dădea în curtea casei. Alexandrov a fost avizat să reducă vizitele, iar Iura Stavrov, să renunțe de tot. De fapt Mircea a şi fost căutat şi la via Stavrovilor. Cum tinerii chiriaşi au petrecut Revelionul la un restaurant al ofițerilor din marină, s-a renunțat la pomul de iarnă şi la petrecerea de întâmpinare a Noului An. În prima zi a lui 1941 ne-am pomenit cu fratele lui tata, unchiul Vasile, care profitând de atmosfera de sărbătoare, a părăsit pe neobservate satul şi a venit la Ismail, pentru a-l pune la curent pe fratele său mai mare, Dănilă, cu evenimentele de la ei de acasă. Scăpat printr-o minune dintr-o înscenare pusă la punct de şeful lagărului de la Suhoi Liman de lângă Odessa, Băcăuanu Mihai, un țăran de vreo 45 de ani, din Sărăria, după săptămâni de pribegie, a ajuns în satul natal, la soția şi cei doi copii, rămaşi singuri după deportarea lui Imprudent, a luat legătura cu câțiva săteni, printre care şi cu Vasile a lui Nea Ştefan, aducându-i confirmarea morții bunicului meu. S-a zvonit acest lucru, dar nu s-a ştiut nimic concret. Imprudența lui Băcăuanu l-a costat viața în împrejurări tragice. Prins acasă de agenții NKVD-ului, a fost executat în curtea propriei case, în fața familiei îngrozite. Povestea lui l-a înspaimântat pe Vasile, care a pornit-o pe jos, la fratele său, Dănilă. Cei peste o sută de kilometri pe care i-a parcurs pe jos, sau cu căruțe de ocazie, mai mult l-au îndârjit decât să-l istovească. La cei nici 40 de ani ai săi, era un bărbat bine legat, voinic şi sănatos. Simțise nevoia să ducă fratelui său preferat, Dănilă, adevărul cu privire la moartea tatălui lor, deportat de forțele de ocupație, chiar după instalarea lor în Basarabia. Din grupul primilor arestați, făcea parte şi Mihai Băcăuanu, singurul moştenitor al unei averi considerabile pentru acele vremuri – 50 de hectare de pământ arabil. Convoiul propriu–zis, s-a format la Cetatea Albă. Vreo două sute de săteni, arestați prin statele fostului județ Cetatea Albă, au

plecat încolonați, pe jos, sub paza unor călăreți înarmați cu automate şi cnuturi, da, cnuturi! ca în vremuri considerate de mult apuse, şi mânați noaptea, pe drumuri ocolite, înspre Palanca, pentru a trece Nistrul. Ziua stăteau prin locuri retrase, pentru a nu atrage atenția populației. Aşa au trecut de Maiac, au depăşit Mirnâi, pe drumul spre Odessa, ca la un moment dat s-o ia spre dreapta, spre mare, printr-o zonă aridă, poposind în cele din urmă în apropierea unui sat prăpădit, ca şi numele ce-l purta – Suhoi Liman, limanul uscat, pe limba noastră. Aşa şi era zona în care fusese amplasat lagărul de tranzit pentru cei ce urmau să fie triați pentru marele „pohod na Sibiri“. Barăci improvizate pe o suprafață perfect plană, lipsită de vegetație. Trei garduri de sârmă, sârmă ghimpată, la o distanță de cinci metri unul de altul, turle de observație prevăzute cu mitraliere şi un țarc plin de superbe exemplare canine, asigurau paza a cca. 1000–1500 de deținuți „politici“. Două fântâni de mare adâncime, gata oricând să sece, asigurau necesarul de apă al coloniei, cum era denumită, sub stricta supraveghere a unor sentinele permanente. Apa se distribuia o singură dată pe zi, în porții de câte o jumătate de litru, această operațiune ocupând o bună parte a zilei. De fapt, acolo nu se muncea, se sta, se aştepta. Din când în când, grupuri de deținuți erau scoşi în afara perimetrului, la o distanță de doi kilometri, pentru a săpa gropi mari, adânci, sub pretextul căutării de noi surse de apă. Munca era grea, pământul tare, iar uneltele puține şi uzate. Totuşi era muncă, şi cei aleşi se credeau norocoşi. I s-a spus lagăr de tranzit, deoarece, cam la zece zile o dată, sosea o comisie de civili, în fruntea cărora se afla un colonel în uniformă. Era comisia de triere. Nu toți urmau să ia drumul deportării. Grupuri de 20–25 de deținuți erau scoşi la muncă, de unde nu se mai întorceau. Versiunea oficială era – au fost trimişi în altă parte. Cei rămaşi în lagăr realizau însă crudul adevăr. Rafalele care se auzeau de la câțiva kilometri distanță nu lasău loc de dubii. Aşa s-a întâmplat şi cu Mihai Băcăuanu, care s-a pomenit într-un grup de „aleşi“, alături de Nea Ştefan Nemțeanu şi alți consăteni. Ştiau că acesta era sfârşitul. Pe drumul Golgotei, au început să se roage cu voce tare, spre exasperarea însoțitorilor. De data aceasta erau urmați, la o mică distanță, de membrii comisiei, avându-l în frunte pe colonel. „Astăzi am să vă ofer o distracție aparte. Nu ştiu dacă ați mai vânat oameni!? Oameni am spus?! Nu, ăştia nu sunt oameni! Ăştia pun în pericol însăşi existența Uniunii Sovietice! Slugi ale capitalismului sălbatic, cum l-a numit Lenin.“ Aceste cuvinte au fost deconspirate, mai târziu, după declanşarea războiului, când un membru al comisiei, chinuit de remuşcări, s-a predat armatei române, în timpul luptelor de eliberare a Odessei. Ajunşi la locul de muncă, colonelul le-a explicat deținuților ce aveau de făcut. „La primul foc de revolver fugiți spre libertate. Cine scapă, scăpat rămâne. La al doilea foc, veți fi urmăriți de noi şi de câini şi se va trage. Nu vom avea răniți, aşa că nu va prăvăliți la primul glonț care vă va atinge. Oricum, erați condamnați la moarte pentru atentat la siguranța statului. Aşa vi se acordă o şansă, şansa norocosului!“ Groaza se întipări pe fețele condamnaților la moarte, o moarte ruşinoasă, inimaginabilă. O rumoare de nedescris, o agitație de nestăpânit. Enervat, colonelul a dat primul semnal. Care încotro. Comisia, surprinsă şi ea, se manifesta dezordonat. Profitând de această stare de panică, pe de o parte, şi

de confuzia stârnită în capetele celor din comisie, Mihai se rostogoli pe după un morman de pământ într-una din gropile săpate de deținuți. Fuga dezordonată a deținuților, aşteptarea încordată a celui de al doilea semnal, îi serviră drept paravan. Când după un timp greu de definit, se auzi cel de al doilea foc, comisia, paznicii, cu câinii încă în lesă, se puseră în mişcare, în urmărirea deținuților. Începură primele împuşcături. Se auziră strigăte înspăimântătoare amestecate cu chiote de satisfacție. Oamenii cădeau muşcând pământul, încercând cu disperare să se ridice. Cei ajunşi de vânătorii îmbătați de sânge, erau ajutați să moară cu un glonte în ceafă. Nebunia puse stăpânire pe aceşti nemernici, muşcară din plăcerea atotputerniciei şi, pentru a se distra mai bine, îi lăsară pe fugari să se îndepărteze şi, dând drumul câinilor, îi urmăriră la distanța unui foc de armă. Măcelul a fost total. Când focurile de armă amuțiră, speriați parcă de cele întâmplate, şi comisia şi paznicii se opriră, neîndrăznind să se privească în ochi. Toți aşteptau hotărârea colonelului. Nimeni nu se mai gândea la vreun scăpat. Pe un câmp deschis, aşa ceva nu era posibil. Colonelul se adresă soldaților din pază. „Adunați câinii şi să ne întoarcem la bază. Luați două căruțe, adunați cadavrele şi le îngropați într-una din gropile pregătite. Astupați şi nivelați locul. Nu vreau să aud nici un fel de comentarii! Aşa pățesc cei care organizează o evadare. Să mergem!“ A fost cel de al doilea moment norocos al lui Mihai. Plecând cu toții direct spre lagăr, i-au permis să iasă din groapă şi, târându-se pentru a nu fi văzut de la distanță, o luă spre nord, îndepărtându-se de locul crimei. Când consideră că s-a depărtat suficient, căută o groapă mai ferită şi se cuibări în ea pentru a aştepta sosirea nopții. La un moment dat, lătratul îndepărtat al câinilor de pază îi îngheță sângele în vine. „Dacă au numărat morții şi au pornit în căutarea celui absent? Ce să fac? Să stau locului, sau să încerc să mă îndepărtez? Risc să fiu observat de la distanță. Mai bine rămân locului.“ Aşa a scăpat Mihai Băcăuanu din infern, păstrând în suflet o durere îngrozitoare, o amintire de groază. Singurul lui gând era să-şi revadă familia şi să-i pună în gardă pe cei apropiați asupra pericolului care-i păştea. Cu gândul acesta s-a strecurat, încet–încet, până în sat, unde a povestit rudelor şi unor prieteni de încredere coşmarul prin care a trecut. Aşa a aflat unchiul Vasile despre felul în care a murit bunicul, aşa s-a hotărât să plece la Ismail, la fratele său Dănilă. Ținea mult la Dănilă, dorea să-i ceară sfatul. Voia să părăsească Sărăria, dar nu ştia cum s-o facă. „Dragul meu Vasile, cred că fuga ar putea să grăbească lucrurile, să fii prins, să-ți nenoroceşti familia. În situația actuală e mai înțelept să te faci că nu ştii nimic. Nu mai povesti nimănui nimic, nici mamei. Ai ucide-o şi ai pune pe toți în pericol. Să-i spui acelaşi lucru şi lui Ananie. Ştii cât este de impulsiv şi de curajos. Mereu tremur pentru el. Are ceva din Mircea al meu.“ „Dănilă, eu nu vreau să rămân prea mult, şi nici n-aş vrea să mă vadă chiriaşii ăştia sovietici. Eu nu mai am încredere în nimeni. E mai bine să mergem să stăm în camera soacrei tale, sau şi mai bine, în magazie. Acolo nu vine nimeni. Eu am să plec după ce se întunecă.“ „Cum să stai în magazie, măi frate?! Chiriaşii noştri sunt oameni de încredere. M-a salvat şeful lui Alexei. În fața casei avem mereu pe cineva care ne urmăreşte. De, noroc, nu prea stă pe colț ca să vadă şi poarta de pe Sfântul Dumitru. Ai fost foarte bine inspirat că ai intrat pe acolo. Am şi eu multe să-ți

povestesc. Multe s-au întamplat în Ismail, şi multe mi s-au întamplat şi mie. Toată speranța este în război, în Antonescu şi Hitler. Ce este grav, e că lumea a început să-şi piardă speranța în Dumnezeu!“ Vestea morții bunicului, şi mai ales împrejurările în care a avut loc, a dat peste cap atmosfera care domnea şi aşa în casa noastră. Durerea era atât de mare, încât tata n-a mai suportat-o şi ne-a împărtăşit-o şi nouă, copiilor. Am plâns mult, şi mai ales pe ascuns. Pentru mine bunicul a fost o persoană deosebită, l-am iubit mult, aşa cum şi el şi-a iubit nepoții. La anii pe care îi aveam, să auzi o atare grozăvie, rămâne pentru mult timp ca o traumă de nevindecat. Şi acum, după atâția ani, sentimentul de ură neostoită persistă la adresa celor care, în numele unei ideologii utopice, au călcat în picioare demnitatea umană, semănând numai durere şi mânjind cu sânge nevinovat pământul Basarabiei. Se spune că este creştineşte să ierți. Oricât de bun creştin aş fi, nu pot să pun în practică acest precept. Nu pot să iert, aşa cum nu pot să uit. Şi mai e ceva. Am pomenit de o ideologie utopică. Aceasta ideologie a fost călcată în picioare de înşişi cei care au propovăduit-o, din chiar primele zile ale revoluției bolşevice. Şi aşa a rămas în continuare. Dreptul la putere, dreptul la subjugare, erau singura ideologie. Noaptea, pe furiş, unchiul Vasile a părăsit casa noastră, lăsându-ne cu convingerea că nu-l vom mai revedea. Au urmat zile de amărăciune, de îngrijorare. Îngrijorați erau şi tinerii nostri chiriaşi, îngrijorat era şi Zelicman. Zvonurile privitoare la mişcările de trupe române la Prut şi în Dobrogea, precum şi la prezența unor trupe motorizate germane în Carpații Orientali, nu puteau să nu fie luate în seamă de ocupanții sovietici, de vârfurile lor, mai ales. Alexei nu şi-a ascuns îngrijorarea şi i-a propus Clavei să plece la părinți. Acelaşi lucru l-a propus şi Zelicman soției sale. Ştiau ce s-ar întâmpla în cazul unui conflict armat. Ofițeri de carieră, erau conştienți de slăbiciunea armatei sovietice şi, mai mult ca oricând, de ostilitatea populației. Clava a apelat la puterea de convingere a lui tanti Leolea. În naivitatea ei, i-a spus tot ce a discutat cu Alexei. „Tanti Leolea, vorbiți cu Alexei şi spuneți-i că eu nu am să-l las aici singur, nici dacă am să-l văd pe Hitler intrând pe uşă. Până acum ni s-a spus că Armata Roşie este cea mai puternică armată din lume şi, deodată, soțul meu vrea să mă sperie, să mă trimită la mama acasă!? Aşa, peste noapte, nu mai suntem invincibili?! Când Molotov a dat ultimatumul, nimeni nu a îndrăznit să mişte un deget. Şi acum, nici nu s-a declarat nici un război şi soțul meu, gata, să mă împachetez şi să plec la mama. Frumos, nimic de zis! Dumneavoastră ce spuneți? Va fi război? Şi Zelicman la fel. Vrea s-o expedieze pe nevastă-sa şi pe Marat înapoi. Sara Maximovna nici nu vrea să audă. Spune că abia s-a obişnuit şi-i place aici.“ „Clavocica, eu sunt cea mai puțin în măsură să vă dau sfaturi într-o problemă atât de complicată. Ce ştiu eu despre politică şi politicieni, despre război? Noi nu avem radio, nu ascultăm posturi străine, iar cu vecinii sau cunoştințele noastre nici nu îndrăznim să discutăm aşa ceva. Tu ştii prin ce am trecut, şi numai Dumnezeu ştie ce s-ar fi ales de noi dacă nu apărea Zelicman, dacă nu apăreați voi. Ați fost ca un scut trimis de Dumnezeu. Ție nu mi-e frică să-ți spun adevărul. Orice război aduce numai nenorocire. Ce sfat aş putea să-ți dau? Să vedem dacă mâine Sara Maximovna îmi spune ceva. Ştiu că nu se fereşte de mine. Să avem puțină răbdare, că doar n-o să înceapă războiul în noaptea

aceasta!?“ „Bine, tanti Leolea, dar eu vă spun sincer că nu mai vreau să mă întorc acasă. Aici este altfel, ce mai încolo-încoace! Mai vorbim mâine seara. Oricum, dacă Alexei deschide subiectul, să nu-l încurajați. E aşa de speriat din cauza mea, că m-ar expedia şi cu poşta, dacă s-ar putea.“ Zelicman intrase şi el în panică şi cauta argumente pentru a o convinge pe Sara să-i asculte sfatul. Argumentul principal era Marat. „Tu ştii, Sara dragă, ce ar însemna un război pentru populația civilă, pentru un copil?! Şi unde? Într-o țară ocupată de noi, cu oameni care ne urăsc şi ne-ar căsăpi dacă ar putea. Pentru ei suntem nişte ocupanți ordinari, nişte criminali. Nu te lua după oameni ca Davâdovii. Ei au o înțelepciune aparte, dar nu înseamnă că sunt de acord cu Puterea Sovietică. Daniil Stepanovici mi-a mărturisit că tatăl lui a fost deportat. Nu mai are nici o veste de la el. Asta am reuşit să facem noi aici şi mai vrem să ne simțim în siguranță. Antonescu a vorbit ieri seara la radio. A vorbit de gradul de pregătire al armatei române, de Basarabia, pământ românesc. Vai de armata lor, dar crezi că ar vorbi aşa în vânt dacă nu ar avea spatele asigurat de Hitler? Hitler are nevoie de petrolul românesc şi de carne de tun. Noi, noi ne-am grăbit să ne băgăm unde nu ne fierbe oala. Ca să ții Gurile Dunării, trebuie să fii puternic, iar armata noastra este echipată ca în primul război mondial. Asta-i realitatea, nu cea trâmbițată de politicieni iresponsabili, care n-au fost niciodată pe un teren de luptă călcat de tancuri şi apărat cu baioneta. Asta ne aşteaptă şi de aceea aş vrea să înțelegi situația şi să te gândeşti la Marat.“ „Mă-nspăimânți şi mai tare când îmi vorbeşti aşa. E ca şi cum mi-ai spune că tu trebuie să mori la Ismail, iar eu să fug cu copilul, să mă salvez. La ce să mă salvez? Tu nu înțelegi că fără tine viața noastră nu ar mai avea nici un rost?!“ „Bine, Sara dragă, să vedem ce mai aflu şi vom hotărî împreună. Oricum, dacă se declanşează războiul, autoritățile vor trece la evacuarea silită a tuturor cetățenilor sovietici, mă refer la cei veniți aici din marea noastră Uniune Sovietică. Să aşteptăm şi să vedem ce-i de făcut.“ „Şi cu umbrele lui Batalov, ce ai de gând să faci? Nu uita că este totuşi omul tău de încredere şi poate că şi tu eşti vizat.“ „Nu poate, sigur sunt vizat. Nu-mi dau seama încă dacă este mâna lui Râşcov, sau e Nicolovschi. Rusev este totuşi evreu şi nu cred că vrea să se lege de mine. Putea să mă refuze în cazul Davâdov, dar a fost foarte săritor. Pentru mâna lui dreaptă însă, n-aş băga mâna în foc. Nici nu s-a arătat măcar la eliberarea lui Daniil Stepanovici. Ştiu, din surse sigure, că este o canalie, un sadic. Totuşi am să vorbesc cu Râşcov. Acum plec, nu pot lipsi mult. Poți să te consulți şi cu Elena Petrovna, e o femeie înțeleaptă şi-mi inspiră încredere. Sărută-l pe Marat. Nu vreau să-l trezesc.“ Discuția dintre Sara şi Elena Petrovna a avut cam acelaşi caracter şi conținut ca şi cea purtată cu Clava. Situația era prea delicată. Ce sfat se putea da? Zelicman era singurul în măsură să cântărească realitatea, aşa cum era ea, şi nu cum şi-ar fi dorit-o unii sau alții. Oricum, Sara era foarte îngrijorată, pentru Max, pentru Marat şi, bineînțeles, pentru ea. Marat în schimb, se comporta din ce în ce mai bine, devenise sociabil, se descurca foarte bine cu aritmetica, cauta societatea mea şi a lui Barby. Îi plăcea să se joace la noi în curte, a intrat pe sub pielea bunicii aducându-i tot felul de bunătăți, ca pentru copii. Obişnuiți cu tot felul de dulciuri de calitate superioară, produse greceşti, englezeşti sau elvețiene, comercializate pe scară largă înainte de

ocupație, am rămas surprinşi când am gustat din bomboanele de ciocolată, fabricate la ruşi. Şi acum parcă simt gustul grozav al bomboanelor de ciocolată, umplute cu cremă de cafea, purtând pe etichetă o lebădă. Aşa se şi numeau. Da, în săracia lor proverbială, ştiau să producă pentru copii lucruri de o calitate deosebită. Bunica depăşise perioada când toți veneticii erau pentru ea antihrişti, unelte ale diavolului. Un moment crucial în această schimbare de atitudine a avut loc când a aflat că şi în Uniunea Sovietică, în țara Diavolului Roşu, cum era numit Stalin, bunicii luptau pentru păstrarea credinței, botezând copiii pe ascuns. A acceptat prezența Clavei şi a lui Alexei, chiar în sanctuarul ei, în acea bucătărie fermecată, atât de căutată de toți ai casei.

*
* *

După eliberarea lui Davâdov, Nicolovschi s-a ales cu o obsesie. Nu putea ierta amestecul acelui evreu, în treburi care nu erau de nasul lui. În grădina lui nu accepta relații de „întrajutorare“, de servicii reciproce. Ce obligații avea el față de Zelicman? Nici una! Cu Rusev era altceva. Era şi el evreu, iar solidaritatea acestora era bine cunoscută. A trebuit să se supună rugăminții comandantului său, era o regulă general acceptată, dar asta nu însemna că a înghițit nodul fără să-l deranjeze. A rămas ca o obsesie. Trebuia să afle ce-i cu acest Zelicman, cum de a ajuns comandantul unui port militar strategic, ce era toată această poveste cu Davâdov. De unde acest interes straniu pentru un necunoscut, ce ascundea de fapt această relație? Trebuia făcut ceva, trebuia aflat dedesubtul acestei probleme, trebuia creat un caz, care pe lângă o satisfacție personală, i-ar putea aduce şi o schimbare a statutului de care se bucura în cadrul sistemului de oprimare. Nu accepta să aibă prea mulți şefi deasupra lui, şi în nici un caz de talia unui Rusev. Dar, de Rusev mai avea nevoie, mai bine zis, de relațiile acestuia. În cazul Zelicman trebuia să lucreze pe cont propriu, dar discret. Singurul care l-ar fi putut ajuta era Şevcenco, care dispunea de mijloace şi de personal de urmărire. În plus, Şevcenco avea, prin funcție, calitatea de a urmări, aresta şi ancheta. Da, pentru Nicolovschi, Şevcenco era omul ideal pentru a i-l servi pe tavă pe acest jidov împuțit. Vizita ce o făcu căpitanului Şevcenco se soldă cu un succes deplin. Şi el rămase surprins aflând de eliberarea lui Davâdov, şi el se simțea jignit în amorul propriu. Ştia de intervenția lui Zelicman, dar nu se aşteptase la un asemenea afront din partea lui Rusev. Când un om este trimis la Unitatea Specială, atunci soarta lui este pecetluită. Ori Rusev măcar atâta lucru ar fi putut face, să-l contacteze şi să-i ceară părerea. „La dracu! Jidanii ăştia ne vor duce de râpă! Cum se întâlnesc doi, cum iese o afacere. Cine ştie ce au pus la cale?!“ „Ajută-mă! Trebuie urmărit şi Batalov, chiriaşul lui Davâdov şi subalternul preferat al lui Zelicman. Eu nu am oameni pentru aşa ceva şi nici nu am dreptul să organizez urmăriri. Trebuie însă prudență, fiind vorba de cadre ale armatei. Acoperirea este că se impune urmărirea familiei Davâdov. Norocul nostru este că Batalov stă la ei, iar Zelicman nu se fereşte să se afişeze cu ei, ba mai mult, le încredințează copilul pentru a fi meditat.“ „Nici o grijă! Familia Davâdov,

care mai are încurcături şi cu fiul lor de la Chişinau, şi cu tatal lui Davâdov, poate fi urmărită în văzul lumii. De ceilalţi doi, ştiu eu cum să mă ocup. Tare aş dori să-l văd aici pe Zelicman, anchetat cum se cuvine şi apoi transferat la tine. Spune, ce mai e cu zvonurile astea cu iminenţa unui atac armat din partea nemţilor şi românilor?“ „Dacă ar fi să ne luăm după zvonuri, ar trebui să ne luăm tălpăşiţa. Nenorocirea e că dacă ne i-au pe nepusă masă, va fi greu să ştergem anumite urme. Dacă ar fi să ne retragem, fie şi strategic, ar trebui să facem totul una cu pământul. Sper ca ai noştri să fie pregătiţi pentru aşa ceva. Dacă nu va fi aşa, multe o să auzim pe la posturile de radio pe seama noastră. Dar să nu ne gândim la aşa ceva şi să stârpim cât mai mulţi dintre aceia care nu s-ar sfii să ne spânzure la prima ocazie. Bun! Ne-am înţeles şi-ţi mulţumesc!“ „Vezi, nu te trăda cu nimic în faţa lui Rusev. Nu pot afla nicicum pe cine are ăsta în spate. Dar niciodată nu ştii de unde sare iepurele. Bun! Mai vorbim, şi fără să-l amestecăm pe Râşcov. Se pare că-i în relaţii bune cu şeful meu, cu Râşcov.“ Convorbirea cu Şevcenco îl umplu de speranţă pe neiertătorul Nicolovschi. Cine intra în vizorul lui, se putea considera pierdut. La Unitate, lucrurile mergeau de la sine. Rusev nu-şi prea băga nasul în treburile lui, iar echipa lui era trup şi suflet la discreţia lui. Marea lui problemă era complexul pe care-l ducea în spate, şi anume, urâţenia. Femeile erau marea lui slăbiciune, dar femeile cu care a avut relaţii făceau parte dintre victimele lui. Era foarte pretenţios, nu se mulţumea decât cu femei frumoase, care, dacă refuzau să se supună dorinţelor sale foarte fanteziste, ca să nu spun perverse, erau cedate grupului de „anchetatori“, care aveau sarcina să răzbune eşecul şefului, iar băieţii îşi cunoşteau foarte bine meseria. De când a văzut-o pe Ileana, a rămas cu o idee fixă – s-o cucerească cu blândeţe, cu promisiuni, cu cadouri, s-o facă să i se dăruiască cu toată splendoarea trupului ei. Chipul ei îl paraliza. De la Şevcenco aflase cât era de recalcitrantă, obsedată de răzbunare pentru uciderea soţului ei. Se gândi să speculeze acest aspect. Povestea cu boala necruţătoare pe care o ascundea trupul ei i s-a părut, din capul locului, o cacealma. Ar fi putut să verifice această poveste, dând-o pe mâna unuia dintre armăsarii din echipă, dar dorinţa de a fi singurul ei posesor, l-a oprit şi a salvat-o şi pe Ileana, pe care echipa pusese ochii din prima zi. Le-a atras atenţia băieţilor s-o lase în pace şi să nu întreprindă nimic fără ştirea lui. Era un ordin şi ordinele lui erau respectate cu sfinţenie. Avea de gând să procedeze cu răbdare. O dorea, dar nu voia să folosească forţa. Avea nevoie de această satisfacţie, mai ales după eşecul lui Şevcenco. Vizita la Şevcenco a avut efect. Aşa s-a pomenit familia noastră pusă sub permanentă observaţie, aşa s-a pomenit Clava cu o umbră care o însoţea prin tot oraşul, discret, dar nu suficient de discret pentru a nu se face simţită, aşa au apărut unele semne la Căpitănia Portului, că ceva nou apăruse în preajma lui Zelicman şi a lui Batalov. Nimic palpabil şi totuşi prezent. Acest lucru îl deranjă pe comandant şi-l făcu să ia atitudine. Îi făcu o vizită lui Râşcov şi-l luă la întrebări direct, fără ocolişuri. Râşcov păru sincer surprins şi promise să cerceteze şi să ia măsurile de rigoare. „Dacă Şevcenco a făcut-o de capul lui, va răspunde în faţa mea. Dacă i s-a sugerat de către cineva de sus, voi afla, cu toate că aşa ceva ar fi cu totul şi cu totul neobişnuit. Ar fi un act de subminare a mea şi asta nu numai că m-ar deranja, dar m-ar pune în gardă. S-ar

putea să fim în aceeaşi oală! Oricum am să te ţin la curent. Trecem printr-o perioadă critică şi ne putem aştepta la orice. Mai vorbim.“ După plecarea lui Zelicman, Râşcov rămase pe gânduri. Nici lui nu-i plăcea Zelicman, din cauza aerelor cu care se băga acolo unde nu-i fierbea oala, dar nici nu putea fi de acord cu Şevcenco, care de o vreme acţiona pe cont propriu. Un gând însă îl frământa şi nu putea să nu fie îngrijorat. Dacă într-adevar Şevcenco era pus să-i pregătească debarcarea? Dacă voiau să-i facă de petrecanie lui Zelicman, folosind drept pretext relaţia lui cu familia Davâdov şi mai ales intervenţia lui pentru eliberarea acestuia? La Unitatea Specială ajungeau doar oameni ce urmau a fi deportaţi, internaţi la boli nervoase sau lichidaţi pe loc. Cum să eliberezi un astfel de individ, care a fost condamnat, care a văzut ce nu era de văzut şi de transmis, care a refuzat orice colaborare şi care a lucrat cu majoritatea celor vizaţi pentru lichidare, foştii lui colegi de la Episcopie? Da, Zelicman şi-a făcut-o cu mâna lui, şi l-a tras după el şi pe tânărul Batalov. În plus, Râşcov mai avea un cui la adresa evreilor. „Cum se face că ajung numai în posturi de conducere?“ „Vorbeşti singur, şefule?“ „Tu erai, Şevcenco? Am primit o vizită şi o plângere. Zelicman e supărat pentru că se simte urmărit, şi direct, şi indirect. Se referea la familia Davâdov şi la Batalov. Soţia lui Batalov s-a plâns că este urmărită prin tot oraşul, iar în faţa casei, umbrele patrulează zi şi noapte. Ce te-a apucat să-i pui sub urmărire, şi încă la vedere?“ „M-a rugat Nicolovschi. Nu se împacă cu gândul că evreiaşul ăsta se amestecă în treburile lor şi a reuşit să-l prostească şi pe Rusev ca să-l elibereze pe Davâdov. El este convins că Zelicman nu e curat. Nu l-am putut refuza, mai ales că noi l-am trimis pe Davâdov la ei. În plus, Davâdov a văzut acolo lucruri care nu pot fi deconspirate. Este primul caz când se întâmplă aşa ceva.“ „Bine, bine! Dar puteai să mă pui şi pe mine în gardă. Ştii bine că nu ne putem implica în urmărirea unui ofţter superior, fără o aprobare specială. Lasă-l dracului şi pe Zelicman şi pe toţi ceilalţi! Noi nu lucrăm pentru Nicolovschi, iar dacă Rusev a făcut ce a făcut, înseamnă că se simte acoperit. Altă dată când vine Nicolovschi cu aşa ceva, trimite-l la mine. Mâine, poimâine, mă pomenesc că mă pui şi pe mine sub urmărire.“ Şevcenco a părăsit cabinetul lui Râşcov zâmbind, dar clocotind de furie. Înţelese că supravegherea „la vedere“ a casei lui Davâdov trebuia să înceteze. Se gândi să-i facă o vizită lui Nicolovschi, dar renunţă. „Ce-s eu să-i raportez lui ce ordine am primit, sau ce am de gând sa fac?! Am să-l duc cu preşul până s-o plictisi.“ Coborî în camera de anchetă, deschise o mapă pe care era scris „urgenţe“, răsfoi lista cu cei puşi sub urmărire şi se opri în dreptul numelui şefului depozitului de materiale de construcţii de la biserica Sfântul Nicolae. Citi cu voce tare: Alexandr Alexandrovici Alexandrov, fost ofiţer în armata ţarului, decorat cu ordinul Sfântul Gheorghe. „Uite cum se leagă lucrurile! Alexandrov este bun prieten cu Davâdov. A trebuit să apară acest Herşcovici, ca să aflăm despre adevaratul trecut al lui Alexandrov! Ofiţer alb! Şi Herşcovici!“ Să se pomenească el aici cu Rusev, tocmai când credea că episodul „salvaţi Spania!“ a ieşit definitiv din viaţa lui. Rusev îl consideră un trădător şi întâlnirea întâmplătoare, pe stradă, la Ismail, când micul croitor şi-a întors grăbit privirea înspăimântată, l-a umplut de o sinceră bucurie. În acea clipă, soarta lui Herşcovici a fost pecetluită. „Da, da! Alexandrov trebuie pus cu

fața la perete!“ Între timp viața la Unitatea Specială îsi urma cursul său „normal“. Deținuții şi deținutele primeau o hrană de supraviețuire, muncind totodată din greu la săpatul galeriilor. Dacă bărbații se sufocau din cauza prafului şi a lipsei oricărei ventilații, femeile se speteau cărând pământul dislocat, afară din pivniță, cu ajutorul găleților. Mai erau şi interogatoriile sistematice, conduse personal de Nicolovschi, la care Rusev nu participa practic niciodată. Rar se întâmpla să intre în sala inchizitorială de anchetă, ocolind privirile disperate ale celor supuşi aşa–zisului interogatoriu de rutină. Privirile lui erau veşnic coborâte în pământ, schimba pe şoptite câteva vorbe cu Nicolovschi şi pleca încet, precum o umbră la apariția jucăuşă a unui nor. Erau totuşi clipe de relaxare pentru cei anchetați, în prezența lui încetând, ca la comandă, activitatea întregii echipe. În general deținuții evitau orice contact între ei, de teama informatorilor infiltrați. Era greu sa-i descoperi, era imprudent să vorbeşti. O psihoză a neîncrederii se instalase printre aceşti năpăstuiți ai sorții, o neîncredere generalizată. Oameni care s-au cunoscut şi simpatizat reciproc în condițiile unei vieți normale, se suspectau, se ocoleau, refuzând, probabil, dintr-un instinct de conservare, ideea că toți erau acolo pentru a dispărea, într-un fel sau altul. Soarta lor era pecetluită iar interogatoriile nu-şi mai găseau rostul decât în mintea bolnavă a torționarilor, al caror rost, acolo, în Unitatea Specială, era de a extermina. Sala de anchetă era de fapt o sală de tortură. Cinismul cu care încercau să lase impresia că cercetează fiecare caz în parte sădind în ei speranța unei elucidări a cazului şi a eliberării, a scoaterii de sub acuzație, era dovada sadismului sădit în ei. Tortura aplicată unor oameni nevinovați, luând forme inimaginabile, îi îmbăta pe aceşti nemernici. Nimic nu îi întărâta mai mult decât capacitatea unora de a rezista la durere şi umilință. Din grupul bărbaților, doi au fost aceia care au reuşit să-i scoată din sărite. Erau preotul Nicolov şi starețul Mănăstirii Ismailului, Savatie. Considerând că pentru acest gen de oameni moartea nu putea fi cea mai grea pedeapsă, Nicolovschi i-a expediat, într-o stare fizică jalnică, la sanatoriul de boli mintale de lângă Bolgrad, aflat în subordinea doctorului Mircev. Tavălugul războiului nu a lăsat suficient timp pentru a şterge urmele celor care au fost „tratați“ acolo. Alternanța dintre sedative şi excitante, administrate în doze mari, i-a făcut pe cei internați să realizeze crudul adevăr, să conştientizeze fiecare clipă din parcursul acestei Golgote. De unde această cruzime din partea unor oameni care aveau şi ei familii, nu voi putea înțelege niciodată, aşa cum n-am să înțeleg naivitatea lor. Cum de nu şi-au dat seama că şi soarta lor era pecetluită? Era normal ca ei să dispară la rândul lor. Sistemul nu avea cum să admită rămânerea martorilor în viață. Şi documentele găsite, şi mărturiile celor care au scăpat, au demonstrat cu prisosință acest lucru. Cei care nu s-au sinucis din cauza remuşcărilor, sau nu au murit de moarte bună, au luat la rândul lor drumul victimelor. I-au torturat şi i-au „tratat“ alți descreierați, alte unelte ale diavolului. Dispariția subită a lui Nicolov şi a lui Savatie, amândoi preoți, cunoscuți, iubiți, neimplicați în politică, a ridicat gradul de nelinişte din rândurile deținuților de la Unitatea Specială. Pe lângă îngrijorarea pentru propria persoană, în ochii lor începea sa răzbată ceva nou, un fel de compasiune pentru cei din jur. Privirile lor nu s-au mai ocolit, au început să caute prilejuri

de apropiere, să vorbească în şoaptă. Teama de informatorii strecurați printre ei a început să se estompeze. Se năştea solidaritatea în fața sorții nemiloase. Solidaritatea este ceva aparte. Solidaritatea îți dă încredere, naşte speranța. Se spune că femeile sunt mai rezistente decât bărbații în condiții dificile, că se acomodează mai uşor cu privațiunile, că acceptă mai uşor compromisul. Judecând după faptul că procentul de femei care s-au întors din deportare este cu mult mai mare decât al bărbaților, această părere pare justificată. Ştiu că această părere au emis-o şi nemții urmărind statisticile întocmite după război. Lucrul este valabil dacă datele se referă la condiții identice de supraviețuire, la tratament similar. Acest lucru nu a putut fi valabil în cazul Unității de tristă amintire, a Unității Speciale din Ismail, şi, înclin să cred, de oriunde. În mintea bolnavă a unor oameni ca Şevcenco sau Nicolovschi a încolțit ideea că femeile ar putea servi drept material de relaxare pentru băieții lor, de torturare pentru bărbații aduşi să asiste la batjocorirea propriilor soții, de distracție perversă pentru ei înşişi. Femei alese pe sprânceană , erau arestate împreună cu soții lor, aducându-li-se acestora acuzații grave, ca subminare a ordinii de stat sau înaltă trădare, pentru a putea fi batjocorite sau forțate să se supună poftelor lor bestiale. Totul începea în cabinetul lui Râşcov, unde perechile arestate, sub aparența unei atitudini binevoitoare, erau acuzate de tot felul de acte absurde, vizând siguranța statului, şi, bineînțeles, sfătuite să-şi asume răspunderea pentru învinuirile aduse. Cum toate aceste cupluri se ştiau nevinovate, căutau să se dezvinovățească, convinşi că era vorba de o eroare sau cel mult de un denunț răuvoitor, fără acoperire. Urmau primele amenințări, se pomenea de tribunalul militar, de înaltă trădare. Erau sfătuiți să recunoască, pentru a beneficia de circumstanțe atenuante în cursul procesului. În unele cazuri, speriați, oamenii recunoşteau în declarații scrise acuzele aduse, sau, la sugestia comandantului, implicau şi alte persoane pe care de multe ori nici nu le cunoşteau. Indiferent de rezultatul obținut, erau trimişi la Şevcenco, la ancheta propriu–zisă, fiind supuşi unui tratament inuman, care satisfăcea poftele perverse ale acestui căpitan psihopat. Râşcov nu era un afemeiat. Singura lui obsesie era de a accede cât mai sus, de a se face temut. De ce accepta ideile absurde ale subalternului său, nu era de înțeles. Cunoştea bine caracterul pervers al lui Şevcenco, îl disprețuia, dar avea nevoie de el în realizarea sarcinilor primite de sus cu privire la populația autohtonă. Această populație trebuia decimată şi înspăimântată. Era o sarcină pe care era hotărât s-o ducă la bun sfârşit. Unii îl considerau tot un pervers, dar de altă factură. Perversul care se bucură de perversitatea altuia, perversul de la gaura cheii. Ştia tot ce se petrecea în cursul aşa–ziselor anchete din cabinetul lui Şevcenco, fiind informat cu lux de amănunte de Serghei, omul de legatură dintre cele două cabinete, cu acces neîngrădit, şi ca atare, deseori spectator neutru la ce se întâmpla. Ştia de relațiile bune dintre Şevcenco şi Nicolovschi, ştia de aranjamentele pe care le aveau în materie de femei, dar în teama pe care i-o inspirau, ştia că trebuie să încurajeze pornirile lor psihopate. Primul caz flagrant de bestialitate a fost „anchetarea“ familiei Vodă. Pe Râşcov nu l-a deranjat modul cum a decurs ancheta, ba din contra, s-ar putea spune că a savurat relatările lui Serghei. În schimb l-a deranjat prostia lui Şevcenco, care, îmbătat de succesul obținut, i-a eliberat pe cei doi nenorociți, sigur de el, sigur

de efectele anchetei. Ce a ieşit, i-a dat dreptate şi totodată dreptul de a-l dojeni pe căpitan. De atunci, distracţiile sexi au continuat, fiind anchetate cupluri de soţi, sau, şi mai rău, fiică–tată, dar nimeni nu a mai fost eliberat. După terminarea „anchetelor“, care puteau dura câteva zile, victimele, conform înţelegerii, erau livrate lui Nicolovschi, pentru faza finală şi spălarea urmelor. La Unitatea Specială Nicolovschi se bucura cam de aceeaşi înţelegere din partea lui Rusev, ca şi prietenul său Şevcenco, din partea lui Râşcov. Rusev avea de îndeplinit două misiuni – lichidarea victimelor şi crearea unor executanţi fără scrupule. Găsise în Nicolovschi un exemplar ideal şi nu-l deranjau deloc fanteziile acestuia în modul de realizare a scopului propus. Ştia că are de-a face cu un obsedat sexual, ştia de complexul lui de inferioritate datorat urâţeniei, ştia de orgiile organizate în cadrul aşa–ziselor anchete, ştia de băieţii care i se supuneau orbeşte. Aceste lucruri nu-l deranjau. Îl deranja însă prietenia acestuia cu Şevcenco, a cărui ură împotriva evreilor era nedisimulată, paranoică. Pe Rusev femeile nu-l interesau, cu atât mai puţin cele trimise pentru lichidare. Ce nu ştia Rusev, era faptul că aceste nenorocite, la fel ca şi soţii sau taţii acestora, nu făceau parte din categoria duşmanilor poporului, erau obiectul unor dorinţe „particulare“ a doi psihopaţi, care-şi procurau marfa folosindu-se de cele două instituţii ale groazei. Era premiul pe care şi-l ofereau cu de la sine putere. De aceea spun că femeile erau supuse unui regim cu totul diferit decât cel rezervat bărbaţilor, iar părerea că femeile sunt mai rezistente decât bărbaţii, în acele circumstanţe, nu-şi mai găeşte justificarea. Pe lângă privaţiunile la care erau supuşi toţi deţinuţii acestui mic lagăr, pe lângă maltratările fizice la care era supusă toată lumea, indiferent de sex, femeile erau agresate moral. Trebuiau să satisfacă poftele animalice, de o perversitate inimaginabilă, ale torţionarilor, în cadrul unor anchete care nu-şi mai aveau rostul, odată cu intrarea pe poarta Unităţii Speciale. Cine era trimis la această unitate, nu era trimis pentru a fi anchetat, pentru a i se smulge o declaraţie incriminatoare. Era trimis pentru a fi lichidat. Cum? Asta rămânea la latitudinea unităţii. Dacă bărbaţii erau „anchetaţi“ în continuare, acest lucru făcea parte din chiar programul de lichidare – subnutriţie, muncă istovitoare şi interogatorii inchiziţionale, în care tortura lua forme greu de imaginat pentru o minte normală. Femeile trebuiau să participe la orgiile echipei conduse de Nicolovschi, cu băutură până la refuz, cu sex în grup, de fapt viol în grup, cu obligarea femeilor le perversiuni sexuale. Recalcitrantele se alegeau cu ceva în plus – prezenţa soţilor sau a taţilor. În timp ce femeile erau batjocorite, aceştia trebuiau să asiste neputincioşi, imobilizaţi cu cătuşe sau atârnând cu capul în jos, cu picioarele prinse în nişte cătuşe speciale, la capătul unor funii atârnate de tavan. Femeile rezistau puţin unui astfel de tratament. Epuizate, erau transferate la Sanatoriul de boli nervoase şi lichidate prin injectare de substanţe letale. Acesta era motivul pentru care grupul de femei trebuia reînnoit cu marfă proaspătă, treabă de care se ocupa Şevcenco. Când a sosit grupul de femei din care făcea parte şi Ileana, Nicolovschi a avut o reacţie cu totul şi cu totul neobişnuită. Văzându-i chipul frumos, trupul zvelt de femeie bine, Nicolovschi a simţit un fior aparte. Nu a văzut o deţinută cu destinaţie specială, a văzut o femeie! Din capul locului l-a atenţionat pe Rusev că este un caz care-l

interesează personal şi vrea mână liberă. Rusev a dat din umeri, murmurând „fă ce vrei“ şi a zâmbit cu subînţeles. Îi plăcea să-şi vadă subalternul subjugat de probleme personale. Cunoştea foarte bine complexul de care suferea Nicolovschi, lucru pe care îl disprețuia, dar de care ştia să se folosească. Nicolovschi începu să se frământe în căutarea celei mai bune căi de apropiere de Ileana, pentru atingerea scopului propus – acceptarea de către aceasta a unei relații bazate pe înțelegere şi nu pe violență. Pentru el acest lucru era esențial. Era sătul de ura din ochii femeilor violate. Dorea să trezească în ele, în una din ele, un sentiment cald, de iubire. Pentru a nu-şi dezvălui tactica, în primele zile ale detenției o supuse regimului general aplicat femeilor. Ileana a început să lucreze cot la cot cu tovarăşele ei de suferință, cărând pământul scos de bărbați din noile galerii. Nu încerca să încalce în nici un fel dispozițiile în vigoare, ferindu-se până şi de privirile celor din jur. Îşi impunea un autocontrol sever, de care nu se putuse lăuda niciodată. A întâlnit figuri cunoscute – Savatie, Nicolov, Dănilă – dar a reuşit să se stăpânească închizând pentru o clipă ochii şi strângând dinții. Era disperată. Visul răzbunării părea să rămână doar un vis. Înțelese că aici era punctul final. O teamă de moarte puse stăpânire pe întreaga ei ființă. Se temea să nu fie tratată ca şi Silvia, să nu înnebunească. Trebuia găsită o cale de sinucidere înainte de a ajunge o victimă fără apărare. De la Paul aflase la ce se putea aştepta. O cale ar fi fost greva foamei. De insomnie oricum avea parte. Firavă cum era, era imposibil să reziste prea mult. Se hotărî să muncească pe rupte, să-şi epuizeze organismul. Începu să slăbească văzând cu ochii. Nicolovschi, care o urmărea de la distanță, înțelese tactica adoptată şi se hotărî să intre în acțiune. Dădu ordin să fie adusă în sala de anchetă. Se descotorosi de însoțitori şi-i oferi un scaun. Ileana se aşeză şi-şi roti privirea prin încăperea decorată cu tot felul de instrumente de tortură. Un fior rece străbătu corpul slăbit de nesomn şi de foame. „Ce părere ți-ai făcut despre baza noastră? Te-ai acomodat?“ „Ce bază? E un lagăr de exterminare şi nimic mai mult! Dacă m-am acomodat? Cum să mă acomodez?! Eu am pierdut tot ce se putea pierde. Am pierdut ființa iubită, am pierdut libertatea, am pierdut dreptul de a mă apăra împotriva unor acuzații nedrepte, absurde. Cum să mă acomodez, la vârsta mea, cu gândul morții?! Nu, nu m-am acomodat! Pur şi simplu, m-am resemnat…“ „Ne judeci prea aspru. Cine ți-a spus că suntem o unitate a morții? Noi desăvârşim anchetele preliminare făcute de Râşcov şi Şevcenco. Nu avem idei preconcepute. Dacă se dovedeşte nevinovăția, respectiva persoană este tot aşa de liberă precum păsările cerului. Ştiu că nu suntem iubiți încă aici, dar noi avem de îndeplinit o misiune față de Uniunea Sovietică şi față de omenire. Nu ne face plăcere când suntem obligați să fim duri, dar nu putem să ne lăsăm sabotați sau vânați pe după colțuri. Soțul tău a murit de moarte bună, de un atac de cord. Versiunea cu încercarea de evadare a fost scornită de Şevcenco, pentru a se evita unele interpretări tendențioase. Ştiu exact cum s-au petrecut lucrurile şi n-am nici un interes să inventez versiuni care să-l scuze pe anchetator. Un lucru însă trebuie să ştii, soțul tău a refuzat orice colaborare care să ducă la elucidarea unor evenimente, făcându-şi rău fără să fi fost cazul. Rezultatul e că ți-a făcut rău şi ție. Comportarea lui nu a însemnat curaj, a fost o manifestare a egoismului. Că Şevcenco mai dă şi în bară, se ştie foarte bine. Oamenii greşesc,

dar să nu uităm ce meserie ingrată are.“ „Da, dacă se poate numi meserie!? Soțul meu a murit nevinovat, iar eu mi-am pus în gând să-l răzbun, cu orice preț. O spun cinstit, pe față, pentru că nu mi-e frică de nimic, nici măcar de moarte. Dacă nu voi reuși să mă răzbun pe acest psihopat de Şevcenco, nu va mai fi vina mea ci a sorții care va opri mâna răzbunării. Ştiți de ce mă aflu aici? V-a spus şi asta? Am refuzat să devin amanta lui. A fost aşa de jignit, încât nu m-a dat nici măcar pe mâna subalternilor săi, aşa cum a făcut-o cu Silvia Vodă. M-a trimis aici pentru supliciul suprem. Nu a mai vrut să-şi mânjească mâinile cu sângele meu, aşa cum a făcut-o cu Nani. Ştiu că am fost trimisă aici pentru a fi batjocorită şi lichidată. Dacă nu vă grăbiți s-o faceți, voi muri de foame şi insomnie. Nu poate dura prea mult, iar eu sunt pregătită.“ „Cred ca ți-ai iubit mult soțul. A fost un om norocos. Chiar dacă a trăit puțin, a putut savura viața în tot ce are ea mai frumos. Să fii iubit de o femeie atât de frumoasă, atât de nobilă, atât de devotată! Eu nu am cunoscut aşa ceva. Ştiu că am un chip urât, hidos, cum spun cei care nu ştiu să citească în sufletul unui om. Dar oare frumusețea este o noțiune absolută?! O ființă umană, superioară, cum ne place să credem, este ceva complex, care nu se poate dezvălui numai prin ceea ce este la vedere. Figurile lui Goya, la prima vedere par urâte, hidoase, dar sunt ele mai puțin umane decât cele lăsate de Rafael, de exemplu? Monna Lisa lui Leonardo este un model de frumusețe feminină, în accepțiunea curentă a cuvântului? Nu cred! Leonardo a pictat-o pentru ceea ce a văzut în interiorul ei, interior exprimat printr-un simplu zâmbet, definit atât de simplist ca enigmatic. Este un subiect care mă preocupă, pentru că arăt cum arăt. Dar m-am depărtat de la subiect. Nu, eu nu sunt un lichidator ordinar, cum mi se spune. Eu sunt într-o luptă continuă cu duşmanul, care mă pândeşte, care nu iartă, care refuză să mă înțeleagă. Viața este un război, iar aici, efectiv suntem în război, un război nedeclarat şi de aceea, cu atât mai greu de dus. Ileana, chiar dacă soțul tău a fost nevinovat, ceea ce eu înclin să şi cred, tu nu ai de ce să te cramponezi de ceva imposibil de realizat, de răzbunare. Îți spun din capul locului, nu ai cum. Nici chiar dacă ai fi în libertate, nu ți-ar fi la îndemână. Nu eşti făcută pentru aşa ceva. Tu trebuie să trăieşti, să învingi nenorocirea care s-a abătut asupra ta, să profiți de darurile cu care te-a înzestrat natura şi să te bucuri de viață. Eu nu sunt tartorul de care se vorbeşte. Sunt doar un om care iubeşte viața şi ar vrea să se poată bucura de ea. De ce m-am apropiat de tine, nu ştiu! Ştiu însă că dacă ai vrea, aş putea să te ajut să treci peste această perioadă şi să încerc chiar să te scap din acest aşa–zis infern. Vrei să te răzbuni pe Şevcenco? Înțeleg şi poate că, într-un fel, aş putea să te ajut. Dar pentru aceasta trebuie să ai încredere în mine. În primul rând va trebui să renunți la ideea sinuciderii. E rău la noi, este proastă mâncarea, e grea munca, dar pentru supraviețuire este nevoie de puțină voință, dragoste de viață. Dacă este necesar, şi de ceva compromisuri. Nu-ți vreau răul, nu vreau să te anchetez, să-ți smulg declarații, să-ți cer informații. Pur şi simplu vreau să fac un bine, ca să mă simt şi eu bine măcar o dată. Ştiu că-ți vine greu să crezi aşa ceva, dar nimic nu te împiedică să încerci. Facem un armistițiu. Tu te apuci să lupți pentru viață, să mănânci şi să dormi, iar eu, în această perioadă de neagresiune, îți voi uşura munca mutându-te la curățenie, în biroul meu şi în camera mea de odihnă. Nu rişti nimic. Cel mult priviri cu

subînțelesuri din partea celor din jur. Vor spune că te-ai aliat cu diavolul, că eşti amanta mea, dar nu vor putea dovedi nimic, pentru că nu va fi nimic din toate acestea. Dar se pare că am vorbit prea mult. Pari foarte obosită. Aşteaptă-mă puțin, mă întorc imediat.“ Nicolovschi dispăru după uşa care da spre camera „ajutoarelor“ sale. Se întoarse după vreo zece minute cu două căni mari cu cafea aburindă. Ileana, învinsă de slăbiciune, dormea pe scaun, liniştită ca un copil. Oboseala scotea parcă şi mai în evidență trăsăturile frumoase ale chipului ei. Nicolovschi puse cănile de cafea pe masă şi se apropie de deținuta care îl înfruntase fără nici o reținere. Încercă un gest de mângâiere a părului lăsat pe spate, dar îşi retrase grăbit mâna, temător că gestul lui ar fi putut strica tot scenariul pregătit şi dus la capăt cu atâta răbdare. Se aşeză în fotoliu, sorbi din ceaşca cu cafeaua caldă şi aținti privirea înspre femeia care reuşise, fără vrerea ei, să-l captiveze. Era încântat că Şevcenco nu reuşise în tentativa lui de o avea. Zâmbi satisfăcut şi se puse pe construit planuri de viitor. Ileana trebuia cucerită, nu siluită. „Te-ai trezit? Uite aici te aşteaptă o cafea caldă şi dulce. O să-ți facă bine. Vrei nişte biscuiți?“ „Nu, mulțumesc, am să beau doar cafeaua.“ Ileana încercă să se apropie de masă, dar recăzu pe scaun neputincioasă. Nicolovschi sări s-o sprijine, apoi îi duse ceaşca cu cafea. Ileana prinse cu mâinile tremurânde ceaşca caldă şi, ca într-un ritual, începu să soarbă savurând fiecare înghițitură. Simțea că renaşte. Ura din ochii ei se atenua şi schița un zâmbet de mulțumire. „Dacă aş fi pictor, aş imortaliza nu numai un zâmbet frumos, dar şi un chip minunat. Dar din păcate nu mă pricep la pictură şi acest moment se va pierde ca şi multe din visele mele. De mâine ai să schimbi locul de muncă, aşa cum ți-am propus. Trebuie să-mi promiți că vei renunța la greva foamei. Viața trebuie trăită cu orice preț! Cunosc oameni care au supraviețuit în condiții inimaginabile, depăşind trecutul, acceptând prezentul şi visând la viitor. Acum du-te direct la dormitor. Am să dau ordin să te însoțească şi să fii lăsată în pace. Sper să-mi urmezi sfatul. Mâine mai stăm de vorbă. Hai, du-te!“ „Mulțumesc pentru cafea, a fost bună, şi dulce, cum îmi place mie.“

*
* *

Ianuarie 1941 s-a arătat foarte aspru. Ger, multă zăpadă, vânt, ghețuri pe Dunăre. Lipsa lemnelor de foc, altădată din belşug în casele oamenilor, a accentuat mizeria generală. Naționalizarea comerțului, scumpetea, lipsa celor mai elementare produse, au dat bici speculei. Hoția, corupția la vedere, dezorganizarea agriculturii prin înființarea colhozurilor promiteau un an neobişnuit de greu. Lozinca nedeclarată care dirija viața oamenilor era: descurcă-se fiecare cum poate. Greutățile zilnice care afectau viața oamenilor cinstiți au reuşit să deturneze atenția acestora de la adevăratele probleme ce amenințau însăşi ființa lor. Arestările, anchetările, disparițiile începeau să facă parte din cotidian, să nu mai stârnească reacții de grup. Fiecare se retrăgea în colivia lui, care, rar depăşea limitele familiei. Virusul neîncrederii pătrunsese adânc în sufletele oamenilor. Singura lor speranță era în Dumnezeu, dar şi pe aceasta o țineau bine ascunsă. Puțini mai erau aceia care îşi etalau credința

mergând la biserică. Nici măcar înmormântările nu mai respectau ritualul moştenit. Dricul nu se mai oprea în faţa casei, a locului de muncă, a bisericii din cartier. Se mergea direct la cimitir, fără a se mai oficia acele scurte slujbe de despărţire, la care participau cunoscuţii, vecinii, colegii. Cei mai în vârstă suportau cu durere aceste maltratări ale obiceiurilor locurilor, blestemând în gând pe veneticii antihrişti. Clopotele bisericilor nu mai răsunau pentru a anunţa slujbele de vecernie sau sărbătorile, altadată respectate cu sfinţenie. Copiii erau botezaţi pe ascuns, iar cununiile religioase se făceau cu uşile închise. Majoritatea tinerilor renunţau la cununia religioasă, pentru a evita neplăcerile la locul de muncă. Lupta împotriva bisericii, a religiei, se ducea, în general, prin tot felul de restricţii. Primii care au primit botezul focului în această luptă au fost copiii de la grădiniţă. Acolo li se explica direct că nu este nici un fel de Dumnezeu, că totul este doar o poveste, că nu există nici rai, nici iad, nici sfinţi, nici îngeri. Preoţii erau prezentaţi ca nişte mincinoşi, care adunau bani de la oameni ca să trăiască bine, fără să muncească. Este anecdotic ceea ce s-a întâmplat la o gradiniţă, dar faptul a avut loc, spre disperarea părinţilor şi mai ales a bunicilor. O educatoare de la un cămin de copii nu le-a servit într-o zi micul dejun, de altfel foarte sărac. Copiii au cerut de mâncare, la care, tovarăşa i-a îndemnat sa-l roage pe Dumnezeu să le trimită mâncare. Copiii, învăţaţi de acasă cu rugăciunile, au trecut la fapte în toată naivitatea lor. Cum rezultatul a fost nul, educatoarea le-a explicat: „Vedeţi că nu există nici un Dumnezeu?! Vedeţi că totul este o minciună?! Ia priviţi acum la portretul tovarăşului Stalin şi rugati-l şi pe el. El este tătucul nostru al tuturor şi are grijă de noi toţi. Încercaţi!“ Copiii, flămânzi, i-au urmat sfatul şi minunea s-a produs. Uşa clasei s-a deschis şi câteva persoane din personalul căminului au apărut aducând tăvi pline cu bunătaţi. Copiii au început să aplaude. „Ei, vedeţi cine are grijă de voi? Vedeţi pe cine trebuie să-l ascultaţi şi iubiţi? Dumnezeu nu v-a ascultat, pentru că Dumnezeu nu există!“ Un isteţ de vreo cinci–şase anişori, exprimând nedumerire, sau dezacord, s-a ridicat şi a spus: „Tovarăşă educatoare, noi nu am putut vorbi cu Dumnezeu pentru că în clasă nu există nici o icoană. Noi, acasă, avem în fiecare cameră.“ Educatoarea, prinsă pe picior greşit, a bombănit ceva, a strigat un „stai jos!“ şi i-a îndemnat să manânce şi s-o asculte. Astăzi aşa ceva pare neverosimil, dar cine a trăit acele vremuri, ştie că întâmplări de acest gen erau la ordinea zilei. Da, copiii mici au fost primele victime ale procesului de reeducare. Acest lucru nu era posibil la nivelul adolescenţilor, al tinerilor porniţi în viaţă. Pentru aceştia erau restricţiile, interdicţiile, intimidarea. Mai greu era la sate. Ţăranul nostru a fost legat de familie, de pământ, de credinţa în Dumnezeu. Ţăranul nu renunţa la valorile spirituale sădite din generaţie în generaţie. Legea în faţa căreia se pleacă, este legea lăsată din strămoşi. Arestarea preoţilor, sigilarea bisericilor, sau transformarea acestora în depozite, nu au putut zdruncina credinţa omului simplu, de la ţară. Duminicile, sătenii, înarmaţi cu icoane, se adunau în jurul bisericii satului, îngenuncheau şi se rugau. La nivelul satelor, miliţia nu îşi impusese încă autoritatea din acest punct de vedere. Erau prea ocupaţi cu probleme legate de colectivizare, de adunarea vitelor şi atelajelor, în proaspăt organizatele colhozuri. Scoaterea ţăranului de pe făgaşul obiceiurilor sale a

adus mari prejudicii economiei rurale, cu toate implicațiile inerente asupra situației economice generale. Cei care au refuzat să se supună colectivizării, au plătit scump această nesupunere. Au fost ridicați şi, duşi au fost. Au pierit de frig prin Siberia, sau istoviți de munca grea din minele de cărbune. Cazuri izolate de supraviețuitori au adus, peste ani, mărturia acestei forme de genocid. Singurul lucru care nu a putut fi îngenuncheat, a fost speranța. Primăvara a fost termenul pe care şi-l fixaseră şi orăşenii şi sătenii pentru împlinirea acestei speranțe. Toți gândeau la fel – primăvara, după topire, va începe războiul. Se strecurau veşti de peste Dunăre, de peste Prut, care de care mai încurajatoare, dar şi naive, privind iminența războiului de eliberare, a războiului împotriva comunismului. Toate speranțele se îndreptau înspre Antonescu, singurul care l-a înfruntat deschis pe Carol al II-lea în 1940, acuzându-l că a cedat fără rezistență Basarabia şi Nordul Bucovinei. Faptul că nu peste mult timp Carol al II-lea i-a încredințat puterea spunându-i: „Tu eşti patriot. Nimănui altuia nu pot să-i încredințez Țara în astfel de momente decât ție“, a făcut din Antonescu exponentul dorințelor de libertate ale basarabenilor. Mai era şi simpatia de care se bucura din partea lui Hitler, chiar dacă, din septembrie 1940, România s-a declarat nonbeligerantă, cu toată aderarea ei la Axă. Zvonurile care alimentau speranța basarabenilor erau, cum era şi firesc, contradictorii. Funcție de conținutul lor, şi speranțele oamenilor oscilau între încredere şi disperare. Aşa s-a întâmplat de exemplu în primavara lui 1941 când România a refuzat să participe la campania germană împotriva Iugoslaviei şi Greciei. S-a vorbit despre trădarea interesului național, de pierderea oricărei şanse de participare a României la războiul de eliberare alături de Germania, cu drepturi de partener. Participarea efectivă a majorității zdrobitoare a basarabenilor „get-beget“, indiferent de etnie, la alimentarea visului de libertate, a demonstrat o dată în plus solidaritatea proverbială a populației din Basarabia, insuflând un sentiment de teamă în rândul veneticilor şi ridicând la cote nebănuite furia autorităților sovietice. Reacția organelor de represiune nu s-a lăsat aşteptată. Arestările nocturne, anchetele cu final fatal, deportările, au luat amploare. Rolul informatorilor a crescut, la fel ca şi teama de ei. Activitatea secției de boli nervoase din cadrul spitalului central, dublată de aceea a sanatoriului de boli mintale de lângă Bolgrad, a ajuns de notorietate publică. Era greu să ascunzi adevărul. Doctorul Mircev s-a ales cu porecla de „vampirul roşu“. Aşa–zişii internați au fost împinşi, prin „tratament“ adecvat, spre nebunie sau direct spre moarte. Au fost cazuri de oameni rezistenți, adevărate fenomene, care au luptat cu drogurile, au înşelat vigilența personalului „medical“, au scăpat prin fugă. Mărturiile lor au deschis ochii multor naivi, au scos adevărul la suprafață. Dacă pentru intelectuali erau rezervate cu precădere anchetele şi internările, pentru săteni, considerați drept o utilă forță de muncă, erau deportările. În plină iarnă sătenii erau selecționați, smulşi de pe lângă familiile lor, încolonați şi, sub supravegherea unor călăreți, bine îmbrăcați, dar şi bine „instruiți“, luau drumul fără de întoarcere al deportării. Când ajungeau la Palanca, pe Nistru, sărutau pământul iubit şi se îndreptau spre pod. Dincolo era nesfârşitul. Începutul anului 1941 a adus multă durere în casele basarabenilor. Se pare că zvonurile care alimentau speranțele băştinaşilor aduceau totodată şi o stare de nelinişte în

sufletele ocupanților. Începeau să creadă în posibilitatea izbucnirii războiului cu Germania. Începeau să creadă că nu vor putea să țină piept armatei germane, că vor trebui să plece acasă, să părăsească acest ținut atât de râvnit. Organele de represiune şi-au intensificat activitatea. Se vorbea în şoaptă despre iminența unor deportări masive, despre intenția de a distruge totul, de a pârjoli. În aceste circumstanțe, Râşcov îşi propuse să se evidențieze, să şteargă eventualele urme. Erau încă multe de făcut din ceea ce îşi propusese la numirea sa în funcție. Ştia că această funcție putea fi trambulina vieții sale. După o vizită de lucru în teritoriu, stabili un plan pentru deportarea, de data aceasta cu familie cu tot, a țăranilor români, nemți, francezi, chiar dacă aceştia din urmă erau destul de puțini în fostul județ Ismail. Luă legătura cu omologul său de la Cetatea Albă şi stabiliră împreună un plan de acțiune. Oricum, nemții şi francezii trebuiau deportați discret, pentru a nu provoca furia lui Hitler, cu care pactul de neagresiune era încă în vigoare. Cum intenția lor era să facă să dispară aceste mici enclave de bună stare, era vorba de localități importante ca Şaba, Tarutino, Paris, Leipzig, aleseră un teren în apropiere de Şaba, pe malul Limanului Nistrului, unde să organizeze un punct de concentrare şi apoi de trimitere a convoaielor înspre Palanca, pentru trecerea Nistrului. În dorința de a recupera bunurile acestor gospodari renumiți, cei aleşi pentru transmutare îşi puteau retrage din colectivele abia înființate căruțele şi caii, pentru a călători în conditii „civilizate“ înspre frații lor de pe Volga, transplantați şi ei, de mult, în Kazahstan sau Siberia. În ideea că nu vor putea evita un război cu Germania, încercau să pedepsească aceşti colonişti, pentru originea lor de sorginte „capitalistă“. În ceea ce-i priveşte pe țăranii români, bărbați, femei şi copii, înarmați doar cu bocceluțe, erau mânați pe jos, înspre lagărul de lângă Sărata, de unde urmau drumul deja ştiut de mulți, drumul fără întoarcere, înspre Palanca, iar de acolo spre Suhoi Liman. Cei care cădeau istoviți, erau scoşi din coloană, lichidați cu un glonț în ceafă şi îngropați în câmp, în gropi săpate de chiar tovarăşii lor de suferință. Aşa a fost presărată cu morminte, de nimeni cunoscute, câmpia Basarabiei şi a Transnistriei. Prins de această problemă, Râşcov i-a încredințat Ismailul lui Şevcenco. Cum, cei care se refugiaseră în Basarabia, fugind din calea puterii sovietice, printre care foarte mulți ofițeri albi, erau concentrați în special în oraşe, „atenția“ s-a îndreptat împotriva lor. Pentru ei însă nu se punea problema deportării. Ei trebuiau pedepsiți pe loc, lichidați, la fel ca şi intelectualii români recalcitranți, care refuzau „colaborarea“. Şevcenco a luat legătura cu Rusev şi Nicolovschi şi s-au pus pe treabă. Puține lucruri au transpirat despre grozăviile care s-au petrecut în biroul de anchetă al lui Şevcenco, dar s-a putut aprecia numărul celor anchetați şi dispăruți. Că unii mureau chiar pe masa de schingiuire a sadicului anchetator, sau erau transferați la Unitatea Specială, nu mai are importanță. Anchetele organizate de Nicolovschi cu ştiința lui Rusev nu erau cu nimic mai blânde decât ale lui Şevcenco, iar cine nu murea de mâna acestuia, murea fie la Unitatea Specială, fie la Sanatoriul de boli mintale. La sugestia lui Râşcov, pe lista prioritaților lui Şevcenco s-au aflat două nume, Silvia şi Alexandrov. Cu toate nenorocirile care s-au abătut asupra Silviei, schizofrenica declarată şi urmărită de chiar doctorul Mircev, această femeie îl obseda pe anchetator. Îl

intriga rezistența ei fizică, chiar şi la tratamentul „medicamentos“ ce i se aplica. „Volodea, Silvia asta trebuie terminată. Eu nu am încredere în ceea ce face Mircev. Hai să facem un experiment. Du-te la spital şi caută să vorbeşti cu ea, să vedem dacă te recunoaşte, dacă nebunia ei nu este altceva decât credem noi. Se tot spune că a rămas obsedată de tine şi că nu are habar că soțul ei a murit. Mâine vreau să-mi raportezi. Nu-i spune cine eşti. Apari în fața ei şi aşteaptă reacția.“ „Înțeles!“ „Serghei, mâine îl aduci aici pe Alexandrov. Îl ridici direct de la biserica unde lucrează, la sfârşitul şutului. Pui sigiliu pe depozit. Îl ții o noapte la izolare şi apoi mi-l aduci aici.“ Volodea s-a prezentat la spital la Mircev şi i-a cerut să fie lăsat singur cu Silvia. „Nu ți-e frică să rămâi singur cu ea? În general este bleagă din cauza medicamentelor, dar poate deveni şi violentă. Nici nu-ți poți imagina ce poate face o femeie dacă o apucă o criză. Te sfâşie cât ai zice peşte.“.„Lăsați pe mine. Nu se va întâmpla nimic. Vreau s-o văd într-o încăpere separată, fără martori.“ „Bine! La uşă, totuşi, va sta un om de-al nostru. Dacă se întâmplă ceva, strigi. Dacă se enervează, s-o laşi în pace. Dacă e nevoie de făcut ceva, ne ocupăm noi de asta.“ Volodea intră în încăperea indicată, zâmbind abia perceptibil. Era mai mult decât curios. Îşi aduse aminte de felul în care reuşise s-o scoată din pasivitatea ei, s-o facă să reacționeze ca o femeie normală, în condiții normale, nu de viol. Simțise toată splendoarea femeii care zăcea în acest exemplar deosebit de frumos, dar plin de ură şi de spaimă. O învinsese în nişte împrejurări de-a dreptul absurde. Simțise atunci o satisfacție aparte. Aprecierile aduse de Şevcenco îl plasară pe o orbită superioară celei pe care se învârtea de obicei alături de Alioşa. Rămase surprins. Se aştepta să nici n-o recunoască după tratamentul la care a fost supusă. Goală, Silvia îl privea zâmbind. Ochii ei frumoşi, strălucitori, nu trădau în nici un fel starea de boală. Poate puțin mai slabă, dar cu aceeaşi linie armonioasă a corpului. Silvia se apropie de Volodea, îi mângâie obrazul şi-i spuse şoptind: „Paul, de ce n-ai mai venit? Şi de ce eşti îmbrăcat? Nu vrei să facem dragoste? Ce e cu tine? Nu mă mai iubeşti? Este adevărat că Ileana s-a mutat la noi? Ce o să spună Irinel?“ Volodea avu o tresărire. Era evident că Silvia înnebunise după cele întâmplate în timpul anchetei. Încercă un sentiment de spaimă şi poate pentru prima oară în viață se simți vinovat. Silvia se lipi de el, îl sărută pe gură, îi mângâie părul şi începu sa-i desfacă nasturii de la rubaşcă. Volodea îi luă mâinile şi începu să le sărute. „Silvia, cum să nu te iubesc?! Ce-i cu povestea asta cu Ileana?! Aici nu putem face dragoste, aici e un spital, iar tu eşti puțin bolnavă. În curând am să te iau acasă şi totul va fi iarăşi bine. Ai încredere în Paul al tău, şi numai al tău. Irinel te sărută şi te aşteaptă. Acum trebuie să plec, dar mă întorc cât pot de repede. Să fii cuminte şi să faci ce spun doctorii şi să nu mai umbli aşa dezbrăcată.“ „De ce să nu mă dezbrac? Aici nu mă vede nimeni. Aici oamenii sunt nebuni şi nu înțeleg nimic. Mie îmi place să dansez dezbracată în fața oglinzilor. Ştii, acolo unde stau eu, toți pereții sunt făcuți din oglindă. Cine ar putea să înțeleagă ce minunat este să poți să trăieşti liberă, fără prejudecăți?! Mă bucur că povestea cu Ileana este o scorneală. Nici nu putea fi altfel! Ileana este o femeie decentă şi pe deasupra îmi este şi prietenă. Du-te, dragul meu Paul, şi nu mă lăsa mult timp aici. Nu-mi place doctorul, şeful. Prea se uită nu ştiu cum la mine, parcă ar vrea să mă

dezbrace. De aceea, când vine el, eu mă îmbrac repede. Este un nesuferit. Hai, du-te şi sărut-o pe Irinel.“ Volodea părăsi încăperea abătut. Când doctorul îl întrebă ce părere are, îi răspunse scurt „E nebună dar nu este violentă. M-a confundat cu bărbatul ei. A vorbit cu mine ca şi cum eram Paul al ei. Nu cred că prezintă vreo problemă pentru noi.“ „Ei, am avut eu grijă să nu-şi revină. E mai bine aşa! O lăsăm în pace. Nu are cum să-şi revină, mai ales că tratamentul continuă. Salută-l pe tovarăşul Şevcenco din partea mea şi spune-i să nu-şi facă griji.“ Volodea simți nevoia să bea ceva, să se îmbete. Pentru prima dată simți un gust amar, înțelegând că şi el contribuise la nenorocirea acestei femei. Îl apucă scârba față de ceea ce era pus să facă, şi un necunoscut sentiment de milă îl cuprinse față de această femeie frumoasă, practic nevinovată. Intră într-o bodegă mai retrasă şi ceru vodcă. Goli prima sută pe nerăsuflate, mai ceru una şi ţintind tavanul, se gândi la Şevcenco. Îl văzu într-o altă lumină, răsfoind imaginile a ceea ce se întâmpla în cabinetul lor de anchetă. Fiind orfan, fusese crescut şi şcolit în cadrul unităților ministerului afacerilor interne şi direcționat pentru activități speciale. Era convins că ceea ce face este în slujba patriei, pentru apararea ei în lupta cu duşmanii poporului. Şevcenco le oferise ocazia de a se şi distra, ceea ce pentru nişte tineri sănătoşi şi viguroşi nu era de neglijat. Erau devotați cu trup şi suflet acestui comandant. Când făceau câte o „treabă bună“, aşteptau cu nerăbdare reacția comandantului, savurând laudele acestuia. Aşa s-a întâmplat şi în cazul anchetării soților Vodă. Răscolit, fără să înțeleagă de ce, de întâlnirea cu Silvia, la un pahar de vodcă începu să judece, să taie firul de păr în patru, să se întrebe. Îşi aduse aminte de copilărie, de anii când trăiau părinții lui, de „gura spartă“ a bunicului, care nu contenea să-i blesteme pe bezbojnicii ce duceau Rusia la prăpastie. „Au făcut din Rusia o țară a lagărelor de exterminare, o țară vândută diavolului.“ Se gândi că poate tocmai la acest gen de activități se referea bunicul său, la oameni ca Şevcenco, la oameni ca el, ca Alioşa, ca alții. Cazul cu Silvia începea să-l obsedeze. Se distrase, reuşise să-şi demonstreze calitățile, să atragă admirația şefului, să se simtă puternic. Totuşi, nu putea să uite privirea pe care i-a aruncat-o după coborârea de pe canapeaua de tortură. Era prea mult dispreț în ea ca să nu-şi dea seama că nu reuşise de fapt decât s-o violeze. Iar acum, confuzia din mintea ei, gingăşia purtării față de cel pe care-l credea soțul ei, veneau să-l stârnească din nou, dar din cu totul alt punct de vedere. Silvia reuşise în nebunia ei să-l facă s-o privească ca pe o femeie frumoasă, s-o dorească, să se simtă vinovat, să nu-i dorească moartea. „Dacă izbucneşte războiul, cer să fiu trimis pe front. Şevcenco este o canalie care a făcut din mine o canalie şi mai mare. Ce bine că părinții mei nu mai trăiesc! Şi bunicul?! Păi dacă mai trăia bunicul, cred că m-ar fi spânzurat cu mâna lui.“ „Mai doriți ceva de băut?“ „Nu, de ce?“ „Mi s-a părut ca ați spus ceva…“ „Bine, mai dă-mi o vodcă dublă. Ia banii ca să pot pleca.“ Cu toate că băuse cam mult, Volodea era mai treaz ca niciodată. Se îndreptă spre Consistoriu, trecând pentru prima dată prin Parcul „Trandafirilor“. Un grup de băieți şi fete râdeau împrăştiind o veselie contagioasă în jurul lor. Îi privi cu invidie. La apariția lui, râsul încetă, ca pentru a-i atrage atenția că este un intrus. Dădu din umeri a indiferență şi-şi continuă drumul. Îl intrigă, totuşi, acest incident. „Rău am ajuns! Se teme lumea de noi ca de dracu.“ În fața lui

Şevcenco îşi controlă atitudinea şi fără a intra în amănunte îi spuse: „E nebună de tot! M-a confundat cu bărbatul ei. Crede că trăieşte şi că o înşală cu Ileana, cu soţia lui Ilaşcu. Doctorul nu-şi mai face griji cu ea. Continuă cu tratamentul. Pentru noi nu mai prezintă nici un interes.“ „Eşti prea tânăr în meseria noastră ca să tragi concluzii! Împotriva noastră, până şi morţii vorbesc, dacă nu avem grijă de ei. Am mai văzut eu nebuni care, la o adică, sunt mai normali decât noi şi ne dau de furcă. Toată povestea cu nebunia ei, aşa–zisa schizofrenie, poate fi o acţiune deliberată, care ascunde în spatele ei obsesia unei răzbunări. Silvia este alt gen decat Ileana, care ne-a ameninţat direct cu răzbunarea. Silvia a părăsit acest cabinet perfect sănătoasă, lucidă, scuipându-mă în faţă. Leşinul ei, nebunia de peste noapte, nu m-au convins. Mă mir de Mircev! Ce l-a apucat să n-o termine?! Doar m-am înţeles cu el! Cu cât mai repede, cu atât mai bine pentru noi! Sunt vremuri tulburi şi dacă va trebui să plecăm, nu putem lăsa nici un fel de urme. Învaţă, fiule! Ţi-ai ales o meserie grea şi de mare răspundere…“ Volodea o lua încet înspre dormitor. Era abătut, fără să înţeleagă motivul acestei stări. Chipul Silviei i se întipărise în minte şi nu se putea debarasa de această imagine. Nu aşa îşi închipuise el că arată privirea unei nebune. Era senină, drăgăstoasă, încrezătoare. Ştia că este nebună, dar nu se vedea unde este graniţa dintre normal şi anormal. În fond, ceea ce făcea el în timpul anchetelor era ceva normal?! De ce după astfel de scene aveau la dispoziţie vodcă la discreţie? Oare în vorbele bunicului nu era un strop de adevăr? Într-un astfel de sistem, ce s-ar întâmpla cu el dacă ar călca cumva greşit? Surprins de astfel de gânduri, se enervă de-a binelea. Deschise dulapul şi lua o sticlă cu nelipsita vodcă. Trase o duşcă zdravănă şi se întinse pe patul său. Aţipi repede şi se cufundă într-un somn adânc. Tinereţea şi vodca îşi făcuseră datoria. Şevcenco rămase şi el pe gânduri. Vorbele seci ale lui Volodea îl dezamăgiră. Se aşteptase la nişte informaţii mai picante. O trimisese pe Silvia la Mircev pentru a se răzbuna pentru aroganţa cu care îl scuipase. Nu crezuse nici o clipă că era nebună. Dacă habar nu are de ce i se întâmplă, ce rost mai are să fie ţinută în viaţă?! Asta nu era răzbunare. Spera că prin frumuseţea ei să stârnească ceva scandaluri picante, implicând fie personalul sanitar, fie bolnavii din jur. Ştiindu-l şi pe Mircev un afemeiat notoriu, gata să se încurce cu tot ceea ce avea chip de femeie, contase pe sprijinul lui. Nu, ceva nu era în regulă! Trebuia s-o vadă personal şi să hotărască singur ce era de făcut. Văzu pe masă dosarul lui Alexandrov şi-l strigă pe Serghei. „Ai pregătit arestarea lui Alexandrov?“ „E încurcată, tovarăşe căpitan. Alexandrov a suferit un atac de cord şi este internat la spital, la interne. Se pare că este în stare gravă!“ „La dracu! Pe Alexandrov îl vreau viu, ca pe toţi ofiţerii albi. Nu vreau să moară în spital. De la el putem afla multe alte nume. Du-te la spital, acum, vorbeşte cu şeful de secţie şi spune-i că Alexandrov trebuie salvat. Spune-i ce-ţi trece prin cap. Îl vreau viu! Când aud de ofiţeri albi, văd roşu! “ Şevcenco se posomorî ca un copil. Nu se aşteptase la o zi atât de proastă. Se simţi vinovat pentru neglijenţa cu care tratase cele două cazuri. După eşecul cu Ileana, nu mai era dispus să piardă. „Oare Nicolovschi o va pedepsi cum se cuvine? Proasta! Ar fi putut trăi ca o regină! Un timp, bineînţeles, până să dispară.“ Gândul acesta îl făcu să zâmbească sarcastic. Se simţea tare şi nu era dispus să greşească în

planurile lui. De Râşcov nu era prea încântat. Un om care nu era în stare să asiste la o anchetă , nu avea ce căuta în postul pe care-l ocupa. Dacă reuşise să facă ceva curat, o făcuse pe mâna lui. Cea mai mare curăţenie reuşise s-o facă în rândurile clerului, ceea ce nu era puţin. Şi rândurile intelectualilor se răriseră şi ele printr-o veritabilă decimare, făcută simplu, la întâmplare. Cel mai mult au fost vizaţi cei din învăţământ. Da, Şevcenco se simţea tare şi avea de gând să-şi întărească poziţia cu sprijinul lui Nicolovschi. Amândoi aveau câte un of – Râşcov şi, respectiv, Rusev. Amândoi se gândeau să speculeze ocazia creată de comandantul portului militar Ismail, ofiţerul de marină Max Mihailovici Zelicman, evreu ca şi Rusev, care a îndrăznit să intervină pentru eliberarea unui deţinut dintr-un loc unde nimeni nu fusese declarat nevinovat. Că unii au fost transferaţi la sanatoriul bolgrădean, era cu totul altceva. Şi acest „transfer“ făcea parte din Calvarie, din drumul morţii. Cazul Davâdov, Davidescu conform actelor din dosarul personal, putea şi trebuia să constituie ghilotina pentru Zelicman. Refuzul lui Davâdov trebuia să-l coste viaţa şi nicidecum să-l absolve de vină. Bănuia că Zelicman avea un spate puternic, dar mai ştia că „rezolvarea“ unui astfel de caz însemna pentru el o şansă în plus, şansa de a sălta în ochii acelora în slujba cărora lucra. Mintea bolnavă a lui Şevcenco se puse pe treabă. Problema era să găsească un motiv plauzibil pentru a cere aprobarea pentru deschiderea unei anchete. Avea experienţa unui caz asemănător şi ştia că nu va fi simplu. Circumstanţele erau însă favorabile. Războiul părea inevitabil, iar în astfel de împrejurări, orice scăpare, orice fleac, putea fi folosit ca argument. Nu era de neglijat nici felul în care Zelicman îşi aranjase subalternul în casa lui Davâdov. În loc să obţină un ordin de evacuare a familiei Davâdov, el aranjă o repartiţie cu statut de chiriaş. Familie de ofiţer în chirie la familia unui deţinut politic!? Dacă rezolva cazul Zelicman, Davâdov urma să se întoarcă acolo de unde scăpase ca prin minune – Unitatea Specială. Mulţumit de faptul că învălmăşeala din capul lui începea să se sedimenteze, Şevcenco deschise uşa biroului, scoase o sticlă de vodcă şi sorbi cu nesaţ din elixir. Simţi arsura plăcută a lichidului magic şi se afundă în fotoliu, refuzând orice alt gând. Era mulţumit. Zarurile odată aruncate, putea să se pună şi pe treabă. „Ce-i Serghei?“ „Avem o problemă. Volodea s-a îmbătat cui şi a făcut un scandal teribil în dormitor. A trebuit să-l imobilizăm şi să-l băgăm la izolare. Bine că nu a pus mâna pe armă. Oricum, Alioşa a încasat-o rău.“ „Lasă-l două zile fără mâncare şi fără apă, după care vorbesc eu cu el. Se pare că nu i-a priit vizita la spital.“ Întâmplarea cu Volodea îi aduse aminte de Silvia. Simţi că ceva nu era în regulă şi se hotărî să nu mai amâne vizita plănuită la spital.

*
* *

Veştile proaste au început să curgă în casa noastră. Dispariţia lui Mircea, care de altfel nu a mirat pe nimeni, a fost urmată de cea privind internarea lui Alexandrov, cu diagnostic de infarct. Şeful secţiei de boli interne, doctorul Perceac, l-a luat în primire, în stilul lui caracteristic, glumind. Alexandrov nu

era omul care să se sperie de boală, dar auzind că este vorba de inimă, se cutremură la gândul că Dusia ar putea rămâne singură. Pe Şuric nu se putea baza. Oricând putea să fie luat în armată, sau dus la vreo „şcoală“ de reeducare, fără să poată să mai ia contact cu familia. „Ce zici, doctore? E încurcată?“ „Stai cuminte, Alexandr Alexandrovici! Nu eşti dumneata omul care să moară dintr-un fleac. Da, da! Ascultă-mă bine, e un fleac! Stai liniştit în repaus şi mâine te iau la mine în cabinet şi clarificăm lucrurile. A fost şi Şuric pe la mine şi sper că l-am liniştit.“ A doua zi Perceac îl luă pe Alexandrov în cabinet şi când rămaseră singuri, îi spuse : „Nu e nimic grav. Îți spun cu toată răspunderea şi prietenia. În schimb, altceva mă frământă. Ieri seara m-a vizitat un tip de la Consistoriu, s-a interesat de starea ta şi mi-a transmis că trebuie sa te fac bine cât se poate de repede. Am avut inspirația să-i spun că nu eşti bine şi că sunt slabe speranțe să supraviețuieşti. Sunt naivi! Am înțeles de la bun început că te vor întreg. E clar că te vor aresta. Nu este primul caz când ni se cere să salvăm oameni. Din păcate ştiu şi ce li s-a întâmplat. Aşa că de azi, din clipa asta, iei o mină de om bolnav, speriat, îngrijorat pentru soarta celor de acasă. Eu am să-l pun la curent pe Şuric. Toți vor şti că eşti pe ducă, iar încercările mele de a te salva vor fi puse pe seama prieteniei noastre, care nu este un secret pentru nimeni. Am să-ți administrez ceva sedative ca să pari mai bleg. Nu am de gând să le fac jocul. Nu mai e mult şi scăpăm de ei. Războiul este la uşă. De bine, de rău, Mircev nu se amestecă încă în treburile mele. Are pe cineva grav bolnav la mine şi contează pe competența mea.“ După consultul din cabinet, Perceac strecură în mod discret diagnosticul fatal, pregăti o atmosferă de înmormântare în sânul familiei şi promise celor „interesați“ că va face tot posibilul pentru a pune pe picioare acest pacient atât de important. Alexandrov intră uşor în rol, mai ales că cele aflate îl făcură să se comporte „cum trebuie“ şi fără sedative. Era speriat. Ştia că au dat de urma lui, că au aflat că a fost ofițer alb. Pentru aceştia nu era scăpare. Erau exterminați şi ei şi familiile lor. Îl mişcă profund gestul lui Perceac. Îşi asumase un risc enorm. Să salvezi un ofițer alb, echivala cu a te sinucide. Se gândi la sărmanul Herşcovici. Probabil că el a fost acela care le-a dat informația. Se ştia că fusese arestat de oamenii lui Şevcenco şi, după o anchetă ca la carte, transferat la Rusev, la solicitarea acestuia. Îl recunoscuse pe stradă şi nu s-a lăsat până nu l-a dat pe mâna lui Nicolovschi. Alexandrov trebuia anchetat, făcut să recunoască şi să divulge şi alte nume de foşti ofițeri. Înainte de a trece pe la Mircev, Şevcenco îi făcu o vizită lui Perceac. „Ei, cum se mai simte bolnavul nostru?“ „Care bolnav, tovarăşe căpitan?“ „Unul singur mă interesează, Alexandrov, şi îl vreau sănătos cât mai repede.“ „Da! Trebuie să fie un personaj important, din moment ce vă interesați personal. Alexandrov nu e bine! Nici nu-mi vine să le spun celor de acasă. A suferit un infarct, cei de acasă,nu şi-au dat seama de starea lui şi l-au adus prea târziu. În primul rând s-au chinuit să-l aşeze în pat, l-au forțat să se mişte cum nu trebuia, ba mai mult, l-au lăsat să se scoale, să meargă la serviciu. Singura lor scuză e că nu au mai avut asemenea cazuri în familie. A doua criză l-a dărâmat de tot. Oricum, mă străduiesc să-l pun pe picioare. Numai o minune l-ar putea salva!“ „Bine, tovarăşe doctor, să nu uitați că am nevoie de această minune! Alexandrov a fost un bun colaborator şi nu şi-a încheiat încă misiunea.

Am să mai trec pe aici. Acum mă duc la Mircev.“ Mircev aflase de prezența lui Şevcenco în spital şi-l astepta în cabinetul său. „Ce faci doctore? Ce-ți mai fac pacienții? Am fost pe la Perceac, să văd ce mai face unul, Alexandrov. Se pare că-i pe ducă. Mă deranjează acest lucru. Mai aveam nevoie de unul ca el. Crezi că pot avea încredere în Perceac? Să nu fie la mijloc vreo înscenare?“ „Perceac? Este un doctor foarte bun şi conştiincios. Dacă s-ar interna cel mai mare duşman al lui, l-ar îngriji mai bine decât pe ceilalți. Şi eu am pe cineva la el şi se pare că face minuni. Bineînțeles, nu puteți vorbi cu el aşa cum vorbiți cu mine, dar în probleme medicale puteți conta sută la sută pe competența lui. E un tip curios, un romantic, care nu trăieşte cu picioarele pe pământ.“ „Te rog să urmăreşti totuşi acest caz. Vreau să fiu sigur că nu sunt tras pe sfoară, iar în cazul că este grav bolnav, prefer să moară aici sau acasă şi nu la mine în anchetă. Ia spune-mi, ce mai face Silvia? De fapt pentru ea am venit. Am crezut că ai să termini cu acest caz. Chiar eşti convins că nu se preface? Nu ne putem permite să avem surprize! Vreau s-o văd între patru ochi.“ „O aduc aici şi vă las singuri. Nu este violentă, puteți fi liniştit.“ „Nu de violență mi-e frică mie. Nu vreau să fiu tras pe sfoară.“ Silvia apăru în cabinet şi-i aruncă o privire întrebătoare lui Şevcenco. „Eşti prietenul lui Paul, nu? De ce n-a venit el? Cred că mi-a vorbit Paul despre tine, dar uite că ți-am uitat numele. Cum te cheamă? Ai venit să facem dragoste? Aici e frumos. Uite avem şi o canapea. Stai puțin să mă dezbrac.“ Silvia îşi scoase cămaşa–rochie şi se apropie agale de Şevcenco. Surprins, Şevcenco făcu un pas înapoi, fără să scoată nici un cuvânt. „De ce te fereşti? Aşa a făcut şi Paul când a fost ultima dată. Cred că i-a fost frică de doctor. Paul este un bărbat extraordinar. N-ai spune că este preot. Hai, dezbracă-te! Ştii că şi doctorul a vrut să facem dragoste, dar eu nu l-am lăsat. Cu tine este altceva, tu eşti prietenul lui Paul. Acum ştiu cum te cheamă, tu eşti Volodea.“ „Silvia, doctorul a vrut să facă dragoste cu tine, aici în cabinet?“ „Da, dar eu nu am vrut. Eu îi sunt credincioasă lui Paul, chiar dacă el mă înşală cu Ileana. O cunoşti pe Ileana? Ce fată frumoasă! Nu, doctorul nu-mi place! Cu tine va fi grozav, sunt convinsă. Hai!“ Silvia se apropie de Şevcenco, se lipi de el şi începu să-l sărute. Şevcenco simți căldura unui trup de femeie ce se oferea, o cuprinse cu brațele-i vânjoase, începu s-o sărute, împingând-o cu paşi împleticiți spre canapeaua acoperită cu un cerceaf de un alb imaculat. Brusc se opri, o împinse şi strigă: „Cum să mă culc cu o nebună! Are dreptate Volodea! Este nebună“ „De ce spui că sunt nebună! Şi de ce vorbeşti cu tine?“ „Cum adică vorbesc cu mine?“ „Păi n-ai spus tu că Volodea are dreptate? Păi Volodea eşi tu, nu?“ „Silvia, îmbracă-ți rochia şi du-te la tine. O să vină Paul şi o să faceți dragoste, şi nu te mai gândi la nici un Volodea. Pentru tine există numai Paul.“ Şevcenco deschise uşa şi o încredință supraveghetorului postat în fața uşii. „Trimite-l te rog pe doctorul Mircev!“ „Şi cum a fost, ți-a dansat goală?“ „Dansat, pe dracu! Femeia asta chiar că este nebună, cu toate că în nebunia ei mai aruncă şi întrebări sau replici surprinzătoare. Tocmai acest lucru nu-mi place! E timpul s-o trimiți după Paul!“ „Credeți că merită? Eu o consider terminată.“ „De aceea ai vrut să te culci cu ea?“ „Eu?! Doamne fereşte! O fi având ea corp frumos, dar la ce te poți aştepta de la o nebună? Şi, pe urmă, nu-mi fac de lucru cu pacienții. Am un post prea bun ca să risc?!“ „Bun, atunci ne-

am înțeles? Nu mai avem nevoie de ea. Vezi s-o faci cu multă grijă! Cu acte în regulă!“ Ceea ce îl intriga cel mai mult pe Șevcenco, era felul în care se prezenta Silvia. După atâta „tratament“, femeia asta arăta ca şi în ziua când a fost adusă la anchetă. Un gând îl fulgeră: „Dar dacă Mircev nu o tratează conform înțelegerii şi o păstrează pentru el?!“ Dacă se adeverea aşa ceva, soarta lui era pecetluită. Oricum, figura pe lista martorilor care trebuiau să dispară la momentul potrivit, iar momentul începea să se vadă la orizont. Mesajele sosite de la centru erau tot mai clare. Nu trebuia să fii mare politician ca să decriptezi sensul tuturor dispozițiilor care, nu rareori, se băteau cap în cap. Starea de panică începea să se instaleze printre cei veniți de peste Nistru. Sub tot felul de pretexte, familiile se întorceau de unde veniseră, lăsându-şi soții la datorie. Lucrurile neputând fi mascate, populația băştinaşă părea să renască. Optimismul li se putea citi pe față. Rămâneau totuşi prudenți, speriați de cele ce se întâmplau în oraşe şi sate. Fiecare căuta să se strecoare prin sita care-i selecționa pe cei sortiți pieirii. În acest timp, corupția în rândul veneticilor lua proporții nebănuite. Cu gândul la iminenta părăsire a acestui adevărat rai pentru ei, erau gata de orice, pentru a aduna cât mai multe lucruri de valoare, cât mai mult aur şi argint. Această stare de lucruri a adus şi o parte de bine localnicilor, care reuşeau să afle la timp tot felul de lucruri care-i vizau în mod direct şi în anumite cazuri să se pună la adăpost. Din categoria celor corupți nu lipseau nici grănicerii. Aşa se face că în toiul iernii, peste Dunărea blocată de ghețuri, cei care au avut cu ce plăti vigilența, cu toate riscurile evidente, au luat drumul pribegiei, al riscului, al sărăciei. Unii au reuşit să ajungă nevătămați pe malul drept al Dunării. Alții şi-au găsit sfârşitul în apele Dunării pe care o iubeau atât de mult. Acelaşi lucru se întâmpla şi de-a lungul Prutului. Bineînțeles că numărul acestor disperați a fost destul de redus. Puțini mai aveau păstrate mijloace materiale tentante, şi, şi mai puțini erau aceia care se încumetau să mituiască şi să forțeze norocul. Mai erau şi tinerii, care fără mită sau alte aranjamente, se încumetau să se joace cu sloiurile de pe Dunăre sau Prut. Printre aceşti temerari s-a aflat şi Mircea. Dispărut din Chişinau, după întâmplarea cu brazii, a luat-o spre Prut, pe jos, sau cu căruțe de ocazie. A ales direcția Cahul. Văzuse pe hartă că la 15 kilometri nord, Prutul făcea în dreptul satului Zărneşti, nu departe de Larga Nouă, nişte bălți, tocmai bune pentru a îngreuna supravegherea. Studie puțin situația fără a atrage atenția asupra lui şi, într-o clipă de curaj, noaptea târziu, o porni la drum. Gheața de la mal îi permise să se târască uşor vreo zece metri, după care începu calvarul. Blocurile de gheață făceau o punte nesigură. Trecerea nu a fost observată, dar înaintarea era soră cu sinuciderea. Câteva băi reci îl întărâtară şi poate tocmai acest lucru l-a salvat. Ajuns pe gheața ca o oglindă care marca malul românesc al Prutului, Mircea se întinse pe spate nemailuând în seamă somațiile de „stai că trag“ ale unui grănicer român. Nevăzând nici o reacție din partea fugarului, grănicerul trase un foc în aer şi aşteptă. Sosiră doi camarazi cu un felinar şi se aplecară asupra corpului întins pe gheață. Îi întâmpină un zâmbet şi doi ochi înlăcrimați. „Am scăpat! Doamne, nu-mi vine să cred! Luați-mă!“ „Cred şi eu că te luăm! Să vedem ce hram porți!? Hai scoală-te, că dacă mai stai aşa ud n-o să mai avem ce face cu tine la post. Ioane, ai ceva rachiu la tine? Dă-i că moare!“

Mircea se săltă în coate, sorbi din sticla oferită şi se scutură ca de un fior. Se ridică cu greu şi porni încadrat de cei trei tineri grăniceri. Când ajunseră la postul de grăniceri, Mircea era înghețat cobză. Era îmbrăcat ca într-o scoarță. Îi întâmpină un locotenent de vreo patruzeci de ani, plăcut la vedere. Un goden bine încins răspândea o căldură binefăcătoare. Mircea se aşeză fără să spună nici un cuvânt lângă soba încălzită cu lemne şi-şi prinse capul între mâini. „Ce-i cu tine tinere? Uite în ce hal eşti! Se pare că ai făcut o baie bună, nu? Unde l-ați pescuit?“ „Domnule locotenent, stătea întins pe gheața de la mal. La început nici nu a mişcat.“ „Şi, cum ai ajuns aici?“ „Am trecut Prutul. Am avut noroc!“ „Puțin spus. Puteai să ajungi sub ghețuri.“ „Dacă mai rămâneam acolo, ajungeam sub pământ.“ „Ai ceva acte? Cum te cheamă, domnul meu?“ „Am paşaportul şi carnetul de student, dar nu ştiu dacă se mai poate vedea ceva, după baia pe care am făcut-o.“ Actele erau într-adevar ude, dar lizibile. „Davâdov Mircea, Ismail, 1919. Nume rusesc cu prenume românesc!“ „Numele adevărat este Davidescu. L-au schimbat la eliberarea noilor acte.“ „Davidescu zici? Doar nu eşti fiul lui Dănilă? Cel din Sărăria, frate cu nevasta mea, cu mătuşa ta Ecaterina! Asta-i culmea! Hai, vorbeşte!“ „Înseamnă că eşti unchiul meu, Dumitru Tănase, din Măcrina. Doamne, nu-mi vine să cred!“ „Hai dezbracă-te! Băieți, dați-i ceva haine de-ale noastre şi ceva de băut, ceva tare şi faceți-i şi un ceai fierbinte. Pune hainele lângă foc să se usuce. N-ai să poți rămâne în haine cazone. Te pomeneşti că fugi şi de aici!?“ Mircea bău zdravăn din țuica băieților, după care ațipi pe loc. Învățătorul Tănase, râmnicean, căsătorit cu o basarabeancă, fusese concentrat cu o lună înainte şi repartizat la grăniceri, la Prut. Nu-l mai văzuse pe Mircea de peste doisprezece ani. Cum era să-l recunoască? Era bărbat în toată firea. Ce ți-e şi cu întâmplarea, îşi spuse în sinea lui. Somnul lui Mircea fu scurt. Se trezi speriat şi cercetă încăperea şi hainele de pe el. „Ei, ți-ai revenit puțin? Dacă n-ai început să strănuți, înseamnă că ai scăpat. Şi acum, ce fac cu tine? Trebuie să te trimit la comandant, la Galați. Am să merg chiar eu cu tine, să te scap de belele. Orice fugar este un potențial spion. Am să garantez pentru tine, după care te duc la mătuşa ta, să te îngrijească puțin. Tu cam ce-ai vrea să faci?“ „Vreau să ajung la Sibiu, la şcoala de ofițeri de cavalerie. Dacă nu veneau sovieticii, acolo eram acum.“ La Galați lucrurile au mers nesperat de simplu. Comandantul, ofițer de carieră, rămase surprins de cererea lui Mircea, îi eliberă o adeverință provizorie de identitate şi-l înarmă cu o foaie de drum pentru Sibiu. Locotenentul Tănase îi mulțumi comandantului, şi cu permisiunea acestuia, făcu un ocol pe la Râmnicu Sărat pentru a-l încredința soției sale. Surpriza a fost mare, dar Mircea n-a abuzat mult de ospitalitatea mătuşii sale. Ținea să ajungă cât mai repede la şcoala de ofițeri, să fie pregătit pentru campania care se anunța la orizont. Să lupte alături de nemți ar fi însemnat un vis împlinit. Scăpase ca prin minune, dar avea de îndeplinit o misiune, de plătit polițe. Trebuia sa-şi răzbune colegii şi să-şi spele numele de acuzațiile nedrepte. La Sibiu lucrurile au mers la fel de bine. După câteva interogatorii şi verificarea unor evidențe privind situația recruților din anii 1939–1940, Mircea a intrat la Şcoala de Ofițeri de Cavalerie şi, la izbucnirea războiului, a cerut să plece pe front cu prima unitate aruncată în luptă. Până atunci însă, acasă nu s-a ştiut nimic despre soarta lui. Mama

avea presimțiri lugubre şi se ruga lui Dumnezeu ca pentru un mort. Această convingere a măcinat-o mult stingând încet, încet, veselia ei molipsitoare, dragostea ei de viață. Relele se adunau iar atmosfera din casă devenea tot mai tensionată. Relațiile dintre Valeria şi tata contribuiau şi ele la creşterea tensiunii. În timp ce tata căuta s-o evite pe Valeria în confruntări directe, fetița lui de altădată îl provoca la fiecare pas. Jargonul ei căpătase ceva trivial, neobişnuit pentru noi, iar acuzațiile cele mai absurde îl împroşcau cu noroi, neținând cont nici de prezența noastră, a celor mai mici, nici de cea a chiriaşilor. Tata se retrăgea în el, venea acasă târziu de la serviciu, aruncând un nor în plus asupra mamei. Singura schimbare notabilă s-a produs cu Lulu, care în pofida pornirii pe care o avea împotriva limbii ruse şi a sovieticilor, se apropiase de Clava, devenită Claudia, cu care hoinărea prin tot oraşul, străduindu-se s-o învețe limba română. La fel, relațiile cu familia Zelicman deveniră tot mai strânse, iar Marat îşi petrecea tot timpul liber jucându-se la noi, cu mine şi cu Barby. Aceste manifestări de simpatie reciprocă aveau să stea, mai târziu, la baza acuzațiilor aduse lui Zelicman de cei care-i puseseră gând rău de când cu „amestecul“ în problemele unor instituții menite să instaureze noua orânduire. În acest timp, o nouă veste proastă ajunse la urechile alor mei. Familia Stavrov dispăruse de la vie. Cum iarna, relațiile dintre Stavrovi şi tinerii grăniceri cantonați la vie deveniseră foarte prietenoase, cu toate riscurile inerente, Stavrov se puse pe treabă şi se înțelese cu şeful grupului asupra vechiului său plan de a trece Dunărea. Scoase la iveală o parte din monedele de aur ascunse cu grijă în perimetrul viei, i le dădu pe încredere tânărului comandant şi stabili un plan de trecere a Dunării, peste podul de gheață, înainte de a fi dinamitat pentru eliberarea sloiurilor îngrămădite într-o masă compactă. În noaptea fixată, cei trei Stavrov, înarmați cu restul monedelor de aur, prinse la brâu în nişte săculețe din piele, s-au prezentat la locul stabilit, pentru a trece Dunărea pe jos, sub protecția tânărului lor prieten grănicer. Din păcate, au avut o surpriză. „Trebuie să vă percheziționez, ca în caz de ceva, să nu intru eu la apă.“ Percheziția s-a soldat cu confiscarea aurului, spre disperarea fugarilor. „Ce ne facem noi acolo fără nici un ban?!“ „Asta mă depăşeşte. Ar fi bine sa vă grăbiți, dacă nu vreți să fiți prinşi pe malul nostru. Dacă ajungeți dincolo, sunteți liberi să faceți ce vreți. După ce vă depărtați bine, am să trag câteva focuri de armă, în aer, bineînțeles! Să nu vă speriați, să vă continuați drumul. Am şi eu nevoie de acoperire. Şi nici un cuvânt despre înțelegerea noastră! Nu ar face bine nimănui! Drum bun!“ Podul de gheață nu le-a creat nici un fel de probleme. La fel, nici focurile de armă care s-au auzit în spatele lor. I-au trezit în schimb pe grănicerii români. I-au somat, dar nu s-a produs nici un fel de incident. La postul de grăniceri au avut o surpriză. Lângă focul aprins, un adolescent îşi încălzea oasele. Era George, nepotul lui Leolea şi al lui Dania. Cel care l-a recunoscut primul a fost Iuric. „Cum ai ajuns aici, George?“ „Ca şi voi. M-am târât pe gheață. Am plecat de sub râpa mănăstirii. Am înghețat rău, dar a meritat. Am urmărit doi grăniceri care se cinsteau cu vodcă. Erau destul de afumați şi m-am strecurat chiar pe lângă ei. Nici prin gând nu le-a trecut să se uite drept înainte. Ei se uitau în stânga şi în dreapta şi de fapt mai mult țopăiau pe loc, ca să se încălzească.“ „Ai venit singur?“

„Sigur! În grup poți avea surprize. Unul strănută, altul se sperie şi se întoarce. Totul este să nu te opreşti. Peste vreo două zile vor detona gheața, aşa că am profitat. Ai mei habar nu au. Mă duc la Bucureşti, la taică-meu. El a vrut de mult să mă ia, dar eu am refuzat. De când cu băieții care au încercat să treacă înot, m-am hotărât să fug de unul singur.“ „George, pentru noi treaba e cam încurcată. Băiatul cu care ne-am înțeles şi pe care l-am plătit cu monede vechi de aur, la plecare ne-a percheziționat şi ne-a luat tot ce aveam la noi. Suntem lefteri şi nici nu avem la cine să apelăm!“ „Măi, eu am ceva lei româneşti şi un lănțişor cu cruciuliță de la bunica. Eu zic că o să ajungă pentru bilete până în Bucureşti, iar acolo vedem ce aranjăm cu taică–meu. Principalul e să scăpăm de formalitățile de la Tulcea.“ Drumul până la Tulcea s-a făcut cu un camion militar, pe un frig năprasnic. În schimb, căldura cu care au fost primiți de comandantul grănicerilor, a fost peste aşteptări. Înțelegere la îndeplinirea formalităților, foi de drum pentru destinația solicitată, Bucureştiul, hrană pentru drum, adeverințe provizorii de identitate. Căldura acestei comportări a adus căldură şi în sufletele fugarilor. Maiorul Voinescu cunoştea bine Ismailul. Cele povestite au depăşit cu mult zvonurile privind situația localnicilor. Era la curent cu expulzarea episcopului, dar nu aflase nimic despre anchete, dispariții, deportări. Soarta familiei preotului Vodă, pe care-l cunoscuse personal şi în casa căruia petrecuse multe seri frumoase, l-a impresionat profund. Cu toată oboseala care-i marcase pe temerarii fugari, petrecuseră aproape întreaga noapte lângă foc, la un pahar de țuică, depănând amintiri comune şi mai ales grozăviile prezentului atât de zbuciumat al basarabenilor cotropiți. Cele povestite păreau a veni din lumea absurdului. Prigoana la care erau supuşi intelectualii, în frunte cu preoțimea, i se păreau anacronice tânărului maior. Credincioşii erau prigoniți şi exterminați ca la începuturile creştinismului. Intelectualii, în general, erau tratați ca pe vremea inchiziției. Nedumerit, se întreba – unde este Dumnezeu?! „Dumnezeu este peste tot, este cu noi chiar şi în astfel de clipe grele. Dumnezeu ne pune la încercare, iar Ziua de Apoi, Ziua Judecății Supreme, îi va pedepsi pe toți cei care au încălcat legile fireşti ale omeniei, ale creştinismului. Ziua Judecății Supreme nu va fi o zi în sensul actual al cuvântului, va fi un fenomen Suprem al autodeconspirării lui Dumnezeu în fața noastră, când semnele de întrebare vor dispărea, când Dumnezeu va sta în fața noastră în toată măreția Ființei Sale, fără tăgadă, împărțind dreptatea, iertând şi pedepsind, şi mai presus de toate, investindu-ne pe noi cu cel mai mareț atribut al Său – Veşnicia! Nu, dragul meu, nu mă tem de încercările la care suntem supuşi, pentru că mă sprijin pe toiagul credinței în Dumnezeu!“ „Vorbiți de parcă ați fi preot, slujitor al Domnului!?“ „Am fost întotdeauna slujitor al Domnului! Nu am fost preot, dar în mod voluntar am fost un fel de staroste al bisericii Sf. Dumitru, şi cred că mi-am făcut datoria!“ „Impresionant, domnule Stavrov! Mi-a făcut o deosebită plăcere să vă cunosc şi să vă ascult. Mulțumesc!“ „Eu vă mulțumesc pentru felul în care ne-ați primit şi ajutat. Dumnezeu să vă aibă în pază!“ La Bucureşti lucrurile au fost mai puțin plăcute. După o călătorie lungă şi obositoare, pe unele porțiuni cu vagoane de marfă, antrenați de George, de fapt altă alternativă nici nu aveau, Stavrovii au poposit la casa lui Milescu. Surpriza a fost enormă, dar s-a

manifestat diferit pe chipurile celor din casă. După despărțirea de prima lui soție, tatăl lui George n-a încetat o clipă să spere în recuperarea băiatului său, de fapt unicul copil. Spera să-l introducă în probleme de modă, croitorie şi comerț. Când l-a auzit pe George spunându-i „tată“, a avut senzația că inima nu-i mai bate. Cum să bănuiască el că acest vlăjgan nu era altul decât copilul de câțiva anişori pe care-l lăsase la Ismail, lângă mama lui, când s-au despărțit. Chiar şi după ce s-a recăsătorit, Milescu n-a renunțat la ideea de a-l avea pe fiul lui lângă el. Când George a împlinit zece ani, le-a făcut o vizită la Ismail reînnoind cererea. Nu-ul categoric al lui George l-a făcut să nu insiste şi să amâne pentru mai târziu. Şi deodată, s-a pomenit cu George, Jorj, cum îi spunea, în fața lui. Când l-a strâns în brațe, lacrimile l-au podidit. Nu mai avea ochi pentru nimeni, nici măcar pentru cei care veniseră cu George al lui. Bucuria asta sinceră a fost umbrită, chiar şi cu masca de rigoare, de privirea rece, interogatoare, nedumerită a „mamei vitrege“. Dacă Milescu nu avea ochi pentru nimeni, în schimb George simți acea privire răsucindu-se în sufletul lui ca un pumnal. „Tată, să-ți prezint familia Stavrov, cu care m-am întâlnit pe malul românesc al Dunării, după tentativa noastră reuşită de a fugi. Eu am fugit de capul meu. Nu ştie nimeni, nici măcar mama. Familia Stavrov a trecut Dunărea peste podul de gheață, după ce au plătit un grănicer. Din păcate, la plecare, grănicerul i-a percheziționat şi le-a luat tot ce aveau mai de preț, în special monedele de aur. Sunt într-o situație dificilă şi cum sunt prietenii cei mai buni ai lui unchiul Dănilă, te rog să te gândeşti cum ar putea fi ajutați. Un împrumut, vreo cunoştință care sa le ofere adăpost, aşa, pentru început, până se aranjează. Eu cu Iuric vom căuta ceva de lucru şi sper să ne descurcăm toți patru.“ „Stai puțin! Adică, cum toți patru? Păi tu nu rămâi la mine? Abia te-am recuperat şi vrei să te pierd iarăşi?! Cu dumnealor, vedem noi cum aranjăm. Dar mai întâi să pregătim o masă şi să cinstim fuga voastră reuşită. Până mâine ne înghesuim cumva, iar ziua ne va lumina. Trebuie să rezolvăm.“ Masa a fost copioasă, dar nu şi atmosfera. Milescu era curios să audă noutăți din Basarabia, dar cele povestite aveau darul să instaureze tristețea. Părea de domeniul incredibilului, dar cele relatate veneau de la fiul său, veneau din gura unor oameni care trăiseră în mijlocul evenimentelor. Fără să vrea, în sinea lui, se felicita pentru faptul că părăsise această regiune năpăstuită, ajunsă pe mâna unor barbari. Nu sovieticii, nu orânduirea comunistă se făceau vinovați de toate relele, ruşii şi numai ruşii, în utopicele lor obsesii de expansiune. Uita că prima lui mare dragoste, mama lui George, era rusoaică. De fapt nu era singurul care gândea în acest mod. Nu era U.R.S.S.-ul, era Rusia! Dimineața i-a prins pe toți în plină vervă. Singura care dădea semne de oboseală, de plictiseală mai bine zis, era mama vitregă, pe care George o evita în mod vădit. Pe cât era de adolescent, pe atât era de hotărât să nu stea nimănui în gât şi să se descurce singur. Ştia că anul şcolar era pierdut, ştia că nu dorea să lucreze cu tătal său, nu dorea să-l urmeze în meserie, avea chef să continue şcoala şi să facă ziaristică. Asta era chemarea lui, asta voia să facă. Planurile sale aveau să-l dezamăgească pe Milescu, dar a întâlnit în George un „căpos“ care-i amintea de tinerețea sa. Ştia din proprie experiență că nu avea şanse într-o astfel de luptă,

iar George era mai important lângă el, decât undeva departe. Viitorul avea să confirme acest lucru.

*
* *

Dinamitările succesive, realizate când pe malul stâng, de către sovietici, când pe malul drept, de către români, au făcut cale liberă sloiurilor de gheață pe la începutul lui februarie. Podul natural de peste Dunăre, calea atâtor fugari, dispărea odată cu şansele de a trece dincolo. A încerca o traversare cu barca, printre sloiurile amenințătoare, echivala cu sinuciderea. Sarcina grănicerilor sovietici se uşura, dispărând însă, spre regretul lor, o sursă de câştig. Eliberarea sloiurilor se gheață, din încleştarea provocată de ger, aducea totuşi şi o rază de speranță în inimile localnicilor, speranța că odată cu venirea primăverii va începe şi războiul mult aşteptat. Ce paradox! Oameni, prin natura lor paşnici, se pregăteau de război, aşa cum făcuseră moşii şi strămoşii lor, pentru a scăpa de puhoaiele de năvălitori. Hitler, Antonescu, erau numele cele mai vehiculate. Vizita ministrului de interne, mâna dreaptă a lui Stalin, aduse după sine un nou val de represiuni. Râşcov, Şevcenco, Rusev, Nicolovschi intrară în panică. Instrucțiunile primite implicau luarea unor măsuri extrem de dure față de populația autohtonă. Recomandarea „totul să se facă curat“ îi făcu să înțeleagă faptul că nu aveau voie să lase nici un fel de urme, iar concluzia firească era iminenta retragere pentru replierea forțelor şi organizarea primului val de rezistență pe malul stâng al Nistrului. Războiul se apropia, iar maşina de război motorizată îi punea pe gânduri pe ocupanți. Sistemul bandelor acoperite, tip Pantioşa, se generaliza. Se jefuia tot ce se putea. Se jefuiau biserici pentru argintul icoanelor şi a tot felul de obiecte de cult. Se jefuiau gospodăriile colective, abia organizate, animalele fiind mânate spre Nistru. Disperarea oamenilor nu mai cunoştea limite. Neputându-se organiza, indivizi izolați îşi făceau dreptate spânzurând pe unde apucau, milițieni sau „civili“ care bântuiau satele. Nu se atingeau de hainele celor pedepsiți. Erau prea creştini ca să jefuiască la rândul lor. Pedepseau în numele Domnului, convinşi că nu săvârşeau vreun păcat. La una din sedințele de lucru cu ministrul de interne, Nicolovschi îndrăzni sa strecoare câteva „informații“ la dresa comandantului portului, colonelul–căpitan de marină Zelicman. Ministrul căzu în plasa întinsă şi-i dădu dezlegare lui Râşcov să se ocupe personal de caz. Era un lucru neobişnuit să aprobi urmărirea unui cadru militar, un amestec interzis în principiu, dar, ținând cont de împrejurări, „explicabil“. Trebuia multă prudență în „găsirea“ unor probe plauzibile şi cuplul Râşcov–Şevcenco se puse pe treabă. Reapărură umbrele din fața casei Davâdov, şi, în mod discret, în fața locuinței familiei Zelicman. Se restabili legătura cu umbra din cadrul comandamentului portului sub acoperirea aprobării ministrului de interne. Toate acestea nu puteau scăpa atenției unui om cu experiența lui Zelicman, care-l puse în gardă pe Batalov şi prin el, familia Davâdov. Prudența nu putea însă să lupte împotriva unor acțiuni deliberate. Neliniştea i-a unit sufleteşte pe toți cei implicați. Principala grijă a lui Zelicman era expedierea familiei la

părinții soției sale, pentru a o scuti de surprize şi a-l salva pe Marat. Îl sfătui pe Batalov sa facă acelaşi lucru. Cum primele lor încercări eşuaseră, se hotărâră să atace frontal, fără menajamente. Trebuiau să spună adevărul, măcar parțial, bătând monedă în special pe zvonurile privind izbucnirea războiului. Dacă Zelicman reuşi în demersurile sale cu Sara, speculând teama pentru Marat, nu acelaşi lucru se întâmplă şi cu Clava. „Nu şi nu!“ fu răspunsul acestei ființe răsfățate de dragoste. Batalov se dădu învins, ca de obicei, şi concise în spiritul celor auzite de la bunica lui, „Ce-o vrea Dumnezeu!“ Zelicman forță nota şi reuşi să obțină aprobarea de a-şi expedia familia cu o vedetă rapidă, motivând gestul prin agravarea stării de sănătate a soției sale. Se linişti abia când primi confirmarea sosirii familiei la Odessa. Despărțirea de Marat a fost mai mult decât dureroasă. Nici despărțirea Sarei şi a lui Marat de familia noastră nu a fost mai uşoară. Avizați de cele ce se pregăteau, ai mei erau extrem de îngrijorați. Nici un cuvânt de la Mircea, nici o veste de la George, tensiunea generală din oraş, au adus nori grei peste casa noastră. În acest timp Nicolovschi îşi freca mâinile de satisfacție. Reuşise să strecoare învinuirile asupra lui Zelicman şi Batalov, implicase numele lui Davâdov, şi, ceea ce era mai important, pasase toată treaba pe umerii lui Râşcov şi ai lui Şevcenco. Ştia că în final tot la el vor ajunge. Aşa avea să-i dea peste nas şi lui Rusev, care acceptase amestecul lui Zelicman în treburile lor. Nu-i putea suferi pe evrei şi cu greu se stăpânea să n-o arate. Lucrurile mergeau în favoarea lui şi nu-şi putea ascunde satisfacția, afişând o bună dispoziție neobişnuită pentru felul lui de a fi. Avea multe treburi de rezolvat, dar ceea ce îl binedispunea era şi atitudinea docilă a Ilenei. De când o mutase de la căratul pământului la făcutul curățeniei în preajma lui, Ileana, care renunțase între timp la greva foamei, începea să-şi revină. O dorea obsedant, dar dorea să obțină favorurile ei fără să se impună cu forța. Avea nevoie de această victorie pentru a scăpa de complexul urâțeniei de care suferea. O ancheta personal, fără martori, declarând că este vorba de un caz special. În cadrul acestor anchete, căuta să nu forțeze nota, îi vorbea despre munca lui ingrată, despre ura cu care era înconjurat, despre răspunderea cu care fusese învestit. Îi vorbea, mai mult sau mai puțin direct, despre soarta celor trimişi la aceasta unitate, despre teama lui pentru soarta ei. Ileana înțelegea foarte bine jocul „protectorului“ ei şi căuta să câştige timp, fără a-l respinge fățiş, aducând mereu vorba despre Şevcenco, despre furia care-l apucase la refuzul ei de a-i deveni amantă, despre moartea soțului ei Nani, moarte de care se făcea vinovat direct, despre dorința ei de a se răzbuna. Simplu, convingător, infantil. Nicolovschi o asculta cu răbdare sfătuind-o să renunțe la astfel de idei utopice. „Cum să te răzbuni pe Şevcenco?! În fața lui eşti un copil neputincios. La vârsta ta trebuie să înveți să uiți ca să-ți poți continua viața. Nici eu nu-l iubesc pe acest individ, dar oricât de mult aş ține la tine şi aş vrea să mi te apropii, nu văd cum aş putea să te ajut. Omul ăsta, mâine, poimâine, îi ia locul lui Râşcov şi atunci să vezi! Ți-am mai spus şi ți-o repet, sunt îndrăgostit de tine şi voi face tot posibilul să te scot de aici. Aici eşti condamnată la moarte, fără judecată. Sistemul ne obligă şi noi trebuie să ne supunem. Aşa am fost educați. Dacă nu executăm ordinele, suntem la rândul nostru condamnați la moarte. Eram împăcat cu acest gând

până ai apărut tu. În clipa asta nu mai sunt sclavul regimului nostru, sunt sclavul tău. Oricare ar fi atitudinea ta față de mine, să ştii că nu aş putea abuza de tine, aşa cum n-aş putea să te dau pe mâna băieților mei ca să mă răzbun. Ai adus ceva bun, curat, în viața mea şi, într-un fel sau altul, te voi răsplăti.“ „Tovarăşe Nicolovschi, felul în care-mi vorbiți şi vă purtați cu mine mă face să mă simt mai în siguranță şi să nu-mi fie teamă de ce mi s-ar putea întâmpla.“ „Nu mai îmi spune tovarăşe, spune-mi Alexei, ca să uităm unde suntem. Sau, nu! Ar fi periculos pentru amândoi. Din contra, să laşi impresia că te temi de mine. La noi, orice imprudență te poate pierde!“ „Da, cred că e mai bine aşa. La un moment dat, eram hotarâtă să mă răzbun, chiar cu prețul vieții. L-am iubit pe soțul meu şi-l voi iubi toată viața. La răzbunare nu voi renunța niciodată, dar sunt hotărâtă să trăiesc. Nani m-a învățat că sinuciderea este un păcat de neiertat. Chiar dacă mă voi mai apropia de vreun bărbat, el va afla de la mine de Nani şi de gândurile mele de răzbunare şi va trebui să mă înțeleagă şi să mă sprijine.“ „Ştii, Ileana, mă gândesc să te declar colaboratoare, cu statut de eliberare condiționată. Voi aranja să te poți întoarce în locuința ta, care din fericire este încă liberă. Acolo vom putea să ne întâlnim fără să riscăm şi, cine ştie?, poate că vom putea să-i întindem o cursă lui Şevcenco. Oricum, eu am să-i pun la curent cu planurile mele privind folosirea ta ca informatoare, ca să am acoperire, iar tu, fiind în relații bune cu familia Davâdov, vei atesta această misiune, furnizând nişte informații despre aceşti oameni şi despre relațiile lor cu Zelicmanii şi cu Batalovii. Nu! Nu te speria! Nu am nevoie de informații reale de la tine. Orice fleac poate fi interpretat ca o informație prețioasă care să-ți asigure libertatea şi poate drumul spre răzbunare. De Şevcenco nu-mi pasă! Şi eu îl urăsc pentru aroganța lui. Dar trebuie să ai încredere în mine şi să nu acționezi pripit. După cum merg lucrurile, ocazia s-ar putea ivi în curând. Ca să fie totul în ordine, va trebui să-i rogi pe cei cu care a lucrat soțul tău să-ți dea ceva de lucru, ca să ai formal din ce trăi. Practic, te asigur că nu-ți va lipsi nimic. Gândeşte-te la ce ți-am spus şi dă-mi un răspuns. Oricum, nu te voi lăsa să mori aici. Însemni prea mult pentru mine. Eu am încredere în tine şi te voi scoate din acest infern. Poți să fugi, dacă vrei, dar ieşirea ta de sub protecția mea te-ar putea arunca înapoi în brațele lui Şevcenco. Acum du-te şi gândeşte-te la ce-am discutat. E prematur să-ți faci planuri cu răzbunarea. Obiectivul prioritar este ieşirea de aici şi de asta mă ocup eu. Du-te liniştită.“ Ileana se retrase buimăcită. Era vorba de viața ei, de obsedantul gând al răzbunării. Întrebarea era, ce încredere putea acorda vorbelor lui Nicolovschi? Un ticălos care îngrozise, împreună cu Rusev, Ismailul şi care-i oferea un schimb – viața, contra trupului ei. La acest gând, trupul i se scutură ca de friguri. Scăpase nevătămată din brațele lui Şevcenco şi nimerise în cuşca lui Nicolovschi. Se îndreptă automat spre baraca–dormitor împinsă de nevoia unei relaxări. Petrecu o noapte albă răstălmăcind atitudinea şi vorbele acestui nemernic. Fără să vrea se opri cu gândul la povestea „Frumoasa şi bestia“ şi încercă să facă o legătură cu ceea ce se întâmpla cu ea şi acest bărbat cu înfățişare hidoasă. Simțise complexul de care suferea şi se legă de acest lucru ca de o scuză pentru el. Era bine făcut, dar avea un chip înspăimântător. Totuşi, când vorbea de dragoste, ochii lui se luminau ca ai unui copil, la primirea unei jucării. „Cum este

posibil?! Omul acesta care duce în spate povara unor crime comise cu sânge rece, poate pronunța cu seninătate cuvinte de iubire, cu licăriri de speranță! Cum este posibilă această dedublare a personalității?! Cum pot coexista într-o singură ființă răul şi iubirea?!“ Au trebuit să treacă ani, şi nu puțini, ca, la o conferință ținută de profesorul Mihai Rădulescu să aud o definiție a fenomenului „Jago“, în sintagma „dihotomie antonimică“. Deruta din capul Ilenei începea să ia proporții. Ce trebuia să facă? Să-şi pună speranțele în mâinile acestui om, bazându-se pe licărirea de bunătate pe care o întrezărise în privirea lui când îi vorbise de dragoste, sau să renunțe la speranța de a trăi şi să înfrunte moartea ca pe ceva inevitabil? Libertatea promisă putea fi doar o capcană, iar drumul spre răzbunare doar o himeră. Şi totuşi, acest cuvânt, „libertate“, devenea o tentație în fața căreia începea să se simtă neputincioasă. Cum era hotărâtă să moară pentru a-l răzbuna pe Nani, consideră această hotărâre ca pe o armă secretă în fața promisiunilor lui Nicolovschi. La primul gest de trădare era dispusă să moară împreună cu el. Ştia că rămânerea în acest lagăr al morții echivala cu moartea, cu şansa de a fi batjocorită. Faptul că acest zbir nu s-a atins de ea, că încearcă s-o cucerească printr-o atitudine umană pentru a-şi învinge complexul de care suferea, o făcea să aleagă drumul propus, drumul spre libertate. Împăcată oarecum cu soluția aleasă, Ileana se cufundă într-un somn adânc. Dimineața o găsi mai odihnită, mai sigură pe ea. Renunță la ceaiul fără zahăr şi la bucata de pâine uscată de la dejunul deținuților şi se îndreptă înspre locuința lui Nicolovschi, unde acesta o aştepta în fața unei mese pline de bunătăți. Se aşeză la masă şi începu să mănânce cu poftă, spre bucuria protectorului. Nicolovschi zâmbi satisfăcut fiind sigur de victorie. „Cum ai dormit?“ „Am adormit doar spre dimineață, de aceea sunt aşa de mahmură. M-a frământat mult discuția noastră de ieri. Când m-am convins că propunerea pe care mi-ai făcut-o este cea mai sigură cale spre viață, am adormit. N-a fost un somn lung, dar a fost un somn al relaxării.“ „Mă bucur mult! Nici nu ştii ce om fericit ai făcut din mine! Acum chiar că ştiu ce am de făcut. Să laşi totul în seama mea şi să ai încredere în mine. Nimeni nu-ți va mai face nici un rău, cel puțin cât timp eu sunt unde sunt! Îți promit că în câteva zile vei fi la tine acasă.“ După plecarea lui Nicolovschi, Ileana se întinse pe canapeaua din sufragerie şi adormi buştean. Se trezi la prânz simțind răsuflarea sacadată a lui Nicolovschi. Era aplecat asupra ei. Când deschise ochii, Nicolovschi o sărută uşor pe frunte şi-i zâmbi prietenos. Descoperi iarăşi în ochii lui acea privire de copil, care contrasta atât de mult cu înfățişarea lui. Nu schiță nici un gest de respingere surprinzându-l cu această atitudine. Nicolovschi se îndreptă şi continuă s-o contemple. „Ileana, eşti foarte frumoasă! Să ştii că, n-aş putea să-ți fac nici un rău. Îți promit să am multă răbdare cu tine. Sper să învingem distanța care ne desparte. Ştiu ce se spune despre mine, dar în ultimă instanță sunt şi eu om, şi ca orice om, pot avea şi eu părți bune, chiar dacă le-am ținut bine ascunse. Nu spune nimic. Purtarea ta mi-a arătat că nu te temi de mine şi asta înseamnă enorm pentru mine, pentru acea parte bună din ființa mea. Deja ai făcut mult pentru mine şi îți sunt recunoscător. Astă seară am o întâlnire cu Râşcov. Vreau să grăbesc eliberarea ta condiționată şi să obțin acordul lui. În acest caz, Şevcenco va sta cuminte în banca lui. Hai să mâncăm ceva! Sper să-ți

recapeți şi pofta de mâncare şi cheful de viață.“ „Poți fi sigur de asta! Simt o foame de lup şi vreau să arăt cum trebuie când o să ajung acasă.“ În această aparentă atmosferă de înțelegere şi încredere reciprocă, gânduri paralele frământau creierul celor două personaje antagoniste, ireconciliabile. În urmărirea planurilor sale de supraviețuire pentru răzbunare, Ileana se întreba câtă încredere putea avea în acest personaj sinistru? Ce va urma după eliberare? Va fi vorba într-adevăr de o eliberare? Nu cumva era vorba de un plan ascuns - să-şi bată joc de ea şi apoi s-o lichideze? Este posibil ca în sufletul acestui călău să fi răsărit sentimente umane? Era conştientă de faptul că Nicolovschi suferea de un complex care-l obseda. Era posibil ca acest om–diavol să fie bine intenționat în speranța eliberării sale din ghearele complexului care îl măcina? Era hotărâtă să rişte şi să lase pe seama hazardului deznodământul. Practic nici nu avea de ales. Viața ei era în mâinile lui. Nici Nicolovschi nu se lăsa pradă încrederii. Această făptură gingaşă ascundea în ea un caracter puternic sub masca naivității. Cu o purtare aparent infantilă, îşi urmărea scopul cu încăpățânare. Aşa reuşise să-l înfrunte pe Şevcenco, aşa îi ținuse piept şi lui. Ce va face oare după eliberare? Va fugi? Va încerca să-l omoare? Sau îi va ceda mânată de speranța că el o va ajuta să se răzbune? Simțea o atracție maladivă față de ea, dorea sa fie a lui, dar de bunăvoie, nu cu forța. Avea nevoie de acest dar, de această compensație din partea naturii. Era dispus s-o salveze, s-o atragă, s-o ajute chiar în planurile ei de răzbunare. Ce era Şevcenco pentru el? Un nemernic, un nimic, un păduche care trebuia strivit. Un obsedat sexual care se înfrupta cu nesaț urmărind scenele de viol comandate de el. Şi el apelase la astfel de metode, dar o făcuse nu din perversitate. Se simțea un om normal, iar Ileana era dovada de netăgăduit a acestei normalități. Nu avea cum să rateze o astfel de ocazie pe care i-o oferea viața. „Spuneai că ți-e foame, Ileana?! De ce nu mănânci? Ce te frământă?“ „Sinceră să fiu, mi-e teamă, mi-e teamă de această eliberare, mi-e teamă de buna ta credință, mi-e teamă de oamenii cu care voi da ochii. Ce vor crede despre mine? Chiar vrei să mă scapi de moarte? Îmi vine greu să cred…“ „Ileana, ți-am mai spus şi o repet. Sunt nebun după tine şi ți-am promis să te scap de aici şi să am grijă de tine. Nimeni nu se va atinge de tine! Nu vezi că nu îndrăznesc să-ți fac nici un rău?! Pe cinstea mea, aici se putea întâmpla orice! Nu te-am adus niciodată să asişti la interogatoriile celorlalte deținute, lucru obişnuit la noi. Ai fi văzut ce înseamnă umilirea unei femei, drumul spre moarte. Nu, Ileana! Mi-am legat speranța de tine în drumul meu spre o viață normală, fără complexe, fără violență. Ți-am promis că indiferent de atitudinea ta față de mine, te voi scoate de aici şi te voi păzi. Urmează o perioadă grea, în care chiar şi o canalie ca mine va face cu greu față ordinelor ce au început să sosească. Nu mai avem mult de stat pe aici, nu mai mult de şase luni. Va trebui să ne retragem, iar retragerea înseamnă să te socoteşti cu cei pe cu care îi consideri duşmani, şi slavă Domnului, avem destui ! E un secret pe care te sfătuiesc să-l păstrezi cu sfințenie. Ți-am dat o armă cu care ai putea să mă termini şi pe mine şi pe Şevcenco. Sper să n-o foloseşti şi să ai încredere în mine.“ Cele auzite o derutară şi mai mult pe Ileana, dar o convinseră că nu mai avea altă cale să se salveze, decât să se lase pe mâna lui Nicolovschi. Ce putea păți mai rău decât ceea ce i s-ar fi putut

întâmpla deja aici, în lagărul morții? Era un argument suficient de puternic pentru a nu-i mai zdruncina hotărârea. Libertatea, casa şi ce-o vrea Dumnezeu! A doua zi Nicolovschi îi făcu o vizită lui Şevcenco şi-l puse la curent cu planurile sale. Avea totuşi nevoie de acordul lui. Şevcenco sări ca ars. „Ce-ai înnebunit?! Cum poți să ai încredere în ea după tot ce s-a întâmplat? Va bate tot târgul ca şi Vodă! Încep să regret că n-am terminat-o aici şi că ți-am trimis-o ție. Te pomenești că ți s-au aprins călcâiele după ea!? Ce, acolo nu poți să te distrezi cu ea? Nu, nu sunt de acord! Femeia asta ne va aduce numai necazuri! Renunță!“ „Stai, nu te pripi. Puteam s-o fac şi fără să te consult. Chiar mă crezi un novice?! Sigur că voi lua toate măsurile de siguranță. Nu mă interesează să mă distrez cu ea. E o sclifosită care numai de pat nu e bună. Tu de ce nu te-ai distrat cu ea.? Cred că ți-ai dat şi tu seama cât e de nefemeie. Acțiunea Zelicman e principalul meu scop. Se va infiltra în casa Davâdovilor şi, ca să-şi scape pielea, ceva, ceva, va ciripi. Voi afla câte ceva despre Zelicman şi despre Batalov. Nu va mai fi nevoie să-i urmărim pe față, la lumina zilei. Am reuşit s-o sperii, se teme de moarte, mai ales de o moarte violentă, a renunțat la visul ei utopic de a se răzbuna, mai bine zis, să răzbune moartea soțului ei. I-am explicat că este o prostie să se pună cu noi, că dacă rămâne închisă nu mai are nici o scăpare. Da, dragul meu, te rog să mă sprijini şi să ai încredere în mine. Cât de curând, am să ți-l servesc pe tavă pe Zelicman. Ai să-l poți devora în voie. Trebuie să recunoşti că a fost ideea mea, că ministrul a fost de acord, şi ca atare, vreau să beneficiez de dreptul de autor. Cât priveşte Ileana, nu-ți face griji. Ştiu ce fac şi la nevoie „sinuciderea“ e la îndemână. Până atunci însă, cine ştie? poate că ne vom distra puțin cu ea amândoi. În treburi de astea ştii că nu sunt egoist.“ „Totuşi trebuie să vorbim şi cu Râşcov.“ „Hai să fim serioşi! De când ai tu nevoie de aprobarea lui Râşcov?! E ca şi cum eu aş avea nevoie de aprobarea lui Rusev! Ce vrei mai mult decât acordul ministrului!?“ „Bine omule! Fă cum crezi, dar ține-mă şi pe mine la curent. Dacă se întâmplă ceva, nu vreau să fiu luat ca din oală.“ „Mai e ceva. Ştiu că ai sigilat casa Ilenei. Vreau cheile, să se instaleze acolo.“ „Am impresia că tu chiar vrei să-ți faci un cuibuşor de dragoste. Îți dau şi cheile şi binecuvântarea mea, dar vezi ce faci. Dacă se întâmplă ceva, să nu apelezi la mine!“ „Bine, bine! Fii liniştit! Dacă va fi nevoie s-o lichidăm, înainte ne vom distra puțin. Te-am salutat.“ Nicolovschi plecă bine dispus, zornăind cheile casei cu satisfacție. Nu se aşteptase să meargă aşa de uşor, ceea ce-l punea în gardă față de Şevcenco. „Cine ştie ce-i în capul lui?“ Trecu pe la unitate, luă cu el doi băieți şi poposi în fața casei visate. Când intră, fu izbit de mirosul neplăcut, de stătut, specific caselor neaerisite. Deschise geamurile şi uşile, puse băieții să facă curățenie, se plimbă plin de curiozitate şi de satisfacție prin locuință şi prin grădină, răscoli prin dulapurile de haine şi se apucă să aranjeze alimentele şi băuturile aduse. Era mulțumit şi nerăbdător s-o aducă pe Ileana, să-i înmâneze cheile. Simțea că se apropie o zi mare care îi va aduce o schimbare radicală în existența atât de seacă şi de hulită de alții. Când totul fu pus la punct, încuie uşa de la intrare şi porni spre unitate. Merse direct la atelierul mecanic şi comandă o dublură la cheile casei. Înarmat cu acest „paşaport“ al speranței, Nicolovschi se îndreptă spre camera de anchetă şi trimise după Ileana. El, diavolul, „puiul de cățea“,

nu-şi mai găsea loc de emoție. Când apăru Ileana, o întâmpină zâmbind, cu ochii strălucind de bucurie. Ridică mâna în sus, fluturând cheile prin aer. „Ileana, am reuşit! Uite cheile casei tale! Astăzi îți fac formele, iar mâine te duc cu maşina. Am făcut curățenie prin casă, am umplut cămara ca să nu trebuiască să umbli după nimic. Am să-ți las şi bani. Vreau să nu-ți lipsească nimic, să încerci să te obişnuieşti cu noul tău statut. Vei fi liberă! Ai cuvântul meu!“ „Nu ştiu ce să zic. Oricum îți mulțumesc mult! Bani însă, nu vreau să-mi laşi. Am să încerc să găsesc ceva de lucru. Ce forme trebuie să faci pentru eliberare? Vor avea vreo valoare în fața lui Şevcenco? Să ştii că mi-e teamă de el!“ „Nu, Şevcenco se teme la rândul lui de mine. Şevcenco va sta de o parte, nici o grijă. Are grijă şi el de pielea lui, ca noi toți. E o regulă nescrisă între noi şi o respectăm. Treaba cu banii nu trebuie să te îngrijoreze. Nu vreau să te cumpăr! Ai pierdut mult şi multe şi ai tot dreptul la o compensație. Nu-s bani din buzunarul meu, sunt fonduri speciale, pentru activități speciale. Formele sunt simple. Ai să semnezi o declarație formală în care te vei angaja să colaborezi cu noi, declarație care va rămâne la mine. La nevoie o voi distruge.“ „Cum să semnez o astfel de declarație? Ce ar spune cei care mă cunosc?“ „Ileana, ți-am cerut să ai încredere în mine. Eu sunt acela care are nevoie de tine. Vreau să te câştig, nu să abuzez de tine. Aş fi putut-o face fără să fiu împiedicat. Sper că te-ai lămurit. Vreau să te salvez şi tu trebuie să mă ajuți. Singur nu pot face nimic. Uite aici este declarația. Te rog s-o citeşti şi s-o semnezi. Dimineața trimit să te scoată din dormitor. Să nu te sperii. Trebuie să salvăm aparențele. Garda te va duce la maşină în hainele astea de deținută. În maşină te voi aştepta eu şi cu şoferul. Vom merge împreuna acasă. Hai, citeşte şi semnează!“ Cu o mână tremurândă, Ileana luă declarația şi fără s-o citească, semnă. Simți un val de căldură şi se sprijini de masă. Un sentiment copleşitor de nelinişte o cuprinse. Se gândi la libertate, se gândi la moarte. N-avea cum să ştie ce va urma. Zarurile erau într-adevăr aruncate! „Ileana, ce-i cu tine? Te simți rău? Stai aici pe scaun. Să-ți aduc puțină apă rece, sau poate vrei un strop de vodcă?“ „Da, vreau vodcă. Vreau şi apă rece.“ Nicolovschi aduse nişte apă rece, apoi umplu doua păhărele cu vodcă. „Bea Ileana pentru libertate. Eu am sa beau pentru dragostea ta, chiar dacă pare o himeră.“ Ileana sorbi din paharul cu vodcă, bău din apa rece şi se apropie de Nicolovschi. Se uită fix în ochii lui şi cu un gest brusc îl sărută pe obraz. Nicolovschi nu schiță nici un gest. O privire caldă, plină de recunoştință, mângâie chipul îmbujorat al Ilenei. „Acum du-te şi te odihneşte. Mâine va fi o zi grea. Libertatea va veni ca un şoc puternic. Nu va fi uşor să-i faci față în primele zile. Pe mâine!“ Scenariul pregătit de Nicolovschi fu urmat cu sfințenie. Ileana nu-şi putu stăpâni emoția când fu trezită şi împinsă afară din dormitor. „Oare ce vor face cu mine?!“ Se mai linişti puțin, când împinsă în maşină pe bancheta din spate, întâlni privirea strălucitoare a lui Nicolovschi. „Putem pleca!“ Maşina demară în trombă aruncând-o practic în brațele lui Nicolovschi. Acesta o ajută să se îndrepte, apostrofându-l pe şofer. La zece minute fură în fața casei. Coborî din maşină plină de şovăială şi se îndreptă spre intrare. „Poți să te întorci la unitate. Nu mai avem nevoie de maşină.“ Şoferul demară lin, afişând un zâmbet plin de subînțelesuri. Cu o mână tremurândă, Ileana încercă să deschidă uşa. Nicolovschi îi luă cheile din

mână şi deschise. Când se pomeni înăuntru, Ileana izbucni într-un plâns cu hohote. Nicolovschi o luă de umeri, o strânse la piept şi, mângâindu-i părul, o conduse spre canapeaua din salon. „Plângi, Ileana! Plânsul face bine! O ştiu de când eram mic, de la mama. Eu am să pregătesc ceva de mâncare şi o cafea. Mai vrei o vodcă?“ „Da, da! Să nu mă laşi singură! Mi-e tare frică.“ „Nu, Ileana, n-am să te las singură decât dacă ai să mi-o ceri. Acum stai liniştită şi bucură-te de casa ta.“ „Mulţumesc! Cred că eşti, totuşi, un om bun.“ Când Nicolovschi se întoarse cu dejunul improvizat şi cu cafeaua, Ileana dormea liniştit, ca un copil. Era relaxată, dar mai presus de toate, era frumoasă.

*
* *

„Unde ai întârziat atât, Dania? Am fost îngrijorată. Ştii că suntem din nou supravegheaţi? I-a observat Alexei când s-a întors de la serviciu.“ „Se prea poate. În general cei de la Consistoriu şi-au intensificat activitatea. Trecând prin dreptul casei lui Ilaşcu, am văzut lumină. Te pomeneşti că au lichidat-o pe Ileana. Nu mi-am putut da seama cine era prin casă. Nu pot să uit privirea pe care mi-a aruncat-o în ajunul eliberarii mele. Parcă a simţit că n-o să ne mai vedem! Da, se pare că zvonurile despre iminenţa războiului i-au pus pe jar. M-am întâlnit cu protopopul Popescu. Era îngândurat, trist. Nu ştiu pe ce cale a primit veşti despre soarta familiei Dracinschi. Au fost duşi la Odessa şi după selecţie, el şi cu soţia au luat trenul spre Siberia, în vagoane de marfă. Margarita lor, împreună cu un grup de fete, alese pe sprânceană, au fost trimise la o şcoală a ministerului de interne, o şcoală specială de ofiţeri! Îţi închipui ce o aşteaptă şi ce este în sufletul ei! Sărman copil! Ea la şcoală de ofiţeri, iar părinţii deportaţi! Se vor folosi de părinţi ca s-o convingă să facă ce i se cere. Frumoasă cum e, precis va ajunge la o secţie de spionaj. Nu ştiu ce se va întâmpla şi cu noi. Nu-l văd pe nemernicul de Nicolovschi înghiţind afrontul ce i l-a adus Zelicman. Cum să eliberezi pe cineva din Unitatea Morţii?! S-ar putea ca şi săracul Zelicman s-o păţească. Ăştia nu iartă pe nimeni. Astăzi am avut parte de o zi foarte grea. Sunt obosit şi îngrijorat. M-am întâlnit şi cu Perceac. Îl ţine pe Alexandrov internat cu diagnostic „grav“, infarct repetat, ca să-l salveze de arestare. E urmărit direct de Şevcenco. Se pare că au aflat că a fost ofiţer alb. Perceac spune că Saşa simulează foarte bine boala. De fapt a avut un infarct, dar este în afara oricărui pericol. Ne aşteaptă zile grele, Leolea!“ „Oare primăvara asta va aduce ceva schimbări? Nu ştim nimic de Mircea, nu ştim nimic de George. Oare mai sunt în viaţă?! Şi cu Stavrovii ce s-o fi întâmplat? Iura nu a mai dat nici un semn de viaţă. Te pomeneşti că i-au deportat!? Vai de capul nostru! Vezi cine sună! Oare cine poate fi la ora asta?!“ „Ileana!? Nu-mi vine să cred! Când ai scăpat? N-am crezut că o să ne mai vedem. Doamne, mai sunt şi minuni!“ „E o poveste lungă, Dănilă. Nu ştiu cum se va termina. De aceea m-am grăbit să vă văd. Sunt convinsă că sunt urmărită, dar asta nu mai are nici o importanţă. Suntem în mare pericol, şi eu, şi voi, şi familia Zelicman. De fapt am fost eliberată condiţionat. Am o misiune de îndeplinit, în casa voastră. Trebuie să vă urmăresc şi să aflu ceva

compromițător despre Zelicman. Îți dai seama unde am ajuns?! Sunt o epavă şi numai gândul răzbunarii mă mai ține în viață. O să inventăm nişte lucruri, o să ne sfătuim cu Zelicman, o să încercăm să-l prostim şi să-l amânăm pe Nicolovschi. Canalia o face pe îndrăgostitul cu mine! Mai mult, mi-a promis că mă va ajuta sa mă răzbun pe Şevcenco! Sunt disperată! Nu mai am curaj să mă mai duc acasă. Nenorocitul mi-a făcut curat prin casă, mi-a umplut cămara de bunătăți.“ „Ileana, liniştește-te. Într-adevăr, situația ta este foarte delicată. Eu zic să rămâi noaptea asta la noi, iar eu mă duc până la Zelicman să mă sfătuiesc cu el. Ştii, a reuşit să-şi expedieze familia la Odessa, dar este foarte îngrijorat. Simte că ceva i se pregăteşte.“ „Leolea, draga mea!… ține-mă strâns! Nu pot crede că mai trăiesc, că stau de vorbă cu voi.“ Un plâns în hohote zgudui pieptul Ilenei. Brusc corpul ei se lăsă moale şi se prăbuşi la picioarele Leolei. Eu priveam înmărmurit fără să înțeleg nimic din ce se întâmpla. Ne-am repezit toți trei şi am aranjat-o pe o canapea. Un strop de oțet la baza nasului o făcu să-şi revină. „Ileana, stai liniştită! Mă duc să-ți pregătesc un ceai cald cu lămâie. Ai să-ți revii!“ „Bună seara, bună seara! S-a întâmplat ceva?“ „S-a întâmplat că trebuie să luăm urgent legătura cu Zelicman. Ileana a fost eliberată condiționat de Nicolovschi pentru a ne spiona pe noi, pe voi şi pe Zelicman. Ce mă miră este că ei nu au aflat de plecarea familiei lui Zelicman!? Hai s-o lăsăm puțin pe Ileana să-şi revină. Alexei, hai să mergem puțin în curte. Hai şi tu Clavacica, cu noi, sau mai bine rămâi cu Ileana până vine Leolea cu ceaiul.“ „Daniil Stepanovici, sunt foarte îngrijorat din cauza lui Clava. Nu vrea să plece, iar războiul nu mai poate fi evitat. Ori, dacă încep ostilitățile, eu nu mai pot avea grijă de Clava, iar nenorocitul ăsta a pus ochii pe noi. Şi eu, şi Max Mihailovici, suntem urmăriți permanent, chiar şi de unele persoane de la unitate. De la vizita ministrului de interne, tot aşa o ducem. Cu Dumneavoastră, nu ştiu cum va fi. Poate că ar fi bine să dispăreți din oraş. Nicolovschi nu este omul care să vă ierte şi nici Rusev nu este mai breaz! Trebuie să vorbim cu Zelicman. El gândeşte mai la rece.“ „Unde să dispărem, dragul meu?! Ei controlează totul! Şi oraşele, şi satele, iar drumurile sunt patrulate permanent. Cred că într-adevăr zvonurile privind declanşarea războiului i-au pus pe jar. Practic, a început un fel de evacuare. În oraşe oamenii sunt arestați şi nu se mai află nimic despre ei. La sate, țăranii sunt încolonați şi trimişi dincolo de Nistru, iar vitele şi atelajele sunt confiscate de armată. Dacă ar fi să ne ascundem, n-am putea-o face decât în oraş, ceea ce nu este deloc uşor. Singura noastră speranță este în Cel de Sus, în Dumnezeu. Hai să vedem ce mai spune Ileana, şi poate că te duci până la Zelicman şi stai de vorbă cu el. Eu nu mă pot duce. Ar fi periculos şi pentru el, şi pentru mine.“ „Între timp, poate o lămuriți pe Clava să plece la părinți. Devine periculos să mai rămână. Să mergem!“ Trezită din starea de leşin care o doborâse, Ileana se puse pe povestit, cu lux de amănunte, cele îndurate la Unitatea Specială, de ea, şi mai ales de ceilalți deținuți, de comportamentul lui Nicolovschi şi de încercările acestuia de a o cuceri. Era un târg murdar pe care i-l propunea în schimbul libertății, mascat de asigurări privind caracterul „formal“ al colaborării, de promisiunea de a fi ajutată în realizarea planului ei de răzbunare împotriva lui Şevcenco. Totul părea neverosimil, îngrijorător pentru cei care o ascultau. Toți se întrebau – ce rol

avea să joace în povestea asta Ileana? Circumstanţele erau total neobişnuite. Să fi acceptat această fiinţă gingaşă şi nobilă o colaborare cu aceşti călăi, în schimbul libertăţii? Totul părea posibil şi imposibil totodată. Dacă Ileana se gândea să-l răzbune pe Nani, trebuia să fie cel puţin naivă. Cum putea să se încreadă cineva în Nicolovschi? Şi preţul cerut? Era Ileana capabilă să plătească un astfel de preţ? Ceea ce era curios în atmosfera creată, e că toţi gândeau cumva la unison, toţi îşi puneau aceleaşi întrebări, toţi încercau aceleaşi îndoieli. În timp ce Ileana vorbea fără să fie întreruptă, privirile interlocutorilor se ocoleau. Când Ileana se opri istovită, singurul care îndrăzni sa rupă tăcerea fu Alexei. „Eu mă duc să mă întâlnesc cu Zelicman. Trebuie să fie pus la curent şi el. Păcat că nu poate asista direct la discuţii! Trebuie să hotărâm împreună ce-i va transmite Ileana lui Nicolovschi, ca să ştim cum să reacţionăm. Vezi Clava de ce am ţinut să pleci? Evenimentele se precipită, eu voi fi probabil consemnat, iar tu vei rămâne singură, neajutorată în faţa acestor canalii. Ileana, Daniil Stepanovici, încercaţi s-o lămuriţi. Chiar dacă nu recunoaştem, retragerea noastră a început, iar nemernicii nu vor întârzia să se manifeste. Am plecat. Aşteptaţi-mă până mă întorc, chiar dacă va fi târziu. Poate facem un plan de bătaie.“ Odată cu plecarea lui Alexei, liniştea puse stăpânire pe încăpere. Cea care rupse tăcerea fu tot Ileana. „Ştiu că sunteţi derutaţi, că nu puteţi să mai aveţi încredere în nimeni, că postura mea de colaborator vă pune pe gânduri. Este normal să fiţi suspicioşi. Puteţi fi siguri însă de buna mea credinţă. Eu nu am trădat pe nimeni şi cu atât mai puţin memoria lui Nani. Trăiesc cu o singura dorinţă – răzbunarea. Acolo nu aş fi avut nici o şansă. Liberă, mai am o speranţă. Viaţa mea nu mai are nici o valoare. Acum e mai bine să plec.“ „Cum să pleci, Ileana? Trebuie să rămâi la noapte la noi. Nimeni nu a pierdut încrederea în tine, poţi fi sigură de asta. Suntem mai mult derutaţi nu de poziţia ta, cât de ceea ce vrei să faci. Să înfrunţi diavolul când are toată puterea în mâinile lui?! Singură?! Trebuie să te gândeşti foarte bine, să ne gândim cu toţii!“ „Nu, Leolea, voi nu trebuie să ştiţi nimic. Eu nu am pe nimeni. Voi aveţi de apărat familiile voastre. Nu, nu! Voi nu trebuie să cunoaşteti nimic din planurile mele. Şi aşa este prea mult că v-am împovărat cu acest secret. Trebuie să uitaţi tot ce v-am spus! Ştiu că sunt neajutorată, dar am avantajul că ştiu exact ce vreau. Şi mai am un atu. Nicolovschi vrea să mă cucerească pe cale paşnică. Suferă de complexul urâţeniei de care speră să scape prin mine. Este în stare să rabde şi să aştepte ca să–mi îndeplinească orice dorinţă, chiar cu preţul trădării alor lui. Îl urăşte pe Şevcenco şi este gata să-l sacrifice. Am nevoie de ajutorul lui ca să-mi ating ţelul. Şi poate că până să-mi ating ţelul, voi reuşi să mai salvez pe câte unii.“ „Ileana, văd că eşti hotărâtă să te iei la trântă cu un balaur şi că nimic nu te va face să te răzgândeşti. Pentru asta vei avea nevoie de multă putere. Hai să mâncăm ceva până se întoarce Alexei, iar noaptea pe care o vei petrece aici, îţi va prinde bine. Nu strică sa bem şi un pahar de vin bun. Mă duc în pivniţă să văd ce mai avem. Vom ciocni pentru amintirea lui Nani şi pentru prietenia noastră şi, poate că vom reuşi s-o convingem pe Clavocica să plece la părinţi, până nu este prea târziu.“ „Asta în nici un caz! Eu voi rămâne lângă Alexei până va intra în foc. Atunci am să mă înrolez şi eu. Ştiu că noi nu avem ce

căuta aici, dar nici nemții n-au ce căuta la noi!“ „Clavocica, ce să cauți tu pe front? Tu crezi că războiul este o poveste eroică? Nu! Este un coşmar! Ascultă-mă pe mine şi du-te la părinți! Destul că soțul şi tatăl tău vor ajunge pe front.“ „Tanti Leolea, eu ştiu că la noi este rău, dar credeți că fascismul este mai bun decât comunismul? Dacă vrem să fie bine la noi, noi trebuie să facem ordine, nu alții! Gândiți-vă cât rău v-am făcut noi vouă. Acelaşi lucru s-ar întâmpla cu noi, dacă ar năvăli nemții, dacă nu şi mai rău. Dacă Alexei trebuie să moară, pot muri şi eu!“ Cum discuția risca să ia o turnură periculoasă, Daniil Stepanâci încercă să abată atenția de la subiectul atât de delicat, abordat de cele două femei. Sticla de vin vechi adusă din pivniță îi servi drept pretext. „Eu spun să închinăm un pahar, sau două, pentru libertate, pentru invitata noastră Ileana, pentru sănătatea noastră a tuturora. Când ne-o fi mai rău, să fie ca-n clipa asta!“ „Bravo, diadia Dania! Sunteți singurul optimist din această cameră. Să bem pentru noi, pentru cât mai multe zile ca acelea pe care le-am petrecut împreună! Pentru tine Ileana, pentru liniştea ta şi pentru împlinirea visului tău! Nemernicii care s-au purtat cu tine şi cu soțul tău aşa cum s-au purtat, merită să fie pedepsiți! Sunt alături de tine! Pentru sănătatea voastră!“ În acest timp Alexei se plimba pe cheiul Dunării, la braț cu Zelicman, încercând să-i redea cât mai fidel cele petrecute în casa Davâdovilor, neomițând nimic din atmosfera de suspiciune care domnea acolo. Zelicman asculta îngândurat cele relatate de Alexei, felicitându-se în gând pentru reuşita de a-şi trimite familia acasă. Ştia că este urmărit, ştia cu cine avea de luptat, ştia că fusese luat în vizor. Şi mai ştia ceva, ştia că în sistemul lor nu avea scăpare. Speranța lui era războiul care-i putea oferi ocazia de a muri cu fruntea sus, fără interogatorii, fără schingiuiri, fără umilință. Acest lucru îl îndemna să încerce să dejoace planurile lui Nicolovschi, să amâne deznodământul, să-l salveze pe Alexei, vinovat doar pentru faptul că era adjunctul său, omul său de încredere, prietenul său. Avertismentul adus de Ileana venea să confirme ceea ce el constatase singur. Se ştia urmărit, provocat. Oameni ca Şevcenco, sau Nicolovschi, nu puteau să-l ierte pentru îndrăzneala de a se fi amestecat în problemele lor, atunci când a obținut eliberarea lui Davâdov dintr-un loc de unde nimeni nu trebuia să iasă viu. Îşi făcea griji pentru Alexei şi Clava, pe care fără să vrea i-a tras după el, instalându-i chiriaşi la familia Davâdovilor. Trebuia să-i salveze scoțându-i din raza de acțiune a torționarilor. Avea de gând să profite de relațiile pe care încă le mai avea la minister şi să încerce să-l trimită pe Alexei la un curs de şase luni, la şcoala de ofițeri politici de la Leningrad. Singurul obstacol era chiar Alexei, a cărui aversiune față de orice însemna „pregătire politică“ era bine cunoscută. Abordă cu grijă subiectul, insistând în special pe riscurile care o pândeau pe Clava. „Dragul meu, propunerea am şi făcut-o, fără să te consult, şi aştept confirmarea. Ştiam că n-ai să fii de acord, dar am ales singura soluție viabilă, ca să te scot din mocirla în care riscăm să ne afundăm. Cu ăştia nu e de glumit! Clava nu poate fi expusă la aşa ceva! Nu aş putea să mi-o iert! Dacă vine confirmarea, am să vă trimit cu o vedetă rapidă la Odessa, iar de acolo veți continua drumul normal. Este tot ce pot să fac pentru voi, pentru tinerețea voastră, pentru liniştea mea. Până nu suntem siguri, nu-i spune nimic lui Clava!“ „Max Mihailovici, şcoală de ofițeri politici? Păi mă aruncați în gura

lupului! Doar mă cunoaşteţi, nu?! Mă aruncă de acolo afară într-o săptămână.“ „Nu fii copil! Acum eşti bărbat în toată firea, ai o familie de apărat, o viaţă de trăit. Va veni o zi când toate relele pe care la trăim vor trece la capitolul amintiri. Lumea se deşteaptă, iar paranoicii vor dispărea cu ideologia lor utopică, cu tot! Nu nemţii vor răsturna ordinea sovietică, ci chiar popoarele acestei ţări minunate, voi tinerii. Sunt convins că ai să-ţi aminteşti de vorbele mele şi-mi vei mulţumi. Voi veţi construi o nouă Rusie în care Marat va fi un om liber. Acum întoarce-te la Davâdovi şi linişteşte spiritele, cum poţi. Trebuie să câştigăm câteva zile. Multă prudenţă în discuţiile cu Ileana! Cu Nicolovschi nu-i de glumit!“ Alexei o porni spre casă, dar o porni pe ocolite, parcă pentru a amâna întâlnirea cu cei care-l aşteptau cu sufletul la gură. Se miră când găsi acasă o atmosferă destinsă, în jurul unei mese îmbelşugate, la al nu ştiu câtelea pahar de vin. Alexei profită de această atmosferă şi se aşează direct la masă, ca şi cum nimic nu se întâmplase. Închină un pahar de vin în cinstea gazdelor, lansă câteva bancuri noi cu Erevanul şi se apucă de mâncat, simulând o foame de lup. Primul care îndrăzni să rupă această „tăcere“ fu Daniil Stepanâci. „Ei, Alexei, ce veşti ne aduci de la Max Mihailovici? Ai reuşit să-l abordezi între patru ochi?“ „Bineînţeles! Ne-am plimbat pe chei şi am putut discuta în voie. Zelicman nu acordă prea mare importanţă acţiunii lui Nicolovschi. El consideră că este vorba de o încercare de intimidare, de exercitarea unei presiuni psihologice, iar eliberarea Ilenei şi folosirea ei drept informatoare este o încercare de justificare a actului în sine, care ascunde de fapt dorinţa lui obsesivă de a ajunge la Ileana pe cale paşnică. El consideră că pericolul cel mai mare o paşte pe Ileana şi o sfătuieşte să fie foarte prudentă şi să nu se lase înşelată de promisiunile lui. Poate să-i spună că şi-a expediat familia în ţară, că nu mai frecventează casa Davâdovilor, şi altele de genul ăsta. De exemplu poate să-i spună că soţia lui Alexei, adică a mea, nici nu vrea să audă să plece la părinţi. Acest gen de informaţii îl poate păcăli pe Nicolovschi în ceea ce o priveşte pe Ileana. Între timp ea trebuie să caute o soluţie de a se fofila şi în final de a dispărea. Cam acestea au fost vorbele lui Zelicman. Mi-a mai recomandat să mă afişez cât mai mult cu Clava prin oraş, iar plimbările Clavei cu Lulu să se rărească. Nu ştiu ce să spun, dar pe mine m-a convins.“ Tăcerea se aşternu din nou în încăpere, nimeni neîndrăznind să-şi spună părerea. Faptul că Zelicman nu se referise de loc la el, îl făcu pe Daniil Stepanâci să rămână pe gânduri. Simţea că în conjunctura actuală, el şi familia lui erau în cel mai mare pericol. O nouă arestare ar fi însemnat sfârşitul. Sentimentul neputinţei îl copleşi. „Mă duc să mai aduc ceva vin, să bem pentru reuşită! Pentru prietenia care ne leagă!“ „Se pare că Dania, al meu, nu-i în apele lui. Îl cunosc prea bine ca să nu simt că este îngrijorat.“ „Poate că nu trebuia să vin pe la voi. Am impresia că am adus neliniştea în casa voastră.“ „Nu, Ileana! E bine că ai venit şi ne-ai spus. De mult simţim că ceva ni se pregăteşte, mai ales de când cu dispariţia lui Mircea şi a lui George. Ceea ce ne-ai spus confirmă ceea ce noi bănuiam. De fapt, trebuia să ne aşteptăm la aşa ceva. Cum să se dea bătut un Nicolovschi? Mă gândesc cu groază la ceea ce te aşteaptă şi bineînţeles la ce ne aşteaptă pe noi. Deportarea mi s-ar părea lucrul cel mai puţin rău, dacă aş şti că nu vom fi despărţiţi. Dar mă tem că va fi mai rău! Tu, Ileana, poate că ar fi mai

bine să încerci să dispari. Eşti foarte tânără, singură, poţi să te strecori mai uşor. Dacă te ascunzi până începe războiul, eşti scăpată.“ „La ce să scap, Leolea dragă? Viaţa mea nu mai are nici un sens. Vreau doar să-l răzbun pe Nani, după care mă duc după el. Sunt hotărâtă!“ „Ileana, Nani a fost preot şi nu cred că ar fi fost de acord cu o sinucidere, iar ceea ce vrei tu să faci chiar asta înseamnă.“ „Dacă o să-i lăsăm pe aceşti antihrişti să facă ce vor, atunci în curând n-o să mai rămână picior de creştin prin partea asta a lumii. Nu, nu trebuie să fiu descurajată! Să nu creadă cineva că nu-mi este frică, din contra. Mi-e frică, dar nu pot să stau ca o laşă. Ceea ce au făcut cu Paul, cu Silvia, cu Nani, şi cu mulţi alţii, întrece orice închipuire. Mă întreb cum de-i rabdă Dumnezeu?! Uneori încep să mă îndoiesc de existenţa Lui. E trist, dar adevărat! Nu mi-e ruşine s-o recunosc. Dacă va fi nevoie, voi face pact şi cu diavolul!“ În timp ce aceste discuţii începeau să aibă un caracter interminabil, Nicolovschi, aşezat confortabil în sufrageria Ilenei, aştepta cu răbdare întoarcerea ei. După ce umbra ei l-a informat că Ileana s-a dus la Davâdovi, înarmat cu cheile casei, s-a dus s-o aştepte. Sosirea nopţii nu l-a impacientat. Era sigur că nu va încerca să dispară. Citise în ochii ei atâta dorinţă de răzbunare, încât era convins că va încerca să se folosească de el pentru a-şi atinge scopul. Făcu un tur al apartamentului, cercetă cu atenţie fotografiile de familie, îşi făcu o cafea, bău un pahar mare cu vodcă şi se aşeză pe patul din dormitor. Pe noptieră trona fotografia Ilenei, alături de Nani. Erau atât de frumoşi încât pe Nicolovschi îl trecu un fior rece. Rezistă tentaţiei de a arunca fotografia, temându-se de reacţia pe care ar fi avut-o Ileana. Se aşeză în faţa oglinzii şi se privi lung. „Doamne, cât sunt de urât!“ Acest gând îl indispuse – pentru a câta oară? De mic copil suferise din cauza chipului său, care-l frustrase de bucuria de a se juca, de a avea prieteni. Adolescenţa a adus noi chinuri. Ce putea fi mai dureros decât excluderea, marginalizarea fătişă de care avea parte din partea fetelor! Colegele de clasă erau, cum era şi firesc, mai dezgheţate decât băieţii, după care alergau provocându-i. El trebuia să rămână în umbră, mimând indiferenţa, ascunzând ura, care lua proporţii cu anii. Practica tot felul de sporturi, obţinea performanţe, dar nimic din toate acestea nu-i ostoia ura şi nici nu atenua complexul de care începea să sufere vădit. Complexul de inferioritate punea stăpânire încet, dar sigur, deformându-i caracterul. Începuse să-şi urască părinţii, şi asta în mod fătiş. Părinţii, oameni simpli, copleşiţi de griji cotidiene, nu acordau prea mare atenţie acestei atitudini, lăsând la voia timpului rezolvarea acestei probleme de nerezolvat. Ca orice părinţi, nu realizau tragedia din sufletul bântuit al copilului lor. Erau mulţumiţi că fiul lor Alioşa era un copil sănătos, bine dezvoltat, cuminte, mereu cu nasul în cărţi. Da, citea mult. Practic, tot ce-i cădea în mână. Dorinţa lui era de a cunoaşte cât mai mult, în tot felul de domenii. Visa să stăpânească oamenii, colective cât mai mari, să-i surprindă prin cunoştinţele sale, să-i umilească. Nu-l impresionau deloc zvonurile privind arestările politice, schingiuirile, deportările. Activitatea din cadrul ministerului de interne, aşa cum o realiza el, îl atrăgea, îl fascina. La absolvirea celor zece clase, a intrat uşor la o şcoală specială din cadrul acestui minister, spre amărăciunea nedisimulată a părinţilor. Era o şcoală pe măsura visurilor sale. Erau şcoliţi pentru a deveni viitorii apărători ai ordinii publice,

torționarii de mâine. Orele de „interogatoriu“ erau făcute în instituții reale, pe viu. Luau parte la interogatorii, învățau metodologia smulgerii informațiilor, a obținerii declarațiilor, a cooptării de informatori din rândul celor arestați. Bătaia, amenințările privitoare la soarta rudelor, schingiuirile prin metode medievale, violurile, făceau parte din arsenalul didactic cu care luau contact nemijlocit, la aşa–zisele ore de practică. Un sentiment de jenă îl cuprinse când îşi aduse aminte de eşecul suferit în fața unei tinere de vreo douăzeci de ani, pe care trebuia s-o violeze în cadrul unei ore de demonstrații organizate la „locul de muncă“. Pornit cu avânt în îndeplinirea misiunii, Alexei smulse cu dibăcie hainele victimei, îşi desfăcu şlițul, dar, după ce primi în față scuipatul plin de dispreț, se pomeni ejaculând în aer, spre hazul asistenței excitate. Cu un pumn bine țintit, zdrobise fața tinerei fete şi se retrase umilit. Era o amintire care-l obsedase mult timp, inoculându-i o teamă a neputinței. I-au trebuit ani de zile de răbdare ca să scape de această nouă obsesie, de disperare. Şi-a petrecut timpul în compania unor târfe, arestate în acest scop, organizând adevarate şedințe de perversiuni sexuale, pentru a câştiga încrederea în forțele proprii. Rezultatul a fost peste aşteptări. În cadrul anchetelor pe care le conducea, a violat tot ce i-a căzut sub mână, atrăgându-şi din partea subalternilor porecla de „armăsarul“. A fost perioada lui de aur de la Tiraspol. A ajuns să iasă la plimbare, special pentru a „ochi“ femei arătoase, organizând apoi arestări nocturne. Nu s-a ataşat niciodată de cineva anume, s-a răzbunat doar. S-a răzbunat pe natura care-l făcuse cum îl făcuse, s-a răzbunat pe femeile care l-au ocolit întotdeauna. Ceea ce se întâmpla acum cu el, era ceva ce nu înțelegea. Era sătul de femeile avute cu forța. Apariția Ilenei în viața lui l-a bulversat total. Incitat şi de eşecul lui Şevcenco în fața acestei femei, începu să viseze la ceva la care renunțase încă din adolescență. Dorea cu toata ființa lui să cucerească, să se facă iubit, înțeles. Ar fi putut s-o aibă pe Ileana fără multă osteneală. Era trimisă la el, la unitate, pentru a muri, indiferent cum. Cucerit din prima clipă de chipul ei frumos, de gingăşia ei, de perfecțiunea corpului ei de femeie, a schimbat pe loc tactica. A început s-o protejeze, s-o scoată din mediul distructiv al locului de muncă, din vizorul subalternilor săi, un grup de vlăjgani puşi numai pe chefuri şi distracții cu femei condamnate la moarte. A aflat de împrejurările în care Şevcenco l-a lichidat pe soțul ei, i-a confirmat şi ei acest lucru pentru a-i câştiga încrederea, a aflat, chiar de la ea, de obsesia ei puerilă de răzbunare. Şi-a pus toate speranțele în ea. Trebuia s-o cucerească, s-o facă să-i cedeze de bunăvoie. Era imperios acest lucru pentru a scăpa de marele lui complex, urâțenia. Pentru aşa ceva merita să i-l pună pe tavă chiar şi pe Şevcenco. Devenise încrezător, obținuse eliberarea ei, dar se ivise un obstacol care-l punea pe gânduri. Timpul! Timpul putea deveni prea scurt pentru realizarea planurilor sale. Războiul bătea la uşă, nu mai era un secret, iar noile circumstanțe puteau să-i dea toate planurile peste cap. Oricând putea primi ordin de lichidare a unității şi de evacuare. În astfel de împrejurări nu se putea pune problema s-o ducă pe Ileana cu el. Noaptea albă, plină de gânduri, cu cafele şi vodcă, trecu pe neobservate. Mai trecu o dată în revistă încăperile şi se opri în baie, în fața oglinzii. Se bărbieri cu sculele lui Nani, îşi frecă fața cu multă colonie şi zâmbi. Rânjetul întâlnit în oglindă îl înfurie şi scuipă plin de

dispreț. Scuipatul se prelinse încet pe oglindă trezindu-l la realitate. Spălă oglinda dezamăgit de propria purtare şi se îndreptă spre sufragerie. Un ciocănit la uşă îl făcu să tresară. Era umbra Ilenei care venise să-i raporteze că Ileana n-a părăsit casa Davâdovilor. Îi făcu semn să plece şi se întoarse în sufragerie. Se întinse pe canapea şi aţipi. Liniştea care se aşternuse în casa Davâdovilor, după atâtea discuţii sterile, fu tulburată de o apariţie neaşteptată. Era George, cel dispărut fără urme. Afişând un zâmbet vinovat, George se aşează pe un scaun, într-un colţ al camerei, ca pentru a ispăşi o vină de copil. Cum nimeni nu se încumeta să scoată o vorbă, George îşi luă inima în dinţi. „Nu am timp acum să vă povestesc tot ce s-a întâmplat cât am lipsit, dar în mare lucrurile s-au petrecut cam aşa. Am fugit în România, m-am întâlnit cu Stavrovii la Plaur, ne-am dus la Bucureşti la taică–meu, i-am aranjat pe Stavrovi într-un fel de bojdeucă pe Giuleşti, nu m-am înţeles cu maică–mea vitregă, dar nici cu pretenţia lui taică–meu de a mă face croitor şi m-am întors.“ „Unde-i Giuleştiul ăsta, dragă? E departe de Bucureşti?“ „Nu, tanti Leolea, e o stradă în Bucureşti. E cam plină de ţigani, dar pentru început nu se putea face altceva. Au venit fără nimic la ei. Grănicerii ruşi cu care au aranjat fuga i-au golit de tot aurul pe care îl aveau. Bine că au scăpat cu viaţă! Sper ca Iura să găsească ceva de lucru. Va fi greu, dar mai sigur decât aici, şi nici nu va dura mult. Războiul bate la uşă. Am multe de povestit, dar nu acum. Ce fac mama şi Barby?“ „Cum, n-ai vorbit cu mama?!“ „N-am vrut să-i sperii. Va trebui s-o pregătiţi Dumneavoastră, mâine dimineaţă.“ „Oare nu te-a văzut nimeni când ai intrat?“ „Nu cred. Am pândit umbra din faţa casei, şi când s-a dus după colţ, am sărit gardul. Prostul de Corb era să mă trădeze. S-a repezit la mine lătrând. Abia l-am putut linişti. A început să mă lingă de bucurie. Înainte de a pleca din Bucureşti, am trecut pe la redacţia ziarului Curentul şi le-am lăsat un reportaj despre viaţa la Ismail. Le–a plăcut, mi–au dat ceva bani şi a rămas să mai scriu pentru ei. Poate că am să reuşesc ca ziarist. Pentru asta nu am nevoie de facultate, lucru pe care, de fapt, ar fi şi greu să-l realizez. La ăştia de–aici am să le spun că am hoinărit prin Basarabia, după cai verzi. Ce pot să-mi facă? Să-mi ia caii de la bicicletă!“ „Dragul meu, cum de ai riscat să te întorci?!“ „Unchiule, am vrut să fiu la faţa locului când se vor declanşa operaţiunile militare. Vreau să pot relata de la faţa locului fuga ăstora. Pentru meseria pe care o visez, ar fi un început grozav!“ „Eşti minunat de incorigibil! Să dea Dumnezeu să reuşeşti! Ce face tata?“ „E bine. Duce o viaţă tihnită de mic–burghez, ceea ce în vremurile astea nu e puţin!“ „George, hai să mănânci ceva şi să te încălzeşti cu un pahar de vin. După aceea am să-ţi aştern aici pe jos, să te odihneşti până dimineaţă.“ „Grozav! Parcă nici nu am plecat. De fapt, mi-a fost dor de casă! De Dunărea mea!“ Încet, încet, liniştea nopţii s-a aşternut şi în sânul acestei familii frământate de teamă, de nesiguranţa zilei de mâine. Vorba bunicului – somnul a fost şi va rămâne cel mai bun medicament!

*

* *

Primăvara, acest anotimp minunat care face să renască natura, să reînflorească speranțele ucise de mahmureala iernii, venea pe pământul Basarabiei cotropite cu încetineala melcului, cu veşti contradictorii, mai bune, mai rele, scormonind sufletele oamenilor, aprinzând şi stingând speranțele. Zvonurile care veneau de dincolo de Prut erau precum rafalele unui vânt abătut asupra unui cimitir cu candele aprinse. Marile speranțe puse pe alianța lui Antonescu cu Hitler au fost umbrite la vestea că Generalul refuzase să participe la campania lui Hitler împotriva Iugoslaviei şi a Greciei. Cei mai mulți au înțeles că speranțele lor au fost trădate de omul „providenței". Alții explicau logica lucrurilor bazându-se pe considerente politice, referindu-se la înțelegerea dintre dictator, regele Mihai, Maniu şi Brătianu, atenționați de puterile occidentale, Franța şi Marea Britanie. Concluzia trasă era însă unică – neintrarea românilor într-un război de eliberare a teritoriilor răpite de sovietici echivala cu marginalizarea României, dacă nu chiar ocuparea ei pentru atitudinea de nonbeligeranță. Era firesc să se întâmple aşa! Nemții nu promiseseră nimic concret cu privire la revizuirea Dictatului de la Viena, România fiind văzută doar ca sursă alimentară pentru armata germană şi, poate cel mai important lucru, rezervor de produse petrolifere. În Basarabia ocupată şi batjocorită zvonurile şi implicit speranțele se amestecau ca într-un iarmaroc, fiind reținute la întâmplare, fără nici o logică, urmând un curs al dorințelor neîmplinite. Totuşi, circulau şi voci pozitive, care reaprindeau lumânările gata să se stingă. Daniil Stepanâci făcea parte dintre aceştia şi-şi expunea teoriile chiar şi în fața lui Zelicman! Alarma dată de eliberarea Ilenei şi expedierea familiei Batalov la Leningrad l-au apropiat şi mai mult de Zelicman, acest înger păzitor al familiei sale. Se întâlneau noaptea târziu, la Zelicman acasă, rămas singur şi îngrijorat, dar hotărât să facă uz de funcția şi de cunoştințele sale sus–puse. Era singura lui armă împotriva unor oameni ca Râşcov, Şevcenco, Rusev sau Nicolovschi. Obținuse suspendarea „postului" de urmărire din fața casei şi reuşise să atragă de partea sa „umbra" de la unitate, care lucra pentru Şevcenco. Această umbră se deconspirase singură, recunoscuse rolul pe care-l juca, şi, lucru extrem de important, îi furniză lui Zelicman toate datele din planul zămislit de Şevcenco şi Nicolovschi. În discuțiile lor, Daniil Stepanovici, devenit între patru ochi Dania, îi furniza lui Zelicman toate zvonurile care treceau, pe o cale sau alta, Dunărea sau Prutul, zvonuri însă, de regulă, prelucrate prin prisma propriului său punct de vedere. Multe din „prelucrările" sale s-au confirmat mai târziu, iar Zelicman, ca şi alți câțiva interlocutori, s-au minunat de corectitudinea acestora. Aşa a înțeles Zelicman că în persoana lui Antonescu se băteau cap în cap educația primită la Academia Militară de la Saint-Cyr, cu inerentul ataşament față de valorile Franței, şi caracterul său de înaltă loialitate față de propria Țară. Un om cinstit, muncitor până la epuizare, aspru cu duşmanii săi, câştigase apelativul de „incoruptibilul", ceva care îi stimula vanitatea. Gurile rele spuneau că această poreclă a fost sugerată chiar de general, într-un cerc de militari apropiați. Din interese patriotice, acceptase colaborarea cu legionarii, pe care, în mod diplomatic, i-a lichidat chiar cu acordul lui Hitler! Faptul că se apropiase de Germania, dar impusese statutul de nonbeligeranță în războiul cu Iugoslavia şi Grecia, nu l-a îngrijorat pe Dănilă.

Simțea că Antonescu avea să joace până la urmă cartea războiului cu Uniunea Sovietică, iar primul gest făcut în această direcție a fost izolarea regelui şi instalarea dictaturii personale. Era clar că acest lucru avea să-l îndepărteze de democrațiile occidentale – SUA, Anglia, Franța – apropriindu-l de Hitler, de care avea nevoie pentru realizarea visului de reîntregire a neamului. Victoria lui Hitler avea să aducă înapoi nu numai Basarabia şi Bucovina de Nord, dar promitea şi revizuirea Dictatului de la Viena. Da, acest mod de a vedea situația din România îl convingea pe Zelicman de realismul gândirii unui om care aştepta cu toată ființa lui războiul eliberator, salvarea. De mult timp ştia că războiul era inevitabil, dar vedea acest lucru din cu totul alt punct de vedere. Era un comunist de circumstanță, un oportunist, cum singur o spunea. Element excepțional încă de pe băncile şcolii medii, cu un dosar din fericire curat, a înțeles că fără o supunere diplomatică pe tărâmul vieții „politice“ nu ar fi avut nici o şansă să se realizeze profesional. Aşa a şi procedat. Cu carnetul de partid într-o mână, cu o pregătire profesională superlativă în cap, a reuşit să obțină nu numai un post de invidiat, dar şi destule relații sus–puse. Era atuul care-i conferea o anumită siguranță de sine, atuul care–l ținea la oarecare distanță de oameni ca Şevcenco sau Nicolovschi. Suferea din cauza antisemitismului care lua amploare în rândul ruşilor „get beget“, simțea acelaşi lucru şi aici în Basarabia din partea populației locale, care-i eticheta pe propriii lor evrei drept comunişti, se temea de nazism, se temea de război. Se legase de Ismail, se simțea în largul lui, făcuse cunoştințe, se apropiase chiar de unii. Pentru familia noastră, îşi pusese pielea la bătaie, ceea ce în acele vremuri nu era neglijabil. Daniil Stepanovici, dragul meu, Dania, îmi place cum vezi lucrurile cu Antonescu. Şi eu cred că, în pofida nonbeligeranței, în cazul războiului cu Rusia, va merge cu Hitler. Nu are de ales! Dacă nu ar proceda aşa, România ar fi ocupată, iar visul lui de a elibera Basarabia şi Bucovina s-ar spulbera. Hitler are nevoie de o Românie prietenă, pentru mâncare şi, mai ales, pentru petrol. Din păcate, relațiile României cu Rusia sunt proaste, iar Occidentul nu-i poate oferi nici un fel de garanții. Pentru moment România nu are de ales, mai ales că tăvălugul german inspiră încredere. Nenorocirea va veni după război. Nemții nu pot câştiga un astfel de razboi. Este împotriva tuturor legilor războiului. Sunt convins că în Basarabia şi Bucovina nemții vor fi întâmpinați cu flori, mai ales dacă vor fi însoțiți de români. Dincolo de Nistru însă, lucrurile se vor schimba radical. Că maşina de război a Germaniei este teribilă, nu contestă nimeni. Dar nemții nu vor putea pune stăpânire şi, mai ales, să păstreze un teritoriu atât de vast ca al Rusiei. Aşa săraci cum sunt, ruşii sunt al dracului de buni soldați! Nemții se bazează pe blindate, dar vor avea o mare surpriză când se vor izbi de ,,blindatele'' noastre. Pactul de neagresiune semnat cu Germania a însemnat un răgaz nespus de important pentru Stalin. Ruşii îi vor atrage pe nemți în adâncurile stepelor, le vor pune stavile la trecerea marilor fluvii, îi vor decima cu iernile de care nemții nu au habar. Bineînțeles că asta ne va costa enorm, ceea ce de fapt urmăresc Statele Unite. Occidentul democrat nu poate fi aliat loial nici cu nazismul, nici cu comunismul! Interesul major al puterilor occidentale este distrugerea Gemaniei şi a Japoniei, dar şi epuizarea Rusiei. Aici stă reversul de neevitat al medaliei pe care Antonescu o va alege. Odată

pierdut războiul de către nemți, se vor spulbera şi visele lui de eliberator al românilor, de salvator al României Mari. După război, mult timp lumea va depinde economic şi politic de Statele Unite ale Americii!“ „Nici eu nu cred că Rusia ar putea fi cucerită, distrusă. Nu poți înlocui o dictatură cu alta! Şi mai e ceva – ruşii sunt al naibii de patrioți şi la nevoie, aşa nemulțumiți cum sunt, vor strânge rândurile în jurul lui Stalin şi vor lupta pentru «Matuşca Rodina». Comunismul i-a învățat uşor să însuşească lozincile patriotarde şi în situații critice acest lucru poate însemna mult.“ Cam aşa se petreceau lucrurile în casa lui Zelicman, unde doi oameni aparținând unor lumi diferite, nutrind speranțe diferite, temeri diferite, îşi depănau părerile cu privire la viitorul ce-i aştepta. Fericiți că scăpaseră de „umbrele“ din fața casei, ignorau faptul că erau totuşi urmăriți continuu de alte umbre, mai puțin vizibile, mai feminine, care-şi făceau de lucru unde nu te aşteptai. Şevcenco îşi freca mâinile de plăcere, îi transmitea veştile lui Nicolovschi şi, împreună, făureau planul lor diabolic la adresa celor doi. Nu era vorba de probleme legate de securitatea statului, de acțiuni subversive. Era pur şi simplu vorba de orgoliul rănit, de obsesiva răzbunare. Nicolovschi aştepta cu înfrigurare întâlnirea cu Ileana, cu speranța că va afla câte ceva compromițător la adresa lui Zelicman. Dimineața, când a apărut Ileana, după noaptea petrecută la Davâdovi, durul Nicolovschi a primit-o în casa ei cu toate cele necesare unui mic dejun demn de zile mai bune. Ileana a intrat în jocul lui, manifestând o bună dispoziție deosebită, afişând aproape ostentativ bucuria libertății dobândite, măgulindu-l prin cuvinte pe care nu ar fi crezut niciodată că ar putea să le rostească. Auzindu-se strigat „Alex“, Nicolovschi intră într-un fel de panică, care-l puse pe gânduri, trezindu-i pe de o parte, suspiciuni, pe de altă parte, speranțe. Cu tonul cel mai natural posibil, Ileana îi povesti de seara şi noaptea petrecute în casa Davâdovilor, de neîncrederea citită în ochii acestor oameni, de plecarea familiei lui Zelicman, de intenția Clavdiei de a nu-l lăsa singur pe Batalov, de vinul servit de Daniil Stepanovici. Nicolovschi nu-şi putu reține uimirea la vestea plecării familiei lui Zelicman scăpând printre dinți apelativul „pui de cățea“. Nu putea înțelege cum de oamenii lui Şevcenco nu dibuiseră nimic. „Aşa-i când te laşi pe mâna altora!“ „Ai spus ceva?“ „Nu, nu! Gândeam cu voce tare.“ Siguranța pe care o degaja comportamentul Ilenei, îl derută pe Nicolovschi. Ar fi dat orice să poată citi în sufletul ei. Adoptă o tactică neobişnuită pentru felul lui de a fi şi se hotărî să o lase câteva zile în pace şi s-o urmărească de la distanță. „Ileana, eu voi fi lipsi trei–patru zile, aşa că ai să te poți obişnui cu noul tău statut. Am nişte treburi importante de rezolvat, care mă vor ține blocat practic tot timpul. Ai grijă de tine. Vrei să pun pe cineva să supravegheze discret casa ta? Asta ca să te simți mai în siguranță.“ „Alex, nu este nevoie să fiu supravegheată. Nu am de gând să fug şi nici să fac vreo prostie. Am optat pentru viață! Poți să ai încredere în mine! Sper ca Şevcenco să nu treacă peste tine şi să nu încerce să se răzbune. Am să mai trec pe la Davâdovi, am să mă plimb pe străzi, am s-o vizitez pe Silvia. Sper să mai fie în viață! Vreau să se reobişnuiască lumea cu mine şi să nu mai fie atât de suspicioasă. Îți mulțumesc pentru tot ce faci pentru mine. Aşa ceva nu se uită!“ Ileana se apropie de Nicolovschi şi-l sărută pe obraz. „Pe curând!“ Nicolovschi părăsi casa Ilenei împleticindu-se. Nu mai era

derutat, era încrezător. Se îndreptă direct spre Consistoriu, unde îl aştepta Râşcov. Bănuia că fusese convocat pentru ceva important. Sosi cu o mică întârziere, dar nu găsi de cuviinţă să se scuze. În biroul lui Râşcov mai erau Şevcenco, Rusev şi un personaj necunoscut. „Vin din partea tovarăşului Beria şi am să vă transmit câteva dispoziţii strict secrete, la a căror executare veţi trece imediat. Rapoartele le veţi înainta prin tovăraşul Râşcov. Situaţia este extrem de gravă. Hitler ne trădează! Toată treaba cu nonbeligeranţa României e doar o poveste. Încă din iarna lui 1940, pe teritoriul României au avut loc manevre ale trupelor germane. Directiva 21 a lui Hitler, aşa–numita „Operaţiunea Barbarossa“ privind atacarea Uniunii Sovietice, nu mai e un secret, cum nu mai e un secret nici întâlnirea lui Antonescu cu Göring de la Viena din 5 martie şi nici cea din 12 martie dintre Hitler şi Antonescu de la München, unde românii s-au angajat să participe direct la războiul de eliberare. Este clar că nu ar avea rost să ne cramponăm de Basarabia sau Bucovina. Am avea de luptat şi cu populaţia. Adevărata noastră rezistenţă se va organiza dincolo de Nistru. Aici vom face prăpăd în rândul populaţiei pentru a reduce la zero sprijinul pentru armatele română şi germană. Se va trece imediat la arestări în rândul intelectualilor – preoţi, profesori, foşti ofiţeri albi – la deportarea masivă a ţăranilor, cu animale şi atelaje, cu tot, la lichidarea celor aflaţi la Unitatea Specială şi tratarea intensivă a celor internaţi la spitalele de boli nervoase. Această ultimă acţiune trebuie făcută cu mare grijă, fără a se lăsa urme! Trebuie să ne asigurăm pentru o perioadă de cel puţin doi ani, când ne vom întoarce pentru totdeauna! Sunt ceva nedumeriri?“ Tăcerea supunerii necondiţionate se aşternu în încăpere. Cel care îndrăzni să pună o întrebare fu Nicolovschi, spre vizibila nemulţumire a lui Râşcov. „Avem o problemă delicată. Sunt câţiva suspecţi, dintre ai noştri, dar suntem împiedicaţi să acţionăm deoarece fac parte din armată, mai precis din marină.“ „Niciodată nu aţi avut mână liberă să acţionaţi în rândul militarilor. Pentru aceasta avem metodele noastre şi e bine să nu vă amestecaţi. Ba mai mult, vă interzic! Dacă aveţi ceva de semnalat, dar nu cai verzi pe pereţi, prezentaţi în scris prin tovarăşul Râşcov. Este clar? Dacă da, la treabă! Timpul este foarte preţios pentru ce avem de făcut!“ După o vodcă şi o gustare frugală servită de Serghei, adunarea se puse pe treabă. Se întocmiră planuri de lucru, se împărţiră sarcinile. De deportări avea să se ocupe personal Râşcov, de arestări Şevcenco, iar de lichidări şi stergerea urmelor, cuplul Rusev–Nicolovschi. Cel mai mulţumit, dar şi cel mai îngrijorat era Rusev. Era mulţumit că Nicolovschi nu se mai putea ocupa personal de Zelicman, dar îngrijorat de misiunea de „lichidare“ primită. Ştia că se putea bizui pe Nicolovschi, dar îl speria amploarea pe care o întrevedea. Un Nicolovschi dezlănţuit, ar fi organizat o baie de sânge, iar el ca şef al unităţii trebuia să răspundă de asta. Se îndreptă spre casă, dar schimbă intenţia şi o luă spre port. Îl scoase pe Zelicman la o mică plimbare pe malul Dunării şi, în linii mari, îl puse la curent cu evenimentele ce se precipitau, liniştindu-l în privinţa lui Şevcenco şi a lui Nicolovschi. „Ordinul a fost clar şi sec. Să nu se amestece! Asta nu înseamnă ca nu vor căuta să transmită tot felul de bazaconii, aşa că te poţi aştepta la orice.“ „Mulţumesc pentru că m-ai pus în gardă!“ „Ascultă-mă Zelicman! Dacă noi nu ne vom uni, sub acoperirea

războiului, rusnacii ne vor termina. Nu este nevoie de nemți pentru așa ceva. Antisemitismul a luat amploare și se manifestă în cele mai înalte cercuri!“ „Da, în ultimii ani atitudinea față de evrei a luat o turnură periculoasă. Dacă încă ne mai menajează, este pentru a nu-i deranja pe americani.“ „După terminarea războiului vor avea iarăși nevoie de noi. Țări ca România, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia, ca să nu mai vorbesc de Polonia, vor intra în sfera noastră de influență, iar pentru extinderea comunismului, evreii pot juca un rol deosebit de important. Totul e să supraviețuim până atunci! Am să te mai caut.“ Ajuns la unitate, Rusev fu apostrofat de Nicolovschi. „Unde mama dracului ai umblat?! Tu nu-ți dai seama ce treabă avem de făcut? Sau poate crezi că-i numai treaba mea? De data asta e o treabă murdară și n-am chef să mă mânjesc singur. Avem de lichidat treizeci și cinci de bărbați și douăzeci de femei. În noaptea asta trebuie să facem un plan simplu și sigur. Avem două galerii gata. Sper să încapă toți. Mâine trebuie terminată treaba fără să provocăm panică. M-am gândit să-i ducem câte unul în galerie și să-i împușcăm acolo. Nu vom face nici zgomot și nici nu vom murdări cu sânge sala de anchetă. Mai gândește-te și hotărăște-te! Tu ești comandantul, șeful!“ „Nu înțeleg de ce nu era mai bine să-i deportăm!? De ce acest ordin de lichidare? Cum să lichidăm oameni fără a lăsa nici un fel de urme?! Dac-am avea un crematoriu, am putea arde cadavrele iar cenușa ar dispărea în Dunăre. Dar așa?! Le îngropăm în galerii și sperăm să nu dea nimeni de ele!? Păi nemții sunt experți în asta și vor răscoli toate locurile unde am avut instituții din astea speciale. Sincer cred că ai noștri au intrat în panică.“ „Ce panică! Nu este primul loc unde se aplică așa ceva. În plin război, cine va căuta morți îngropați? Nemții vor goni spre răsărit până se vor înfunda, iar la întoarcere nu le va mai arde de cercetări. Când ne vom întoarce, om avea destul timp să ne ocupăm de ștergerea urmelor. Cei care au cunoscut Unitatea Specială trebuie să moară. Trebuie să vedem ce facem cu Davâdov care a scăpat de aici, și, bineînțeles, cu cei trimiși la Bolgrad. Nici Silvia nu trebuie să scape. Ar fi bine să-i faci mâine o vizită doctorului Mircev. Să-și facă treaba până la capat! Dupa aceea poate pleca și el în Siberia.“ „Și cu Ileana, cum rămâne?“ „De Ileana mă ocup eu personal și te-aș ruga să nu te amesteci!“ Așa a început prima noapte neagră din primavara atât de mult așteptată de ismaileni. După stingere, Nicolovschi și-a convocat cele câteva ajutoare care-l secondau în timpul „anchetelor“ și le-a expus planul lui de lucru pentru noaptea care abia se lăsase. Acțiunea a început cu baraca femeilor. Două dintre ajutoarele lui Nicolovschi făceau naveta între baracă și una dintre galeriile la care lucraseră chiar deținuții, aducând cu ei doar câte o persoană. Femeia era preluată la gura galeriei de grupul de executanți condus de Nicolovschi și „îndemnată“ să se dezbrace. Apoi, împinsă înspre fundul galeriei, era îngenuncheată și împușcată în ceafă! Un glonț era de-ajuns. Nu se făcea risipă de muniție! Prima demonstrație a făcut-o chiar Nicolovschi. Strigătele sau gemetele și chiar împușcăturile se stingeau în incinta pivniței de vinuri, fără să producă panică în perimetrul unității. Cu atât mai puțin, în afara acesteia! Dacă primele „treziri“ în noapte nu au avut nici un efect deosebit asupra locatarelor barăcii, astfel de lucruri petrecându-se în mod curent, când unele deținute erau duse la anchete improvizate care se terminau de obicei cu mici orgii, nu același lucru s-a

petrecut şi când dormitorul s-a golit pe jumătate. O stare de neliniște, de presimțiri lugubre a cuprins restul femeilor. Îmbulzindu-se la uşă, vociferând „să vină comandantul“, înfruntând cu mâinile goale automatul întins amenințător de cerberul de la uşă, deținutele au reuşit să iasă din baracă. Un foc de avertisment le făcu totuşi să se oprească. La apariția comandantului Rusev, însoțit de doi puşcaşi, femeile se retraseră în dormitor. Una singură îndrăzni să i se adreseze lui Rusev. „Ce se întâmplă cu noi? Unde sunt celelalte deținute, care au fost luate una câte una?“ „Stați liniştite şi nu mai tulburați liniştea nopții! Nu se întâmplă nimic! Avem de efectuat nişte lucrări urgente la care veți participa şi voi. Nu mă puneți să iau măsuri disciplinare. Până vă vine rândul, stați şi vă odihniți în linişte!“ Rusev se retrase lăsând cei doi însoțitori să patruleze în jurul barăcii. Împuşcătura şi larma făcută de femeile din baracă atrase atenția bărbaților de la cealaltă baracă–dormitor, dar liniştea care se aşternu îi făcu să se întoarcă la paturile lor. În acest timp, operațiunea de lichidare a femeilor continua în acelaşi stil, în acelaşi ritm. Rusev îl trase de o parte pe Nicolovschi şi-l puse la curent cu cele petrecute la dormitorul femeilor. „E treabă murdară ceea ce facem noi aici! Pentru baraca bărbaților pregăteşte oameni destui. Nu vreau să aud împuşcături în curte prin care să atragem atenția celor din împrejurimi. Mâine va vui întreg oraşul. Hainele celor executați să fie pregătite pentru noul lot care va sosi în câteva zile. Până atunci, fundul galeriilor să fie astupat cu un strat de pământ, din acela scos din galerii când au fost săpate. Mai dă-le băieților nişte rachiu, din ăla confiscat. Să se învețe şi cu ăsta, că bani pentru vodcă nu mai avem şi nici nu vom mai primi.“ „Ştii tu ceva ce eu nu ştiu? Atitudinea asta mă cam pune pe gânduri! Oamenii mei ar cam avea nevoie nu numai de rachiu, dar şi de un exemplu personal, exemplul şefului. Şi tu ce faci? Te speli pe mâini?! Ştii ce a făcut un dobitoc de-al meu? I-a tremurat mâna şi a ratat primul foc, după care a mai tras vreo trei şi la urmă şi-a tras un glonț în gură. Acuma vreau să-mi spui tu, ce facem cu el?!“ „Aici e vina ta, nu a mea! Tu răspunzi de pregătirea lor. Să fie clar asta! Şi mai schimbă tonul când vorbeşti cu mine! Eu te-am scos de unde te-am scos, eu te-am ridicat, eu te pot ține în picioare, şi numai eu hotărăsc ce trebuie să fac cu mâna mea! Noaptea asta trebuie terminat totul! Mâine noapte avem o treabă şi mai împuțită. Mai vorbim mâine. Dimineața plec la Bolgrad. Îl iau şi pe Mircev cu mine. Mai bea o vodcă, mai bea o cafea şi nu te lăsa dus de resentimente față de mine. Amândoi avem nevoie unul de altul. Şi încă ce nevoie!“ Rusev se retrase fără să arunce o privire în interiorul galeriei în care moartea îşi făcuse culcuş. O luă alene pe străzi, rătăcind în neştire. Când se pomeni în fața casei Ilenei, se opri nehotărât, apoi făcu o plimbare de recunoaştere pentru a se asigura că nu era urmărit, şi nici casa supravegheată. Sună insistent la uşă şi se calmă doar la auzul glasului celei în fața căreia Nicolovschi nu mai era Nicolovschi. „Cine-i?!“ „Om bun, Ileana! Deschide fără teamă! Trebuie să-ți comunic ceva foarte important.“ Auzi răsucirea cheii, sunetul lanțului de siguranță şi văzu în pragul uşii chipul răvăşit de somn al Ilenei, temător dar cu o privire plină de încredere, poate chiar curaj. „Pot să intru? Nu putem vorbi în văzul nopții.“ Ileana îi făcu loc să intre şi închise cu grijă uşa. „Te rog ceva tare şi dacă se poate o cafea mare şi amară. Trebuie să

mă obişnuiesc cu atmosfera ca să pot să vorbesc în voie.“ Ileana se retrase în bucătărie, nu înainte de a trece prin baie pentru a se aranja cât de cât în faţa oglinzii. Revenită cu cafeaua şi cu o sticlă de vodcă, aruncă o privire–ntrebătoare, dar nu lipsită de teamă. Rusev îşi umplu un pahar mare cu vodcă, o întrebă din ochi şi pe Ileana, şi primind un răspuns negativ, puse paharul pe masă şi luă cafeaua fierbinte din care sorbi zgomotos. „Ileana, cunosc toată povestea ta, şi interesul cu care te înconjoară Nicolovschi. Şi de la el, şi de la Şevcenco ştiu multe despre tine. Ştiu că pe Şevcenco l-ai rănit în amorul lui propriu, fapt pentru care te-a aruncat în braţele lui Nicolovschi pentru a te lichida. Ştiu ce sentimente ai trezit în Nicolovschi, scoţând la iveală o latură necunoscută a sufletului său. Nicolovschi este îndrăgostit de tine şi încearcă să te scape cu orice preţ, sperând ca un adolescent la premiul ce-l aşteaptă. Sunt convins că este sincer şi luptă din răsputeri cu acest complex al urâţeniei care îl urmăreşte de pe băncile şcolii. Este un om crud, dar ascunde în el o latură nebănuită, umană. În meseria lui, a noastră, aşa ceva se numeşte slăbiciune, şi în general se plăteşte. Acest aspect al vieţii lui m-a mişcat şi de acea intervin în povestea voastră. De când te-a eliberat, a câştigat în Şevcenco un duşman de temut. Şevcenco va încerca să se răzbune. Cum în oraş se întâmplă lucruri neobişnuite, mai mult ca sigur că va încerca să profite şi mă tem că tu vei fi una din ţintele lui. Ştiu că eşti în relaţii bune cu Davâdovii, şi prin ei cu Zelicman. Pe Davâdovi n-am cum să-i ajut, dar tu ar trebui să încerci să dispari, să te ascunzi. Sincer spun, nu ştiu de ce o fac. Am fost un om liniştit, destul de fricos, de moale, şi uite ce am ajuns! Comand o unitate a morţii! Consider că destinul a fost prea crud cu mine şi mă tem că viitorul va fi şi mai şi. Dacă mai cazi o dată în mâinile lui Şevcenco, nu te mai scapă nici un Dumnezeu.“ „Cum să fug şi mai ales unde? Cum să fug fără să vorbesc cu Nicolovschi când, el m-a scos din ghearele morţii? Şi eu cred că omul ăsta are un strop de suflet bun, uman. Pe mine nu mă sperie urâţenia lui fizică de care face atâta caz, pe mine mă sperie canalia care zace în el, chiar dacă are la bază un complex de inferioritate. Şi totuşi nu l-aş putea trăda, lăsând la o parte faptul că nici n-aş avea nici o şansă. Oricât de creştină sunt, nu pot renunţa la gândul, la visul răzbunării. Nu pot să nu doresc răzbunarea morţii soţului meu, iar Şevcenco este principalul vinovat. Ştiu că e o utopie, dar această utopie mă face să trăiesc. Nu, nu cred că voi putea fugi. Nu cred că Nani ar fi de acord. Oricum, apreciez mult gestul dumitale, aşa cum apreciez riscurile pe care şi le-a asumat Nicolovschi atunci când m-a eliberat, chiar dacă a făcut-o cu gândul, de altfel declarat, de a mă face să-l accept în viaţa mea. Singurul lucru care mă face să fiu curajoasă în faţa morţii, este că nu mi-e frică de moarte. Moartea ar pune capăt tuturor chinurilor de care am avut parte. Dacă mă tem de ceva, atunci trebuie să recunosc că mă tem de chinurile fizice la care aş putea fi supusă, de batjocură, de umilinţă. Gândul la Silvia mă înfioară, şi cred că acest lucru l-a simţit Şevcenco. Încă o dată, mulţumesc!“ „Nici Nicolovschi nu trebuie să afle de această vizită. E prea orgolios ca să înţeleagă acest gest. Adio!“ Erau orele trei dimineaţa când Rusev părăsi locuinţa Ilenei, oră la care acţiunea de lichidare a femeilor din unitate luase sfârşit, oră la care Nicolovschi, retras în camera de anchetă, cu ochii undeva ţintă, se gândea la Ileana. Ar fi dat orice să

fi putut sta cu ea, s-o privească, să caute o soluție fezabilă în noile circumstanțe, pentru a o salva, pentru a nu o pierde, pentru a o apropia de el. Noaptea neagră însă nu se terminase. Urma etapa a doua, bărbații. Episodul cu sinuciderea unuia dintre tinerii călăi îl deranja pe Nicolovschi. Era o premieră. Așa ceva nu i se mai întâmplase şi venea cu o tentă de subminare a autorității sale. Beția sângelui pe care o preconizase se dovedi o speranță deşartă. Tinerețea băieților lui se dovedise a fi mai slabă decât educația specială primită. Cedase într-un moment cu totul nepotrivit care trebuia depăşit cu orice preț. Ce bună ar fi fost acum prezența lui Rusev şi participarea lui directă la o astfel de acțiune, în postură de comandant. Nimic nu acționează mai eficient asupra acestor tineri decât exemplul personal. Cu astfel de gânduri, Nicolovschi convocă în camera de anchetă întregul personal activ şi oferi băutură la discreție, inclusiv vodcă din stocul personal. Ştia că greul abia începea, iar treaba trebuia terminată până la ivirea zorilor. În privința sinucigaşului, hotarârea era luată. Urma să fie dezbrăcat şi îngropat împreună cu deținuții, iar oficial avea să fie declarat dezertor şi dat în urmărire. Ce soartă! Departe de casă, cu mustrări de conştiință pentru ceea ce era pus să facă, nu cu mult timp înainte, cu ocazia unei învoiri în oraş, se strecurase în biserică şi-l rugase pe părintele Popescu să-l spovedească şi să-l ierte. O făcuse cu inima curată, cu gândul la bunica lui, care-l învățase frica de Dumnezeu, pe când era copil. Acum avea să fie îngropat împreună cu alți nevinovați, într-un loc necunoscut, fără şansa de a fi găsit şi mai ales recunoscut. Era însă ultimul lucru care să-l preocupe pe Nicolovschi. Ceea ce-l irita pe el cel mai mult era absența lui Rusev, acest evreu şmecher, care se fofila ori de câte ori era de făcut ceva murdar. „Într-o zi îmi va plăti pentru toate astea! Ziua mea încă n-a sosit!“ Cu o astfel de stare de spirit, „puiul de cățea“ opri pauza de vodcă organizată chiar de el şi se puse pe treabă. Avea de rezolvat treizeci şi cinci de cazuri şi de organizat închiderea galeriilor din fostele pivnițe Tulceanov. Treaba începu în acelaşi stil ca şi în cazul femeilor. La început trezirile, unul câte unul, îi lăsară oarecum indiferenți pe deținuții obişnuiti cu interogatoriile nocturne, dar fiecare, în sinea lui, se ruga lui Dumnezeu să nu fie el cel chemat. Totuşi, frecvența cu care se prezentau pentru a lua câte unul din ei şi faptul că aceştia nu se mai întorceau aduse o stare de agitație. Întrebările puse celor care veneau direct la patul celui vizat rămâneau fără răspuns. Uneori, totuşi, putea fi auzit un răspuns stereotip, abia murmurat: „se lucrează la galerii.“ Realitatea era că bărbații căzuseră, de o bună vreme, într-o stare de apatie, refuzau să mai comunice între ei şi, de o manieră descurajantă, aşteptau sfârşitul. Această stare de spirit i-a înlesnit „munca“ lui Nicolovschi. Nici o nesupunere, nici vorbă de revoltă. Viața de abator, în care nişte vite erau dirijate una câte una pentru a fi sacrificate. Când ultimul deținut a păşit în galerie şi i s-a cerut să se dezbrace, şi-a întors privirile înspre Nicolovschi şi l-a blestemat. „Să fii blestemat, tu, şi tot neamul tău, în vecii vecilor! Pe voi copii vă iert, dar să nu uitați niciodată ce ați făcut şi să-i striviți ca pe nişte ploşnite pe aceşti antihrişti!“ A fost ca un duş rece pentru marele călău. „Lăsați-l pe mâna mea!“, şi cu mâna lui a încheiat ceea ce era de încheiat. „Astupați cu pământ moale. Mâine vom zidi cu cărămizi şi ciment.“

*
* *

Vizita lui Rusev a cam tulburat-o pe Ileana. De unde şi până unde această grijă şi mai ales rugămintea lui de a nu-i pomeni nimic lui Nicolovschi. Faptul că îi pomenise de ceva evenimente deosebite ce aveau să aibă loc, o făcu să renunțe la vizita planificată la Silvia şi-şi îndreptă paşii înspre locuința lui Dănilă. La o ora atât de matinală nu o găsi decât pe Leolea, sau mai bine zis pe Lena, cum îi plăcea să-i spună. Află cu mirare de plecarea Batalovilor şi se gândi că şi asta putea servi drept informație pentru Nicolovschi, informație lipsită de importanță, dar totuşi informație. Trebuia să-şi joace rolul cu prudență, pentru a câştiga cât de cât încrederea protectorului său. „Ce mai noutăți, Lena? Pari destul de îngândurată.“ „Ileana dragă, nu ştiu ce să mai spun. Dania s-a dus la spital la doctorul Perceac, să încerce să-l vadă pe Alexandrov. Nu cred că face bine! Alexandrov este urmărit permanent şi jocul lui de-a boala poate fi descoperit oricând. Nu-i ajunge că aproape zilnic vine cineva în civil şi se interesează de Mircea?! Tare mă tem că acest băiat s-a prăpădit. Prea s-a afişat într-un timp cu ideile lui filogermane. Abia l-am convins să arunce portretul lui Hitler. Uite, George a aflat că au fost eliberați Gontaev şi Kraushart. Au fost bătuți luni de zile, zi de zi. Arată groaznic! Şi ei au fost ridicați de acasă pentru simpatiile lor declarate față de Germania. Numai de Alic Cairac nu se vorbeşte nimic. Se pare că avea tatuată pe braț o zvastică. O copilărie care l-a costat atât de mult şi pe el, şi pe părinții lui. Şi ce băiat talentat! Mircea ținea foarte mult la el. Şi cu George nu ştiu ce se va întâmpla. Nu se poate să nu se fi aflat nimic despre aventura lui din România. Cred că este pus sub urmărire. Mai bine nu se mai întorcea! Toată lumea aşteaptă războiul fără să se gândească la ce consecințe s-ar putea să aibă pentru noi, cei de aici. Cred că şi Dumnezeu ne-a uitat. Uite, eu sunt rusoaică, am lucrat la Odessa, un oraş mare şi frumos, dar Ismailul pentru mine nu are asemănare, şi mai ales oamenii de aici. Sunt atât de amestecați, atâtea rase, dar dacă-i întrebi ce sunt îți răspund simplu – basarabeni! A trebuit să vină revoluția din 1917 să-l instaleze pe Antihrist, vorba lui mama, să treacă Nistrul şi să se extindă şi asupra noastră raiul comunist. Cu zvonurile care vin din România, mă tem că vor trece la noi deportări şi arestări.“ „Eu am venit să vă spun ultimele noutăți. Când am plecat de la voi, l-am găsit în casă pe Nicolovschi. Nu ştiu ce să mai cred. S-a purtat foarte frumos, nu a făcut nici un apropou la intențiile lui față de mine, din contra, a lăsat impresia că vrea să mă pună în gardă în legatură cu unele evenimente care vor afecta liniştea şi aşa şubredă a oraşului şi a Basarabiei în general. Mi-a spus că Şevcenco a primit o dispoziție fermă să-l lase în pace pe Zelicman, dar asta nu înseamnă că şi voi veți fi lăsați să vă vedeți de treburile voastre. Nu ştia nimic de plecarea Batalovilor, şi cum nici eu nu aveam habar, cred că se gândesc să se răzbune pe ei. Ce bine că au reuşit să plece! Mare noroc au avut cu Zelicman. Mi-a spus că va lipsi câteva zile, că e prins într-o misiune specială, că până una alta, nici Şevcenco nu are timp să se ocupe de mine, şi nu mai ştiu ce. E clar că încearcă să mă convingă că este

protectorul meu, nu-mi ascunde faptul că am devenit o obsesie pentru el, că vrea să mă cucerească, că Şevcenco este duşmanul meu cel mai periculos. Încearcă să speculeze faptul că i–am mărturisit că vreau să mă răzbun pe omul care mi-a ucis bărbatul, ba mai mult, vrea să mă facă să cred că mă va ajuta. Cum să cred aşa ceva?! Mă vrea pe post de amantă de bunăvoie şi manifestă o răbdare incredibilă pentru un om cu reputaţia lui. Lena dragă, eu nu mai vreau să trăiesc, eu vreau să mă răzbun, mai bine zis să răzbun moartea lui Nani! Eu de fapt am murit odată cu Nani! Nici credinţa în Dumnezeu, nici educaţia primită de la ai mei nu mă vor putea opri. De aceea trebuie să câştig încrederea lui Nicolovschi, să-l am de partea mea, ca să nu cad victima propriei mele credulităţi şi să ajung un obiect de batjocură, de distracţie, în braţele acestor canalii. Sunt atât de zăpăcită încât nu-s sigură dacă ţi-am pomenit de vizita lui Rusev. În plină noapte m-am pomenit cu el. Nu ştiam ce să cred!? La un moment dat m-am gândit că şi el a pus ochii pe mine şi că a venit să-şi ia plata pentru eliberarea mea. Nici acum nu înţeleg de ce a venit. M-a pus în gardă că sunt în pericol, mi-a sugerat să încerc să dispar cât mai curând, m-a rugat să nu-i spun nimic lui Nicolovschi despre această vizită şi culmea! mi-a spus că l-a pus la curent cu unele evenimente ce se profilau chiar pe Zelicman. Treaba asta o auzisem şi de la Nicolovschi. Nu ştiu ce să mai cred!? Vor să profite de mine ca femeie? Vor să mă folosească drept informatoare? Ceva nu se leagă şi nu-mi pot da seama ce.“ „Vai de capul tău! Nu cred că ai putea fugi. Aceste canalii te vor scoate şi din gaură de şarpe şi atunci soarta ta va fi şi mai cruntă. Nu ştiu cât ai să mai poţi să-l păcăleşti pe Nicolovschi, dar asta este cea mai sigură cale – amânarea! Dacă se adeveresc zvonurile cu începerea războiului, precis va începe o hărmălaie printre ei şi poate atunci vei putea să te ascunzi undeva. Trebuie să te gândeşti de pe acum la un loc unde să nu le dea prin gând să te caute. Trebuie să vorbim cu George, este plin de idei năstruşnice şi cu toate că-i încă un copil, este surprinzător de matur.“ „Şi pe la voi ce mai e nou? Ce fac copiii?“ „Bob e cu joaca, Lulu stă cu ochii la stele, de când cu dispariţia lui Drăghici, iar Valeria e plină de draci şi-şi varsă nervii pe bietul Dania, care nu mai ştie cum să se poarte. Se pare că şi răbdarea lui a ajuns la limită şi se manifestă tot mai zgomotos. Certurile dintre ei doi mă omoară! Şi când mă gândesc cât a iubit-o şi răsfăţat-o când era mică şi câte lucruri a făcut ca s-o scape din ghearele morţii! Acum ea îi reproşează că n-a lăsat-o să moară, făcându-l vinovat de handicapul cu care s-a ales. Doctorul Perceac, care a asistat la operaţie, a încercat în zadar s-o lămurească. Ea ştie una şi bună, că nu este la fel ca fraţii ei! În ochii ei citesc atâta ură, că mă îngrozesc. Şi ce copil înzestrat este! E plină de talente! Cea mai fericită fiinţă din casa asta este Barby. Mereu veselă, debordantă, nu ştie decât să se joace şi să-i antreneze şi pe alţii. Se înţelege foarte bine cu Bob. Mereu au secrete!“ „Acum am să plec. Povesteşte-i tu lui Dănilă şi roagă-l să-i transmită anumite lucruri şi lui Zelicman. S-ar putea să avem nevoie de el. Am înţeles că mai are relaţii sus–puse. Evreii sunt săritori, iar el este un evreu deosebit! Să dea Dumnezeu să nu i se întâmple nimic! Nu mi-am imaginat că în comunism, antisemitismul să se manifeste atât de vehement, atât de făţiş!? De fapt, vorba lui Nani, comunismul este o minciună, o ideologie utopică, absurdă în practică. Te-am pupat! Mă duc

spre casă fără să ştiu încă dacă nu mă voi abate pe la spital s-o văd pe Silvia. E treabă de inspiraţie. Te pup! Vă pup pe toţi!“ Într-adevăr, Ileana o luă spre spital, mânată de nu ştiu ce impuls, sau poate doar de curiozitate. Dorea să cunoască adevărul despre prietena ei care cunoscuse infernul. Era un risc să te afişezi acolo, dar în sinea ei ştia că depăşise această fază a permanentei temeri de orice şi de oricine. Încercă să ia legătura cu doctorul Mircev pentru a obţine aprobarea pentru vizită, dar nu avu noroc. Mircev plecase cu maşina la Bolgrad, însoţit de Rusev. Reuşi, totuşi, făcând uz de numele lui Nicolovschi, un fel de passe-partout pentru instituţiile din oraş. O găsi pe Silvia într-o celulă cu gratii ţinând locul peretelui din faţă. Era goală şi se aranja la păr într-o oglindă imaginară. „Vreau să intru la ea, vă rog!“ „Nu vă sfătuiesc deoarece are momente când devine agresivă.“ „Nu vă faceţi griji, ştiu cum să mă port cu ea. Important este să nu vă vadă cum ne supravegheaţi. Mergeţi mai încolo, pe coridor.“ „Cum doriţi, dar să ştiţi că riscaţi mult. Eu v-am prevenit şi dacă nu era vorba de tovarăşul Nicolovschi să ştiţi că nu aş fi fost de acord. Oricum, dacă e ceva, strigaţi. Am să fiu pe aproape.“ Ileana pătrunse în celulă şi se apropie de Silvia, care era cu spatele. Rămase surprinsă de frumuseţea nealterată a corpului acestei femei tinere, peste care nenorocirile se abătuseră fără milă. „Silvia, sunt eu, Ileana.“ „Ileana?! Care Ileana?! Aaaa! Tu mi l-ai furat pe Paul, nu-i aşa? Acum vii să mi-l dai înapoi? Te-ai săturat? Ce cauţi aici? Te-au arestat şi pe tine?“ Privirile Silviei erau în contradicţie totală cu vorbele ei. Ileana simţi acest lucru şi o privi cu insistenţă drept în ochi. Silvia îi zâmbi şi îi făcu discret cu ochiul, apoi îi şopti la ureche. „Am depăşit şocul, mă eschivez de la droguri şi-i imit în comportamentul meu pe adevăraţii nebuni. Vezi să nu te trădezi! Vreau să supravieţuiesc! Cu orice preţ!“ „Silvia, nu sunt arestată, am venit să te văd şi să-ţi spun că n-am nimic cu Paul al tău. Lumea este rea şi bârfeşte. Tu trebuie să fii liniştită, cuminte, să iei medicamentele după prescripţie ca să te faci bine şi să te întorci acasă, la familia ta.“ Silvia o îmbrăţişă pe Ileana pentru a-i mai putea şopti câte ceva. „Vreau să trăiesc pentru fiica mea. Vreau să afle cine a fost tatăl ei. Vreau s-o învăţ să-i urască pe aceşti ucigaşi. Mircev lucrează pentru ei! Dacă se atinge de mine, îl omor. Sunt nebună şi nu pot fi judecată. Mi-am însuşit acest statut şi mă simt mai protejată... Târfă ce eşti! Pe mine vrei tu să mă păcăleşti? Cum de nu te-a părăsit încă Nani?! Dacă mai vii aici te sugrum cu mâinile mele. Toţi îmi ştiu de frică! Mă gândesc să mă culc cu şeful să văd ce-i poate pielea. Paul şi aşa nu era bun de nimic! Să vezi atunci cum se vor purta toţi cu mine! Trebuie să-l rog să-mi aducă o oglindă mai mare, cât peretele. Vreau să mă văd cât sunt de frumoasă.“ Silvia se retrase spre oglinda-i imaginară şi începu un fel de dans al buricului. Era peste puteri să urmăreşti o astfel de scenă, chiar dacă în spatele ei se ascundea un joc al supravieţuirii. Ileana izbucni în plâns, un plâns convulsiv, se apropie de grilaj şi ceru să i se deschidă. Plecă tulburată, accentuând deliberat această stare de spirit, pentru a acoperi cât mai bine jocul Silviei. Pe drum se surprinse gândind cu voce tare. „Să fie adevărat ceea ce am văzut?! E posibil ca Silvia să-şi fi revenit?! Era atât de lucidă în ceea ce îmi şoptea la ureche? Ar trebui să consult un medic, dar pe cine? Poate pe Perceac, prin Dănilă?“ Continuă drumul spre casă obsedată de cele petrecute la spital, când

se pomeni în braţele lui Dănilă. „Să ştii că la tine mă gândeam. Vin de la spital, de la Silvia. Sunt foarte tulburată şi şocată în acelaşi timp. Nu ştiu ce să mai cred?“ Ileana îi povesti lui Dănilă cu lux de amănunte comportamentul Silviei, semănând îndoiala şi în sufletul acestuia. „Crezi că este posibilă o astfel de revenire?! Crezi că s-a prefăcut de la bun început?! Dar cum rămâne cu primele manifestări, când era încă alături de Paul?! Şi chiar şi după ce a fost internată, ce rost ar fi avut să se prefacă în faţa lui, când a vizitat-o? Putea să-l pună în gardă, să-l liniştească cumva, cum a făcut şi cu mine. Eu cred că trebuie să cerem părerea unui medic de încredere, cum e Perceac, de exemplu. De aceea m-am gândit la tine, poate poţi lua legatura cu el. Ce zici?“ „Nu cred că s-a prefăcut de la bun început. Eşti femeie şi poţi înţelege prin ce a trecut, ce şoc a avut. Cred că a fost un şoc puternic şi nu schizofrenie cum a catalogat Mircev. E tânără, sănătoasă, inteligentă şi cred că o ieşire din starea de şoc este posibilă. Bineînţeles, este o părere de profan, aşa că am să încerc să vorbesc cu Perceac.Chiar acum vin de la el. Am fost să-l vizitez pe Alexandrov. Nu m-au lăsat să mă apropii de patul lui, din cauza dispoziţiilor lui Şevcenco, care l-a ameninţat şi pe Perceac, dacă nu-l externează de urgenţă. Ceva se petrece, dar nu-mi dau seama ce!?“ „I-am povestit eu câte ceva lui Lena. Ai să te lămureşti. Dacă nu începe războiul, ăştia ne extermină şi ne înlocuiesc cu calmuci. Din câte am înţeles, sunt pe picior de alarmă. Nu mi-ai spus cum ţi s-a părut Alexandrov.“ „N-am surprins decât o privire conspirativă, o licărire de speranţă în ochii lui, iar Perceac a reuşit să-mi şoptească faptul că până una alta, se descurcă bine.“ Se despărţiră zâmbind amar, urmăriţi de aceleaşi întrebări, de aceleaşi temeri. Ileana găsi casa în ordine, fără umbre în apropierea casei, fără urme lăsate în casă de ceva vizitatori. Nicolovschi se ţinea de cuvânt. Îi promisese s-o lase să se acomodeze câteva zile cu starea de libertate şi se părea că avea de gând să-şi respecte promisiunea. Ceea ce o punea pe gânduri, era acea vizită nocturnă a lui Rusev şi sfaturile lui care păreau să ascundă un nu ştiu ce. Deschise geamurile şi-şi aţinti privirile asupra manifestărilor primăverii. Maiul debutase cu soare, cu multă lumină şi căldură, cu verdele încă imaculat al ierbii şi al frunzelor, cu spectacolul floral al pomilor fructiferi, cu miasma lor îmbietoare. Ce contrast între ceea ce face natura şi ce fac oamenii! dacă unii dintre ei, oameni se pot numi!? Se retrase în bucătărie şi-şi pregăti o cafea mare şi amară, aşa cum îi plăcea lui Nani. Cafea avea destulă, adusă de Nicolovschi, probabil din produsele confiscate de la vechii comercianţi greci. Nu-i mai păsa de proveniența produselor primite, fiind hotărâtă să supravieţuiască pentru a-şi atinge scopul – răzbunarea! Da, această idee o obseda şi o ajuta totodată să trăiască. Nu se mai gândea la sinucidere, cel puţin pentru moment. După ce îşi va atinge scopul, va avea timp să ia o hotărâre. În drumul spre casă Dănilă se pomeni luat de braţ de George. „Ce faci tu, măi băiete? Nu mai dai pe acasă, mama ta este îngrijorată, spune-mi mie ce se întâmplă?“ „Unchiule, cel mai bine e să nu ştie nimeni nici ce fac, nici pe unde vagabondez. Un lucru este important şi vă rog să-i spuneţi şi lui mama. Nu fac rău nimănui! Un secret tot veţi afla. Scriu scurte reportaje pe care le trimit la Bucureşti la o redacţie. Le semnez conspirativ „Basarab’’. Mi-am schimbat scrisul, aşa că nimeni nu l-ar recunoaşte. Mai avem un pic şi minunea

se va întâmpla. Totul e să ne strecurăm şi să scăpăm cu viaţă! Va fi greu deoarece au intrat în panică. A început un nou val de arestări. Au apărut convoaie de căruţe cu familii de ţărani, care se îndreaptă înspre Nistru, iar cimitirul evreiesc s-a închis, după ce administratorul, un bătrânel nevinovat, a fost ,,găsit'' spânzurat. Acum se aud tot felul de zgomote în cimitir, mai ales noaptea, parcă ar fi tancuri sau tractoare. Vă las să nu mă repereze ăştia! Îi sărut pe toţi!" ,,Ai grijă de tine!. Dacă te caută pe acasă, le vom spune că te-ai făcut vagabond şi că nu mai vrei să ştii de cei de acasă. Îţi doresc noroc. Poate afli ceva de Mircea!?" Când ajunse acasă, Dănilă avu neplăcuta surpriză să fie luat de la uşă de strigătele Valeriei. Era foarte iritată şi o împroşca pe mama cu tot felul de invective, acuzând-o pentru te miri ce, pentru handicapul său, pentru vina de al fi ascultat pe tata când s-a pus problema operaţiei. ,,Mai bine muream de meningită, decât să sufăr toată viaţa şchiopătând." ,,Ce-i Valeria larma asta? Ce ai cu mama? Ce ai cu mine?! Nu crezi că ar trebui să fii mai rezonabilă şi să termini cu toate acuzele astea absurde? Cum era să nu te operăm? Pericolul era mult mai mare. S-a întâmplat nenorocirea cu piciorul. Cine ar fi putut să prevadă aşa ceva? Operaţia a decurs perfect. Ai rămas un copil normal, frumoasă, deşteaptă, talentată. Nimeni nu este vinovat. Să-ţi intre asta o dată şi pentru totdeauna în cap! Nu mai vreau să mai tulburăm liniştea acestei familii, nu mai vreau s-o învinuieşti pe mama, să mă insulţi pentru ceva ce n-am făcut! Tu ai ales şcoala profesională în locul liceului şi noi te-am ascultat. Acum eşti invidioasă pe proprii tăi fraţi, care n-au nici o vină. Mereu ne ameninţi cu plecarea de acasă. Dacă tu crezi că e o soluţie mai bună să mergi printre străini, n-o să te oprească nimeni. Nu mai e nevoie să amplificăm necazurile care se abat asupra noastră. Se pare că nu vor lipsi. Cine ştie ce ne rezervă soarta?! Acum ar trebui să fim uniţi! Şi ce exemplu le dai cu atitudinea ta lui Lulu şi lui Bob? Bob cel puţin, după fiecare ceartă ca asta, fuge la magazie şi plânge. Îţi spun răspicat, eşti majoră şi dacă nu-ţi place, poţi să pleci. Destule probleme am avut cu Mircea şi uite unde am ajuns! Nici măcar nu ştim dacă mai trăieşte. Acum lasă-mă cu mama. Avem de discutat probleme mult mai grave, care ne vor afecta pe toţi." Valeria ieşi din cameră furioasă, trântind uşa. ,,Of! Dania, Dania! Când se va termina această prostească neînţelegere? Simt că nu mai pot! Încearcă şi tu să fii mai înţelegător şi să nu-i mai răspunzi la provocări. Uneori mă întreb dacă e totuşi sănătoasă la cap!? Şi ce e mai grav e că şi Lulu o cam ia pe urmele ei! Oare ce se întâmplat cu familia noastră? Toţi au fost copii atât de minunaţi! Ce se va alege de ei dacă ni se întâmplă nouă ceva? Mi-e atât de frică să nu te aresteze iarăşi. Din câte mi-a povestit Ileana, situaţia este foarte gravă. Cred că dacă nu ne lichidează pe loc, ne vor deporta, despărţindu-ne pe unii de alţii. Îţi dai seama ce ar însemna asta? Mai bine să ne ucidă!" ,,Leolea, nu vrei să pleci cu copiii la Tuzla, la sora mea? Acolo-i şi mama şi văd că lor nu le-au făcut nimic după ce l-au arestat şi lichidat pe tata. Eu am să încerc să mă strecor singur printre aceşti nemernici. Şi oricum, dacă mă arestează, măcar să salvezi copiii! Ştiu că nu vrei, dar există momente în viaţă când nu ai de ales. Singura speranţă este războiul şi în acest caz, la Tuzla veţi fi mai siguri." ,,Nu! Nici nu poate fi vorba să ne despărţim! Dacă începe războiul, nu se vor ocupa de noi. Vor avea treburi mai importante de făcut. Nenorocirea e că acest război întârzie

prea mult. A fost vorba de primavară şi uite că nu s-a întâmplat nimic. Timpul trece iar noi ne împuţinăm. Mereu dispar oameni şi nimeni nu ştie nimic de ei. Dar hai să-ţi dau ceva de mâncare. Cred că eşti lihnit de foame!?“ „Sincer să fiu nu am chef de mâncare. Dacă vrei, fă-mi o cafea, dacă mai avem.“ „Datorită lui Zelicman, mai avem încă destulă. Totuşi, trebuie să şi mănânci ceva, cât de puţin.“ „Ştii că m-am întâlnit cu George pe stradă? N-am înţeles mare lucru despre ceea ce face şi pe unde se ascunde, dar este clar că se joacă cu focul. M-a rugat să nu-i spunem nimic lui mamă-sa. El crede că e mai bine să nu ştie nimic. Sunt vremuri când este mai bine să nu ai copii! Uite ce se întâmplă la noi în casă, uite la ce se întâmplă cu Mircea. Chiar nici un semn să nu ne dea! Perceac este speriat din cauza lui Alexandrov. Şevcenco îi pretinde să-l externeze ameninţându-l că-i va aresta pe amândoi. El vrea un certificat cum că Alexandrov este sănătos. Mă gândesc cu groază la Nicolovschi. Nu cred că m-a iertat! Încep să regret că nu am încercat şi noi să fugim împreună cu Stavrovii. E drept că noi nu am fi avut cu ce plăti grănicerii, iar fără bani, nu poţi corupe pe nimeni! Soarta noastră este în mâinile lui Dumnezeu! Numai să nu ne despartă! Când mă gândesc la familia Dracinschi, mă apucă groaza. Ce soartă!“ Această atmosferă încordată nu era ceva specific familiei noastre. Ea cuprinsese, sub diferite forme, mai toate casele. Sărăcia, instalată acolo unde mai ieri domnise un belşug decent, teroarea indusă în populaţie de către organele de ordine prin măsurile aberante aplicate la întâmplare, zvonurile privind lichidările şi deportările aduceau o stare de nervozitate excesivă în atitudinile oamenilor, chiar şi în sânul familiilor. Certurile dintre membrii familiilor deveniseră ceva obişnuit, ceva care umpluse viaţa acestor oameni dezorientaţi, ocupându-le puţinul lor timp liber şi anesteziindu-le paliativ durerea speranţelor pierdute. Represiunea, arbitrariul, corupţia generalizată, au indus, cum era şi firesc, o stare de lehamite în rândurile populaţiei de la oraşe şi sate. Pierzând speranţa, omul pierde şi capacitatea de a aştepta. Medicamentul cel mai căutat era bromovalul, şi nu era uşor să-l găseşti. Un oraş, cu nici patruzeci de mii de locuitori, nu putea ascunde nimic din ceea ce putea provoca nelinişte. Aşa n-au scăpat atenţiei oamenilor nici zgomotele ce tulburau liniştea nopţilor, provenind din incinta cimitirului evreiesc. Până la urmă misterul a fost lămurit de un tânăr, mai bine zis un adolescent, care, în plină noapte a înşelat vigilenţa pazei militare şi escaladând gardul cimitirului într-o zonă mai întunecată, a văzut cum la lumina unor reflectoare, două buldozere săpau nişte gropi. Vestea a circulat repede, iar autorităţile alarmate de această deconspirare a activităţii din cimitir, au lansat zvonul că în cimitir, fără autorizaţie sanitară, ar fi fost îngropat cineva bolnav de tifos exantematic, motiv pentru care cimitirul a fost închis, efectuându-se lucrări de protecţie a oraşului. Minciuna ascundea un adevăr crud, o pregătire monstruoasă a unui măcel. Capul răutaţilor era chiar Şevcenco. El a organizat arestarea celor cincizeci de duşmani ai poporului, din rândul intelectualilor din oraş şi a culacilor din satele învecinate, el a organizat executarea acestora, undeva pe câmp, pe la miezul nopţii, el a ordonat dezbrăcarea cadavrelor şi arderea hainelor, el a organizat transportul cadavrelor la cimitir, aruncarea lor în marea groapă comună şi stropirea acestora cu lapte de var. Buldozerul a nivelat locul răscolit, iar câţiva

ostaşi ai ordinii publice s-au ocupat de transplantul unor brazde de pământ bogate în iarbă. Aşa a crezut tovarăşul Şevcenco că va şterge urmele executării unei misiuni speciale, urme care, ca şi multe altele, au zguduit inimile ostaşilor români, care, sesizaţi de localnici, în timpul luptelor de eliberare, aveau să găsească un strop de timp, pentru a lămuri misterul cimitirului evreiesc. Dar acest lucru avea să se întâmple într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat, iar aici, la Ismail, ca de altfel în toată Basarabia şi Bucovina, prezentul se juca cu un scenariu care viza absurdul. Pe un drum de macadam prost întreţinut, care lega Ismailul de Bolgrad, zdruncinăturile maşinii care-i ducea la sanatoriu pe Rusev şi Mircev, îi făceau să blesteme clipa când s-au hotărât să facă acest drum. Ideea îi aparţinea lui Rusev, care dorea să se convingă cu ochii lui că cele câteva persoane trimise de la Unitatea Specială la sanatoriu, printre care Nicolov, Savatie şi Herşcovici, primiseră un tratament corespunzător cu misiunea trasată lui Mircev. Ţinând cont de campania de ştergere a urmelor dictată de la centru, Rusev dorea mai mult decât un tratament, dorea lichidarea martorilor potenţiali. Nu dorea surprize, nu avea încredere nici în executanţi, nici în starea de boală afişată de cei supuşi tratamentelor. La o oprire dictată de nevoile fireşti, Rusev îi împărtăşi aceste gânduri lui Mircev, de data aceasta însă pe un ton categoric, nespecific felului său de a trata astfel de probleme. „Şi să ştii că nu mă interesează numai cazurile de la Bolgrad, vreau să se termine şi cu bolnava ta preferată, Silvia Vodă, chiar dacă este un caz care-l interesează în mod special pe Şevcenco. E o treabă care ne interesează pe toţi, inclusiv persoana ta. Nu mai este timp pentru amânări! Până acum am putut să ne jucăm. În momentul de faţă situaţia este cu totul alta, dacă vrei „situaţie excepţională", dictată de sus. Cine nu se supune, plăteşte cu capul." „Măi, multe lucruri am înţeles şi multe lucruri am şi făcut împotriva voinţei, dar sunt unele lucruri pe care le consider inutile şi ca atare nu mai vreau să execut orbeşte. De pildă, cazul Silviei. Sunt specialist şi asta nimeni nu o poate contesta! Silvia suferă de o schizofrenie ireversibilă şi cu toate că fizic n-o arată, se va sfârşi foarte curând. În plus, Silvia a fost pacienta mea directă, din dispoziţia voastră, a lui Şevcenco mai bine zis, şi nu vreau să mai adaug o piesă compromiţătoare în plus la dosarul meu. Ar fi absolut inutil. De aceea aş prefera să-i explici asta şi lui Şevcenco, să înţeleagă că sunt primul interesat să şterg urmele, dar nu mai sunt dispus să înghit ameninţări. Capul meu în cădere, le va trage jos şi pe ale voastre! Doar nu mă credeţi atât de naiv!? Am şi eu acoperirile mele care v-ar arunca în aer. În astfel de situaţii aţi beneficia de acelaşi regim necruţător. Chiar şi voi ştiţi că aţi făcut excese inutile de care acum vă este frică. Am intrat în mocirlă şi nimeni nu are şanse să iasă curat. Dacă nu suntem înţelepţi, vom ajunge cu toţii pe mâna unui alt Nicolovschi şi ştiţi ca şi mine ce ar însemna asta!" Lucrurile se lămuriră la sanatoriu, în mod nesperat pentru Rusev. Cele trei cazuri, trei nume aparţinând la doua religii diferite, zăceau îngropate într-un fel de cimitir al sanatoriului, cu acte în regulă, fără cruci, fără plăcuţe, doar cu o localizare a mormintelor, trecută în registrul morgii. Se lucra „curat" la sanatoriul de boli nervoase de lângă Bolgrad!

*

* *

Nimic nu acționează mai distructiv asupra unei colectivități decât pierderea speranței în rândurile membrilor săi. Am comparat, la un moment dat, spiritul toleranței multinaționale din amalgamul populației din sudul Basarabiei, cu cel întâlnit peste ani în Banat. Nu era vorba despre o toleranță a unei majorități asupra unor minoritari, era vorba de o toleranță reciprocă, plină de înțelepciune. Fiecare etnie îşi avea rolul său bine definit şi respecta rolul şi aportul în conviețuire al celorlalte etnii. Dovada de netăgăduit o constituia numărul mare de familii mixte. În marea sa majoritate, această colectivitate heterogenă a ridicat un zid invizibil dar palpabil în fața invaziei sovietice din 1940. Acest lucru l-au simțit veneticii şi de la bun început au trecut la represalii, inimaginabile pentru mulți. Scopul nedeclarat al acțiunilor întreprinse era transplantul de populații. Aceasta era arma principală cu care aveau de gând să lupte împotriva acelui zid. Ostilitatea generalizată şi nu unele acte sporadice de sabotaj îngrijorau autoritățile locale, însărcinate cu misiunea patriotică de rusificare a acestei părți a Moldovei dintre Nistru şi Prut. Ori, dezamăgirea provocată de pasivitatea cu care guvernul din România a primit ultimatumul sovietic şi absența unor acțiuni care să trezească speranța în sânul populației abandonate, au deteriorat încetul cu încetul încrederea într-o acțiune de eliberare. Zvonurile erau zvonuri şi de zvonuri neconfirmate te saturi uşor. Singuri tinerii mai credeau în steaua lor norocoasă, care–i va călăuzi într-o zi în lupta directă cu dușmanul. De aici, mici încercări de sabotaj, de trecere a frontierei, de transmitere de informații pentru ziarele din Bucureşti. În ceea ce-i priveşte pe cei vârstnici, aceştia, încet dar sigur, luau drumul resemnării în fața sorții. Sintagma „Voia lui Dumnezeu“ era folosită drept cea mai plauzibilă scuză. Ici–colo, mici acte de revoltă, adesea luând aspecte infantile, aminteau de existența acestei categorii de vârstă. Aşa s-a întâmplat la finele lunii mai, la cherhanaua de lângă Ismail, când pescarii lipoveni, în semn de protest față de viața de mizerie care le-a fost impusă, într-o noapte, au scos bărcile la apă, le-au legat între ele şi le-au dat foc. Nu era vorba de o barcă–două, era vorba de zeci şi zeci de bărci care au înroşit cerul la est de Ismail. Enorma flacără plutitoare s-a lăsat dusă de curent, mistuind încet–încet singura avere a pescarilor revoltați, oprind orice activitate a cherhanalei. Neputând fi vorba de capii revoltei, autoritățile, respectiv, cuplul Râşcov–Şevcenco, au luat singura măsură logică, din punctul lor de vedere, şi au organizat deportarea întregului grup de pescari, lăsând femeile şi copiii să moară de foame, instituind un fel de carantină în jurul satului. Despre soarta celor deportați, nu s-a aflat niciodată nimic! Pur şi simplu, au dispărut. Era ceva normal, pentru acele vremuri. Dar, aşa cum am mai spus, aceste proteste, aceste acte de sabotaj, erau de prea mică anvergură ca să îngrijoreze autoritățile, oferindu-le doar prilejul de a se manifesta violent cu populația. Pentru astfel de acte de pedepsire se apela la ajutorul bandelor deja amintite. Reapariția în regiune a celebrului Pantioşa Bodnarenco, însoțit de nume devenite celebre ca, Pantea, Koşevoi, Picinenco sau Pileavschi, a băgat groază în sate şi oraşe. Numele de origine rusă ale conducătorilor acestor bande începeau să-i deranjeze pe români, şi nu numai pe

ei. În plus, evreii începeau să fie asimilați comuniştilor, o treabă care avea să se potrivească precum o mănuşă, ceva mai târziu, e adevărat, eliberatorilor români, care vor cădea în plasa nemților şi le vor face jocul antisemit, organizând adevărate pogromuri, cum a fost cel de la Iaşi, de la sfârşitul lunii iunie 1941. Da, raiul multietnic basarabean începea să se destrame, prevestind un viitor de neimaginat. Satele germane sau franceze nu mai erau considerate sate model. Întrebări precum „ce caută ăştia aici?“ începeau să răsară în minţile acelora care, mai ieri, îi admirau atât de mult. Încet–încet, se producea o mutație în felul de gândire al celor asupriți. Dezbinarea lua locul înțelepciunii, dispărea acel „modus vivendi“ atât de specific acestui colț de lume. Şi asta când?! Tocmai când se apropia clipa, alta dată atât de aşteptată, clipa eliberării. „Divide et impera“ îşi făcea datoria. Dezbinarea interetnică nu a apărut din senin, ea a fost cultivată cu măiestrie de cei care doreau să distrugă orice urmă de unitate în rândurile populației ostile noului regim. În mai puțin de un an de zile, puterea sovietică reuşise să strecoare în sufletele oamenilor suspiciunea, acest duşman perfid în relațiile dintre oameni. Ileana a simțit din plin efectele acestei atmosfere care punea stăpânire pe oraş. Vecinii, foştii enoriaşi ai lui Nani, chiar şi unii preoți din vechiul staf al Episcopiei, prefereau să se întoarcă, decât să dea cu ochii de ea. Mai mult, o anumită rezervă se simțea şi în atitudinea familiei lui Dănilă, familia care o primise întotdeauna cu brațele deschise. Înțelegea acest lucru, dar nu putea ignora durerea pe care o simțea. Într-adevăr, eliberarea dintr-o unitate a morții nu putea să nu nască întrebări, rezerve, suspiciuni. Pragul casei ei nu mai fusese călcat de mult de nimeni, cu o excepție nefericită, Nicolovschi. Da, nefericită, deoarece această prezență nu putea scăpa vigilenței celor din jur. Ce căuta acest criminal în casa Ilenei? era marea întrebare, o întrebare la care nimeni nu încerca să dea un răspuns, mulțumindu-se doar cu a da din umeri. Singurătatea şi această izolare începeau s-o supere. Nopțile deveneau lungi din cauza insomniei. Până şi faptul că Nicolovschi îi acordase un răgaz de câteva zile şi se ținuse de cuvânt, o intriga. „Oare ce urmăreşte? Să fie chiar atât de implicat în nişte probleme speciale, încât să mă lase în pace, nesupravegheată? Sau îmi pregăteşte o surpriză?“ Gânduri obsedante, generatoare de nelinişte. Nu avea cum să ştie că într-adevăr nu numai Nicolovschi, dar şi Rusev, şi Şevcenco, şi Râşcov erau implicați într-o activitate de importanță deosebită, de spălare a urmelor, de arestări, de deportări, de lichidări sumare. Nu avea cum să ştie că Şevcenco era acela care îl ațâța pe Pantioşa şi-i dădea chiar şi anumite misiuni speciale. Oraşul şi împrejurimile erau îngrozite de incursiunile nocturne ale acestor animale sălbatice cu chip de om. Năvăleau în case pentru a jefui, pentru a viola, pentru a ucide. Cei care mai aveau câte ceva de valoare prin casă şi puneau totul pe masă, mai aveau o şansă să scape cu viață. Mai rău era cu cei care nu mai aveau ce să ofere. Nopțile deveniseră un coşmar, căci incursiunile aveau loc numai noaptea. Ziua bandele se odihneau sau făceau planuri. Lucrând sub acoperirea autorităților, actele lor de violență nu cunoşteau limite. Povestite peste ani, încep să poarte amprenta imaginației scriitoriceşti, sau în gura celor rămaşi nepedepsiți, simplă propagandă denigratoare la adresa Uniunii Sovietice. Amintirea lor stă însă în memoria celor care au supraviețuit acelui an de

ocupație, cum stă câte o placă metalică implantată pentru a menține activ un picior fracturat. În această atmosferă, o teamă aparte de singuratate o cuprinse pe Ileana. Nu avea unde să se refugieze, nu avea pe cine să cheme la ea. Se temea de bandele care bântuiau orașul, se temea de răzbunarea lui Șevcenco. În asemenea clipe ar fi preferat să-l vadă pe Nicolovschi, chiar dacă încrederea în acest om era mai mult decât limitată. Dar nici măcar Nicolovschi nu se arăta. „Ce rost are viața asta pentru mine, plină de temeri și alimentată doar de speranța în răzbunare?! Nani, Nani, de ce m-ai părăsit?! Eram atât de fericiți și de siguri pe noi! Ce mă fac dacă nemernicii ăștia dau năvală în casă? Trebuie să mă pregătesc" Ileana scoase la iveală, dintr-un colț ferit al cămării, borcanul cu șoricioaică, păstrat cu grijă pentru zilelele când șobolanii din portul comercial, mânați de foame sau de măsurile de deratizare, atacau orașul. Distribui din produsul morții, porții mici, mai în toate locurile accesibile ale locuinței. Sticluțe, borcănele marcate discret, se aflau la îndemâna acelei care avea să–și apere viața și, la nevoie, să-i pedepsească pe intruși. Această ființă nevinovată se complăcea în a se grozăvi precum copiii, ignorând în infantilismul ei realitatea care o domina. Și această realitate avea să nu întârzie, apărând pe la miezul nopții în toată hidoșenia ei. Un tropot de copite, voci agitate și bătăi în ușă o treziră din starea de somnolență care o apucase. Speriată, se apropie de ușă, apoi se îndreptă spre baie. Ușa forțată cedă ușor și un grup de rubașnici năvăli pe urmele ei zădărnicindu-i planul de sinucidere. Prinsă de mâini vânjoase și aruncată pe canapeaua din sufragerie, Ileana întâlni, plină de groază, rânjetul lui Șevcenco. „Se pare că nu te așteptai să mă mai întâlnești, nu?! Ei bine, am venit să-mi plătesc datoria, acea cacealma cu care m-ai onorat la interogatoriu. Atunci am crezut în Nicolovschi și te-am trimis la el, dar m-am înșelat. Ce ai găsit la acel monstru, nici acum nu pot înțelege?! Dar, după câte văd, ați căzut la înțelegere. Ce n-aș da să-i văd mutra acum, aici! Din păcate nu este posibil. Este prea ocupat, suficient ca să nu-i mai pese de tine. El m-a rugat să te consolez. Ei, ce zici? Te culci cu mine de bună voie, sau te zbengui cu băieții ăștia, de nevoie?! Va fi o noapte de pomină. Băieți, ia aduceți-o și pe prietena ei cea mai bună ! Dacă doamna mă acceptă pe mine, voi rămâneți cu prietena ei, care arată prea bine ca să fie bolnavă, cum pretinde doctorul și mai ales cum se preface ea. Ei, ce răspuns îmi dai?" „Dacă Nicolovschi m-a trădat, nu văd de ce nu l-aș trăda și eu, mai ales dacă-mi asiguri protecția. În ceea ce o privește pe Silvia, nu m-aș atinge de ea. E nebună și, la noi, credincioșii, se spune că cel mai mare păcat este să pângărești înțelepciunea unui nebun, iar Silvia este într-adevăr nebună. Las-o mai bine la spital, să-și urmeze destinul. Dacă ești într-adevăr șef, atunci dovedește-o și nu vei regreta. Chiar de ar fi ultima mea noapte din viață, vreau s-o petrec într-o deplină uitare, în tumultul unui chef pe cinste. De când Nicolovschi m-a eliberat și apoi m-a siluit, am învățat să beau. Vrei dovada? Uită-te în cămară. Cea mai bună vodcă, cea mai bună cafea, din depozitul personal al lui Nicolovschi. Ești atotputernic, poți alege varianta care-ți convine cel mai mult. Aștept!" „Te-ai schimbat mult Ileana, și arăți foarte bine. Cred că o noapte în asemenea condiții m-ar satisface. În ceea ce o privește pe Silvia, nu pot face nimic. Am promis-o băieților și mă voi ține de cuvânt! Ce zici? Batem palma?" „Batem!" Ileana îl

trase de mânecă pe Şevcenco şi-i şopti conspirativ. „Sper că nu vrei să ne dăm în spectacol, aici, cu toţii la un loc. Îi lăsăm pe ei aici, iar noi ne retragem în dormitor. Le lăsăm şi lor nişte vodcă şi aş putea face şi o cantitate mai mare de cafea. Ce zici?“ „Îmi place ideea, dar la început hai să facem împreună un control prin casă. Nu vreau să am vreo surpriză lăsată de Nicolovschi!“ Şevcenco răscoli cu atenţie toate locurile susceptibile de a ascunde vreo armă de foc. Mulţumit de controlul făcut, o prinse pe Ileana de mijloc şi-i strivi buzele cu un sărut plin de patimă. Ileana suportă cu stoicism acest prim semnal de nerăbdare şi-i şopti drăgăstos un „ai puţină răbdare“. Şevcenco o urmă în cămară, luară câteva sticle de vodcă şi le duseră băieţilor însetaţi, dar încă „civilizaţi“ în comportamentul lor. Imaginea Silviei o tulbură profund. Ghemuită într-un fotoliu, privea înspăimântată în gol. Nu mai era o privire prefăcută, nu era nici privirea unei nebune. Era într-o clipă de totală luciditate şi se aştepta la ce putea fi mai rău. Întâlni pentru o clipă privirea Ilenei şi o rază se speranţă licări în sufletul ei. „Ileana trebuie să pună ceva la cale! Ea nu mă poate abandona!“ Vodca îşi făcu efectul scontat. O băutură de cea mai bună calitate într-o sărăcie lucie! „Băieţi, nu vă grăbiţi cu băutura! Noaptea e lungă, băutura e bună şi merită a fi savurată. Acum vă aduc câte o cafea mare şi bună.“ Ileana se apropie de Silvia şi o mângâie pe păr. „Silvia, tu vrei o cafea, sau o vodcă? Spune, mă recunoşti?“ „Tu mi l-ai furat pe Paul, iar omul ăla, de acolo, m-a lăsat fără Volodea.“ În acelaşi timp, Silvia se trânti pe jos, zbătându-se şi salivând abundent. Şevcenco se apropie iritat, o ridică pe Silvia dintr-o smucitură, îi plesni două palme zdravene, îi smulse hainele şi o trânti goală pe canapea. „Nu vă temeţi băieţi! Se preface, dar la pat face toţi banii! Am văzut-o la lucru cu Volodea şi cu Alioşa. Pe Volodea văd că nu-l uită nici în nebunia ei. Până una alta beţi vodca. Noi mergem să facem cafeaua.“ Cafeaua nu avu răsunetul scontat de Ileana. Băieţii o băură cu indiferenţă, o făcură ca pe o obligaţie. Vodca însă îşi făcea primele efecte şi se cerea dublată. Ileana se supuse cererii generale, provocându-l discret la băutură şi pe Şevcenco.Acest taur de om reacţiona însă la vodcă cum reacţionează alţii la apă. Gălăgia din sufragerie lua proporţii, cumva direct proporţional cu băutura consumată, băieţii nehotărându-se totuşi să treacă la acţiune. Silvia continua să rămână ghemuită pe canapea fără a stârni cu goliciunea ei poftele acestor brute nesăţioase. Se pare că încercarea Ilenei de a o salva pe Silvia prin rugămintea adresată lui Şevcenco şi referirea la atitudinea faţă de nebuni avuseseră ceva ecou asupra haitei de netrebnici. Se uitau unul la altul întrebător, dădeau din umeri şi continuau să soarbă din licoarea diavolului. Dincolo, în dormitor, încercările Ilenei de a-l ameţi cât de cât pe Şevcenco nu-şi arătau rodul. Colea, cum ceruse să-l alinte, începea să dea semne de nerăbdare, devenind tot mai insistent în gesturile sale de cuceritor. Ileana se maimuţărea alunecându-i printre degete, ademenindu-l mereu la băutură. „Nu mi-aş fi închipuit că eşti aşa de pisicoasă!“ „Poate că aşa am fost dintotdeauna, dar m-am inhibat din cauza educaţiei primite. Dar spune-mi, te rog, cum de aţi scos-o pe Silvia din spital?“ „Simplu! S-au prezentat băieţii acolo şi au ordonat să le fie predată. Mircev nu era acolo. Să vezi ce surpriză va avea mâine! E un caz care trebuia de mult închis, dar domnul doctor s-a tot eschivat. Cine ştie ce relaţii erau între

ei?! Eu unul nu cred în nebunia ei!“ „Aici cred că greşeşti. Eu o cunosc foarte bine pe Silvia şi nu cred că m-ar putea păcăli. Îmi pare rău că nu m-ai ascultat. Trebuia s-o trimiți înapoi la spital şi s-o laşi în plata Domnului, cum spunem noi. Măcar de dragul meu s-o fi făcut!“ „Ai, că eşti o figură! Acum îmi ceri şi favoruri?! Să fiu al dracului dacă mai înțeleg femeile! Când am venit aici, am făcut-o ca să-i plătesc şi lui Nicolovschi şi, bineînțeles şi ție. Şi uite unde am ajuns!?“ „Eu zic că am ajuns bine şi sunt convinsă că n-o să-ți pară rău! Un singur lucru ştiu că va fi o problemă pentru tine şi nu una uşoară – cum să mă protejezi împotriva lui Nicolovschi?!“ „Nicolovschi nu reprezintă nimic pentru mine! E un om bolnav, un om complexat de propria înfățişare. E un om rău de la natură! Dacă e să te păstrez pentru mine, nimeni nu-mi va sta în cale. Depinde doar de tine!“ „Dacă depinde doar de mine, atunci poți fi liniştit! Vei fi mulțumit! Dar fă-mi şi mie hatârul ăsta cu Silvia. Cum vrei să fiu în apele mele, când ştiu că în camera de alături, o bolnavă, mai mult, o nebună, este siluită?! Tu nu auzi ce hărmălaie este dincolo? Să vezi cum va fi când va începe ea să urle!“ „Eşti nemaipomenită! Tu întotdeauna obții ce vrei de la bărbați?“ „Nu, nu întotdeauna! Soțul meu a fost un bărbat sec. Mereu a făcut numai ce a vrut el. Asta m-a afectat mult. Acum îmi doresc să fie altfel. Ştiu ce pot dărui unui bărbat, dar vreau şi eu puțin răsfăț. Nu cred că cer prea mult!“ „Bine! Dacă băieții nu s-au apucat încă de treabă, am s-o trimit la spital, iar lui Mircev am să-i spun că am luat-o pentru o confruntare cu tine. Ai înțeles? Asta va fi motivația aducerii ei aici. Până aranjez eu lucrurile, mai fă o cafea bună şi mai adu nişte vodcă. Mâine am să-ți trimit de toate şi am să pun şi oameni care să supravegheze casa, să nu-i vină vreo idee lui Nicolovschi. Ai grijă să nu faci vreo prostie! Ar fi ultima!“ „Stai liniştit, pe lângă Nicolovschi, tu eşti un înger de bărbat! Şi mai e ceva – tu nu eşti deloc urât!“ Ileana se apropie de Şevcenco şi cu un gest tandru îsi apropie buzele de ale lui. Când Şevcenco intră în sufragerie, atmosfera era încinsă. Băieții, bine afumați, se strânseră în jurul Silviei, împingându-se unul pe altul înspre canapeaua pe care stătea ghemuită şi resemnată, sigură de ceea ce avea să urmeze. Nu mai încerca să simuleze o criză, nu mai arunca priviri rătăcite. Încerca doar să înțeleagă ceva din atitudinea Ilenei, a cărei privire conspirativă reuşise, la un moment dat, să trezească un licăr de speranță în sufletul ei. Acum, o haită de tineri întârâtați de băutură şi de goliciunea ei se invitau reciproc la ospăț. Intrarea lui Şevcenco o sperie şi mai mult. „Oare ce i-a făcut Ilenei?“ Ocoli privirile întrebătoare ale celui care îi distrusese viața şi începu să se roage în gând. Numai Dumnezeu mai putea face ceva. „Doamne, ia-mă la Tine, lângă Paul al meu! Eu sunt curată! Am vrut să trăiesc pentru fetița mea, dar am fost şi voi mai fi prea pângărită ca să mă mai pot uita în ochi ei. Apăr-o, acolo unde este cu bunica ei!“ „Ei, băieți, văd că băutura v-a muiat de tot! Voi doi, nu, mai bine voi patru, îmbrăcați-o şi duceți-o la spital. Spuneți că ancheta s-a terminat. Nu mai e nevoie să vă întoarceți! Ceilalți, puteți să rămâneți, văd că mai aveți vodcă. Când o să-l vedeți pe Nicolovschi, puteți să-i mulțumiți pentru grija cu care ne-a aprovizionat.“ Silvia nu înțelegea nimic. Se lăsă îmbrăcată fără să-i pese de mângâierile celor patru sau de glumele deşucheate ale celorlalți combatanți. Când se trezi iarăşi în celula ei ferecată, răsuflă uşurată şi-I mulțumi Lui

Dumnezeu. Ştia că datora totul Ilenei, dar nu-şi putea imagina şiretlicul folosit! „Doamne, ce se va întâmpla cu Ileana?! Am o presimţire stranie. Mi-e teamă! Doamne, răsplăteşte-i fapta şi sacrificiul! Pentru a nu atrage atenţia asupra ei, Silvia reîncepu jocul supravieţuirii, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Se dezbrăcă şi reluă dansul în faţa oglinzii imaginare fredonând o romanţă la modă. Era atâta tristeţe în această melodie încât vacarmul obişnuit provocat de bolnavii de la „periculoşi“ se stinse, lăsând loc unei linişti nefireşti. Silvia reintrase în rol şi avea de gând sa-l joace cât s-o putea. Întors în dormitor, Şevcenco avu surpriza să fie întâmpinat de o arătare de basm. Ileana, uşor rujată, cu părul lăsat pe umeri, într-o ţinută neobişnuită, un superb capot înflorat, îl aştepta aşezată pe marginea patului, cu două pahare de vodcă. Două ceşti cu cafea abureau pe noptieră. „Arăţi fantastic! Ţi-am îndeplinit dorinţa! De fapt, încep să cred că puteai să-mi ceri orice! În viaţa mea nu am mai văzut atâta frumuseţe! Să ciocnim!“ „Să ai grijă de mine! Am nevoie de un bărbat puternic! Îmi promiţi?“ „Ţine-te pe lângă mine şi n-o să-ţi pară rău. Îţi promit!“ Şevcenco goli paharul dintr-o înghiţitură scoţând un „ah!“ de plăcere. Se uită întrebător la Ileana care abia se atinse de paharul ei. „Tu nu bei?!“ „Ba da! Dar nu aşa lacom ca tine.“ Ileana sorbi cu delicateţe o înghiţitură de vodcă şi puse paharul pe noptieră. „Am băut cam mult! Până dimineaţa mai e mult şi vodca e pe sfârşite. Poate mai aduci tu ceva mâine. Bea cafeaua până-i caldă. Mie îmi place mai rece.“ Şevcenco sorbi din cafeaua fierbinte, scoţând un râgâit de satisfacţie. „Vai ce bună ai făcut-o!“ Mai sorbi cu nesaţ de vreo două ori şi se aşeză brusc pe marginea patului. Scoase un geamăt prelung şi se prăvăli jos zvârcolindu-se de durere. Cu ochii holbaţi aruncă o privire spre Ileana care sorbea liniştit din ceaşca de cafea. „Ce-i cu tine, dragule?! Te doare ceva? Vei muri în dureri, aşa cum a murit şi Nani! Numai că el a murit nevinovat. Dumnezeu să te ierte, pentru că eu una nu am putut să te iert.“ Şevcenco făcu un efort pentru a ajunge la centura cu pistolul, lăsată pe pat, lângă pernă, dar se prăbuşi gemând. Ileana luă centura şi pistolul şi le puse sus pe dulap. „Auzi cum se distrează băieţii tăi? Mă duc să le dau şi lor câte o cafea caldă, să plătească şi ei fărădelegile pe care le fac prin oraş. După aceea vin şi eu după voi, să-l întâlnesc pe Nani!“ Şevcenco, cu spume la gură, continua să geamă făcând sforţări inutile pentru a striga. Zvârcolirile lui deveniseră tot mai rare. Se chirci ajungând cu gura la genunchi şi se linişti. Ileana făcu o criză de nervi. Un plâns cu sughiţuri scutură pieptul ascuns neglijent de capot. O apucase frica. Era îngrozită de ceea ce făcuse. Îşi muşcă buzele pentru a-şi reveni şi se îndreptă spre bucătărie pentru a face cafelele morţii pentru cei cinci băieţi cheflii. Când intră în sufragerie, băieţii o întâmpinară cu urale. Le turnă cu mâna ei vodcă în paharele împrăştiate pe jos, ciocni cu sticla cu fiecare şi se retrase pentru a le servi cafeaua. „Asta muiere, zic şi eu! Oare n-ar sta puţin şi cu noi?“ „Dacă te aude Şevcenco, te alegi cu un glonte în frunte! Lăsaţi-o dracului în pace! Cine ştie, poate se satură el de ea şi ne-o aduce pe tavă?! Dacă nu, poate îi facem mâine o vizită ca să-i mulţumim pentru găzduire?!“ Ileana se întoarse cu cafelele pe o tavă de argint şi cu un zâmbet promiţător. „Eu mă duc sa văd ce face şeful. Se pare că a cam obosit. Voi beţi cafeaua până e caldă! E de calitate superioară!“ Băieţii se repeziră la cafele, convinşi că Ileana se va

întoarce la ei. Scena din dormitor se repetă în sufragerie, iar urletele care urmară la nivel de cvintet o îngroziră pe aceea care îşi arogase dreptul de judecător suprem, aplicând răzbunarea fără drept de apel. Visul răzbunării se împlinea. Ileana aşteptă ca strigătele şi gemetele să înceteze, apoi, tremurând ca de friguri deschise uşa sufrageriei. Spectacolul o copleşi. Poziţiile în care-i găsi pe cei cinci tulburători ai liniştii acestui oraş patriarhal o făcură să înţeleagă chinurile cu care se confruntase tinereţea lor. Se aşeză pe canapea şi închise ochii. Lacrimi de descărcare, lacrimi de linişte sufletească se prelinseră pe obrajii încinşi ai acestui chip gingaş. Un gând chinuitor o străpunse. „Oare Dumnezeu mă va ierta pentru ceea ce am făcut?! Oare Nani este de acord cu această purtare?! Un adevărat credincios are dreptul la viaţa semenilor săi?! Cu ce sunt mai bună decât Şevcenco, sau aceşti tineri, unelte ale răului?! Nani, dragul meu, am făcut-o din dragoste pentru tine, pentru Paul, pentru Silvia. Doamne, ce am făcut?!“ La un moment dat, auzi un geamăt. Unul dintre tineri deschise ochii plini de groază. Ileana sări ca arsă, se apropie de cel care mai purta o fărâmă de viaţă în el, apoi fugi în bucătărie şi se întoarse cu o cană mare de apă. Se aşeză lângă victimă, îi săltă capul în poală şi încercă să-i toarne apă printre dinţii încleştaţi. Tânărul înghiţi stropii de apă ce se strecurau printre dinţi şi deschise ochii. Ileana întâlni doi ochi albaştri plini de recunoştinţă. Se cutremură. Tânărul gemu, apoi se chirci şi rămase tăcut. Moartea învinsese tinereţea şi ultima speranţă de viaţă. „De ce a trebuit totuşi sa moară?! Măcar el să fi scăpat! Era mai tânăr decât mine. Şi ce băiat frumos!“ O bubuitură puternică zgudui oraşul adormit. Ileana tresări speriată. „Oare să fi început războiul?“ Urmară alte două, de o mai mică amploare. O speranţă licări în sufletul ei. Nu era însă vorba de nici un război. Nu avea cum să ştie că Nicolovschi încerca să spele urmele ultimelor sale fărădelegi. Împreună cu Rusev hotărâse să desfiinţeze celebra „Unitate Specială“. Prima măsură luată fu aruncarea în aer a pivniţelor Tulceanov, mormântul ascuns al ultimelor sale victime. Hala mare din care se desprindeau celebrele galerii de vinuri se prăbuşi astupând orice acces. Galeriile cu butoaie cu vin, galeriile cu cadavrele deţinuţilor lichidaţi, dispărură sub mormanul de pământ proaspăt dislocat din tavanul lutos al halei centrale. Buldozerele aveau să desăvârşească opera, făcând una cu pământul conacul, camerele de tortură, barăcile deţinuţilor, precum şi o parte din butucii, altădată celebri, de viţă de vie. Râşcov profită din plin de acest „act de sabotaj“ şi făcându-l public, dezlănţui o serie de acţiuni de pedepsire a tinerilor „răzvrătiţi“. Cum Unitatea Specială îşi încheiase practic activitatea, renunţă la lichidarea „vinovaţilor“ şi trecu la deportări. Pentru exploziile de la Unitatea Specială, arestă un grup de zece tineri, printre care şi fiul nepedepsitului ofiţer alb, Alexandrov. Absenţa lui Şevcenco nu-l neliniştea, fiind convins că era pe undeva, într-una din acţiunile de lichidare şi ştergere a urmelor, conform celor convenite. Se folosi din plin de serviciile lui Serghei, omul bun la toate. Şuric fu săltat de pe stradă şi împreună cu grupul „sabotorilor“ luă drumul Odessei. Nicolovschi, ocupat până peste cap cu treburile comandate de sus, îşi înfrână dorinţa de a o vedea pe Ileana şi, împreună cu Rusev, porni în căutarea unui nou sediu, unde în linişte să poată pune la punct un plan de desfăşurare a activităţii viitoare. Aşa mai trecură două

zile fără ca Ileana să întreprindă ceva, fără ca cineva să bată la uşa casei sale. Încet, încet, începu să cocheteze cu ideea de a nu se sinucide, ci de a se preda lui Râşcov, sau chiar lui Nicolovschi, pentru a-şi primi pedeapsa şi a scăpa de un nou păcat. „Voi rezista oare chinurilor la care mă vor supune? Este destul de puternică credinţa mea în Dumnezeu ca să mă supun preceptelor creştineşti şi să nu-mi iau viaţa?! Când mă gândesc la ce s-a întâmplat, nu-mi vine să cred că eu am făcut ceea ce se vede în jurul meu. Oare de ce nu vine Nicolovschi? Sunt convinsă că m-ar împuşca pe loc şi aş scăpa de toate şi de toţi.“ Ileana trecu în dormitor şi se uită la cel care fusese spaima oraşului. Zăcea neputincios. Ridică pistolul şi se întrebă cum funcţionează. Îl încercă în toate felurile până când împuşcătura şi reculul o făcură să-l scape din mână. „Nici n-aş şti cum să-l folosesc. Dacă mă rănesc numai? Nu, otrava e mai simplă, chiar dacă te chinui puţin. Ar trebui poate să mă duc şi să mă spovedesc. Dacă l-aş găsi pe părintele Popescu, mi-ar fi mai uşor. Dar oare m-ar înţelege? M-ar aproba? Nu, trebuie s-o rezolv singură, aici?“ Erau orele patru dimineaţa, când îi veni o idee. Focul! Focul avea să şteargă multe urme, mistuind şi la propriu, şi la figurat întâmplările din acea noapte fatală. Un singur lucru o preocupa însă – ce vor spune cei care au cunoscut-o? Ce vor spune prietenii. Trebuia găsită o cale de a face cunoscut adevărul. Se gândi la Dănilă şi la Lena şi se apucă să scrie, să relateze totul, fără a omite nimic. Încheie cu un adio plin de disperare. „Dragii mei, mă despart de voi cu încrederea că veţi înţelege toată nesăbuinţa mea. A fost singura cale de a-l răzbuna pe Nani. Pentru el am pedepsit, pentru el voi muri, cu speranţa că-l voi întâlni acolo unde este. Ştiu că purtarea mea va fi greu de înţeles, dar şi mai greu de înţeles este disperarea cu care am trăit.“ Se îmbrăcă, trase o fugă până la casa prietenilor săi şi lăsă scrisoarea în cutia de la uşă. Apoi se întoarse încet acasă, ca pentru a întârzia deznodământul. Îşi puse o rochie sobră de seară, îşi aranjă puţin părul şi se apucă să-şi pună planul în acţiune. Pregăti o porţie mare de cafea amestecată cu şoricioaică, îşi turnă vodcă în câteva pahare, scoase din cămară bidonaşul cu petrol lampant şi trecu în sufragerie. Stropi uşa, stropi perdelele, stropi cadavrele băieţilor. Trecu la covoare, fotolii, mobilă. Făcea totul mecanic, fără să se gândească la ceea ce va urma. În dormitor stropi cadavrul lui Şevcenco, patul, perdelele, covorul. „Doamne, câte zile şi câte nopţi fericite am petrecut în acest pat cu Nani al meu! În patul ăsta am să mor neprihănită, căci nimeni nu s-a mai atins de mine. Trebuie să scot spurcăciunea asta de cadavru!“ Îl apucă de picioare şi-l târî în mijlocul sufrageriei. Cum petrolul lampant se terminase, goli în continuare sticlele cu vodcă. Aşeză paharele cu vodcă şi cana cu cafea pe noptieră, se aşeză în pat sprijinită bine de o pernă mare şi începu să golească paharele cu vodcă. Când simţi că vodca începe să-şi facă efectul, pregăti cutia cu chibrituri şi, cu mână tremurândă, aruncă chibritul aprins pe covor. În aceeaşi clipă goli fără răsuflare conţinutul din cana cu cafeaua morţii. Fără să apuce să simtă efectul otrăvii, leşină. Se pare că Dumnezeu se milostivise şi o iertă! Flăcările porniră în toate direcţiile, camera se lumină ca într-un amurg feeric, focul o luă spre sufragerie, adulmecând tot ce era inflamabil. Căldura sparse geamurile, aerul proaspăt năvăli în încăperi aţâţând focul şi mai tare. Când focul răzbi în afara clădirii cuprinzând acoperişul, lumina flăcărilor atrase atenţia vecinilor.

Câțiva vecini s-au încumetat să iasă cu găleți cu apă pentru a stropi gardurile şi pentru a stăvili înaintarea focului înspre casele lor. Nimeni nu a schițat nici un gest pentru a se apropia de casa în flăcări. Era considerată o casă a diavolului, toți acuzând-o pe preoteasă de trădare. „N-ați auzit ce bairam a fost azi noapte? Precis s-au îmbătat ca porcii şi şi-au dat foc cu țigările. E pedeapsa Lui Dumnezeu!“ Când într-un târziu a sosit cisterna pompierilor, nu mai era nimic de făcut. Focul îşi făcuse conştiincios datoria. Vestea s-a răspândit cu repeziciune prin oraş. „A ars casa părintelui Ilaşcu.“ Inerent a ajuns şi la urechile lui Nicolovschi, care se repezi, cu sufletul la gură, la locul dezastrului. Casa mistuită de flăcări mai fumega încă, răspândind un miros greu de carne arsă. Rămase consternat neştiind ce să mai creadă. „Dacă Ileana s-a prăpădit, n-am să mi-o iert niciodată! De patru zile n-am găsit timp să vin s-o văd. Trebuie să aflu ce s-a petrecut aici. Băieți, turnați multă apă ca să putem intra printre dărâmături. Nu lăsați pe nimeni să se apropie!“ Nicolovschi se aşează pe o băncuță, în grădina casei, şi aşteptă în linişte. Se dezmetici abia când auzi vocile lui Râşcov şi Rusev.

*
* *

„Ce s-a întâmplat aici, Alexei?!“ „Habar n-am! Unde-i Şevcenco? Aici e mâna lui, cu toate că i-am spus să nu se amestece!“ „Şevcenco lipseşte. Cred că-i prin sate. Ştii bine că are de lucru. De unde ți s-a năzărit că e mâna lui?!“ Acest scurt schimb de cuvinte fu întrerupt de apariția lui Koşevoi. „Ce dracu s-a întâmplat aici? Unde-i Şevcenco? Ieri a luat nouă băieți din grupa mea, să rezolve două probleme, cu două muieri. Una ştiu că era nebună, Silvia, dacă nu mă înşel. Cealaltă, nu ştiu cum o chema, se pare că era foarte arătoasă. Cel puțin aşa spun cei patru băieți care s-au întors, după ce au dus-o la spital pe nebună. De ceilalți cinci nu ştiu nimic şi am nevoie de ei!“ Pentru Nicolovschi, lucrurile începeau să se lămurească. Cealaltă muiere nu putea fi decât Ileana! „Am spus eu că e mâna lui Şevcenco! Haideți înăuntru, că n-om lua foc! Eu unul, nu mai aştept!“ Porni primul printre resturile fumegânde, înjurând la fiecare pas. Când reconstitui imaginea a ceea ce fusese sufrageria, rămase fără grai. Cei care-l urmau reacționară la fel. Printre lucruri pe jumătate arse, zăceau şase cadavre semicarbonizate, în poziții care demonstrau fără tăgadă chinurile care precedaseră sfârşitul. Primul care rupse tăcerea fu Koşevoi. „Sunt băieții mei! Tipul ăsta de arme le aparține. Armata nu are aşa ceva. Aici a fost un chef. Prea multe sticle de vodcă!“ Se apucă să verifice armele, după care continuă. „Băieții n-au tras nici un foc!? Şevcenco nu are pistolul asupra lui!? Ce dracu a fost aici?!“ Nicolovschi trecu, ceea ce a fost pragul uşii din dormitor, şi-şi muşcă limba de emoție. Pe patul distrus, în cea mai mare parte, de flăcări, zăcea trupul în parte carbonizat al Ilenei. Nicolovschi se apropie de cadavrul Ilenei şi îngenunche. „Ar trebui să-ți promit că te voi răzbuna, dar acest lucru nu mai este posibil. Şevcenco este mort! Îți promit că vei fi înmormântată în datina ta!“ Nicolovschi se ridică, luă pistolul ce zăcea pe jos şi-l verifică. Lipsea un singur glonț. Părăsi dormitorul şi se apropie de cadavrul lui

Şevcenco. Descărcă restul încărcătorului în ceea ce mai rămăsese din duşmanul său şi puse pistolul alături de cadavru. Koşevoi zâmbi cu subînțeles şi părăsi locul tragediei. „Am să trimit băieții să ridice cadavrele, ale grupei bineînțeles! Cu restul, faceți ce credeți.“ Nicolovschi se apropie de Râşcov şi-l trase de o parte. „Cadavrul lui Şevcenco mediatizat, poate dezlănțui un pogrom. De Ileana, te rog, nu te atinge. Mă ocup eu, personal. În rest îți stau la dispoziție.“ „Fă cum vrei, dar de pogrom nu mai poate fi vorba! Deportări, da! Şi cât mai multe!“ Toată lumea se retrase în afară de Nicolovschi. Se plimba năuc prin ceea ce fusese casa speranțelor sale, se oprea în fața cadavrului Ilenei, încerca să înțeleagă ceva din cele întâmplate, blestema. Se duse spre cămară, care, ca prin minune, scăpase mai teafără şi caută o sticlă cu vodcă. Nu găsi nici o sticlă întreagă, dar dădu de un borcan cu otravă pentru şoareci. Îşi dădu seama că acest borcan deținea secretul celor petrecute şi se întoarse în dormitor. „Acum înțeleg că ai fost mai tare decât Şevcenco! A îndrăznit să treacă peste mine şi ți-a oferit, în prostia lui, prilejul mult visatei răzbunări. Măcar atâta satisfacție pot avea şi eu! Ileana, iartă-mă că nu am avut grijă de tine, aşa cum ți-am promis! Ai fost o femeie pe cinste! Ne-ai dovedit pe toți! Acum ştiu ce s-a întâmplat cu adevărat! Adio!“ Nicolovschi porni spre Consistoriu, îi ceru lui Râşcov un camion şi doi băieți şi se întoarse la Ileana. Pe drum se opri la o unitate de pompe funebre şi luă un sicriu cu toate cele necesare unei înmormântări tradiționale, creştineşti. Aranjă personal trupul carbonizat al Ilenei în sicriu, puse băieții să culeagă nişte flori din curte şi le aranjă cu grijă, acoperind în întregime trupul atât de râvnit! Băieții încărcară coşciugul în maşină şi plecară cu toții la Sobor în căutarea unui preot. Îl găsi pe protopopul Popescu şi-i expuse pe scurt dorința lui. „E un caz special, un accident stupid, un incendiu în care au pierit mai mulți oameni, printre care şi Ileana Ilaşcu. Vreau s-o înmormântați fără vâlvă, creştineşte, ca pe o soție de preot. Pe cruce să scrieți numele ei, Ileana Ilaşcu, şi data morții, adică ieri. Eu nu am să pot participa. Faceți acest lucru pentru mine, vă rog! Ileana a murit credincioasă soțului ei şi l-a răzbunat.“ Pe Ileana am iubit-o ca pe fiica mea. Am să fac tot ce trebuie, ca să se odihnească în pace. Fiți liniştit!“ Când lumea a văzut mormântul Ilenei, a înțeles că a murit în incendiu, dar nu a înțeles şi împrejurările în care s-a produs nenorocirea. Singura care a înțeles ce s-a petrecut în casa Ilenei, a fost Silvia. A înțeles privirile conspirative ale Ilenei, a înțeles sacrificiul ei şi şiretlicul de care s-a folosit ca s-o scape, a înțeles modul în care s-a împlinit răzbunarea Ilenei. A ținut această durere în ea, continuând să joace rolul de nebună, şi s-a descărcat abia după eliberare, când a relatat celor apropiați şi autorităților române adevărul cutremurător. Mormântul Ilenei a devenit un adevărat loc de pelerinaj. Vestea morții tragice a Ilenei a avut ecouri diferite în sufletele celor care au cunoscut-o. Cei care pierduseră încrederea în ea acuzând-o de colaborare cu cotropitorii, au mulțumit lui Dumnezeu pentru dreptatea făcută. Puținii care au avut încredere în această femeie bătută de soartă, au înțeles martiriul său şi nu au pregetat să pună, chiar dacă şi discret, flori pe mormântului ei. Seara, înarmat cu o lanternă, se strecura şi Nicolovschi şi petrecea uneori ore în şir, lângă mormântul celei care-l fermecase şi trezise în el speranțe. Aducea întotdeauna flori de câmp, pe care le punea pe brațele crucii. „Dacă ai fi trăit,

sunt sigur că aş fi devenit un altfel de om. Moartea ta mă va înrăi şi mai mult.“ Moartea lui Şevcenco îl puse pe roate pe Râşcov. În primul rând făcu din Şevcenco un erou, organizând funeralii cu onoruri militare. Obținu decorarea şi avansarea post–mortem a acestuia şi numirea lui Nicolovschi pe postul rămas vacant. Îi încredință acestuia misiunea de a organiza deportări punitive, în văzul lumii. Familii întregi, înarmate doar cu bocceluțe, luau drumul pribegiei, pe jos, în direcția Nistrului. Dincolo de Nistru începea trierea, separarea copiilor de părinți şi trimiterea acestora spre centre de educație special organizate, şi nu rareori, despărțirea soților. Bărbații erau trimişi la muncă, în general în industria extractivă, iar femeile, încărcate în vagoane de marfă, luau drumul Siberiei. Mai rezistente, prin structura lor fizică şi psihică, multe dintre ele au supraviețuit regimului de exterminare şi, după terminarea războiului, au adus mărturii despre calvarul deportărilor din 1941. În această atmosferă de teroare, veştile care se strecurau din România reaprindeau focul speranțelor pierdute. Aşa s-a zvonit despre întâlnirea lui Antonescu cu Hitler, despre conținutul discuțiilor de la München din 12 iunie 1941, despre iminenta punere în aplicare a directivei Führerului privind atacarea Uniunii Sovietice, aşa–numita „Operațiunea Barbarossa“. Aşa s-a aflat despre hotărârea lui Antonescu de a participa, alături de Germania, într-un război sfânt de eliberare a teritoriilor ocupate. Creştea teama în fața represiunilor, dar creştea şi speranța. Creştea şi curajul tinerilor în fața ocupanților, manifestându-se prin acțiuni de sabotaj, nu rareori plătite scump, datorită lipsei de organizare, de profesionalism. Un eroism infantil, care a curmat multe vieți fragede şi a distrus multe familii. Totuşi, rolul acestor acțiuni a fost enorm, dacă ne gândim numai la faptul că autoritățile au renunțat la execuțiile sumare, au renunțat la gropile comune. Mai mult, s-a renunțat la deportarea oamenilor simplu încolonați, supravegherea deplasării pe jos a acestora ridicând probleme deosebite. Deplasarea coloanelor se făcea prea încet, iar nopțile ofereau ocazii bune pentru atacarea supraveghetorilor de către grupuri de tineri, care apăreau şi dispăreau precum fantomele. În astfel de acțiuni, călăreții cu figuri asiatice, mereu amețiți de băutură, erau victime uşoare, pierdeau armele şi caii şi se amestecau cu fugarii eliberați, pentru a nu rămâne ținte vii. Oamenii scăpați din coloanele morții se împrăştiau în toate direcțiile şi nu-i mai luau în seamă. Râşcov era dezorientat. Apelă la serviciile lui Pantioşa pentru a proteja convoaiele cu deportați, dar acesta nu acceptă. Ei aveau nevoie de pradă, aşa–zisele trofee, ori la aceşti năpăstuiți ai soartei ce puteau găsi? În plus, grupurile de tineri, „haiduci“ cum îşi spuneau, reuşiseră să se organizeze mai bine, capturaseră armament şi cai şi erau în continuă mişcare. Şi mai era ceva care-l îngrijora pe Pantioşa – zvonurile privind războiul. Cu toate că era de prin împrejurimi, nu avea nici o contingență cu localnicii care aşteptau cu disperare eliberarea. El era prin excelență un anarhist şi ținea prea mult la statutul de „om liber“ care poate face ce vrea. În consecință, simțind că lucrurile nu mergeau prea bine, îşi mută cartierul general la Cetatea Albă, pentru a fi mai aproape de Nistru, în caz de nevoie. Râşcov reacționă violent, amenință, dar se mulțumi cu atât. Încercă să-l convingă pe Zelicman să transporte deținuții cu barje remorcate, dar primi un refuz categoric. Refuzul lui Zelicman avea acoperire în dispozițiile speciale

primite în legătură cu organizarea apărării malului rusesc al brațului Chilia. Frământările lui Râşcov se mai domoliră când lui Nicolovschi îi veni ideea cu rechiziționarea de prin sate a căruțelor. „Ce vrei să facem cu căruțele, măi Alexei?!“ „Căruța şi familia! Coloana de căruțe poate fi mai uşor supravegheată şi viteza de deplasare este oricum mai mare. Întărim paza şi ducem cu aceeaşi ocazie şi cai şi căruțe. O să ne prindă bine. Pe călăreții noştri îi instruim să tragă în deținuți la orice încercare de atac din partea „haiducilor”. Sunt convins că-i vom potoli!“ „Da, s-ar putea să țină. Oricum, nu prea avem alte soluții. Te ocupi personal de treaba asta! Pe Rusev trebuie să-l folosesc la altceva. E prea moale pentru treburi de astea!“ „Am nevoie de oameni, atât pentru treburile din oraş, cât mai ales, pentru însoțirea convoaielor.“ „Să nu te aştepți la mare lucru. În situația actuală, nici o unitate nu ne va ceda oameni! Gluma se îngroaşă. Sunt convins că foarte curând ne vor ataca. Atunci va începe greul, din cauza populației.“ După terminarea războiului, mulți istorici au atribuit succesele armatei germane din prima perioadă, factorului surpriză, păstrării secretului. Se pare că lucrurile nu stăteau chiar aşa. Felul în care au circulat „zvonurile“ prin Basarabia, având ca sursă de plecare România, zvonuri care au fost confirmate pe parcursul zilelor care au urmat, contrazic în bună măsură acest lucru. Dacă populația neimplicată vehicula cu nonşalanță informații legate de pregătirea atacului germano–român, atunci ne putem imagina cât de informate erau serviciile sovietice de spionaj, domeniu în care s-au dovedit, şi nu o dată, a fi maeştri. Măsurile de lichidare a activităților de represiune, de depopulare şi golire de bunuri, de ştergere a urmelor, alături de o masivă concentrare a forțelor armate la frontiera cu România, atestă gradul ridicat de informații de care dispuneau. Pe la mijlocul lui iunie 1941, după deconspirarea Operațiunii Barbarossa, convingerea generală plasa data începerii operațiunilor militare în jurul datei de 25 iunie. Că aşa stăteau lucrurile o confirmă discuția avută de Zelicman cu ai mei. „Daniil Stepanovici, poate că ar fi bine să plecați din oraş. În primul rând s-ar putea ca Ismailul să fie teatrul unor acțiuni militare dure, ținând cont de importanța acestui port la Dunăre. Mai sunt şi măsurile care se iau pe plan local de oameni ca Râşcov şi mai ales ca Nicolovschi. Omul ăsta are un of cu dumneata şi după cum îl cunosc, nu are obiceiul să uite. Din câte ştiu, trebuie acționat rapid. După 20 iunie s-ar putea să fie prea târziu. Am venit să vă dau sfatul ăsta şi să-mi iau şi rămas bun. Nu voi mai putea părăsi portul. Dumnezeu să vă păzească!“ Într-adevăr, lucrurile s-au precipitat. Nicolovschi şi-a intrat în pâine, lăsând fără menajamente colhozurile fără cai şi căruțe, în plină vară, arestând familii întregi, de regulă noaptea, organizând convoaie de deportați cu destinația Palanca, punct de trecere a Nistrului. Oraşul fierbea neputincios, ținut în frâu de patrule răsărite ca ciupercile după ploaie. Părăsirea oraşului devenise practic imposibilă, iar sfatul lui Zelicman, de nerealizat. Nenorocirea părea inevitabilă, iar starea de spirit din casa noastră, demobilizantă. Sintagma „ce-o vrea Dumnezeu!“ era pe buzele tuturor. Valeria, în loc să se potolească, se dezlănțui şi mai mult. Îşi petrecea cea mai mare parte a timpului la familia unei prietene, Vava, rămânând deseori şi peste noapte. În atmosfera care domnea în casă, tata ceda şi o lăsa în pace. Nefrita contractată de mama puse capac la toate.

Disperat, Dania al ei, dădu o fugă până la spital pentru a-l ruga pe doctorul Perceac să-i facă o vizită. Rămase blocat când află că şi doctorul şi bunul său prieten Alexandrov fuseseră arestaţi cu o zi înainte. Apelă la cunoştinţele unei infirmiere, pentru a o putea trata pe mama. Tata îşi luă inima în dinţi şi se duse după Valeria. O îndupleca să se întoarcă acasă, să aibă grijă de mama. Boala se manifesta vehement, diureza fu dată peste cap, iar corpul, în special membrele inferioare, se umplu de băşici mari pline cu lichid. Bunica tampona băşicile cu vată înmuiată într-un ceai de plante, la recomandarea unei vecine. Lulu încerca şi ea să facă oficiul de infirmieră, dar lipsa unor semne de ameliorare instală în casă o atmosferă de înmormântare. Cred şi acum că, dacă mama a scăpat cu viaţă, acest lucru s-a datorat dorinţei extraordinare de a trăi, dragostei nemărginite pentru familie şi, nu în ultimul rând, leacurilor băbeşti, bazate numai şi numai pe ceaiuri din tot felul de ierburi. Această dorinţă fantastică de a supravieţui a ajutat-o şi mai târziu, în condiţii şi mai grele. A fost întotdeauna stâlpul familiei, prin vorbă şi faptă. Optimismul ei era molipsitor, iar capacitatea de înţelegere a fiecăruia în parte asigura armonia necesară salvării unităţii familiei. Pe 21 iunie, vestea strecurată de dincolo de Prut privind începerea operaţiunilor militare pe ziua de 22 a produs o stare de agitaţie explozivă în rândul populaţiei fără a stârni o atitudine specială din partea autorităţilor. Sovieticii rămâneau într-o stare de expectativă aparentă, spre nedumerirea localnicilor. Părea de neînţeles felul în care se autoamăgeau cu acea dată de 25, pe care continuau s-o vehiculeze în cercurile lor. Reapariţia lui George, înarmat cu o fiţuică pe care erau scrise cu mâna cuvintele unui cântec, veni să confirme, o dată în plus, apropierea ostilităţilor. „Azi noapte la Prut războiu-a-nceput/Românii trec dincolo iară/ Să ia înapoi prin arme şi scut/ Moşia pierdut–astă vară/ …“ Erau cuvinte care aprindeau speranţe, stârnind lacrimi de bucurie.„De unde ai tu, hârtia asta?! Să ştii că asta este o bombă în mâinile tale! E mai bine s-o distrugi şi să n-o difuzezi!“ „Unchiule, e prea târziu. Toată noaptea am multiplicat-o şi acum circulă nestingherită. Am aruncat câteva exemplare şi pe strada Consistoriului, să se bucure şi ei puţin. În curând vor pleca acasă şi vor scăpa de blestemele noastre! Dacă ar fi deştepţi, s-ar căra fără lupte. Aici nu au nici o şansă!“ „Să dea Dumnezeu, dar tu ar trebui să dispari! Ieri i-au arestat pe Perceac şi pe Alexandrov.“ Antonescu era hotărât să acţioneze de unul singur. Nu-l mai interesau părerile politicienilor de vază, nu-l interesa punctul de vedere al casei regale. Ordinul adresat armatei pe 22 iunie, s-ar putea spune, de la sine putere, ocolind comunicarea cu regele Mihai, într-o clipă de cumpănă a istoriei României, prin patetismul său aproape electoral, a stârnit un mare entuziasm în rândul populaţiei basarabene, dar şi destule rezerve în lumea politicienilor de la Bucureşti, în mare parte filofrancezi. „Vă ordon, treceţi Prutul! Zdrobiţi vrăjmaşul din răsărit şi miazănoapte. Dezrobiţi din jugul roşu al bolşevismului pe fraţii voştri cotropiţi. Reîmpliniţi în trupul ţării glia străbună a Basarabiei şi codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele şi plaiurile voastre!” Sintagma „Războiul sfânt“ inoculează în sufletele ostaşilor români simţul datoriei, al sacrificiului. Era necesar acest lucru. Preoţii militari aveau misiunea sfântă de a purta crucea în faţa batalioanelor. Pe Prut, în perioada 22 iunie – 1 iulie, trupele române au avut

drept atu, nu pregătirea şi tehnica militară, ci entuziasmul. Că surpriza nu a fost chiar o surpriză, a demonstrat-o replica dată de sovietici, mai bine instruiți, mai bine echipați, mai bine dotați cu tehnică militară. Dacă i-a surprins ceva şi totodată derutat, a fost felul în care au atacat românii cântând cântece patriotice, murind dar nu oprindu-se, realizând capete de pod nesperate. Pe 23 iunie Ismailul a avut parte de exploziile primelor obuze româneşti. O mică baterie de artilerie, instalată pe un deal de lângă Tulcea, a încercat să țintească portul militarizat al Ismailului, provocând însă spaimă în mijlocul locuitorilor paşnici, care şi-au mutat „dormitoarele“ în pivnițe. Chiar dacă bombardamentele nu au avut amploare, panica a pus stăpânire pe localnici. Teama că sovieticii nu se vor retrage fără lupte a fost amplificată şi de o surpriză oferită de aceştia. Pe 26 iunie, sovieticii au trecut Dunărea, respectiv brațul Chilia, şi au ocupat Chilia Veche, un punct lipsit practic de orice apărare. Dacă armata română a considerat această acțiune drept un episod scurt şi lipsit de importanță, populația de pe malul stâng al Dunării a înțeles cu totul altceva. Oamenii au început să se pregătească pentru un asediu de lungă durată, punând chiar la îndoială capacitatea germano–română de a-i urni din loc pe ocupanți. În plus, propaganda sovietică întreținea vie această teamă, bombardând cu ştiri care prezentau pierderile enorme ale armatelor germană şi română pe linia Prutului. Ceva adevăr era în aceste comunicate, chiar dacă cifrele erau umflate. În Basarabia s-au dat lupte grele, cu pierderi de ambele părți, dar, totuşi, mai importante de partea celor care forțau trecerea Prutului. Operațiunile în partea de sud a Basarabiei au fost încredințate armatei române. În zona centrală şi în Bucovina, românii au mers alături de nemți, prima mare eliberare realizându-se la 5 iulie prin intrarea triumfală în Cernăuți. Armatele a 11-a germană şi a 3-a română au avut mult de furcă în luptele de la dealul Țiganca, unde au căzut mulți români. Sub pretextul că ei cunosc mai bine regiunea, românii erau împinşi de către germani drept deschizători de drumuri. Acolo au şarjat şi elevii şcolii de ofițeri de cavalerie de la Sibiu. Lipsiți de experiență şi o reală pregătire, cavaleriştii noştri s-au pomenit în fața blindatelor sovietice, care, conform informațiilor „la zi“, nu prea trebuiau să existe. Aici a luptat şi Mircea scăpând cu viața printr-o minune. Tot acolo a avut el şi prima decepție, dându-şi seama de maniera în care nemții îi tratau pe români. Visase să lupte cot la cot cu armata germană şi doar în două săptămâni realizase cât de lipsiți de loialitate erau aliații noştri, idolii lui din adolescență. Totuşi, la 16 iulie Chişinăul a fost cucerit, iar speranțele basarabenilor au fost reactivate. Dezastrul cavaleriei de la Țiganca i-a desființat ca unitate, cei rămaşi în viață fiind repartizați în cadrul unui alt regiment, fiind folosiți în acțiuni de recunoaştere, cam ca pe vremea primului război mondial. Trimis cu noua unitate în sudul Basarabiei, Mircea a reuşit să se abată pe acasă, dar a ajuns prea târziu pentru a se mai întâlni cu familia. Nu a avut timpul necesar pentru a o căuta pe Valeria, dar a aflat de la bunica despre tata, mama bolnavă, Bob şi Lulu, care au luat drumul deportării. George era dat dispărut, iar mama lui şi Barby se ascundeau, de teama revenirii ruşilor, în pivnița unor cunoştinte, undeva printr-o mahala a Ismailului. A fost un şoc pentru el, dar şi-a păstrat încrederea în alianța cu Germania şi speranța în distrugerea bolşevismului. Ce se întâmplase de fapt? Ismailul nu a fost apărat

de sovietici, ci părăsit fără lupte. Realitatea era că nici nu aveau o flotilă militară pe brațul Chilia, iar veștile care soseau de la Tulcea şi Galați anunțau o pregătire a forțelor navale româno–germane pentru dezlănțuirea unui atac pe Dunăre. Mircea avea să participe la mici acțiuni de hărțuire, mereu scăpând ca prin minune, mutându-se după fiecare eşec la alt regiment, spulberând vis după vis, acumulând decepție după decepție, stări furnizate de comportamentul „colegilor“ germani față de militarii români, pe lungul drum al războiului de eliberare. Ştia că îi pierduse pe ai săi pentru totdeauna şi pe undeva regreta fuga peste Prut, abandonul familiei. Comunismul pentru el era cea mai mare plagă a omenirii, iar salvarea o vedea în național–socialismul german. Comportamentului neloial al camarazilor germani îi acorda circumstanțe atenuante, apărându-şi crezul cu sintagma „la război, ca la război!“ Ismailul ieşise într-adevăr prea puțin şifonat din aşa–zisele bombardamente ale artileriei române. Sovieticii şi-au dat seama că nu avea nici un sens să angajeze lupte pe Dunăre, să riposteze prin contraatacuri puternice, Dunărea fiindu-le necesară pentru organizarea evacuării materialelor şi a unei anumite categorii de personal – cinovnicii. În schimb, dacă s-au ocupat într-adevăr de ceva, a fost organizarea deportărilor – oameni, animale, atelaje. Totul trebuia să treacă Nistrul, acolo unde sovieticii pregăteau marea ripostă, pentru apărarea Ucrainei. Omul numărul unu în organizarea a ceea ce era să fie cunoscut sub numele generic de „pohod na Sibiri“ a fost Nicolovschi. Suferind ca un câine din cauza celor întâmplate cu Ileana, îşi stingea durerea provocând-o altora. Se ştia că este un dur, un dezechilibrat, dar în ajunul unor evenimente care în mod inerent urmau să-i afecteze pe toți, lumea era înclinată să găsească până şi în ochii duşmanului o sclipire de înțelegere. Un război e un război şi acolo unde se desfăşoară nu alege victimele, loveşte în toți. Unul din obuzele căzute întâmplător în Parcul „Trandafirilor“ a curmat viața a doi localnici şi a doi ofițeri sovietici! Întâmplarea i-a dus acolo, iar războiul nu a ales. Poate că în sufletele lor erau duşmani, poate că într-o anumită împrejurare s-ar fi luptat pe viață şi pe moarte, dar acolo, în parc, erau simple ființe umane, iar explozia nu a făcut nici o distincție. Şi culmea, toți erau tineri!. Tocmai de aceea, în atare împrejurări, atitudinea lui Nicolovschi părea şi mai de neiertat. A ajuns până acolo încât, în unele cazuri, cum a fost şi al nostru, venea personal pentru a ridica familii întregi, a le îmbarca în căruțe şi a le trimite sub escortă la locul de adunare, de regulă o veche piață părăsită de la marginea oraşului. Era acelaşi Nicolovschi care petrecea ore în şir lângă mormântul Ilenei! După vreo săptămână petrecută în chinuri într-o pivniță umedă şi rece, cu şobolani mişunând printre noi, starea mamei a impus ieşirea la lumină. Cum nici bombardamentele nu mai erau prea puternice, iar efectele lor nici atât, ne-am întors acasă pentru a nu o expune la chinuri suplimentare pe cea care se plângea doar de faptul că nu ne poate îngriji. Bunica şi-a reluat funcția de infirmieră, încercând din răsputeri să-i aline suferința şi să aibă grijă şi de noi. Valeria continua să se complacă în postura de victimă şi să locuiască la prietena ei, Vava. În casă domnea o atmosferă de înmormântare, iar noi, cei mai mici, plângeam pe ascuns, ca să n-o întristăm şi mai mult pe mama. Încercând să afişeze un optimism molipsitor, tata se trăda în momentele de cădere, când

rămânea dus pe gânduri şi–şi ştergea pe furiş câte o lacrimă. Ştia că urma la rând, ştia că nu va fi iertat de oameni ca Nicolovschi. Şi cum de ceea ce te temi nu ai scăpare, vorba omului simplu, s-a întâmplat într-o noapte. O căruță s-a oprit în fața casei, s-a auzit jocul nervos al copitelor de cal şi, o bătaie insistentă în uşă, ne-a trezit la realitate. Deschizând cu teamă uşa, Daniil Stepanovici s-a pomenit față în față cu zâmbetul hidos al lui Nicolovschi. „Ți-am spus că o să ne mai întâlnim, numai că de data aceasta ne întâlnim pentru a ne lua rămas bun! Nu mă inviți înăuntru?! Băieti, aşteptați afară! Pregăteşte-te de un drum lung. Sunteți toți acasă?“ „Eu, soția şi doi copii. De cel mare nu ştiu nimic, iar Valeria a plecat de acasă şi nu mai ține legătura cu noi. Soția este grav bolnavă, are nefrită, şi o îngrijeşte soacra mea. Ce vreți să faceți cu noi? Luați-mă pe mine şi lăsați-i pe ei în pace. Ei nu vor face nici un rău nimănui.“ „Nu, Davâdov, veți pleca cu toții şi chiar acum! Aveți o căruță, un cal şi o escortă, bineînțeles! Nu am venit să negociem, am venit să achit o datorie. Pune în căruță pături, ceva haine, mâncare, apă şi umbrele pentru ploaie sau soare. După cum vezi, nu sunt chiar aşa de rău. Vreau să ajungeți vii acolo unde vă trimit. O să fie mulți cu voi, aşa că n-o să vă plictisiți. Ia şi nişte cărți de joc. Sper să nu vă bombardeze eliberatorii voştri sau aliații lor. Meritai să fii pus la zid, aşa că poți fi mulțumit că te scap de război şi de nemți. Cât despre românii voştri, ei nu contează în harababura care s-a iscat. Hitler ne-a trădat şi va trebui să plătească cu capul îndrăzneala asta, şi împreună cu el şi marele lui aliat, Antonescu. Când vom restabili ordinea, România se va dezintegra! Bun, hai la treabă! Te sfătuiesc să liniştești spiritele, să nu aud vaiete şi strigăte! E spre binele vostru dacă vreți să rămâneți împreună. Tot ce pui în căruță, trebuie să treacă prin fața ochilor mei. Nu uita de apă!“ Tata asculta înmărmurit, luptându-se cu el însuşi pentru a nu comite vreo greşeală, care ar fi putut fi fatală. „Lăsați-mă să-i explic soției şi să trezesc copiii, să-i pregătesc ca să plecăm în linişte.“ Mama a primit cu seninătate spusele lui Dania al ei. „Fii liniştit şi nu te împotrivi. Bine că plecăm cu toții împreună! Du-te la copii şi explică-le că totul este în ordine, să nu le fie frică pentru că vom fi împreună şi scăpăm şi de bombardamentele din oraş. Eu mă scol să adun câte ceva. Mă duc să-i spun şi lui mama. Trebuie să ştie!“ „Să luam şi o salteluță, să poți sta întinsă, şi câteva perne. Roag-o pe mama să umple cu apă două damigene, din alea împletite. Mă duc la copii.“ Eu şi cu Lulu am reacționat diferit. Lulu s-a speriat atât de rău, încât nu a mai putut scoate nici o vorbă. Eu, în schimb, n-am văzut decât partea „interesantă“ a lucrurilor, o călătorie lungă cu căruța, ca în vacanțele de la bunici. „Şi căruța va fi numai a noastră? Eu am să am grijă de cal şi am să țin hățurile. Am să iau şi biciul pe care mi l-a făcut cadou bunu. Tu, Lulu, nu te mai smiorcăi atât! Tu vei fi infirmiera lui mama. Va trebui s-o îngrijeşti tot timpul.“ „Bravo, Bob, cu tine alături ştiu că n-o să-mi fie frică de nimeni!“ Lucrurile pe care le pregăteam pentru îmbarcare le puneam la vedere în sufragerie, pentru a fi controlate de Nicolovschi. Ne urmărea cu zâmbetul lui hidos, plin de o satisfacție crudă, cinică. Prima intervenție a avut-o când a văzut primusul şi bidonaşul cu petrol. „Asta nu! Nici vorbă de aşa ceva!“ „Dar trebuie să pot pregăti ceaiurile pentru soție! Sunt singurul ei medicament!“ „O să puteți, în timpul opririlor, să aprindeți focuri, pentru a putea face ceaiuri.

Bidonul cu petrol este o adevărată bombă în caz de bombardament şi poate fi folosit şi în acte de sabotaj! Mai ştii! Nu, fără primus!“ Încărcarea căruței a decurs într-o liniște deplină, fără incidente. Asta nu înseamnă că din spatele perdelelor, umbre agitate nu urmăreau cu groază spectacolul dezrădăcinării, atât de temut, şi totuşi, atât de aşteptat pe fondul unei resemnări fatale. Era o căruță veche, cu oişte ca pentru doi cai, cu un cal destul de arătos înhămat pe dreapta. Spațiul era mai mult decât insuficient, pentru a permite transportarea a patru persoane din care una grav bolnavă. Nici alimentele, nici apa şi nici lucrurile personale nu ocupau prea mult loc. Cele mai voluminoase, dar şi cele mai importante erau salteluța, aşternută pe fundul căruței, pernele şi cele câteva pături. Mama s-a întins pe saltea având sub cap o pernă mai mare, pentru a mai amortiza zdruncinăturile. Lulu s-a aşezat pe o pernă lângă mama, iar eu am luat loc lângă tata, în față, pe o scândură învelită într-o pătură. Cred că eram singurul care nu-şi făcea probleme. „Serghei, însoțiți căruța până la locul de adunare şi-i predai şefului de coloană. Răspunzi cu capul! Rămâi lângă coloană până porneşte, după care vii să-mi raportezi. Coloana trebuie să părăsească oraşul pe întuneric. Ce să-ți doresc Davâdov? Să întâlneşti pe unul care să-ți tragă un glonț în ceafă în locul meu. Drum bun!“ Într-o veche piață din mahalaua Ismailului, cam cincizeci de căruțe erau aşezate în coloană, într-un fel de cerc. Călăreți cu fețe asiatice, înarmați cu automate şi nagăici, patrulau în jurul căruțelor, inducând spaimă în sufletele celor care aşteptau ordinul de pornire. „Ce atâta întârziere?! Trebuia să fim plecați de acum o oră!?“ „Nu e treaba ta, nici a mea! Nicolovschi s-a ocupat personal de acest caz. Uite aici actele pentru familia Davâdov. Eu am răspuns cu capul până aici, tu răspunzi de aici încolo! Drum bun! Eşti norocos că pleci de aici! Cred că nu va rămâne piatră pe piatră! Uite, trage o duşcă de vodcă bună, să-ți aducă noroc. Ştii că puteți fi atacați de localnici, aşa că la nevoie trageți în deținuți. Aşa e ordinul! Aşa îi țineți pe „haiduci” de o parte. Să ne vedem acasă la noi!“ „Că bine zici!“ Serghei, fostul om bun la toate al lui Şevcenco, ajuns subalternul lui Nicolovschi, era convins pe undeva că Nicolovschi nu era străin de moartea lui Şevcenco. Nu avea cum să ştie ce se întâmplase în casa Ilenei, dar faptul că Nicolovschi descărcase în încărcător întreg în cadavrul şefului său, întări şi mai mult bănuielile sale. Ținuse mult la Şevcenco şi nu se putea obişnui cu gândul că şeful său dispăruse într-un mod atât de straniu. „Dacă se confirmă bănuielile mele, nici dracul nu-l scapă de mâna mea!”

*
* *

De regulă, o călătorie cu maşina, sau trăsura, sau căruța, de la Ismail la Cetatea Albă, se făcea cu o oarecare abatere spre vest, urmând drumul de macadam ce trecea prin Bolgrad şi o lua apoi spre est. Cum era vorba de o coloană de căruțe cu deportați, s-a renunțat la abaterea spre Bolgrad, oraş spre care înainta linia frontului după forțarea reuşită a Prutului de către armata română, şi s-a ales o cale mai scurtă şi mai puțin expusă unor bombardamente aeriene. Convoiul s-a îndreptat direct spre nord, trecând prin satul Sofian. Era un drum secundar, plin de praf şi gropi, greu de străbătut şi mai ales de

suportat. Se înainta încet, cu toate îndemnurile insistente ale călăreților de însoțire. Noi ne-am pomenit cam pe locul zece din coada coloanei şi ne încadram în ritmul impus de starea drumului. Cum acesta trecea prin mijlocul satului, fără variante de ocolire, zorii zilei ne-au prins chiar în sat, dar spre surprinderea generală, nu am stârnit curiozitatea nimănui, satul părând părăsit. Nu aceasta era realitatea. Noi nu eram prima coloană de deportați care străbătea această localitate, iar sătenii, obişnuiți cu acest gen de spectacol, priveau discret de după perdele, închinându-se pentru noi. Această indiferență aparentă nu avea deloc darul de a ridica moralul celor oropsiți, accentuând şi mai mult disperarea. Pe chipul mamei se putea citi chinul bolii care o măcina, dar ştia să pareze atunci când ne întâlnea privirile îngrijorate, zâmbindu-ne încurajator. Lulu, cea fragilă şi răsfățată, îşi luase în serios rolul de infirmieră şi învingând repulsia față de plaga care pusese stăpânire pe corpul mamei, o îngrijea respectând sfaturile primite de la bunica şi o încuraja cu vorbe care nu-i stăteau în fire. Fetița de nici cincisprezece ani împliniți se maturizase într-o singură noapte, o noapte de coşmar, e adevărat, dar totuşi doar o noapte! O zi însorită de iulie avea să adauge ceva în plus la chinurile unei călătorii cu căruța, în plină vară. Uneori, ca o binecuvântare divină, răzbea o briză de aer proaspăt, uşor umezit de lacul Katlabug, din dreapta drumului ce-l străbăteam. Singurii care păreau că nu suferă nici de căldură, nici de praful care se aşeza pe fețele transpirate, erau călărețiii care ne însoțeau. Erau cam douăzeci la număr, galopau mai tot timpul în jurul coloanei de căruțe, în fruntea căreia călărea şeful coloanei, un tip ceva mai răsărit ca vârstă, dar spre deosebire de subordonații săi, mai reținut la vorbă. Băieții înjurau în goana cailor, adresând într-o rusă stricată îndemnuri pentru respectarea distanței dintre căruțe. Fixaseră ei această distanță cam la cinci metri şi țineau mortiş să fie respectată. Cei mai norocoşi erau cei din fața coloanei care suportau mai puțin efectele norului de praf stârnit. Spatele coloanei în schimb, mergea ca prin ceață. Calul nostru, Suru dupa dorința mea, se încadra fără efort în ritmul impus de coloană necreând nici un fel de probleme în acest început de drum. Scopul urmărit era ajungerea în satul Fântâna Zânelor, trecând pe lângă Suvorovo, respectiv Regele Carol II, pentru a intra pe şoseaua principală ce ducea spre Cetatea Albă. Era vorba de circa patruzeci de kilometri, o distanță relativ mică, dar care s-a dovedit a fi o adevărată uvertură la calvarul care avea să urmeze. Seara ne-a prins la vreo douăzeci de kilometri de Ismail, spre marea nemulțumire a şefului coloanei. „Dacă vom merge aşa, să nu ne mirăm dacă nemții vor ajunge înaintea noastră la Nistru, şi atunci să vedeți distracție. Dacă nu vă grăbiți, o să pun să scuipe automatele pe voi! Să nu vă închipuiți că veți fi eliberați! E mai bine să colaborăm şi să scăpăm cu toții cu viață! Am ordin şi am să-l duc la îndeplinire!“ Am poposit nu departe de o fântână cu cumpănă, părăsită, fără găleată, fără lanț. Băieții au improvizat o funie din bucăți de hățuri, au legat o găleată, au pus în ea un bolovan ca să tragă la greutate şi s-au pregătit să distribuie apa. Prima găleată a tăiat pofta de a reîmprospăta rezervele de apă şi de a adăpa caii. Apa era înverzită, iar câteva broaşte se zbăteau să sară afară. Se auzi un murmur de dezaprobare şi o voce gravă, bătrânească, se adresă comandantului. „Dacă vreți într-adevăr să ne țineți în viață, ținând cont de

drumul care ne aşteaptă, atunci organizaţi popasurile în sate, unde putem găsi şi apă şi ceva de mâncare. Cu ceea ce am luat cu noi, nu avem cum să rezistăm.“ „Cine eşti tu să-mi dai sfaturi cum să organizez treburile?! Vrei să agiţi oamenii?! Crezi că mergem la petrecere?! Băieţi, luaţi-l!“ Bătrânul, să fi avut peste şaptezeci de ani, fu luat de patru băieţi şi dus, sub privirile îngrozite ale deţinuţilor, înspre o lizieră de stufăriş, abia perceptibilă în umbrele serii. O rafală puse capăt acestui episod, dând un avertisment serios celor care credeau că pot avea ceva de spus. Căruţele, aranjate ca la plecare în cerc, fură înconjurate de o parte din călăreţii rămaşi de pază, în timp ce restul se grupară în jurul unul foc pentru a se odihni. Apăruseră micile bidonaşe cu vodcă, începu ritualul răsucirii ţigărilor din mahorcă şi, în liniştea nopţii, răzbi o voce placută, lansând spre cerul înstelat un vechi cântec de stepă. Cum ordinul de a rămâne fiecare la căruţa lui trebuia respectat cu strictețe, în cercul morţii nu se vorbea decât pe şoptite. Neputând părăsi zona ocupată de căruțe, nevoile fireşti erau rezolvate chiar lângă căruțe. După un timp, un miros greu de suportat avea să marcheze o nouă faţetă a călătoriei. Gândul că aceasta nu era decât începutul, puse stăpânire pe locatarii acestei tabere improvizate, alungând somnul şi întronând starea de veghe. Nici caii nu s-au putut bucura de o noapte liniştită. Eliberaţi din harnaşament, încercau să smulgă puţinele fire de iarbă din preajma căruţelor, dar manifestau o stare de nelinişte din lipsă de apă. Erau cai luaţi de prin sate, unde erau hrăniţi şi adăpaţi la ore fixe, ţesălaţi şi adăpostiţi noaptea în grajduri. Era ceva firesc, iar ţăranii, chiar şi în condiţiile din colhozuri, le acordau aceeaşi atenţie şi îngrijire ca şi acasă, sperând că va veni ziua când îi vor recupera. Aceşti cai, care mai ieri făceau parte din înseşi familiile de ţărani, s-au pomenit peste noapte daţi pe mâna unor oameni, dintre care marea majoritate nu puseseră nici o dată în viaţa lor mâna pe hăţuri. Nepăsarea cu care călăreţii supraveghetori tratau acest aspect era de neînţeles, ţinând cont de faptul că erau recrutaţi din regiuni unde calul ocupa locul întâi în viaţa lor. Tata, care se trăgea dintr-o familie de ţărani şi petrecuse mulţi ani din copilărie în preajma cailor, înţelegea pericolele care păşteau această coloană dezorganizată, dar, după episodul tragic din ajun, hotărâse să se abţină de la orice pentru a evita o nouă intervenţie a canaliei din fruntea coloanei. În timp ce mângâia gâtul calului, al lui Suru, care numai sur nu era, lăsa impresia că-i cere iertare pentru ceea ce se întâmpla, promiţându-i că totul se va termina cu bine. Suru reacţiona a înţelegere, căutând mereu cu botul mâna care-l mângâia, ca pentru a o săruta. Relaţia om–cal este deosebită, cu nimic mai prejos de cea dintre om şi câine. Am învăţat să îndrăgesc câinii acasă, unde am avut parte de exemplare superbe. Caii i-am îndrăgit şi înţeles în vacanţele de la bunicii din Sărăria. Pentru bunicul meu, caii erau o prioritate. Grija pentru ei era paternă, lucru care sărea în ochi. Erau frumoşi, erau sănătoşi, erau prietenoşi. Acelaşi lucru se întâmpla şi în gospodăriile unchilor mei. Şi totuşi, o întâmplare m-a marcat pentru totdeauna. Eram în ograda unui unchi de-al meu şi urmăream înhămatul la căruţă al unui armăsar superb, cadou de la bunicul, cumpărat cu bani grei de la un prieten neamţ, din Şaba. Erau superbe aceste exemplare crescute special pentru vânzare de nemţii din această renumită localitate. Caii şi vinurile din Şaba erau mândria acestor oameni harnici şi cinstiţi. Armăsarul, Neamţu, cum

îl numise bunicul, neastâmpărat din fire, simțind căruța la picioarele din spate, a cabrat, apoi a azvârlit copitele din spate, lovindu-l pe unchiul Vasile, în cap, lângă tâmplă, după care a luat-o direct spre grajd. Leşinul a durat câteva minute bune, după care unchiul s-a ridicat buimăcit şi s-a îndreptat înspre poartă. Strigătele celor de acasă nu l-au putut opri. După vreo jumătate de oră s-a întors însoțit de jandarmul satului şi s-a dus direct la grajd. S-a auzit o împuşcătură după care a urmat o liniște mormântală. Toată lumea privea împietrită înspre uşa grajdului, unde unchiul Vasile plângea în hohote. Da, a fost o lecție aspră pe care am primit-o la cei şase ani ai mei, despre relația dintre om şi animal. În cazul de față era vorba despre relația dintre doi prieteni – un om şi un cal. Am coborât din căruță şi m-am strecurat lângă tata. L-am privit pe Suru în ochi şi i-am şoptit – tu nu vei păți aşa ceva niciodată! „Bob, urcă în căruță şi încearcă să dormi puțin. Mâine va fi o zi grea. Eu cunosc locurile astea. Dacă ne depărtăm de lac, ne înghite praful, dacă ne apropiem de lac ne afundăm în mlaştini. Eu mai rămân cu Suru, să ne împrietenim. Vom avea mare nevoie de el, iar acum el suferă şi nu înțelege nimic.“ N-am mai apucat să adorm. Comanda pentru încolonare a răsunat prelung în noapte. Forfota provocată de reîncolonare a durat ceva, aşa că zorii zilei au început să se ivească. Aceeaşi zi luminoasă, acelaşi drum plin de gropi, acelaşi praf sufocant, aceeaşi lentoare în deplasarea coloanei. Caii flămânzi şi mai ales însetați, dădeau semne de nesupunere. Unii se opreau, dând simptomatic din cap, provocând adevărate ambuscade. Căruțele intrau unele în altele, încălcând, spre disperarea călăreților, directiva celor cinci metri distanță. Călătoria se anunța grea, şi pentru cei mânați, şi pentru cei ce-i mânau. Primii nu puteau face mai mult, ceilalți trebuiau să se grăbească. La un moment dat, comandantul făcu rondul în jurul coloanei, pentru a vedea ce se putea întreprinde. Când ajunse în dreptul nostru, tata îndrăzni să i se adreseze. „Tovarăşe comandant, cer permisiunea de a căuta un medic în coloană, sau măcar o soră medicală. Soția este grav bolnavă şi nu va rezista la drum fără îngrijire.“ „Unde te crezi, măi omule?! Dacă-i bolnavă, de ce n-ai lăsat-o acasă? Să ştii că o putem lăsa şi aici. Nu-i nici o problemă. Trebuia să cărăm şi o farmacie dupa noi, nu?! Vezi-ți de căruță, omule, şi nu te mai băga în căruța din fața ta.“ Între timp starea mamei se agravase, băşicile, din apoase deveniseră purulente. Lulu terminase ceaiul pregătit de bunica pentru tamponarea plăgilor şi disperată, începu să pună pe răni frunzele de ceai luate pentru drum, umectate puțin cu apă. Situația se complică şi datorită faptului că apa adusă de acasă se consuma văzând cu ochii. Cu chiu cu vai, căruțele şi-au reluat locurile în coloană şi au pornit, stârnind acelaşi praf sufocant. Cu toate îndemnurile supraveghetorilor, deseori amenințătoare, coloana înainta greu. Cum drumul se apropia din ce în ce mai mult de lac, aerul începea să fie ceva mai proaspăt, mai umed. Era şi asta o uşurare. Până spre amurg nu s-au produs nici un fel de incidente, dar distanța lăsată în urmă era mică şi–l punea pe comandant pe gânduri. Ştia că trebuia organizat un popas pe lângă o apă, pentru reînnoirea proviziei de apă, pentru adăparea cailor şi refacerea forțelor deținuților. Ordinul suna clar, oamenii trebuiau să ajungă teferi dincolo de Nistru, iar teama de apropierea liniei frontului punea stăpânire pe el. Hotărî să organizeze un popas după depăşirea localității Suvorovo,

cunoscută mai bine prin județ sub numele de Şichirlichitai. Coloana ocoli localitatea, situată cam la vărsarea râului Katlabug, în lacul cu acelaşi nume, şi se opri la câțiva kilometri, într-o zonă accesibilă a malului acestei ape curgătoare. Căruțele fură aşezate cu fața spre apă, aşa încât caii se adăpau fără a fi deshămați. Deținuții primiră permisiunea de a lua apă din râu, cu gălețile sau damigenele de care dispuneau. Iarăşi, cei care aveau de suferit erau ocupanții spatelui coloanei, apa în zona lor fiind tulburată de caii şi oamenii din capul coloanei. Pentru a evita cât de cât acest inconvenient, oamenii înaintau cât se putea mai mult spre adâncul râului, în încercarea de a scoate apa cât mai limpede. Apa era necesară nu numai pentru oameni, dar şi pentru cai, care se ştie cât sunt de curați, de pretențioşi. Ori apa de la mal devenise prea tulbure pentru aceste animale minunate, dar extrem de sensibile. Odată operațiunile de aprovizionare cu apă şi adăpare a cailor terminate, căruțele fură deplasate într-o zonă cu iarbă, pentru a permite cailor să pască. Înainte de lăsarea întunericului, coloana se reaşeză în cerc, formație deja cunoscută, pentru înnoptare. Aceeaşi pază călare în jurul cercului, acelaşi foc de tabără, aceeaşi mahorcă, aceeaşi vodcă, acelaşi cântec de stepă tânguitor. O nouă noapte plină de gânduri amare, de nesiguranță, de disperare. Totuşi, efectul spaimei primare începea să se atenueze. Ici, colo, câte unii îndrăzneau să coboare din căruță şi să încerce să stabilească un contact cu cei din jur. Acest lucru l-a făcut şi tata, încercând să găsească pe cineva cât de cât competent în probleme medicale. Starea mamei se agrava văzând cu ochii, iar Lulu începea să cedeze de oboseală. Încercarea se soldă cu un oarecare succes. Nu departe de căruța noastră, tata întâlni pe cineva cunoscut. Era asistenta medicală a doctorului Perceac, împreună cu soțul ei şi cei doi copii. Doamna Maria, cum i se spunea la spital, îi povesti despre arestarea doctorului Perceac şi a lui Alexandrov, chiar în incinta spitalului. Săritoare, ca de obicei, îl însoți pe tata la căruța noastră, rămasă sub supravegherea mea, şi la lumina stelelor, pe pipăite, încercă să-şi dea seama de starea plăgilor. Folosind apa adusă încă de la Ismail, tamponă zonele infectate, după care le dezinfectă cu puțin alcool denaturat, adus în mica ei trusă medicală. Mama se înviora, îi mulțumi şi ne zâmbi încurajator. Totul se petrecu în liniște, sub privirile îngăduitoare ale tinerilor călăreți. Unul dintre ei, ajuns în dreptul căruței noastre, duse degetul la buze, transmițându-ne îndemnul la liniște. A fost un gest care a aruncat o cu totul altă lumină asupra acestor tineri nevinovați, educați într-un spirit de supunere totală față de ordinele superiorilor, dar probabil inoculați cu anumite reguli de conduită generală, în copilărie, la casele lor. În mintea mea de copil, vorbele bunicului, cum că oamenii nu sunt răi de la natură, se adevereau. A fost prima noapte de la îmbolnăvire, când mama a adormit, împreună cu Lulu alături de ea. Înainte de ivirea zorilor, forfota reîncepu. Coloana se pregătea pentru o nouă etapă a călătoriei. După câțiva kilometri, un pod cam îngust, dar destul de bine legat, a permis traversarea râului şi angajarea coloanei în direcția şoselei principale, joncțiunea făcându-se în dreptul localității Fântâna Zânelor. Trecerea podului s-a făcut încet, spre disperarea şefului de coloană. Obsedanta lor teamă de tinerii „haiduci“ îi făcea să renunțe la marşul nocturn, ceea ce era în contradicție cu dispozițiile de la centru, privind desfăşurarea acțiunilor de deportare. Cu toate

că aceste atacuri se răriseră, teama de întuneric era mai mare chiar decât teama de eventualele raiduri aeriene ce puteau surveni oricând în timpul zilei. Ajunşi la şoseaua principală, coloana a luat-o fără nici un popas, pe drumuri laterale, paralele, folosite în general de ţărani, pentru a evita zdruncinăturile provocate de calitatea macadamului şi pentru a proteja caii. Direcţia era bine definită: Tatar–Bunar, sau mai pe româneşte spus, Fântâna Tătarilor, o cale de circa cincizeci de kilometri. Alegerea unor drumuri secundare de pământ bătătorit, pline de praf, au menţinut condiţiile precare de călătorie, mărind totodată distanţa. Un prim raid, efectuat de două avioane de vânătoare româneşti, care au survolat la mică înălţime coloana îndreptându-se spre est, a alarmat paza militară, făcându-l pe comandant să dirijeze căruţele mai spre sud de şosea. Îndemnurile călăreţilor şi chiar biciuirea cailor înhămaţi, cu nagăici, au provocat mai mut dezordine decât o accelerare a deplasării. Coloana s-a întins, distanţele dintre căruţe au depăşit cei cinci metri impuşi, iar speranţele deţinuţilor într-o destrămare a coloanei au crescut. Spre seară coloana a ajuns cu greu aproape de localitatea Cişmele, la circa douăzeci de kilometri de Tatar–Bunar. Un râu mic, dar cu apă limpede, a permis alegerea unui loc de popas. Acelaşi ritual cu aranjarea căruţelor pentru adăparea cailor, apoi pentru păscut şi în final, cercul nopţii. Aceleaşi restricţii privind părăsirea perimetrului, chiar şi pentru necesităţi fireşti, cu acelaşi foc de tabără în prejma locului de odihnă al comandantului, dar de data aceasta fără acel cântec de jale. Era ca o prevestire a celor ce urmau să se întâmple. O nouă intervenţie a doamnei Maria avea să aducă puţină alinare suferinţelor mamei. Totuşi, speranţele într-o vindecare miraculoasă se stingeau. Tata era din ce în ce mai îngândurat. Puţina hrană adusă de acasă era pe terminate. Ocolirea satelor făcea imposibilă aprovizionarea cu ceva alimente, iar apa din râuri a provocat un fel de dizenterie, punând oamenii în situaţii imposibile. În plină noapte, vaietele sfâşietoare ale unei femei, secondate de plânsul unor voci de copii, au sculat întreaga tabără în picioare. A fost primul deces. Un bărbat de circa patruzeci de ani, măcinat de diaree, şi-a găsit sfârşitul sub ochii neputincioşi ai soţiei şi ai copiilor. Gălăgia l-a alertat pe comandant, care a rezolvat problema simplu, printr-un ordin dat tinerilor călăreţi din subordine. „Luaţi-l şi duceţi-l mai încolo, în tufişuri.“ Ordinul a fost executat cu cruzime, sub ochii familiei îndoliate şi ai celorlalţi deţinuţi. S-au auzit murmure, voci ridicate, strigăte de revoltă. Liniştea a fost restabilită cu o rafală trasă de însuşi comandantul. Au fost seceraţi trei bărbaţi care se nimeriseră să fie în faţa lui în această încercare inutilă de protest. Cadavrele celor căzuţi avură aceeaşi soartă ca şi prima victimă a condiţiilor inumane în care era executat ordinul de deportare. În întunericul nopţii nu s-a putut vedea cine căzuse, dar s-a aflat la întoarcerea la căruţe, când s-a constatat absenţa lor. Un gest de o cruzime inutilă îndreptat împotriva unor oameni paşnici, lipsiţi de apărare. Dacă cei mari au privit cu resemnare scenele de groază provocate de un dement, cei mici au rămas marcaţi pe viaţă. Cu trecerea anilor, aceşti copii nevinovaţi au realizat adevărata faţă a comunismului şi, acolo unde au fost duşi pentru reeducare, au organizat o adevărată reţea de disidenţă, plătind, de cele mai multe ori cu viaţa această îndrăzneală. Au fost şi cazuri când s-au supus, din teamă sau din oportunism, şi

ajunşi la anii maturităţii, s-au întors în ţara de baştină ca şi exponenţi ai noii orânduiri, trădându-şi părinţii şi neamul. Adunarea s-a comandat mult mai devreme ca de obicei. Comandantul ţinea să părăsească cât mai repede locul crimei, simţind că spiritele se cam încinseseră, chiar şi dacă purtau pe faţă semnele resemnării. Coloana s-a pus în mişcare cu greu, iar intervenţiile călăreţilor nu au făcut decât să încurce lucrurile. Oamenii nu-şi mai puteau struni caii, coloana se lăbărţa, iar comandantul galopa în jurul căruţelor, agitând ameninţător automatul. La un moment dat Suru se opri, refuzând să asculte de îndemnurile disperate ale tatii. Nici biciuşca, nici nagăicile călăreţilor înfuriaţi nu l-au putut scoate din încăpăţânarea-i de catâr. Fără să vrem am rămas în coada coloanei, tremurând la gândul represaliilor inevitabile, ce urmau să vină. Disperat, tata începu să-i mângâie botul, să-l sărute, să-l tragă uşor de căpăstru. Aşteptam o minune şi minunea s-a întâmplat! Suru a pornit pe urmele stăpânului său, tras de căpăstru. Era o soluţie, dar o soluţie care l-a obligat pe tata să meargă pe jos, cu mâna ridicată sus, pentru a-l ţine pe Suru permanent sub control. Orice încercare de a-l lăsa liber, sau de a-l trage de hăţuri, era sortită eşecului. Suru se oprea, începea să dea din cap şi nu pornea decât dacă era ţinut strâns de căpăstru şi mângâiat din când în când pe bot. Un capriciu care i-a amuzat pe cei care ne mânau ameninţându-ne, dar care avea să aibă un rol deosebit în calvarul la care eram supuşi, Drumul Crucii, cum avea să-l denumească mama. Tatar–Bunarul odată depăşit, coloana urma s-o ia spre nord, spre Sărata, o localitate situată la vreo douăzeci, poate şi mai mulţi, de kilometri. Eram încă în plină zi, angajaţi pe drumul principal ce avea să ne ducă la Palanca, când un survol la mică înălţime, executat de trei avioane de vânătoare româneşti, creă o stare de panică în rândul deţinuţilor, dar mai ales al însoţitorilor noştri, care, descălecând, se adăpostiră sub burţile cailor. Avioanele dispărură înspre est şi coloana se urni din nou. Liniştea restabilită nu dură însă prea mult. Avioanele reapărură, de astă dată din faţă, şi împrăştiară moartea cu rafalele de mitralieră. Printre primii care căzură fu chiar comandantul, urmat de o serie de călăreţi ai săi. Caii scăpaţi liberi, o luară razna. Nu puţini însă, căzură cu călăreţi cu tot. Despre eventualele victime din rândul deţinuţilor, nu-ţi puteai da seama decât după strigăte şi vaiete. Fiind în căruţe, cei seceraţi rămâneau alături de cei vii. Partea coloanei care a avut mai mult de suferit a fost cea din faţă. Caii loviţi de gloanţele ucigaşe provocară în căderea lor o învălmăşeală de nedescris. Căruţele din faţă blocară drumul, provocând o comprimare a coloanei. Ce-au văzut piloţii în survolul lor nu se va şti niciodată. Victimele din rândul deţinutilor vor rămâne însă o amintire de neşters pentru supravieţuitori. Avioanele nu s-au mai întors, iar beneficiarii acestui atac aerian au fost deţinuţii rămaşi în viaţă. Călăreţii rămaşi teferi au renunţat la simţul datoriei patriotice, atât de inoculat de către orânduirea sovietică în sufletele lor tinere, şi, ca la o comandă, au luat-o în galop înspre est, peste culturi, ocolind şoseaua. După clipe lungi de nedumerire, de linişte nefirească în faţa tragediei, într-una din căruţe se săltă silueta unui bărbat de înălţime medie, cu o mustăcioară bine cunoscută nouă, care cu o voce hotărâtă, de adevărat comandant de oşti, ceru să fie ascultat. Părea neverosimil, dar cel care dorea să ia cuvântul nu era altul decât Alexandrov, fostul ofiţer alb, diadia Saşa al nostru. Tata, încă buimac, mi-

l lăsă pe Suru în grijă şi strecurându-se printre căruțe, se săltă alături de prietenul său despre a cărui soartă nu mai ştia nimic. Aruncându-se unul în brațele celuilalt, plângând în hohote, cei doi prieteni îngenunchează şi cu ochii îndreptați spre cer, îi mulțumiră Lui Dumnezeu. Scena îi molipsi şi pe ceilalți şi într-o atmosferă de pioşenie, în genunchi, maturi şi copii au început să se roage. Printre sughițuri de plâns a răsunat smerit „Tatăl nostru carele eşti în ceruri…“ Nu departe de Alexandrov, dintr-o altă căruță se ridică un bărbat înalt, cu o cruce în mână. „Sunt preotul Mihailă din Sofian. În numele lui Dumnezeu vă binecuvântez! Mare este mila Lui! Acum, să ne adunăm morții şi să-i îngropăm creştineşte, rugându-ne!“ Murmure de aprobare însoțiră vorbele preotului. Alexandrov ceru linişte. „Este minunat că avem un preot printre noi, aşa cum minunate au fost şi vorbele lui. Dar, în circumstanțele actuale, nu putem rămâne pe loc. Trebuie să ne mişcăm, să părăsim cât mai repede posibil această zonă. Morții îi vom lua cu noi şi-i vom înmormânta într-un loc mai sigur. Trebuie să abandonăm caii morți şi căruțele rămase fără cai şi să ne strângem cum putem. Propun s-o luăm spre sud, pe lângă malul lacului Sasâk, zonă în care este puțin probabil să întâlnim militari, de orice fel. Nu este o zonă propice nici pentru atac, nici pentru organizarea apărării. Prezența avioanelor ne-a arătat că linia fontului se apropie, ori, şoseaua va fi drumul pe care unii se vor retrage, iar ai noştri vor înainta. Dacă cineva cunoaşte zona şi doreşte s-o ia pe alt drum, bineînțeles că poate s-o facă. Totul este să nu creăm panică şi să evităm întâlnirea cu linia frontului. Important e că am scăpat de deportare. În rest, numai Dumnezeu poate şti ce se va mai întâmpla! Dacă sunteți de acord, să trecem la treabă. Timpul este foarte prețios!“ Un nou murmur de aprobare răzbi, mâinile fluturară deasupra capetelor şi oamenii, în cea mai mare parte necunoscuți între ei, începură să se îmbrățişeze. Începură pregătirile pentru drum, când un grup de cinci bărbați se apropie de Alexandrov. „Nu ştim dacă e bine, dar noi o luăm înapoi spre Ismail. Vom ocoli şoseaua principală şi ne vom ascunde prin satele întâlnite.“ „Bineînțeles că puteți pleca pe alt drum. Noi vă dorim succes şi multă putere!“ Alexandrov se dovedi a fi un bun organizator. Pregătirile de plecare se desfăşurară fără incidente. Oamenii erau fericiți că se găsise cineva care să-şi asume răspunderea, să-i îndrume, să comande. Vestea că Alexandrov fusese ofițer în armata țaristă sădi şi mai multă încredere în oameni. Se făcu o regrupare a oamenilor pe căruțe, o căruță fu eliberată pentru a transporta cei cinci morți, Alexandrov îşi trase căruța în fruntea coloanei, ariergarda fiind asigurată, de voie, de nevoie, de Suru al nostru, datorită năravului său. Coloana o luă spre Trapivka, o mică localitate pe malul lacului. Cam în acelaşi timp cu noi au pornit şi cele cinci căruțe, hotărâte sa meargă în direcția Ismailului. Aveam de parcurs circa zece kilometri, pe un drum de pământ, plin de praf şi de gropi. Tata şi-a luat rolul în serios şi ținându-se strâns agățat de căpăstru, îl trăgea pe Suru după el. Era istovit, cu tălpile găurite şi răni la picioare. Mama se bucura de îngrijirile doamnei Maria şi ale soției lui Alexandrov, dar starea ei se înrăutățea continuu. Lulu era şi ea depăşită de evenimente şi plângea pe furiş. Eu, vorbărețul de altădată, tăceam chitic. Am încercat să-l schimb pe tata, dar Suru nu a acceptat această variantă. Soluția aleasă de Alexandrov s-a dovedit salutară. Nici țipenie de militari sovietici.

„Tată, ce ne facem dacă Suru n–o să mai vrea deloc să meargă?“ „Lasă, Bob, lui Suru trebuie să-i mulţumim că am ajuns în coada coloanei şi am scăpat cu viaţa în timpul atacului avioanelor, şi culmea, a avioanelor noastre! Acum şi dacă nu mai vrea să tragă, ne înhămăm noi şi o ducem pe mama la bunica, la Tuzla. Acolo sunt sigur că se va face bine!“ „Crezi că am scăpat de pohodul na Sibiri?“ „Da, Bob! Suru a transformat pohodul în povod.“ „Cum aşa?!“ „Păi, povod înseamnă să duci un cal de căpăstru, şi noi tocmai asta şi facem.“

*
* *

Trapivca a fost primul popas făcut în condiţii cât de cât omeneşti. Oamenii din sat, la început doar curioşi, mai apoi mai mult decât ospitalieri, au lăsat căruţele să intre în ogrăzile lor, s-au ocupat de adăparea cailor, au pus pe masă tot ce aveau mai bun din puţinul ce-l aveau. Uhaua, peştele rasol sau prăjit au descreţit frunţile foştilor deţinuţi, iar rachiul de porumb a adus şi un strop de veselie. Înmormântarea celor ucişi a fost lăsată pe a doua zi. Căruţa cu cadavre a fost dusă direct la cimitir, unde cei apropiaţi au făcut şi priveghiul. Încă o dată, vorba românului – morţii cu morţii, viii cu viii – şi-a demonstrat cu prisosinţă valabilitatea. Plânsetele şi tânguielile priveghiului au încetat pe la miezul nopţii, iar viii s-au alăturat viilor, la un pahar de rachiu. Morţii au rămas în căruţă, sub lumina sclipitoare a stelelor. Atitudine neobişnuită, în circumstanţe neobişnuite. A doua zi toţi au asistat la înmormântarea improvizată, mânaţi parcă din urmă de gândul plecării. Cu toţii doreau să se îndepărteze de zona drumului principal. Îndemnul lui Alexandrov de a se îndrepta spre mare, urmând malul lacului până la localitatea Liman, fu primit cu încredere. Cum starea mamei nu mai permitea nici un drum hazardat, tata hotărî să se despartă de coloană, sau mai bine zis de ceea ce mai rămăsese din ea, pentru a porni pe drumuri lăturalnice în direcţia Sărăria–Tuzla. Despărţirea de Alexandrov a fost grea. La un moment dat şansa ne-a surâs şi ne-am regăsit în mod nesperat. Acum însă, nimeni nu mai credea într-o nouă şansă. Lacrimi şi îmbrăţişări, singurele manifestări posibile în astfel de împrejurări. Vorbele nu mai aveau nici un rost. Tăcere şi lacrimi, doar atât! „Daniil Stepanâci, dragul meu! Dacă scap, vin după voi, la Sărăria sau la Tuzla, ca să ne întoarcem împreună la Ismail. Acum trebuie să am grijă de oamenii ăştia dezorientaţi, care m-au ascultat. Cred că nu am greşit, eu cred că am ales bine. E o zonă moartă pentru operaţiuni militare. Să dea Dumnezeu să am dreptate!. Dacă poţi, nu te mai opri până la Tuzla. Acolo este un bun sanatoriu şi trebuie să găseşti ceva personal medical şi medicamente. Dumnezeu să vă aibă în paza Lui! Adio, prietene!“ „Adio, Saşa!“ Încărcaţi cu apă proaspătă, mămăligă şi peşte prăjit, cu tata ţinându-l pe Suru de căpăstru, am pornit-o spre est, de fapt spre nord-est, în direcţia satului Caragaci, cam la şapte–opt kilometri de Trapivca. Din direcţia şoselei principale răzbăteau, din ce în ce mai des, bubuituri de artilerie. Deodată s-a întâmplat o minune. Suru a dat de câteva ori din cap, s-a eliberat de braţul care-l ţinea de căpăstru şi a pornit plin de energie la drum. Tata se ţinea după el, nevenindu-i să-şi creadă ochilor. După câţiva kilometri de mers „cot la

cot“, s-a urcat în căruță, a preluat cu grijă hățurile şi toate au început să meargă ca pe roate. Nici un fel de incidente nu au mai împiedicat avansul nostru spre ținta finală. Am ajuns în Sărăria după ora prânzului şi ne-am oprit în fața casei bunicilor. Totul era pustiu, mai mult, în paragină. Ne-am îndreptat spre casa unchiului Vasile, unde cumnata tatii ne-a pus la curent cu cele petrecute. Atât unchiul Vasile, cât şi unchiul Ananie, au fost arestați şi duşi la Cetatea Albă. Apoi li s-a pierdut urma. Sora lor, Ana, îşi pierduse şi ea soțul în aceleaşi împrejurări, locuia cu bunica şi cei doi copii la Tuzla, ferindu-se să se mai întoarcă la Sărăria. Un frate, fratele bunicului, beţiv notoriu, pentru un dram de vodcă îi vânduse pe ai săi. Bunicul plătise cu viața această trădare „frățească“, iar soarta fiilor săi era un semn de întrebare. „Dănilă, ce-i cu voi aici? Ce-i cu nevastă-ta?“ „Acum e mai bine. Am scăpat ca prin minune din coloana morții, a deportaților. Sunt prea multe de povestit, dar starea lui Leolea e foarte gravă şi vreau să ajung la Tuzla, la Ana, să caut un medic sau o soră medicală, să văd ce se mai poate face. Spune-mi, mai sunt sovietici pe aici? N-aş vrea să dau cu ochii de ei!“ „Nu, nu mai e picior de rus pe aici! Au plecat într-o noapte lăsând totul baltă. Unchiul nostru, nemernicul, a fugit şi el! Ştii că după ce ne-a turnat pe tata şi pe noi, a lucrat la ei la sfatul popular?! Dacă rămânea aici, cred că oamenii l-ar fi spânzurat! E bine să mergeți la Tuzla, acolo la sanatoriu trebuie să mai fie cineva care să vă ajute. Aici, nu avem decât o bătrână vrăjitoare, care ştie multe, dar e prea bătrână. Mergeți sănătoşi! Vă aşteptăm la întoarcere! Să ştii că nici la Tuzla nu mai sunt sovietici. Dumnezeu să vă păzească!“ Suru ştia ce ştia. Nu mai erau decât cincisprezece kilometri, care trebuiau parcurşi până la căderea nopții, şi el a simțit asta. Cu toții păream mai vioi, în aşteptarea încheierii calvarului. Mama ieşise şi ea din toropeala care o cuprinsese, aducând un strop de bucurie şi speranță în sufletele noastre. Seara târziu, ne-am oprit în fața porții mătuşii Ana, fără să îndrăznim să coborâm din căruță. E greu de explicat ce se întâmpla cu noi. Eram bucuroşi? Eram sfârşiți? Eram temători? Era o stare complexă, o mixtură din toate acestea. Apariția Anei în poartă ne aduse la realitate. „Dănilă, tu eşti dragul meu?!“ „Da, Ana, eu sunt, adică, noi suntem! Se pare că am scăpat de coşmar! Mama e bine?“ Cu lacrimi în ochi, Ana dădu afirmativ din cap şi sări în brațele fratelui său. Plângeau amândoi, plângeam şi noi. Numai mama zâmbea. Mai era cineva care dădea semne de mulțumire. Suru dădea de zor din cap, parcă pentru a cere să fie deshămat. Ana ne îmbrățişă pe noi copiii, apoi se aplecă peste chipul chinuit al mamei şi o sărută pe frunte. Se repezi spre poartă şi o deschise. Suru pătrunse cu un aer triumfal în ogradă şi nu se opri decât când dădu de o căpiță cu fân. Cred că pentru el era suprema răsplată. Câtă căldură în primirea făcută de aceste rude necăjite! Câtă durere în vorbele lor, în depănarea faptelor petrecute, în aceste localitați mici, ale căror eroi, cu sau fără voia lor, au fost bunici, unchi, mătuşi, veri sau verişoare. Suferiseră mai mult decât noi, pierduseră mai mult decât noi. Verişoara era cam de vârsta mea, vărul era chiar de vârsta lui Lulu. Au încercat să ne intre în voie, noi fiind considerați orăşenii, şcolitii. Nu a trebuit să se irosească mult timp pentru a şterge această diferență de „clasă“. Copiii rămân copii şi de aceea sunt minunați. Oricâtă durere ar sălăşlui în sufletele lor, se găseşte întotdeauna loc şi pentru clipe de bucurie. Ana,

secondată de o felceriță de la sanatoriu – de mult nu mai era picior de medic pe acolo – s-au dedicat mamei. Condițiile igienice din casă au adus primul plus în drumul spre vindecarea sperată. Şi au mai adus pe cineva – o bătrână de optzeci de ani, vraciul dintotdeauna al satului, devenit cu timpul stațiune balneoclimaterică. Lipsa medicamentelor a impus acest lucru, şi, în plus, minunile pe care reuşea să le facă această bătrână, în cazuri disperate. Unii o numeau vrăjitoarea din Tuzla. Blândețea ei şi mai ales căldura privirilor sale nu aveau nimic de a face cu imaginea unei vrăjitoare. Avea însă o autoritate aparte, pe care o exercita pe nesimțite. Dovadă a fost modul în care a preluat conducerea ostilităților în lupta cu boala, sau mai bine–zis, cu moartea. Totul se baza pe o lungă experiență, pe cunoaşterea plantelor, pe efectele tămăduitoare ale nămolurilor. Ceaiurile şi un regim sever au fost armele cu care a început lupta cu rinichii. Plăgile de pe corp, în special de pe picioare, le-a acoperit cu un strat subțire de pomadă, secretul compoziției fiind păstrat cu sfințenie. Un lucru totuşi am aflat. La baza acestui unguent minune, stătea un amestec din nămolul de Tuzla cu nămolul de Burnas. Bătrâna a stat zi şi noapte la căpătâiul bolnavei, nepermițaându-şi luxul de a ațipi nici o clipă. Această „Baba Yaga“, cum o numeau copiii, a adus până la urmă lumină în sufletele noastre şi viață în trupul istovit al mamei. La o săptămână, rănile au început să se cicatrizeze, iar regimul alimentar sever a început să se îndulcească puțin câte puțin. În acest timp, nici o autoritate nu s-a făcut simțită în localitate, şi nici în împrejurimi. Se părea că şi cei care fugeau, şi cei care atacau, uitaseră de acest colț, care era, totuşi, pământ basarabean! Acesta a fost marele nostru noroc, acesta a fost şi norocul celor conduşi de Alexandrov. Pe 30 iulie, trei militari călare au intrat pe strada principală din Tuzla. Un plutonier major de jandarmi, însoțit de doi tineri soldați, probabil în termen, salutau cu zâmbetul pe buze, agitând câte o puşcă în mâna dreaptă, populația Tuzlei, ieşită la porțile caselor. Era o primire liniştită, dar plină de căldură. O teamă ascunsă, inexplicabilă, reținea explozia de bucurie din sufletele oamenilor. Un an de zile, doar un an, a fost suficient pentru a schilodi sufletele acestor oameni, altădată atât de expansivi în exprimarea sentimentelor. La îndemnul plutonierului major, oamenii au început să-i urmeze pe călăreții eliberatori. Ajunşi în fața vechii primării, cu o voce tunătoare, plutonierul major anunță: „Pe 25 iulie sovieticii au fost alungați dincolo de Nistru.“ A fost semnalul dezlănțuirii mulțimii prin strigăte de bucurie, prin urale. Un moşneag a apărut cu un drapel al regatului României şi l-a întins plutonierului major, pentru a-l flutura de la înălțimea calului. Lumea se îmbrățişa, lumea plângea. Jandarmul, cu o voce sugrumată, dădu citire proclamației de eliberare, semnată de Antonescu. „…Lupta pentru dezrobirea brazdei româneşti de la răsărit s-a terminat…“ O voce din mulțime strigă: „Trăiască Regele Mihai, trăiască Antonescu, trăiască Armata Română!“ Uralele izbucniră acoperind vocea jandarmului, mai bine–zis a şefului de post, care încerca în zadar să se facă auzit. O bătrână apăru cu o tavă pe care aburea o mămăligă, alături de o solniță. „Să ne ierți domnule ofițer, dar pâine nu mai avem de mult…“ Noul şef de post coborî de pe cal, luă cu o lingură, ce o ținea în buzunarul de la piept, puțină mămăligă, presără un pic de sare şi duse solemn lingura la gură. „E bună mămăliga măicuță. Ca la mama acasă! Va fi şi pâine,

numai să se îndepărteze frontul de Nistru, să puteți lucra în liniște și pace.“ „Ce credeți Dumneavoastră, Armata Română o să lupte și peste Nistru?“ „Generalul Antonescu a hotărât deja acest lucru. Trebuie eliberați și românii de dincolo de Nistru, din Transnistria. Și ei sunt frații noștri și au suferit mai mult decât noi! Este vorba de un război sfânt, împotriva bolșevismului. Trebuie să mergem alături de aliații noștri nemți. Noi trebuie să ajungem până la Bug, așa cum s-a înțeles Antonescu cu Hitler. Odessa va fi port românesc! Hitler ne-a promis și Ardealul furat de unguri. Da, războiul nu s-a terminat!“ Dănilă asculta vorbele jandarmului și nu-i venea să creadă. Românii mânați într-o cruciadă?! Dar timpul cruciadelor trecuse, rămânând doar gustul amar din cărțile de istorie. În sinea lui se autoliniștea spunându-și : „Ce știe acest jandarm?“ Și totuși, așa avea să se întâmple, și Dănilă, ca și mulți alții, aveau să guste amarul de pe front. Oamenii, nedumeriți de ceea ce ar putea însemna „războiul sfânt“, dus printre străini, s-au întors gânditori pe la casele lor, în așteptarea a ceea ce urma să vină. Întrebări și răspunsuri însoțeau mersul agale spre case. „Măcar rușii nu ne-au trimis pe front!“ „Măi omule, dar ai uitat de cei deportați? Uite, în satul nostru, câți au dispărut fără urmă?! Înainte de a vorbi, mai și gândește puțin!“ „Lasă-mă frate, că știu eu ce spun! Rușii nu ne-au pus să ne războim pentru necredința lor. Ce-i aia război sfânt?! Păi la câte credințe sunt pe pământ, ar trebui să trăim numai în războaie. Fiecare om crede în ce vrea, și vrea ceea ce a învățat de la strămoșii lui. Uite, la nemții noștri de la Șaba, ce rău ne-au făcut ca să ne războim cu ei?! Ne-au învățat numai lucruri bune, dar ei nu cred ca noi, sunt evangheliști. Sunt franțujii de la Paris, ce dacă sunt papistași, sau mai știu eu ce?! Sunt oameni cinstiți și vecini buni! Război sfânt!? Cum poate fi un război sfânt, când te duci ca să ucizi?! Porunca noastră creștină spune ,,să nu ucizi!’’ Păi cum vine asta?!“ „Tu nu înțelegi că nu noi am venit peste ei, ci ei au năvălit peste noi și ne-au ucis și deportat părinții și frații, și surorile și copiii?! Păi dacă-i iertăm azi, mâine sunt iarăși peste noi! Mai gândește-te, frate, că parcă ai fi de-al lor! Eu zic să ne despărțim, ca să nu ne luăm la harță. Bandiții trebuie pedepsiți! Că veni vorba de nemții de la Șaba, știi ce le fac hoților de cai? Le taie o ureche, ca să fugă de lume, și bine le fac!“ Între timp lucrurile au început să se precipite prin satele eliberate. Oamenii doreau să desființeze pe loc colhozurile, să-și ia înapoi pământul, și atelajele, și vitele, dar nu știau de unde să înceapă. Nici șeful de post nu știa ce era de făcut și se bâlbâia în fața oamenilor porniți pe fapte, adeseori necontrolate. Dacă primii funcționari trimiși de administrația română încercau să preia treburile obștești la oraște, în sate acest lucru întârzia provocând mari dezordini. Erau atâtea de făcut, iar primii veniți, oportuniști prin excelență, priveau totul prin prisma unor interese personale. Într-un fel, istoria lui 1918 se repeta. Cum însă problemele frontului erau pe prim plan, dispozițiile comandamentelor militare erau litera de lege, toate celelalte aspecte ale vieții cotidiene trecând în subsidiar. Zilele petrecute la mătușa Ana au fost salvatoare pentru mama. Baba Yaga, aceasta minunată vrăjitoare, a făcut ceea ce poate nici medicii n-ar fi reușit să facă în acele vremuri. Au fost neortodoxe metodele ei, dar au salvat-o pe mama. Înconjurată de multă căldură din partea tuturor celor din jur, mama s-a refăcut nesperat de repede. Începutul lui august ne-a prins în căruță, cu un Suru foarte ascultător,

refăcând acelaşi traseu. Tot drumuri lăturalnice, pentru a evita întâlnirea cu trupele ce se îndreptau spre front. De data aceasta însă, condiţiile şi starea de spirit erau altele. Popasurile erau popasuri, cu opriri prin sate, printre oameni primitori, mulţi dintre ei în aşteptarea unor rude deportate. Oamenii ne fericeau pentru că am scăpat, oferindu-ne tot ce aveau mai bun prin case. Acest început de august a adus însă şi amărăciunea provocată de înţelegerea dintre Hitler şi Antonescu privind participarea armatei române la luptele pentru cucerirea Odessei şi deschiderea unui front în direcţia Crimeei. Împotriva părerilor unor politicieni de vază, ca Maniu şi Brătianu, Antonescu se ţinea de poala lui Hitler în speranţa unei mari recompense – Ardealul, Basarabia, Bucovina şi Transnistria. Recunoscut, ca militar de vază, era contestat ca om politic. Era prea orgolios ca să mai asculte de cineva. Se şi vedea la masa învingătorilor, egalul celor cu care se asociase împotriva logicii şi a ideilor pe care le proliferase la întoarcerea de la Saint-Cyr, el, marele francofil. După două luni de la trecerea Prutului, lua în mână bastonul de mareşal şi Crucea de Fier. Steaua lui părea să strălucească. Drumul armatei române în direcţia Odessei a fost greu, marcat de mari sacrificii în vieţi omeneşti. Multe familii au fost îndoliate, iar răniţii întorşi de pe front au prezentat în culori sumbre victoriile obţinute de români la „eliberarea“ Transnistriei. Armata, prost dotată şi echipată, a fost lăsată să se descurce singură de către marele ei aliat. Sovieticii erau hotărâţi să-şi vândă scump pielea şi să apere bogăţiile pe care le ascundea Ucraina. În Ţară, şi chiar în Basarabia şi Bucovina, tot mai multe voci dezaprobau participarea în continuare a României la războiul „sfânt“. Pentru Antonescu însă, a fost un titlu de glorie să instaleze în Transnistria administraţia românească. Dar cel mai reprobabil lucru pe care l-a făcut Antonescu a fost, sub presiunea nemţilor, deportarea evreilor şi a ţiganilor, în acest teritoriu. Oricum, mareşalul se ţinea pe picioare, iar regimul dictatorial instituit în ţară ţinea sub control casa regală. Cu toate că am ocolit drumurile principale, odată cu apropierea de Ismail, întâlnirile cu unităţile militare ce se îndreptau spre front, nu au putut fi evitate. Nu a fost un impediment propriu–zis, doar că înaintarea cu căruţa a fost îngreunată. Am avut parte de oameni minunaţi, care ne-au ajutat cu alimente – conserve, pâine cazonă, aşa cum îmi plăcea mie, şi altele. Un medic militar s-a oferit chiar s-o consulte pe mama, asigurându-ne că totul era în ordine. Prin ei am aflat că Ismailul a fost eliberat fără lupte, că oraşul era practic neatins de valul războiului şi că viaţa începea să se aşeze pe un făgaş normal. Flota militară sovietică s-a retras fără a încerca să opună vreo rezistenţă, iar cea română a renunţat la atac, tocmai pentru a salva oraşul de la distrugere. Şi armata terestră s-a retras în linişte, ceea ce a permis românilor să pătrundă în oraş în cele mai paşnice condiţii. Păcat că această retragere a fost precedată de o activitate intensă a organelor ministerului de interne, care a lăsat Ismailului răni adânci. Oameni nevinovaţi, familii întregi, au luat drumul deportărilor fără întoarcere. Râşcov, Rusev, Nicolovschi au comis crime abominabile, lăsând pentru posteritate dovezi de neşters, probe de acuzare, nu numai împotriva lor ci şi pentru întregul sistem pe care-l slujeau cu ochii închişi. Important era ca cineva să facă uz de ele. Viitorul avea să demonstreze contrariul, cel puţin în ceea ce priveşte România.. Ultimul popas

l-am făcut la Fântâna Zânelor. Aceiaşi oameni primitori, aceeaşi căldură în gesturile lor primitoare. Ne consideram privilegiaţi ai soartei, pentru că puţine căruţe au reuşit să facă drumul de întoarcere. Mulţi se ascundeau încă prin satele mai depărtate de drumul principal, neîncrezători în evenimentele ce se perindau cu repeziciune. Dimineaţa, în zori, am pornit să facem ultimul tronson care ne mai despărţea de Ismail. Dintr-o curte apropiată, tocmai îşi făcuse apariţia o căruţă, cam ca a noastră, ce se pregătea să meargă în aceeaşi direcţie. Surpriza a fost imensă, căci vizitiul nu era altul decât Alexandrov, bunul nostru diadia Saşa. Reuşise să îndrume coloana de deportaţi până în satul Liman, îi convinsese să nu se grăbească să se întoarcă, se ocupase ca un adevărat comandant, de răniţii care, ironia soartei, purtau în ei gloanţe trimise de raidul avioanelor româneşti. Cum s-a putut confunda o coloană de căruţe cu deportaţi, escortaţi de o mână de călăreţi, nimeni nu a vrut să înţeleagă. Răspunsul dat de unii era bine cunoscut: la război, ca la război! De fapt nu a fost singurul lucru care nu se lăsa înţeles. Erau prea multe întrebări, iar vremurile erau chiar „ca la război“. Intrarea în Ismail s-a făcut pe înserate, cu nenumărate controale făcute de grupe de grăniceri, cu nedumeriri exprimate stereotip – „Cum, aţi scăpat din deportare?!“ Acasă, totul părea neschimbat. Bunica, tanti şi Barby, ne-au întâmpinat cu lacrimi şi mulţumiri aduse lui Dumnezeu. „Numai o minune cerească v-a putut smulge din ghearele diavolilor roşii, a antihriştilor!“ „Ce ştiţi de Mircea, de Valeria, de George? Au mai trecut pe acasă?“ „Valeria a plecat la Clava, la Râmnicu Vâlcea, la ceva rude de-ale Clavei. Nu ştim nimic de ea. Mircea a trecut în fugă, dar a trebuit să se întoarcă la unitate. Arăta bine. Era cavalerist. George s-a dus în spatele armatei, pe front, să scrie articole pentru un ziar din Bucureşti. Ce să zic, numai el lipsea de acolo!“ Toată noaptea am stat să povestim calvarul prin care am trecut. Întrebări, răspunsuri, lacrimi. Multe lacrimi! Eram printre primii scăpaţi din coloana morţii şi, ca atare, eram asaltaţi de vecini, de necunoscuţi care îşi aşteptau rudele deportate. Întoarcerea noastră a reaprins în sufletele multora speranţa. Sub îngrijirile atente ale bunicii, mama redevenea aceeaşi femeie veselă, grijulie şi iubitoare faţă de noi. O umbră de amărăciune însă cobora pe chipul ei, când nu era observată. Plecarea Valeriei, care luase de bună deportarea noastră şi, bineînţeles, soarta lui Mircea. Îl ştia pornit pe fapte mari, cu portretul lui Hitler în suflet, gata să lupte până la capăt împotriva bolşevicilor. Îl ştia, însă, impulsiv şi schimbător, şi tocmai de aceea se temea pentru el. Şi avea de ce! Zilele care au urmat au fost dedicate de dl. Davâdov formalităţilor, şi nu au fost puţine. În primul rând a trebuit să predea primăriei calul şi căruţa. Trebuia dovedită proveniența acestor „bunuri“. „A cui este acest cal şi căruţa?“ „Mi-au fost date şi calul şi căruţa la arestare pentru a putea însoţi cu familia coloana de deportaţi. De fapt, când au venit să ne ridice, au adus şi mijlocul de transport cu care să plecăm sub pază armată.“ „Staţi puţin, că nu înţeleg nimic! Vreţi să spuneţi că v-au adus acasă şi calul şi căruţa ca să puteţi fi deportat?! Asta-i bună! N-am mai auzit aşa o gogomănie. Şi cum de nu v-au deportat?!“ „În timpul unui bombardament am reuşit să scăpăm de sub escortă şi să ne ascundem. După ce s-au retras sovieticii, ne-am întors acasă şi m-am prezentat la primărie.“ „Am auzit multe despre deportări, dar ştiam că oamenii erau duşi pe jos, nu cu

căruța. Hai să fim serioşi! Spuneți-mi de unde aveți calul şi căruța, ca să ştim de unde le-ați luat, asta ca să nu folosesc alt termen. Dacă ați vrut să-l restituiți, trebuia să vă duceți la cel pe care l-ați păgubit.“„Vreți să insinuați că am furat?! Pe ce lume trăiți, domnule?! De unde Dumnezeu v-au adus?!“ „Asta nu e treaba dumitale! Totuşi, ca să vă lămuresc, vin ca trimis oficial din Vechiul Regat pentru a face ordine în această provincie românească, unde domneşte dezordinea. Dar dacă tot ne punem întrebări, spune-mi domnule, sau tovarăşe, Davâdov parcă ai spus, cum de vorbeşti aşa de bine româneşte?“ „Davâdov este numele pe care mi l-au împrumutat sovieticii ca să aibă cât mai mulți „ruşi” în Basarabia. Numele meu este Davidescu, şi mă trag de la Piatra Neamț. Ştii ceva, domnule „însărcinat al Vechiului Regat”, dacă refuzi să faci formele pentru predarea calului şi a căruței, îl leg de pomul din fața primăriei şi pun şi un afiş – „de vânzare; adresați-vă primarului”. Să ştiți că aceşti cai şi aceste căruțe au fost rechiziționate nu ca să-i ajute pe deportați, ci ca să fie trecute dincolo de Nistru.“ N-a fost singura întâlnire cu birocratismul noilor venetici. Au urmat destule şi poate că încurcătura cea mai mare a fost legată de redobândirea numelui. Întreaga arhivă de la starea civilă a fost distrusă înainte de retragerea administrației sovietice sau, poate, transportată în Uniunea Sovietică. Oricum, mormanul de cenuşă din curtea primăriei demonstra, fără tăgadă, că măcar o parte din acte au fost arse. Cum certificatele de naştere fuseseră reținute la sovietul orăşenesc cu ocazia rebotezării, era greu de demonstrat ceva pe bază de documente. Era o cale de reconstituire a actelor pe bază de mărturii, procedură uzitată chiar şi în România, dar, şi aici, ca şi în alte domenii, cuvântul hotărâtor îl avea şpaga. Să introduci corupția din primele zile ale eliberării, aplicând-o pe spinarea unor oameni năpăstuiți, era mai mult decât imoral. Şi să nu uităm că acest lucru se petrecea în condițiile unei dictaturi militare, având în frunte un om recunoscut ca incoruptibil, când disciplina militară ar fi trebuit să impună, la rândul său, o disciplină civică. O şpagă consistentă ne-a redat, până la urmă, dreptul de a păstra numele strămoşilor şi, aşa, spre imensa bucurie a lui Lulu, am redevenit familia Davidescu. Vestea întoarcerii Stavrovilor a adus o clipă de bucurie în sânul vechilor prieteni de familie. O întâlnire la Alexandrovi a constituit un prilej de satisfacție, dar şi de amărăciune. Ei nu ştiau nimic de soarta lui Şuric, iar noi de cea a lui Mircea. Atât casa lui Alexandrov, cât şi cea a lui Stavrov, au fost devastate în timpul retragerii administrației sovietice. De cine, era greu de spus! În astfel de circumstanțe nu poți avea încredere nici în cei din jur. Spectrul sărăciei se ridica amenințător asupra acestor familii, altădată lipsite de grija zilei de mâine. Totuşi, lucrurile păreau să reintre în normal. Protopopul Popescu, încadrat de slujitorii bisericii rămaşi în viață, s-au apucat să readucă la liman ceea ce mai rămăsese din clădirea Consistoriului. Bineînțeles că Dănilă era printre ei. Marele absent era Dracinschi, sufletul de odinioară al acestei instituții, atât de respectate în Ismail. În mijlocul acestei atmosfere optimiste, într-o seară liniştită de septembrie, s-a întâmplat inevitabilul. A sosit ordinul de mobilizare al lui Dănilă Davidescu. Fostul sublocotenent din armata țaristă era încadrat ca plutonier major. N-am aflat nimic despre soarta lui decât în iarna lui ’42, când am primit veşti de la Odessa. Acolo avea să rămână, la o unitate de spate, până

la marea retragere din primăvara lui 1944. Chiar în ajunul plecării pe front, am avut surpriza plăcută de a primi vizita Silviei. A intrat zâmbind, oarecum jenată de situație, şi înainte de a îmbrățişa pe cineva, cu lacrimi în ochi, cu voce tremurândă, a spus: „Nu vă speriați, dragii mei, nu sunt nebună! E o poveste lungă şi tristă. După arestare şi după tot ce mi-au făcut mie şi lui Paul, am fost în stare de şoc. Când mi-am revenit, asta s-a întâmplat după ce l-au lichidat pe Paul, am înțeles că m-au declarat schizofrenică, pentru a mă termina. Gândul la fetița mea m-a salvat. Ştiam că trebuie să trăiesc pentru ea şi am reuşit să fiu mai şmecheră decât ei, mai bine zis, decât doctorul Mircev. Am avut noroc cu o asistentă care nu făcea jocul lor şi care m-a învățat cum să mă comport. Nu, nu sunt nebună! Acum pot să vă îmbrățişez. Am auzit că v-ați întors din drumul morții, am vrut să vă văd şi să vă chem mâine la cimitir, la mormântul Ilenei, pentru un mic parastas. Să ştiți că ei îi datorez viața! A fost o martiră, o eroină. Dumnezeu s-o aibă în paza Lui, alături de Nani al ei. Ismailul era plin de răni. Nu suferise distrugerile războiului, dar purta la vedere rănile lăsate de un an de administrație sovietică. Şi erau multe, mult mai multe decât s-a scris în presa românească. Se spune că timpul vindecă orice durere. Aşa o fi cu unii. Eu însă cunosc mulți care au dus cu ei în mormânt aceste răni, acea imensă durere, şi care n-au putut să ierte în sinea lor şi, contrar preceptelor creştine, au murit cu ura în suflet.

*
* *

Cineva, răsfoind aceste pagini, m-a întrebat dacă au tangență cu o realitate trăită, dacă numele folosite reprezintă persoane reale, dacă am fost sau nu eroul acelor evenimente. Nu, este vorba despre ficțiune, o plăsmuire a imaginației, cum spune, în definiție, DEX-ul. Şi fiind vorba despre ficțiune, eroii mei au putut împrumuta orice fel de nume, întâlnite, bineînțeles, curent în acea parte a lumii, au putut participa la evenimente comune sau incredibile, uneori atât de incredibile încât până şi ficțiunea pare să sară peste cal. Şi m-a mai întrebat de ce nu am încheiat cu un epilog. La ce bun?! Ficțiunea e ficțiune! Tot aşa de bine puteam să mai scriu un volum, căci ficțiunea nu are limite, iar eroii fictivi sunt cel mai uşor de manipulat. Şi totusi, parcă ceva mă face sa reconsider acest fel de a fi sau, mai bine zis, de a gândi. Am avut personaje la adresa cărora, printre rânduri, am făcut unele insinuări privind viitorul lor. Să-i las suspendați de întrebări? Parcă n-ar fi bine. Nu-mi trebuie decât câteva rânduri de ficțiune în plus, pentru a lăsa lucrurile clare în mintea cititorului. Am să încerc să fac față acestui efort suplimentar, căci faza de finalizare presupune, fără îndoială, un efort. E greu să creezi eroi, dar nu-i deloc mai uşor să-i laşi baltă. Pentru Alexandrovi, de exemplu, au urmat doi ani grei, în care nu reuşeau să se despartă de Şuric. A trebuit să fie bombardat un lagăr de deportați de pe Volga, ca puținii supraviețuitori să ia drumul apusului, gonind spre casă. Aşa s-a întors şi Şuric şi, cu el, şi liniştea în această casă binecuvântată. Cu Mircea al nostru, lucrurile s-au petrecut altfel. Cavalerist din pasiune, germanofil prin crez, a participat la nenumărate misiuni de cercetare şi de luptă şi, păzit de o stea

norocoasă, a scăpat cu viața. Dar, prin 1943, sătul de mizeria războiului şi de „frăția de arme“ cu nemții, gustând din plin din atitudinea lor plină de aroganță şi dispreț, după un incident cu un ofițer german, în care s-au schimbat câteva lovituri mai puțin ortodoxe, dar fără a se apăsa pe trâgaci, a dispărut de pe front şi, travestit într-un mujic rus, neîngrijit şi cu barbă de lipovean, s-a strecurat, încet-încet, în direcția Nistrului poposind în Basarabia, în satul bunicului, unde s-a ascuns şi a aşteptat sfârşitul inevitabil al războiului. Statutul de dezertor nu l-a înspăimântat, convins fiind că idealurile prăbuşite trebuiau primenite cu ceva nou. A făcut rost de scrierile lui Marx, Engels, Lenin şi, nu în ultimul rând, ale lui Stalin, a citit şi şi-a renegat crezul. Hitlerismul, odată pus la zid, a fost înlocuit cu comunismul de tip sovietic! Totul s-a rezolvat odată cu sosirea armatelor sovietice şi întoarcerea armelor de către armata română împotriva Germaniei. Bolnav, s-a prezentat la cea mai apropiată unitate militară, s-a declarat rătăcit şi s-a pomenit reformat. Nu mai putea fi vorba de trădare, ci doar de clarviziune în schimbarea de opinie. Noul său crez a avut o evoluție fulgerătoare. Peste noapte, dacă se poate spune aşa, a devenit cel mai fervent admirator a tot ce venea de la răsărit, un rusofil intolerant. Anii au trecut şi încercările mele de apropiere s-au soldat cu eşec. De fapt nu numai ale mele, ci ale întregii familii. Valeria a oscilat între casă şi străini, mereu întorcându-se şi mereu plecând. În Ismail lucrurile încercau să reintre pe un făgaş normal, bineînțeles în limitele unui normal în vremuri de război. Dintre cei deportați, puțini au fost aceia care au reuşit să se întoarcă acasă. În general au scăpat aceia care au făcut parte din ultimele eşaloane de deportați. Despre soarta tragică a multora s-a aflat tocmai de la aceşti priveligiați ai soartei. S-a săpat la Tulceanov, s-a săpat la cimitirul evreiesc, s-a săpat la sanatoriul de la Bolgrad. Oameni împuşcați în ceafă, goi, stropiți cu lapte de var. Nu erau vremuri pentru investigații propriu-zise. Prea puține indicii de recunoaştere, prea puțin interes din partea autorităților. Verdictul „cadavre neindentificate“ a pus capăt acestor sumare investigații. Au fost reînhumați creştineşte, la alegere, de către cei care-şi căutau morții. Au apărut morminte, au apărut cruci, au apărut nume. Era şi acesta un mod de a încheia un capitol din viața zbuciumată a ismailenilor. Cum în Ismail oamenii manifestau un adevărat cult pentru morminte, ele au fost create, chiar dacă ascundeau un semn de întrebare în ele. Par incredibile evenimentele care au avut loc pe parcursul unui singur an, dar nu suficient de incredibile pentru a plăsmui imagini încremenite în mintea unui copil de unsprezece ani. Stavrovii s-au întors din sărăcia îndurată la Bucureşti, şi neavând ce face în casa golită şi părăginită, s-au instalat la vie, pentru a relua totul de la zero. Iuric luat la armată, nu le putea fi de nici un folos. Din fericire pentru ei, şi via, şi căsuța, erau într-o stare acceptabilă. Trecuse însă vremea întâlnirilor de altadată şi nedespărțiții prieteni rămâneau închişi, fiecare în bârlogul său, pentru a-şi linge rănile încă sângerânde. La Consistoriu atmosfera era ca de înmormântare. Lipsea optimismul molipsitor al lui Dracinschi, lipsea factotum-ul Dănilă, se plângea moartea lui Vodă şi Ilaşcu, a lui Savatie şi Nicolov. Lipsea episcopul, surghiunit pe nedrept undeva într-o mănăstire din nordul Moldovei şi uitat acolo, cu bună ştiință, de mai marii bisericii de la Bucureşti. Şi la noi, casa părea pustiită. Lipseau tata, lipsea Valeria, lipsea

Mircea şi lipsea şi George. Silvia a plecat spre Bălți, unde spera să dea de urma soacrei şi a fetiței. A cutreierat Basarabia în roza vânturilor, dar nici o informație nu a fost confirmată. S-a întors îndurerată şi s-a angajat la spitalul de tristă amintire, pentru a se dedica îngrijirii adevăraților bolnavi mintali. O scrisoare anonimă sosită de la Odessa o anunța pe mama că Dania al ei era încurcat cu o doctoriță, o localnică, de o vârstă cu Valeria. Elena Petrovna, femeie blândă şi iubitoare, veselă şi spirituală, era totodată şi leoaică. A ajuns la Comandament, a obținut foi de drum şi ordin de trecere liberă şi, înarmată cu noi, adică eu şi Lulu, a poposit la Odessa. Nu ştiu cât de adevărată şi de serioasă era povestea, ca să nu-i spun idila, dar ştiu că am petrecut şase săptămâni minunate. Comandantul, colonelul Munteanu, a înțeles perfect situația şi l-a scos pe Dănilă, cu care de altfel se înțelegea foarte bine, basma curată, acordându-i o permisie nelimitată. Cum în ’42 oraşul administrat de români părea să ignore războiul, la fel ca şi prezența comandamentului german, liniştea era la ea acasă, iar românii mândri de această cucerire. Până şi viața culturală începu să se mişte. Oraşul era frumos, chiar cu rănile provocate de război, iar restricțiile privind libera circulație pe timpul zilei aproape inexistente. Era primul oraş mare pe care îl întâlneam în viața mea. Vederea spre port era minunată, cele două sute de trepte impresionante, opera, ceva coborât din basme. Acolo am văzut şi primul spectacol de balet din viața mea. „Lacul lebedelor“ m-a fermecat şi poate că a constituit chiar primul pas al viitorului meloman. Am îndrăgit muzica simfonică şi muzica de operă şi asta m-a făcut mai puțin vulnerabil în fața vicisitudinilor vieții. Da, leoaica şi-a făcut datoria şi familia a rămas intactă, pregătită să înfrunte ce avea să vie. Şi a venit uraganul anului 1944, stârnit în plină primăvară, în ajun de Sfinte Paşti. De data aceasta nu s-a mai întâmplat ca în ’40. Familiile funcționarilor publici au primit ordine de evacuare. Frontul se apropia vertiginos, precum teama că istoria urma să se repete. O telegramă ne comunica locul de întâlnire – Călăraşi. Împreună cu familiile Alexandrov şi Stavrov, ne-am îmbarcat pe vaporul cu zbaturi „România Mare“, şi ca să avem loc, am pornit în direcția opusă, spre Chilia. A fost ideea lui Alexandrov şi a fost salutară. A fost şi ultima cursă făcută de acest bătrân vapor, navigația pe Dunăre fiind periclitată de atacurile aeriene ale aviației sovietice. Eram eu, mama, Lulu şi George. Mama lui George a refuzat să plece şi a rămas cu Barby şi cu bunica, pentru a nu părăsi casa! Am plecat cu două valize şi un sac de cozonaci. De la Tulcea ne-am continuat drumul cu trenul, în vagoane de marfă. A urmat Cernavoda şi apoi o pauză la Feteşti. Era vremea bombardamentelor aviației americane, care n-au lovit doar Bucureştiul şi zonele petrolifere, dar şi ceva noduri de cale ferată. Aşa a fost şi la Feteştiul supraaglomerat cu trenuri civile şi miliatre. Într-unul din aceste trenuri se afla şi Dănilă Davidescu, scăpat ca prin minune, cu ultimul vapor românesc care a reuşit să părăsească Odessa. Am aflat acest lucru abia la Călăraşi, primul popas al periplului familiei noastre prin România. A urmat Râmnicu Sărat, apoi Beiuşul şi, în sfârşit, Oradea. Demobilizarea lui tata ne-a pus pe drumuri. Scăpat de sub protecția armatei, a intrat în vizorul unor comisii mixte, care se ocupau cu „repatrierea basarabenilor“. Zile şi nopti am fost hăituiți de aceste grupuri, din care nu lipsea niciodată un ofițer sovietic,

amenințați sau luați cu binișorul, oferindu-se chiar recompense băneşti. Au fost destui care, speriați, au luat drumul repatrierii, dar n-au ajuns niciodată la casele lor. Au fost şi cazuri când s-au încasat recompensele, dar cei care au pierdut au fost cei care le-au oferit. Nimeni nu le-a mai dat de urmă. Abia la Oradea ne-am liniştit. Episcopul, revoltat de cele ce se petreceau, ne-a dat un apartament chiar în incinta episcopiei, o clădire frumoasă, închisă ca o cetate, în care repatriatorii nu au avut acces. Acest gest a rămas viu în memoria mea, mai ales că întregul personal al episcopiei ne-a sărit în ajutor. Din păcate, după încheierea războiului, lucrurile au început să meargă din rău în mai rău, culminând cu finele anului 1947, când sub presiunea exercitată de sovietici, Regele Mihai a fost obligat să părăsească țara. Vorba tatii – „am fugit de sovietici şi ei au venit după noi!“ În Basarabia, lucrurile au continuat de unde au fost lăsate, dar cu o ardoare amplificată. La Ismail, dintre fostele „cunoştințe“ s-au întors doar Râşcov şi Nicolovschi, şi s-au apucat să continue ceea ce au fost nevoiți să întrerupă. Rusev, redevenit Rusu, a venit în România cu Divizia Tudor Vladimirescu. Cum a reuşit să se infiltreze, nimeni nu şi-a pus întrebarea. A făcut naveta între Bucureşti şi Oradea, nesinchisindu-se de faptul că acolo era cunoscut sub cu totul alt nume. Cum nimic nu scapă românului, s-a aflat că se ocupa de reorganizarea ministerului de interne. El l-a adus pe torționarul Nicolovschi şi l-a împins înainte. Întâlnirea întâmplătoare dintre tata şi Rusu nu s-a soldat cu nimic. „Ori nu m-a recunoscut, ori s-a făcut că nu mă recunoaşte!? Oricum, nu mi-a făcut plăcere!“ Vestea adusă de George că avem un general de securitate care aduce foarte mult a Pantioşa a provocat un adevărat şoc. „Oare este posibil?!“ „Da, unchiu Dania, este posibil, dacă nu chiar sigur. Se pare că am picat din lac în puț! Şi ăsta nu-i decât începutul!“ „Se pare că sovieticii au citit testamentul lui Petru şi le-a plăcut, nu?“ „N-o să-i lase americanii să-l împlinească!“ „Să dea Dumnezeu să ai dreptate! Eu sunt sceptic, după câte s-au întâmplat şi se întâmplă.“ Scepticismul acesta avea ceva bază. Anii care au urmat aveau să demonstreze grija americanilor pentru această parte a lumii, iar Yalta avea s-o legifereze. Am vrut să evit epilogul, dar m-am antrenat în a amâna despărțirea de eroii plăsmuirilor mele. Au făcut-o şi alții mai mari, aşa că voi încerca să-mi acord circumstanțe atenuante.

Sfârşit